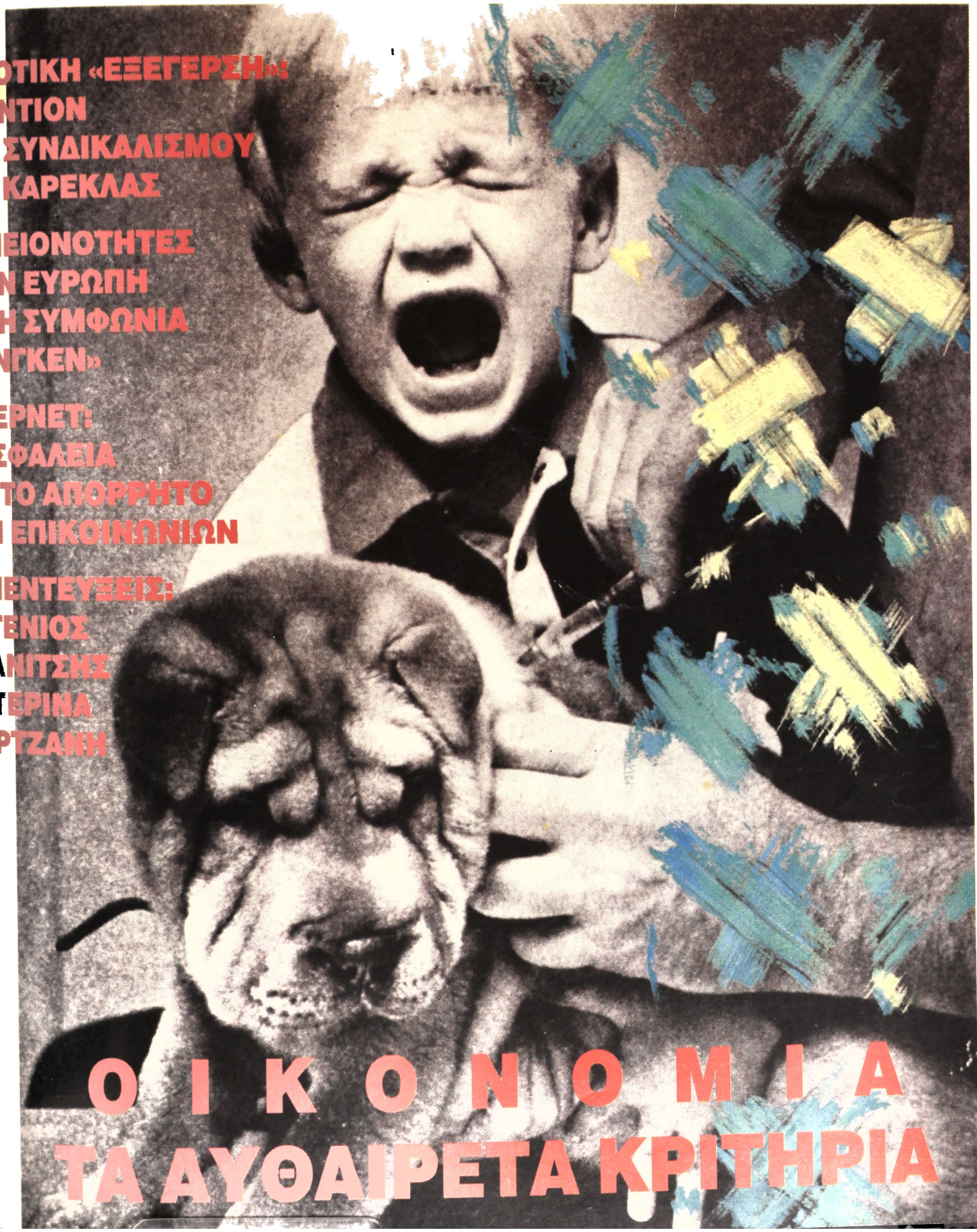
ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

avti

Περίοδος Β'
Τεύχος 575
Παρασκευή
14 Απριλίου 1995
Δρχ. 400

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ - ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΕΙΟ & ΔΙΑΥΓ. ΣΥΝΕΔΡ. ΤΡΙΜΕΛΟΥΣ ΚΟΙΝΩΝ

ΓΡΟΤΙΚΗ «ΕΞΕΓΕΡΣΗ»:
ΝΑΝΤΙΟΝ
ΟΥ ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΜΟΥ
ΗΣ ΚΑΡΕΚΛΑΣ

Ι ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ
ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ
ΑΙ Η ΣΥΜΦΩΝΙΑ
ΞΕΝΓΚΕΝ»

ΝΤΕΡΝΕΤ:
Η ΑΣΦΑΛΕΙΑ
ΑΙ ΤΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ
ΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

ΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ:
ΥΓΕΝΙΟΣ
ΑΡΑΝΙΤΣΗΣ
ΚΑΤΕΡΙΝΑ
ΜΕΡΤΖΑΝΗ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ
ΤΑ ΑΥΘΑΙΡΕΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ

ΣΕ ΛΙΓΟ

ΜΙΑ ΕΚΠΛΗΞΗ ΑΠΟ ΤΟ ανti

Ο Μικρός ΗΡΩΣ

ΕΙΔΙΚΟ ΑΦΙΕΡΩΜΑ

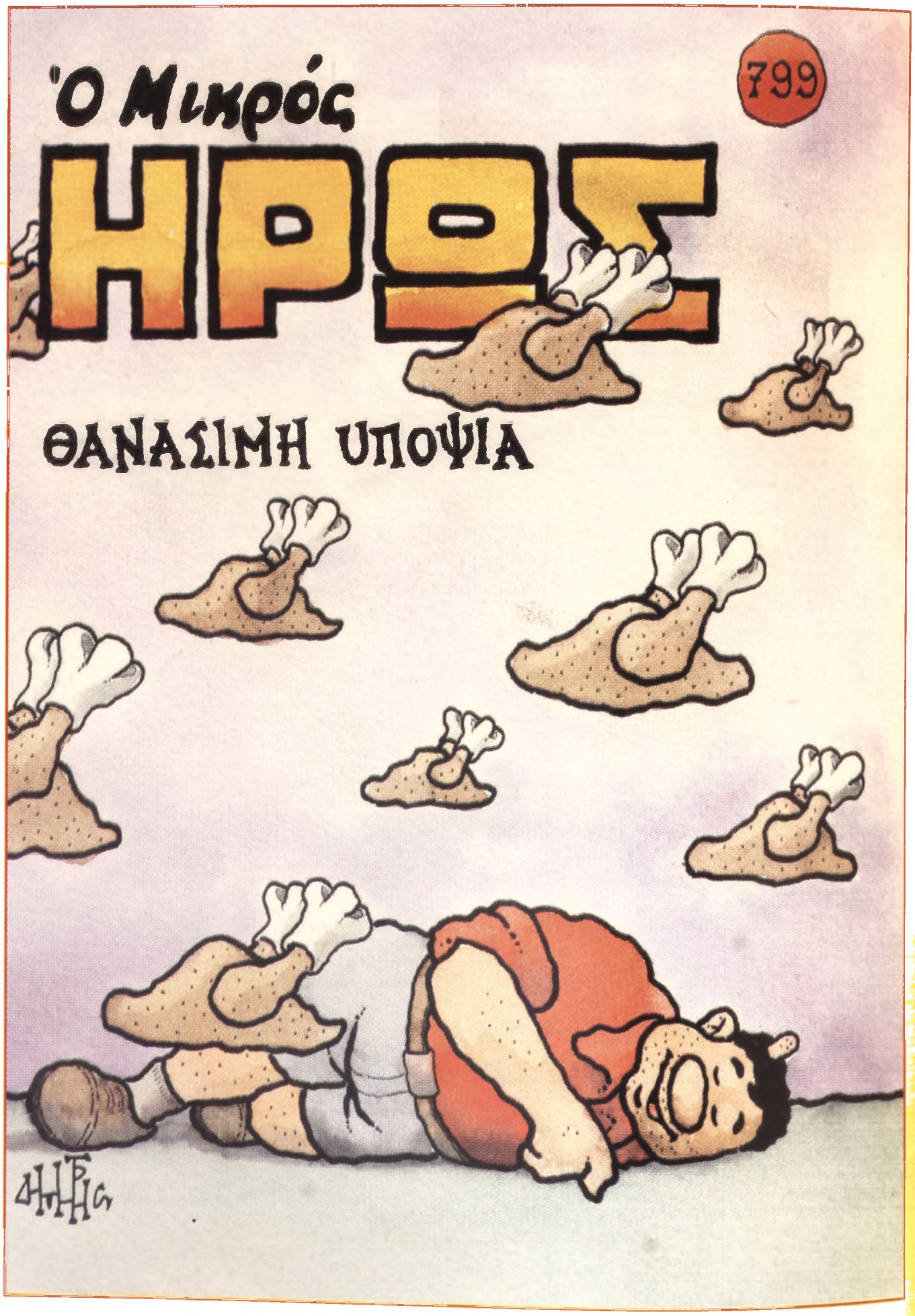
Συγγραφείς, δημοσιογράφοι, πολιτικοί ανασύρουν τον πιο γοητευτικό μύθο της εφηβείας τους.

Τέσσερις συγγραφείς, οι:
- ΣΩΤΗΡΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
- ΞΕΝΟΦΩΝ ΜΠΡΟΥΝΤΖΑΚΗΣ
- ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΣ
- ΗΛΙΑΣ ΛΑΓΙΟΣ

συνεργάζονται με το συγγραφέα της σειράς
- ΣΤΕΛΙΟ ΑΝΕΜΟΔΟΥΡΑ

και κλείνουν τον κύκλο του αναγνώσματος.

Τι άλλες εκπλήξεις ετοιμάζει το ΑΝΤΙ, με αφορμή το αφιέρωμα στον ΜΙΚΡΟ ΗΡΩΑ;

ΣΥΝΤΟΜΑ ΣΤΑ ΠΕΡΙΠΤΕΡΑ

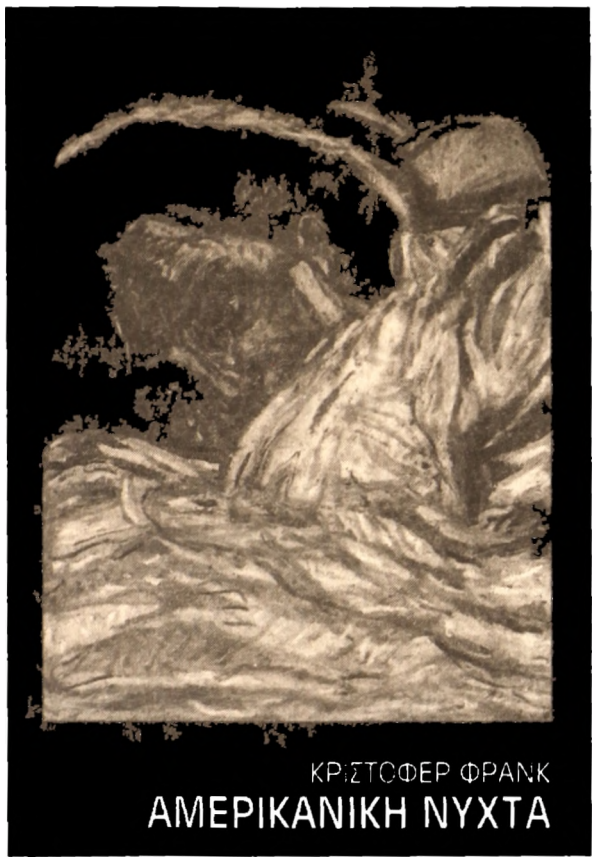
εκδόσεις ΠΟΛΙΣ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

ΚΡΙΣΤΟΦΕΡ ΦΡΑΝΚ

ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΝΥΧΤΑ

Επίμετρο:
ΑΝΤ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
ΣΩΤΗ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

Η *«Αμερικάνικη νύχτα»* είναι ένα γρήγορο μυθιστόρημα που κινείται σαν μια κάμερα, περιγράφοντας χώρους που τέμνονται –το θέατρο, τη φωτογραφία, τις εφημερίδες, τον κινηματογράφο– κι ανθρώπους που συγκλίνουν κι αποξενώνονται.

Χάρη σ' αυτό το μυθιστόρημα, ο Κρίστοφερ Φρανκ πήρε το βραβείο Renaudot (1972), ενώ ο Αντρέι Ζουλάφσκι γύρισε την ταινία *Σημασία έχει ν' αγαπάς* (1974) με τη Ρόμυ Σνάιντερ στο ρόλο της Ναντίν, τον Ζαν Ντυτρόν στο ρόλο του Ζακ και τον Φάμπιο Τέστι στο ρόλο του Σερβαί.

ΝΤΑΙΗΒΙΝΤ ΛΟΤΖ

ΑΛΛΑΖΟΝΤΑΣ ΘΕΣΕΙΣ

Πρόλογος:
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΤΖΙΟΒΑΣ

Το *Αλλάζοντας θέσεις* εκτυλίσσεται στην περίοδο των φοιτητικών εξεγέρσεων στο Μπέρκλεϊ και του Μάη του '68. Αντιπαρατίθεται η απελευθερωμένη ακαδημαϊκή ζωή της Καλιφόρνιας και η οπισθοδρομική συντηρητικότητα της Αγγλίας. Αναπαριστά τον ακαδημαϊκό μικρόκοσμο με έναν τρόπο που μας επιτρέπει να διεισδύσουμε σε ολόκληρη την κοινωνία.

...Τα μυθιστορήματα του Λοτζ είναι συνάμα διασκεδαστικά και σοβαρά, παιγνιώδη και σκεπτικιστικά.

από τον πρόλογο του Δημήτρη Τζιόβα

εκδόσεις ΠΟΛΙΣ

Ομήρου 32, Αθήνα - ΤΗΛ.: 36 43 382

ΕΛΦΙΝΙ

ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΕΝΤΟΥΙΝ. Α. ΑΜΠΟΤ
ΕΠΙΠΕΔΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

ΒΙΛΛΙΕ ΝΤΕ Λ' ΙΛ ΑΝΤΑΜ
ΣΚΛΗΡΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

ΒΙΛΛΙΕ ΝΤΕ Λ' ΙΛ ΑΝΤΑΜ
ΠΑΡΑΞΕΝΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

ΕΛΙΟ ΒΙΤΤΟΡΙΝΙ
ΤΟ ΚΟΚΚΙΝΟ ΓΑΡΙΦΑΛΟ

ΠΟΛ ΓΚΑΛΙΚΟ
ΑΓΑΠΗ ΑΠΟ ΕΦΤΑ ΚΟΥΚΛΕΣ

ΛΙΟΝΑΡΝΤ ΓΚΑΡΝΤΝΕΡ
ΒΡΩΜΙΚΗ ΠΟΛΗ

ΑΝΤΡΕ ΖΙΝΤ
ΤΕΛΜΑΤΑ

ΕΜΙΛ ΖΟΛΑ
ΤΟ ΣΤΟΜΑΧΙ ΤΟΥ ΠΑΡΙΣΙΟΥ

ΜΑΡΚ ΛΙΝΤΚΟΥΙΣΤ
ΘΛΙΜΜΕΝΕΣ ΤΑΙΝΙΕΣ

ΝΤ. Χ. ΛΟΡΕΝΣ
Ο ΠΑΡΑΒΑΤΗΣ

ΧΑΙΝΡΙΧ ΜΑΝ
Η ΜΙΚΡΗ ΠΟΛΗ

ΜΑΡΙΒΩ
Ο ΝΕΟΠΛΟΥΤΟΣ ΧΩΡΙΑΤΗΣ

ΠΡΟΣΠΕΡ ΜΕΡΙΜΕ
ΝΟΥΒΕΛΕΣ

ΜΑΝΟΥΕΛ ΒΑΘΚΕΘ ΜΟΝΤΑΛΜΠΑΝ
Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΛΑΒΥΡΙΝΘΟΣ

ΜΑΝΟΥΕΛ ΒΑΘΚΕΘ ΜΟΝΤΑΛΜΠΑΝ
ΓΚΑΛΙΝΤΕΘ
Ευρωπαϊκό Βραβείο
Μυθιστορήματος 1992

ΜΑΝΟΥΕΛ ΒΑΘΚΕΘ ΜΟΝΤΑΛΜΠΑΝ
ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ
ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΦΡΑΝΚΟ

ΦΟΛΚΕΡ ΜΠΡΑΟΥΝ
ΙΣΤΟΡΙΑ ΧΩΡΙΣ ΤΕΛΟΣ

ΒΛΑΝΤΙΜΙΡ ΝΑΜΠΟΚΟΦ
ΑΠΟΓΝΩΣΗ

ΒΛΑΝΤΙΜΙΡ ΝΑΜΠΟΚΟΦ
Η ΑΜΥΝΑ ΤΟΥ ΛΟΥΖΙΝ

ΓΚΡΑΤΣΙΑ ΝΤΕΛΕΝΤΑ
Ο ΚΙΣΣΟΣ

ΤΖΟΝ ΝΤΟΣ ΠΑΣΟΣ
ΜΑΝΧΑΤΑΝ ΤΡΑΝΣΦΕΡ

ΜΩΡΙΣ ΠΟΝΣ
ΡΟΖΑ

ΑΡΤΟΥΡΟ ΠΕΡΕΘ ΡΕΒΕΡΤΕ
Ο ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΗΣ ΦΛΑΝΔΡΑΣ

ΓΟΥΙΛΙΑΜ ΣΑΝΣΟΜ
ΤΟ ΣΩΜΑ

ΜΑΝΤΑΜ ΝΤΕ ΣΕΒΙΝΙΕ
ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟ ΒΙΣΥ

ΧΕΝΡΙ ΤΖΕΪΜΣ
ΤΙ ΗΞΕΡΕ Η ΜΕΪΖΙ

ΜΑΖΑΚΟ ΤΟΓΚΑΟΥΑ
ΚΥΝΗΓΟΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

ΜΑΡΚ ΤΟΥΑΙΝ
Ο ΓΟΥΙΛΣΟΝ Ο ΣΑΪΝΗΣ

ΦΕΡΝΑΝΤΑ ΦΑΡΙΑΣ ΤΖΙ ΑΛΜΠΟΥΚΕΡΚΙ
ΜΑΟΥΡΙΤΣΙΟ ΓΙΑΝΕΛΙ
ΠΡΙΝΣΕΖΑ

ΦΡΑΝΣΙΣ ΣΚΟΤ ΦΙΤΖΕΡΑΛΝΤ
ΕΞΙ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ
ΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΤΖΑΖ

ΟΥΙΛΙΑΜ ΦΟΚΝΕΡ
ΤΟ ΧΩΡΙΟΥΔΑΚΙ

ΕΡΝΕΣΤ ΧΕΜΙΝΓΟΥΕΪ
ΑΝΔΡΕΣ ΧΩΡΙΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ

ΦΟΡΝΤ ΜΑΝΤΟΞ ΦΟΡΝΤ
Ο ΚΑΛΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

ΓΝΩΡΙΖΟΥΜΕ ΤΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ
ΔΙΑΒΑΖΟΝΤΑΣ ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΟΥΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΕΛΦΙΝΙ, ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 23-25, 106 77 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 38 30 955, FAX: 33 03 175

ΑΝΤΙ
ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

575

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ
editorial, σελ. 6

Δ. ΧΑΝΤΖΟΠΟΥΛΟΣ
Γελοιογραφία, σελ. 7

ΑΝΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ
Αντήνωρ, σελ. 8

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ
Σχόλια, σελ. 10

ΕΣΑ ΣΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ
Τύπος, ΜΜΕ, σελ.14

ΗΡΕΜΗ ΔΥΝΑΜΗ
Γιώργος Φιλδισάκος, σελ. 15

ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ
γονότα από τον κόσμο, σελ. 33

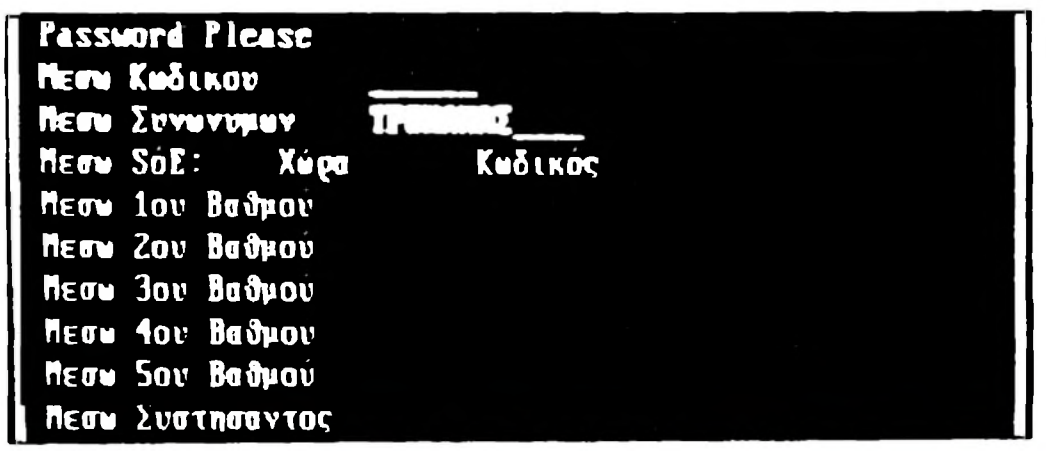
Ο ΠΟΤΑΜΙ ΔΕΝ ΓΥΡΙΖΕΙ...
Αγύριστος, σελ. 41

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ
Πολιτισμός, σελ. 47

ΕΞΩΦΥΛΛΟ:
ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΜΕΡΤΖΑΝΗ

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΚΑΙ «ΕΞΕΓΕΡΣΕΙΣ» Τελικά, τα φορολογικά κριτήρια που τροφοδοτούν τη γενική δυσαρέσκεια και που εν πολλοίς πυροδότησαν και την αγροτική «εξέγερση» είναι όντως αντικειμενικά; Μήπως πρόκειται για αυθαίρετα κριτήρια; Τις πολλαπλές όψεις του πολικοοικονομικού θέματος των ημερών αναλύουν οι **Δήμος Κόντος, Δημήτρης Ζώνιος, Κώστας Τσαλόγλου, Τ. Παππάς** και **Δημήτρης Χεκίμογλου.** Αλλά και ο **Μποστ**, με άψογες ανορθογραφίες... ΣΕΛ. 16-28. **Η ΑΛΗΘΙΝΗ ΠΙΚΡΑ ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΑΛΕΥΡΑ** Αισθήματα ασφυξίας για την πολιτική κατάσταση πήρε μαζί του ο Γιάννης Αλευράς. Γράφει ο Στέλιος Καφαντάρης. ΣΕΛ. 13. **SOE: ΑΡΙΣΤΕΡΟΙ ΚΑΙ ΔΙΑΝΟΟΥΜΕΝΟΙ ΤΟΝ ΣΤΗΡΙΖΟΥΝ!** Κερδοσκοπία στυλ-«αεροπλανάκι», όταν ο συνεκτικός ιστός της κοινωνίας διαλύεται. Γράφει ο **Ρεπόρτερ**. ΣΕΛ. 30 **ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΑΚΟΜΑ:** Η συμφωνία Σένγκεν. ΣΕΛ. 34. ΙΝΤΕΡΝΕΤ: Η ασφάλεια και το απόρρητο των επικοινωνιών. ΣΕΛ. 44. Μετά τις φοιτητικές εκλογές. ΣΕΛ. 42.

Περίοδος Β' • Έτος 22ο • Τεύχος 575 • Παρασκευή 14 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1995 • Δρχ. 400
ΑΝΤΙ • ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα τηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Παπουτσάκης
ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ - ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ: Τασία Ρούμπου - **ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:** Βασίλης Μπάλλας - **ΜΟΝΤΑΖ:** Τασία Λεβόν
ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ιασίου 5, Περιστέρι, τηλ. 57.22.201
ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 4.100 δρχ., Ετήσια 8.200 δρχ., Ετήσια Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 30.000 δρχ. Φοιτητική ετήσια: 7.000 δρχ.
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ: Εξαμ.: 30 δολ., Ετήσια: 60 δολ., ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ: Εξαμ. 35 δολ., ετήσια 70 δολ.
ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα **ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ:** ΔΡΧ. 400, **ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ:** ΔΡΧ. 600
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας περιοδικό ΑΝΤΙ , για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:
Κέντρο του βιβλίου - Α Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε. Λασσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 285.857

ΜΕΤΑ ΤΙΣ ΕΞΕΓΕΡΣΕΙΣ

ΟΙ ΠΡΟΣΦΑΤΕΣ κινητοποιήσεις ευρύτερων κοινωνικών στρωμάτων εναντίον των κυβερνητικών φορολογικών μέτρων αποδέχονται αρκετές εκτιμήσεις και καλούν για ψύχραιμες σταθμίσεις του φαινομένου, απαλλαγμένες από τις εκατέρωθεν υπερβολές και τα προπαγανδιστικά πυροτεχνήματα.

ΚΑΤ' ΑΡΧΗΝ πρέπει να συνειδητοποιηθεί το διεθνές περιβάλλον μέσα στο οποίο εμβάλλεται η συγκεκριμένη κυβερνητική πολιτική καθώς και οι εσωτερικές πολιτικές συντεταγμένες. Είναι γνωστά τα προβλήματα της αγροτικής οικονομίας και τα αποτελέσματα της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η ιδιομορφία της ελληνικής αγροτικής οικονομίας υφίσταται ιδιαίτερα τις επιπτώσεις συρρίκνωσης του εισοδήματος και της χαμηλής παραγωγικότητας. Υφίσταται όμως ιδιαίτερα τις συνέπειες μιας ανύπαρκτης συνεκτικής στρατηγικής αγροτικής οικονομικής ανάπτυξης εκ μέρους των κυβερνήσεων, που επαναπαύτηκαν για χρόνια στις αθρόες κοινωνικές επιδοτήσεις.

ΚΑΙ ΣΕ ΟΛΑ αυτά ήρθαν να προστεθούν τα πρόσφατα φορολογικά μέτρα που περιέχουν πολλές αυθαιρεσίες, αν και –ορθώς και δικαίως– αποσκοπούν να φορολογήσουν σ' έναν ήπιο βαθμό τα μεγάλα αγροτικά εισοδήματα. Αλλά, όλα αυτά συμποσούμενα πυροδότησαν τις αγροτικές κινητοποιήσεις που πήραν έντονες και δυναμικές μορφές αντίδρασης με βλαπτικές συνέπειες και για την εθνική οικονομία και για το κοινωνικό σύνολο. Έντονες αντιδράσεις από αγρότες που αγνόησαν ή υπερκέρασαν τις επίσημες συνδικαλιστικές οργανώσεις τους. Πρόκειται για ένα φαινόμενο καθόλου άγνωστο σε άλλες χώρες της Ευρώπης, κυρίως τη Γαλλία, που δείχνει ότι, στη σημερινή εποχή της υπερμηχανοποίησης του τομέα, ομάδες καλά οργανωμένων αγροτών μπορούν να παραλύσουν τα πάντα. Το φαινόμενο όμως δεν πρόκειται να εξαφανιστεί με εξορκισμούς· σύντομα θα επανέλθει στο πολιτικό και κοινωνικό σκηνικό.

ΟΙ ΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΕΙΣ των συνταξιούχων δεν αποτελούν παρά απαρχή διαμαρτυρίας των φτωχότερων στρωμάτων, που υφίστανται το βάρος της σταθεροποίησης αλλά και περιθωριοποιούνται συνεχώς. Δεν έχουν άλλο τρόπο να βελτιώσουν τη θέση τους, αφού η εξάρτησή τους από το κράτος και την κρατική πολιτική είναι απόλυτη. Συναρτάται βέβαια το πρόβλημα με χρόνια προβλήματα στον ασφαλιστικό τομέα καθώς και με δομικά προβλήματα, από το δημογραφικό έως τη φύση και την έκταση της απασχόλησης.

ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ τα παραδοσιακά μικρομεσαία στρώματα, η αντίδρασή τους ήταν αναμενόμενη, εφόσον οι μέρες των παχέων αγελάδων, της ασυδοσίας και του λαϊκισμού υποχωρούν μπροστά σε άλλες αδήριτες οικονομικές και κοινωνικές αναγκαιότητες διεύρυνσης της φορολογικής βάσης.

ΜΕΣΑ στον κυκεώνα αυτών των αντιφατικών διεκδικήσεων και των κοινωνικών συγκρούσεων για την αναδιανομή μιας πίτας που δεν μεγαλώνει, απουσιάζει οποιοδήποτε κοινωνικό σχέδιο προστασίας των αδυνάτων και ανυπεράσπιστων στρωμάτων. Ο οικονομικός εκσυγχρονισμός έρχεται πλέον ως ανάγκη επιβίωσης του ελληνικού κράτους και ως ανάγκη αξιοπιστίας του διεθνώς· κατά συνέπεια, οι πολιτικές δοσοληψίες και εξαγορές δεν έχουν εξ αντικειμένου μεγάλο χώρο για να ευδοκιμήσουν. Η προσαρμογή στα διεθνή δεδομένα είναι επώδυνη.

ΑΥΤΟ που λείπει, ας το επαναλάβουμε, είναι πολιτικό και κοινωνικό πρόγραμμα με σαφείς και σταθερούς στόχους και με συγκεκριμένη, συνειδητή κοστολόγηση. Θα ήταν υπερβολικό να περιμένει κανείς κάτι τέτοιο είτε απ' το παραπαίον κυβερνητικό κόμμα είτε απ' το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης, που βράζει στην ουσία στο ίδιο καζάνι;

Ε. ΠΡΟΕΔΡΕ...
ΕΧΕΙ ΣΚΛΗΡΥΝΕΙ Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ
ΜΕ ΤΑ ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΑ;...

ΜΑΛΛΟΝ...
ΕΚΤΟΣ ΑΝ ΕΙΝΑΙ ΚΡΑΜΠΑ!...

ΗΜΕΡΗΣ 11·4·54

ΠΑΣΧΑ:
Μηδείς οδυρίσθω πταίσματα...

ΤΟ ΠΑΣΧΑ πλησιάζει... Και, παρά την πρόβλεψη του Ιωάννου του Χρυσοστόμου («*η τράπεζα γέμει*», «*ο μόσχος πολύς*», κ.λπ.), ο υφυπουργός Εμπορίου κ Μ. Χρυσοχοΐδης «*μερίμνησε για όλους μας*»... Αυτό στην απλοελληνική σημαίνει ότι «*δέσμευσε*» τόσο τα σούπερ μάρκετ όσο και τους «*μικρομεσαίους*» (στην προκειμένη περίπτωση τους κρεοπώλες) να δείξουν αυτοσυγκράτηση, ώστε ν' αποτραπεί «*ο πόλεμος του αρνιού*»!

Η ΕΥΑΡΕΣΤΗ αυτή είδηση συμπληρώθηκε από μια δεύτερη: Από τη δήλωση του υπουργού Εθνικής Οικονομίας κ. Γιάννου Παπαντωνίου, ότι «*η λιτότητα λήγει στο τέλος του 1996*», ότι «*ο χειρότερος χρόνος είναι ο τωρινός*», ότι ο ίδιος δεν ανήκει σε «*ομάδες*» και ότι –όπως και αν έχει το πράγμα– το ΠΑΣΟΚ πρέπει ν' αποκτήσει το προφίλ ενός σύγχρονου, εκσυγχρονιστικού, ευρωπαϊκού, σοσιαλιστικού κόμματος, άσχετα από το πότε θ' αποχωρήσει ο σημερινός πρωθυπουργός...

ΚΑΛΟΙ οι χαμηλοί τόνοι, μόνο που κάποιοι επείγονται για τη σειρά της διαδοχής. Ο υπουργός Άμυνας κ. Γ. Αρσένης, λ.χ., αισθάνθηκε την ανάγκη να επισημάνει ότι «*η απορρόφηση κονδυλίων από το Κοινοτικό Πρόγραμμα Στήριξης, το 1994, ήταν μηδενική στον τομέα της βιομηχανίας, από σύνολο διατεθειμένων 800 δισεκατομμυρίων*»... [Κατά σύμπτωση, υπουργός Βιομηχανίας τυγχάνει να είναι ο κ. Κ. Σημίτης. «*αντίπαλός του στην κούρσα της διαδοχής*»... Άλλα πάλι στελέχη του ΠΑΣΟΚ, όπως ο κ. Μ. Παπαϊωάννου, μέλος του Εκτελεστικού Γραφείου, ή ο κ. Κ. Σκανδαλίδης, υπουργός Εσωτερικών, πιστεύουν ότι καλός και άξιος ο αρχηγός, αλλά μια και η συνδιάσκεψη του ΠΑΣΟΚ δεν απέχει πολύ (ορίσθηκε, τώρα, για τον Ιούνιο) ο κ. Παπανδρέου «*θα πρέπει να απαντήσει σε ζητήματα που σχετίζονται με την ενότητα και συνέχεια του ΠΑΣΟΚ*». Αυτό, βέβαια, δεν σημαίνει –διευκρίνισε ο κ. Παπαϊωάννου– ότι ο αρχηγός «*θα φύγει αύριο το πρωί*»... Όσο για τον κ. Σκανδαλίδη, προτίμησε να ρίξει το βάρος του στην υπόμνηση ότι «*δομές, λειτουργίες, σχέσεις που χτίσθηκαν στη δεκαετία του '70 έχουν σήμερα ξεπερασθεί*» και, συνεπώς, «*κανείς δεν διαθέτει το τεκμήριο της πλήρους αθωότητας*», που θα του επιτρέπει να δικάζει ενόχους ένθεν και ένθεν... Ποιοι οι «*αθώοι*» και ποιοι οι «*μη αθώοι*». άραγε;

ΚΑΙ ΕΝΩ όλοι («*διαφωνούντες*» και μη...) ζητούν από τη συνδιάσκεψη να ορίσει κανόνες –τους εν ισχύι ή άλλους– για τη διαδικασία της διαδοχής, αίσθηση προκάλεσε η άρνηση του πρωθυπουργού να συναντηθεί με τον πρώην υπουργό Δημόσιας Τάξης κ. Στ. Παπαθεμελή, για να του παραδώσει «*έκθεση με συμπεράσματα και εκτιμήσεις για το κρίσιμο πρόβλημα της τρομοκρατίας*»... Τι κρύβεται πίσω από την άρνηση αυτή; Και πόσο δίκαιο έχει η (πάντοτε συγκρατημένη στις διατυπώσεις της) κ. Γιαννάκου–Κουτσίκου, βουλευτής της Ν.Δ., όταν δηλώνει ότι «*είναι μειωμένη η πολιτική βούληση όλων ανεξαιρέτως των κυβερνήσεων για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας*»; [Κατά την κ. Κουτσίκου, «*οι αντιτρομοκρατικές υπηρεσίες των άλλων ευρωπαϊκών χωρών δεν εμπιστεύονταν τις αντίστοιχες ελληνικές, στη δεκαετία του '80*»]. Πάντως, αν κάτι έχει εξοργίσει, προφανώς, τον κ. Παπανδρέου, είναι η πρόθεση του κ. Παπαθεμελή να δώσει την «*έκθεση*» και στον αρχηγό της Ν.Δ. κ. Μ. Έβερτ. Από πότε εξομοιώνονται οι «*γναθείς*» και οι «*ανθρακείς*»; Δεν διάβασε Χρηστομάθεια ο κ. Παπαθεμελής;

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΑΓΡΟΤΕΣ ΣΤΟ «ΑΘΗΝΗΣΙ»...

ΜΕΣΑ στο «Δεκαπενθήμερο» που επισκοπούμε, πραγματοποιήθηκε και η προημερησίας διατάξεως συζήτηση στη Βουλή, για προβλήματα των αγροτών και για τις προοπτικές της ελληνικής γεωργίας... Και, φυσικά, όλοι τους –Παπανδρ Έβερτ, Σαμαράς– το έπαιξαν «ως αιχμαλώτων ελευθερωτές και των α τών υπερασπιστές»... Ο πρωθυπου κατηγόρησε συλλήβδην την αντιπολι ση για «άρνηση, μηδενισμό και ασύσ δημαγωγία», λησμονώντας τον αντίστ δικό του ρόλο ως αρχηγού της αξιωμ κής αντιπολίτευσης. [Η κ. Α. Παπαρ του υπέμνησε ότι στις αγροτικές κιν ποιήσεις, επί Νέας Δημοκρατίας, βου τές του ΠΑΣΟΚ ήταν παρόντες και (ακόμα ακραία αγροτικά στοιχεία πυ λούσαν τη νομαρχία του Ηρακλείου, (Κρήτη!] Από την πλευρά του ο κ. Έβερτ χαρακτήρισε «ανέλεγκτες» (ο όχι υποκινούμενες) τις κινητοποιή των αγροτών, τις οποίες απέδωσε («*έλλειψη κυβερνητικού σχεδιασμού στόχων στην αγροτική πολιτική*»... Την βέρνηση επέκρινε και ο αρχηγός ΠΟΛ.ΑΝ. κ. Α. Σαμαράς, κάτι που «πληξε» τον κ. Έβερτ – «*η θέση σας*» είπε «*είναι κάπου εκεί*», δείχνοντας υπουργικά εδώλια... Όσο για τη γραμ τέα του ΚΚΕ κ. Αλέκα Παπαρήγα, η θ της, θέση του κόμματος, ήταν απλώ αναμενόμενη: Για όλα τα στραβά ψω φταίει το Μάαστριχτ, το «*απόστημα επιλογών της Ευρωπαϊκής Ένωσης*»! [Κ τά την ίδια λογική, για την κατάρρει του «*υπαρκτού*» δεν φταίει ο σταλινισμ ο στείρος δογματισμός, το καθεστώς α λευθερίας, τα λογής «*κιβώτια*», αλλά (Χρουστσόφ –κι ας μεσολάβησαν τα ει σάχρονα απολιθώματα του Μπρέζνιε και ο Γκορμπατσώφ! Βλέπε και ειδικό θετο του *Ριζοσπάστη*, 46 σελίδων, όπ και η σχετική απόφαση της Κ.Ε. του κ ματος.]

ΤΟ ΣΥΝΤΑΡΑΚΤΙΚΟ γεγονός του «Δ *καπενθημέρου*», όμως, ήταν η απόφα της συγκλήτου του Πανεπιστημίου Αθ νών, να κλείσει το πανεπιστήμιο «επ' α *ριστον*», καθώς το έλλειμμα του ιδρύμ τος υπερβαίνει το ένα δισεκατομμύρ

ιλές σε κοινωφελείς οργανισμούς) οι αποδοχές του εκπαιδευτικού και διτικού προσωπικού εξακολουθούν να μίνονται σε ευτελή επίπεδα. [Παράμα: Πανεπιστημιακός, ύστερα από ή υπηρεσία, έχει μισθό 450.000 δραχενώ ένας θεατρικός παρουσιαστής, διωτικό τηλεοπτικό σταθμό, εισπράτύο εκατομμύρια την εβδομάδα! Όσο τις αποδοχές του διοικητικού, τεχνικαι ειδικού ερευνητικού και εκπαικού προσωπικού, κυμαίνονται στις 000-130.000 δραχμές...]. Ποιος είπε «η επιστημονική γνώση είναι τελικά φή εξουσίας» ή ότι –ακριβέστερα– *περιεχόμενο της γνώσης γεννά την πόθεση της πολιτικής της χρήσης*»; λα, μπλα, μπλα...

ΡΑΜΕΝΕΙ γεγονός, ωστόσο, ότι και συγκλητικοί –χρόνια τώρα– «*ουδέν αξαν*» για ν' αξιοποιήσουν την τερά«λιμνάζουσα» περιουσία του πανεπιμίου σε ακίνητα, οικόπεδα, λογής κληοτήματα. Τόσο «*ασύλληπτη*» –ως χ– είναι η απόκτηση ενός σύγχρονου νατζερ», ικανού να ρευστοποιήσει μέρος (τουλάχιστον) της περιουσίας ής, ικανού να υπερκεράσει δεσμεύς που απορρέουν από τη διαθήκη του ρα ή βήτα διαθέτου;

ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΑΥΛΗ ΟΝ ΕΝΤΙΜΟΤΑΤΟ Κ. Β. ΚΛΑΕΣ

ΛΛΑ ΔΕΝ έλειψαν και τα «δυσάρε». Η εισαγγελία Πρωτοδικών Αθη, επί παραδείγματι, διενεργεί –με λυτη μυστικότητα– έρευνα για τις ενόμενες «πολεοδομικές παραβάσεις έγιναν κατά την ανέγερση της πρωθυργικής κατοικίας, στην Εκάλη», για να ικριβωθεί αν ευσταθούν ή όχι τα «σχεά δημοσιεύματα»... Και σαν να μην ταναν οι «πολεοδομικές παραβάσεις», ταισματοδίκης, στον οποίο ανατέθηκε πόθεση, άρχισε να ερευνά και τις συνκες κάτω από τις οποίες ο «έλλην» (ή λληνίζων» ή «ελληνικός») κ. Ζορζ Χάκ δάνεισε τον πρωθυπουργό μας ένα τελές ποσό μερικών εκατομμυρίων... τως είναι γνωστό, ο κ. Χάλακ –«*ως γνώς της περιοχής*», σύμφωνα με τον κυρνητικό εκπρόσωπο κ. Ευ. Βενιζέλο– ε συνοδεύσει τον πρωθυπουργό κατά επίσκεψή του στην Ιορδανία, αλλά όχι στη... Συρία, παρ' όλον που οι δύο επιέψεις ήταν συνεχόμενες. (Κάποιοι «*κακοηθέστατοι*» –όπως θα έλεγε και ο κ. Γιαννόπουλος– υποστηρίζουν ότι ο κ. Χάλακ καταζητείται από τις συριακές αρχές.)

Η ΔΕΥΤΕΡΗ «δυσάρεστη», επίσης, είδηση είναι αυτός ο «*ασφυκτικός κλοιός*» γύρω από τον γενικό γραμματέα του ΝΑΤΟ, κ. Βίλι Κλάες, με αφορμή την εμπλοκή του στο γνωστό σκάνδαλο των ελικοπτέρων (τύπου «Αγκούστα»), όταν ήταν υπουργός Οικονομικών... Η υπόθεση μπορεί να μη μας αφορά άμεσα. Αλλά κάποιοι –επίσης «κακοηθέστατοι»– που αρέσκονται σε άσχετους συνειρμούς επιμένουν ν' αναζωπυρώνουν «*το νοσηρό κλίμα του 1989*»... Όταν η βελγική αστυνομία –λέγουν– έφθασε να ερευνά και τις δύο κατοικίες του εν ενεργεία γενικού γραμματέα του ΝΑΤΟ (την ιδιωτική και την επίσημη του ΝΑΤΟ), με αποτέλεσμα να «*αμαυρώνεται η όλη εικόνα της Ατλαντικής Συμμαχίας*», κατά ποια λογική η ελληνική δικαιοσύνη δεν έπρεπε να ερευνήσει όλες τις παραμέτρους του σκανδάλου Κοσκωτά; Κατ' επέκταση: κατά ποια λογική κάποιοι αναφέρονται ακόμα στο «*βρόμικο '89*» ή εμφανίζονται, από τις τηλεοπτικές οθόνες, «*ανανήψαντες*», για εκείνη την επιλογή;

ΜΕΤΑ ΤΟΥΣ «ΠΑΙΑΝΕΣ» ΗΛΘΑΝ ΟΙ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ...

ΑΣΦΑΛΩΣ, στην περιοχή θεμάτων εξωτερικής πολιτικής, πρώτη είδηση του «Δεκαπενθημέρου» ήταν η επιστολή Κλίντον προς Παπανδρέου, μέσω του Αμερικανού υφυπουργού Εξωτερικών (και εκλεκτού επισκέπτη μας) κ. Ρ. Χόλμπρουκ. Δεν προφτάσαμε να άδουμε παιάνες, για την πρόταση του γενικού εισαγγελέα του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου (ν' απορριφθεί η προσφυγή της Κομισιόν για το εμπάργκο) και ήλθαν απανωτές οι συστάσεις: *Είσθε καταπληκτικοί και σας συγχαίρω για τους χειρισμούς σας στις ελληνοαλβανικές σχέσεις και στο θεμα της τελωνειακής σύνδεσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την Τουρκία... Πλήν, επειδή μπορείτε να διαδραματίσετε πρωτεύοντα ρόλο στα Βαλκάνια, σας καλώ να ομαλοποιήσετε τις σχέσεις σας τόσο με τα Σκόπια όσο και με την Άγκυρα. Ειδικότερα, σε ό,τι αφορά τις ελληνο–τουρκικές σχέσεις, θα εκτιμούσα μια ελληνική πρωτοβουλία «προσέγγισης», με την οικοδόμηση μέτρων.εμπιστοσύνης* κ.λπ.

ΑΥΤΟ, περίπου, ήταν το «μήνυμα» Κλίντον προς Παπανδρέου.... Και ως προς την ομαλοποίηση των σχέσεών μας με την ΠΓΔΜ, οι δυσχέρειες δεν εμφανίζονται ανυπέρβλητες. Ο κ. Χόλμπρουκ μπορεί να αναρωτήθηκε κατά πόσον η Ελλάδα θα μπορούσε να κάνει «*ένα ακόμα βήμα, για να διευκολύνει το διάλογο*» (υπονοώντας, προφανώς, την άρση του εμπάργκο), αλλά κάποια «μέση» λύση (άρση του εμπάργκο, με ταυτόχρονη λ.χ. αλλαγή της σημαίας της ΠΓΔΜ) θα μπορούσε να βρεθεί. Το πρόβλημα, από την άλλη, είναι ότι, εκτός από τις ΗΠΑ, ενεργό ενδιαφέρον, για την ομαλοποίηση των σχέσεών μας με τα Σκόπια, διαδηλώνει και η Γερμανία, μέσω του υπουργού Εξωτερικών κ. Κλάους Κίνκελ, ο οποίος πιστεύει ότι, επιτέλους, η χώρα του βρίσκεται εγγύτερα στο βαλκανικό χώρο, απ' ό,τι η υπερπόντια Ουάσιγκτον. Ποιον «*μεσολαβητή*» θα επιλέξουμε, μια και επί τριάμισι χρόνια, δεν αξιωθήκαμε «*να τα βρούμε*» με τη μικρή αυτή γειτονική μας χώρα; [Κατά σύμπτωση, ο «μεσολαβητής» του ΟΗΕ, ο κ. Σάιρους Βανς, τυγχάνει να είναι Αμερικανός...]

ΟΜΩΣ, ΔΕΝ χωρεί αμφιβολία ότι «*πρόβλημα των προβλημάτων*» είναι η Τουρκία. Ποια «πρωτοβουλία» ν' αναπτύξουμε –κατά τη σύσταση Κλίντον– όταν 30.000 τουρκικού στρατού βρίσκονται, τη στιγμή αυτή, στο Β. Ιράκ, σε μια επιχείρηση αφανισμού του κουρδικού στοιχείου, όταν όχι μόνο το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, αλλά και το συμβούλιο υπουργών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ζητεί την άμεση αποχώρηση του τουρκικού στρατού, όταν, στο Κυπριακό, η Άγκυρα δεν έχει υποχωρήσει ούτε κατά ένα «ιώτα»; Κάποτε, επί πρωθυπουργίας Κ. Μητσοτάκη, είχε ριχτεί η ιδέα απεμπλοκής των ελληνοτουρκικών σχέσεων από τη «μέγγενη του Κυπριακού», με την έννοια μιας «*παράλληλης πορείας*», «*παράλληλης προόδου*», κ.λπ. Τότε, όμως, το ΠΑΣΟΚ, και προσωπικά ο κ. Παπανδρέου, είχε υψώσει «κραυγήν μεγάλην»: Ιδού η προδοσία, ιδού ο «εθνικός μειοδότης»! Πώς, λοιπόν, ο σημερινός πρωθυπουργός να συμφωνήσει με τον φίλτατο Κλίντον, ο οποίος κατά τα άλλα διακατέχεται από «πνεύμα κατανόησης των ελληνικών θέσεων»; That is the question...

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΑΝΤΙθέσεις

ΛΟΥΚΕΤΟ ΚΑΙ ΑΜΠΑΡΑ

Έκλεισαν συμβολικά τα Πανεπιστήμιά μας για μία μέρα θέλοντας σ' αυτή τη φάση να υπογραμμίσουν τη δραματική κατάσταση της παιδείας. Δάσκαλοι και καθηγητές κινητοποιούνται κι αυτοί με τα δικά τους αιτήματα.

Δεν είναι απλώς πρόβλημα μη τήρησης των προεκλογικών δεσμεύσεων (sic) του ΠΑΣΟΚ στο χώρο της παιδείας. Ανέξοδες ήταν πάντα οι προεκλογικές υποσχέσεις. Σημασία έχει ότι η κυβέρνηση και το κράτος δεν έχουν ποτέ αντιμετωπίσει σοβαρά το πρόβλημα. Δεν έχουν επιφέρει με θάρρος τις αναγκαίες τομές. Με αποτέλεσμα μια άθλια κατάσταση σ' όλους τους τομείς ακόμα και της πανεπιστημιακής παιδείας, που θα' πρεπε ν' αποτελεί την αιχμή του δόρατος για τον εκσυγχρονισμό της κοινωνίας. Αλλά η κατάσταση οδεύει απ' το κακό στο χειρότερο, θύμα μιας λαϊκιστικής πολιτικής που δεν μπορεί φυσικά να αναλάβει με θάρρος δραστικές και ριζικές μεταρρυθμίσεις στο χώρο της Ανώτατης Παιδείας, απ' το θεσμό των εξετάσεων, τη διοίκηση των Πανεπιστημίων, τη μισθολογική μεταχείριση και αξιοποίηση ενός διδακτικού προσωπικού αξιόλογου. Μπλεγμένες σε μια τέτοια λογική κυβέρνηση και πολιτεία είναι καταδικασμένες να μοιράζουν ψίχουλα σε πολλούς, μπαλώνοντας την κατάσταση, μέχρι να αναφανούν σύντομα και πάλι τα ίδια προβλήματα με μεγαλύτερη ακόμη οξύτητα. Χρήματα για την παιδεία υπάρχουν. Ξοδεύονται μόνο ιδιωτικώς στην παραπαιδεία, στην εγχώρια ιδιωτική εκπαίδευση και στις ακριβοπληρωμένες σπουδές στο εξωτερικό. Για έναν απλό και μοναδικό λόγο: Διότι είμαστε ανίκανοι ως κοινωνία και πολιτεία να θέσουμε προτεραιότητες, να στηρίξουμε θεσμούς με πολλαπλά μέσα και να υποστηρίξουμε τις επιλογές αυτές καθιστώντας τη δημόσια παιδεία ως τον κύριο και τον ποιοτικά ανώτερο μοχλό της εκπαίδευσης, της μόρφωσης και της επιστήμης της κοινωνίας μας

Σ.Τ.

ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΟΣ ΤΡΑΓΕΛΑΦΟΣ

Ένα φάντασμα πλανάται πάνω από την Ελλάδα. Το φάντασμα της τρομοκρατίας. Το περιφέρει ο πρώην υπουργός Δημοσίας Τάξεως, κ. **Στ. Παπαθεμελής,** επιμένοντας να δει τον πρωθυπουργό «του» για να του παραδώσει στοιχεία και κρίσεις σχετικά με την τρομοκρατία. Στοιχεία τα οποία, άγνωστο για ποιο λόγο, δεν παρέδωσε κατά τη διάρκεια της 18μηνης θητείας του ως υπουργού. Και επιμένει να ενημερώσει όχι μόνο τον πρωθυπουργό και αρχηγό του αλλά και τον πρόεδρο της Ν.Δ. Φαίνεται πως τα στοιχεία και τα μυστικά του κ. Παπαθεμελή είναι τέτοιας υψίστης σημασίας που επιμελώς τα απέκρυβε από τους αρμόδιους παράγοντες. Και γιατί δεν κάνει τον κόπο να παραδώσει ιδιοχείρως και επί αποδείξει το φάκελό του; Και γιατί αρνείται να δώσει τα στοιχεία στο διάδοχό του υπουργό; Μήπως διότι δεν τον εμπιστεύεται; Και πώς συνεργαζόταν μαζί του τόσο καιρό; Όλα αυτά όταν αλλεπάλληλες κυβερνήσεις έχουν σταθεί ανίκανες να κάνουν έστω κι ένα θετικό βήμα προς την κατεύθυνση καταπολέμησης της τρομοκρατίας. Όλα αυτά όταν πρόσφατα τα πιο αυστηρά φρουρούμενα μέρη της Αθήνας γέμισαν με εμβλήματα και συνθήματα της 17 Νοέμβρη. Μπορεί πράγματι ο κ. Παπαθεμελής να κατέχει φοβερά «μυστικά» περί τρομοκρατίας . Αλλά τι έκανε ως υπουργός για την τρομοκρατία; Και σε ποια φοβερά συμπεράσματα έφθασε που δεν πρέπει να γνωρίζουν οι «κοινοί θνητοί», οι πολίτες αυτής της χώρας; Τραγέλαφος η όλη κατάσταση σ' ένα τόσο σοβαρό θέμα. Τραγέλαφος σε βάρος των ίδιων των θεσμών.

***Σημείωση**: Καλά, κι αυτός ο Παπανδρέου γιατί αρνείται να τον δει;. Θα πάθει τίποτα; Κάτι μπορεί να μάθει.*

Σ.Τ.

ΤΟ ΑΝΤΙ ΣΤΟ ΒΟΛΟ

Το προηγούμενο τεύχος του περ
δικού φιλόξενησε ένα εκτεταμ
αφιέρωμα στην πόλη του Βό
και στα προβλήματά της. Δυσ
χώς, ο αποκλεισμός της εθνι
οδού δεν επέτρεψε να γίνει η π
γραμματισμένη ημερίδα για τα π
βλήματα της πόλης, στο χώρο
δημαρχείου Βόλου, την ίδια μ
της κυκλοφορίας του περιοδικο

Η εκδήλωση μετατέθηκε και σ
σθηκε για αύριο, 15 Απριλ
7.30 μ.μ., στον ίδιο προγραμμ
σμένο χώρο. Θέμα της ημερίδ
«Αποβιομηχάνιση και ανεργία
Βόλο» και εισηγητές οι Δημήτρ
Δερβένης, Θεοχάρης Παπαμάρ
ρης και Σπήλιος Παπασπηλιόπ
λος. Χαιρετισμό θα απευθύνουν
δήμαρχος Βόλου κ. Δημήτρης
τσιώρης και ο νομάρχης Μαγ
σίας κ. Πάνος Σκοτινιώτης.

Όσοι, Βολιώτες και μη, βρεθ
στην περιοχή, μην ξεχάσετε το ρ
ντεβού: Αύριο, Σάββατο, 7.30 μ
στο γραφείο τελετών του δημ
χείου Βόλου. Σας περιμένουμε...

ΕΞΟΡΙΣΤΟ ΚΟΥΡΔΙΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ

Το «Εξόριστο Εθνικό Κοινοβούλιο Κουρδιστάν» αποτελεί μια κίνηση, μπορεί να αποδώσει καρπούς και να τελέσει το πρόπλασμα για τη συσπείρ όλων των Κούρδων. Αρκεί να είναι αντιπροσωπευτικό όργανο, που να π λαμβάνει, χωρίς αποκλεισμούς, όλες τάσεις του κουρδικού κινήματος δεί ντας στη διεθνή κοινή γνώμη το είδος πολιτεύματος και της κοινωνίας που ματίζονται οι υποτελείς και χωρίς πατ Κούρδοι.

Αν ο θεσμός αυτός λειτουργήσει σα και κινηθεί χωρίς δογματισμούς, τότ επιμονή και αγώνα η φωνή του κουρδ

ι πολυάσχολος και ακριβοθώρητος, ώμα και για τους συνεργάτες του. Το ρεσκάρισμα του κτιρίου της οδού Αθηνάς ι τα νέα συνολάκια που λανσάρουν οι κονητές και οι βαλέδες στα δημοτικά μβούλια, τον έχουν πλήρως απορροφή-ι.

Μετά το θετικό βήμα για την ελεύθερη κλοφορία των πεζών στους δρόμους του πορικού τριγώνου, καιρός να τοποθετηύν και οι ειδικοί κάδοι που θα φιλοξεύν υλικά για ανακύκλωση.

Λ.Κ

ΝΕΚΔΟΤΟ

Ο Αμερικανός βοηθός υπουργός Εξωτεών, κ. **Στρομπ Τάλμποτ**, που, αν δεν κνω λάθος, διετέλεσε πριν από το διορισό του στη θέση αυτή αρχισυντάκτης του ριοδικού TIME, συναντήθηκε με τον ύρκο υπουργό Ανθρωπίνων Δικαιωμάν. Πρόκειται ασφαλώς για το πολιτικό νέκδοτο της χρονιάς.

Το εγχείρημα συνομιλίας με τον Τούρκο τουργό, δήμιο παρά προστάτη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, θα πρέπει να ταν ατυχές καθ' όσον ο κ. Τάλμποτ, αντί α επισκεφθεί το τουρκικό υπουργείο Καπάτησης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάν, θα ήταν καλύτερο να σπαταλήσει το όνο του επισκεπτόμενος το τουρκικό Γεκό Επιτελείο. Διότι αυτό ορίζει και διάζει. Λάθος πόρτα χτύπησε.

Κ.Β.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Εξαιρετικού ενδιαφέροντος ήταν το επιτημονικό συμπόσιο που διεξήχθη στις 7 και 8 Απριλίου στην έδρα της Εταιρείας Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας, με θέμα «Ιστορική πραγματικότητα και νεοελληνική πεζογραφία (1945-1995)». Εκτός από τις δύο προγγυλές τράπεζες όπου δημιουργοί πάρασαν χαρακτηριστικά αποσπάσματα από το έργο τους, μια δεκαπεντάδα εκλεκτών νεοελληνιστών και κριτικών της νεοελληνικής λογοτεχνίας φώτισε πρισματιά, σε τρεις διαδοχικές συνεδρίες, τη σχέση ιστορίας και πεζογραφίας στη μεταπολεμική Ελλάδα. Πώς δηλαδή το ιστορικό γεγονός μετουσιώνεται σε λογοτεχνικό προϊόν, τις διαθλάσεις που του ασκεί η ιδεολογία του συγγραφέα αλλά και τις υπερβάσεις στις οποίες τον ωθεί. Αλλά και πώς αντέλει η ίδια η ιστορική πραγματικότητα δεν μπορεί να νοηθεί χωρίς να ληφθεί υπόψη η λογοτεχνική παραγωγή της συγκεκριμένης περιόδου, η οποία διασώζει το προσωπικό βίωμα που η επίσημη Ιστορία αφήνει απ' έξω. Οι ανακοινώσεις θα κυκλοφορήσουν σε τόμο μέσα στο 1996.

Ελ. Κ.

ΠΕΡΙ ΚΡΙΤΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

Αισθητή η παρουσία του καθηγητή της κοινωνιολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών κ. **Κωνσταντίνου Τσουκαλά** στον κυριακάτικο Τύπο της περασμένης εβδομάδας. Συνέντευξή του στην *Κυριακάτικη Αυγή* αλλά και στο *Έψιλον*, το ένθετο περιοδικό της *Κυριακάτικης Ελευθεροτυπίας*. Αν και η συζήτηση επικεντρώθηκε γύρω από διαφορετικά θέματα -τις προκλήσεις της Αριστεράς στη μετακομμουνιστική εποχή στην *Αυγή*, τη λειτουργία των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και τη σχέση των διανοουμένων μαζί τους στο *Έψιλον*-, τα κείμενα αλληλοσυμπληρώνονται και δίνουν το σημερινό στίγμα ενός από τους σημαντικότερους μελετητές της μεταπολεμικής νεοελληνικής κοινωνίας

Από την αδιαμφισβήτητη κυριαρχία του σύγχρονου καπιταλιστικού συστήματος στη δεκαετία που διανύουμε, ο Κ. Τσουκαλάς αρνείται να συναγάγει ότι η ιστορία τελείωσε ή ότι οι ιδεολογίες χρεοκόπησαν. Αν και δεν κρύβει την απαισιοδοξία του για τα τεκταινόμενα στο κοντινό, τουλάχιστον, μέλλον μας, εκφράζει την πεποίθησή του ότι «*όλα αυτά θα ανατραπούν κάποτε*», χωρίς να είναι σε θέση να προσδιορίσει ούτε το πότε ούτε το πώς. Διαβλέπει ωστόσο ότι «*οι σοβούσες εκρήξεις θα οδηγήσουν σε μια αναγέννηση του κριτικού λόγου, ο οποίος έχει παραγκωνιστεί από τη μεταμοντέρνα σκέψη...*», ενώ τονίζει πως όσον αφορά τον ίδιον δεν μπορεί παρά να μιλά όσο το δυνατόν κριτικότερα, έστω κι αν οι θέσεις που παίρνει «*είναι σε πλήρη αντίθεση με τον τρέχοντα λόγο είτε πολιτικά είτε κοινωνικά*».

Ως δείγμα φαντάζομαι κριτικού λόγου, λόγου δηλαδή που «*παρεμβαίνει στην κοινωνία*» και δικαιούται να θεωρεί ότι «*υπάρχει το έλλογο και το παράλογο, το σωστό και το λάθος, εκείνο για το οποίο πρέπει κανείς να παλέψει ή να αδιαφορήσει*», θα αξιώνει ο Κ. Τσουκαλάς να διαβαστεί η επιφυλλίδα του στο *Βήμα της Κυριακής* της 2ας Απριλίου 1995 για τις αγροτικές εξεγέρσεις. Απέναντι στις οποίες τοποθετήθηκε απερίφραστα αρνητικά, θεωρώντας ότι αντιστρατεύονται τον εκσυγχρονισμό της ελληνικής κοινωνίας.
Ωστόσο η θέση αυτή του Κ. Τσουκαλά, σε πλήρη αντίθεση με τον τρέχοντα κοινωνικό λόγο αλλά σε πλήρη ταύτιση με τον τρέχοντα πολιτικό, και δη κυβερνητικό, δημιουργεί μια σαστισμάρα. Ήδη, στο *Βήμα της Κυριακής* της 9ης Απριλίου, ο καθηγητής της Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, **Αντώνης Λιάκος**, έσπευσε να επισημάνει τα ερμηνευτικά προβλήματα που ανακύπτουν από την έλλειψη ιστορικής και διεθνούς προοπτικής ως προς τη θέση των αγροτών στις σύγχρονες κοινωνίες.

Τι απόσταση, αλήθεια, ανάμεσα στη σημερινή στάση του Κ. Τσουκαλά και στις προσπάθειές του στις δεκαετίες του '70 και του '80 (μαζί με τους **Νίκο Πουλαντζά** και **Κώστα Βεργόπουλο**) να άρει την αδιαφάνεια της μεταπολεμικής νεοελληνικής κοινωνίας, να καταστήσει με άλλα λόγια λιγότερο δυσανάγνωστη την εξέλιξη της κοινωνικής δυναμικής, ούτως ώστε να περιοριστεί η αμηχανία του πολιτικού λόγου. Τι εμπλοκή στην εσωτερική πολιτική αντιπαράθεση, τη στιγμή που δεν σταματά να υπογραμμίζει την «*παγκόσμια και αδιαίρετη διάσταση των προβλημάτων*».

Απούσα στην ανάλυσή του και η γνώριμή του παλινδρόμηση ανάμεσα σε εμπειρικές τεκμηριώσεις και σε ευρύτερες θεωρητικές σκέψεις. Ίσως το όλο θέμα να περνούσε απαρατήρητο αν ο φορέας των θέσεων που προαναφέραμε δεν είχε αναπτύξει στο παρελθόν ένα λόγο δυνάμενο να απεγκλωβίσει από παρωχημένα και παραπλανητικά σχήματα. Αν δεν κατέγραφε -οξυδερκώς- στα γραπτά του την ενσωμάτωση των διανοουμένων «*μέσα σε ένα σύστημα το οποίο ορίζεται από τη δημοσιότητα, τα χρήματα και το εμπόριο*».

Πράγματι, ο κριτικός λόγος είναι απαραίτητος όσο ποτέ. Μόνο που βαραίνει το περιεχόμενό του.

Ελ. Κ.

λαού θα παίρνεται πιο σοβαρά υπόψη. Δεν θέλουμε να προκαταλάβουμε τα πράγματα. Αλλά οι προοπτικές είναι καλές, αν οι χειρισμοί αποδειχτούν σωστοί και ο θεσμός περιβληθεί με την υποστήριξη όλων των πολιτικών δυνάμεων των Κούρδων, όπου κι αν κατοικούν.

Οι Κούρδοι έχουν αρκετούς φίλους σε όλο τον κόσμο. Ας στηριχτούν κατ' αρχήν σε αυτούς για να αποκτήσουν σιγά σιγά σοβαρότερα ερείσματα και μεγαλύτερη θεσμική και πολιτική υποστήριξη.

Ας μην ξεχνάμε, ότι συνήθως πολλοί χθεσινοί «τρομοκράτες» επέτυχαν με τον αγώνα τους να αναγνωριστούν ως επίσημοι και αξιόπιστοι συνομιλητές και συχνά, την επαύριο, σε αξιοσέβαστους κυβερνήτες των χωρών τους.

Β.Κ.

ΠΑΝ ΜΕΤΡΟΝ

Μετά τα επίσημα πανηγυρικά εγκαίνια στο ιστορικό τρίγωνο–κέντρο της Αθήνας με μια πραγματικά αξιέπαινη συνεργασία ΥΠΕΧΩΔΕ –Δήμου Αθηναίων, το ζητούμενο είναι τα μέτρα να εφαρμοστούν με συνέπεια. Χρειάζεται η συνεχής παρακολούθηση της εφαρμογής και της αποτελεσματικότητας των μέτρων και η τυχόν διόρθωσή τους, αν χρειαστεί, από την εμπειρία που θα αποκτηθεί, χωρίς φυσικά την αλλοίωση του αρχικού σκοπού.

Οι προσδοκίες είναι μεγάλες διότι αν το πείραμα πετύχει, μπορεί να επεκταθεί. Είναι όμως φανερό ότι το πείραμα, υπό τις σημερινές οικονομικές συνθήκες, θα κριθεί όχι από το κατά πόσο θα κυκλοφορούν ανέμελα οι πεζοί στους πεζόδρομους, αλλά πόσοι και για ποιο σκοπό.

Με άλλα λόγια από το αν η οικονομική κίνηση και οι συναφείς εκδηλώσεις για την προσέλκυση του κόσμου θα είναι τέτοιες ώστε να αναβιώσουν και να «στολίσουν» έναν φθίνοντα, απ' όλες τις απόψεις, χώρο. Γι' αυτό είναι φανερό ότι εκτός των μέτρων χρειάζεται να επιστρατευθεί η θέληση και η φαντασία φορέων και πολιτών, ώστε το πείραμα να πετύχει και ο χώρος να γίνει πραγματικό κύτταρο ποικίλων και αποδοτικών δραστηριοτήτων.

Σ.Τ.

ΤΟ ΧΑΡΤΟΜΑΝΙ ΚΑΙ Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ

Εκατοντάδες κιλά χαρτί κρύβουν οι πλαστικές σακούλες που στολίζουν τα βράδια τις γωνιές της Αθήνας. Εκτυπωτικό, φωτοτυπικό ή απλό χαρτί, από τα χιλιάδες γραφεία του κέντρου της Αθήνας, οδηγείται στις χωματερές. Καμία διαλογή δεν προβλέπεται, άγνωστη λέξη για τους Αθηναίους.

Τι περιμένει ο δήμαρχος Αθηναίων, κ. **Αβραμόπουλος**, για την υιοθέτηση προγράμματος ανακύκλωσης χαρτιού;

Μήπως τα 40 δισεκατομμύρια, που ο πρωθυπουργός είχε υποσχεθεί κατά τον προεκλογικό αγώνα στον πληθωρικό αντίπαλό του, κ. Πάγκαλο;

Οι επιτυχημένες προσπάθειες του Ενιαίου Συνδέσμου Δήμων και Κοινοτήτων του νομού Αττικής προσφέρουν μια αξιόλογη πηγή έμπνευσης στον δήμαρχο. Χίλιοι δ κόσιοι τόνοι χαρτιού την εβδομάδα ανα νεται να συγκεντρώνονται σύμφωνα με δεύτερο πρόγραμμα ανακύκλωσης χα ού στους 23 δήμους της Δυτικής Αττικ Πριν από ένα χρόνο το πρόγραμμα εφ μόστηκε σε 14 δήμους της ΝΑ Αττικής μεγάλη επιτυχία.

Είναι αλήθεια, όμως, ότι ο δήμαρχος

Η αληθινή πίκρα του Γιάννη Αλευρά

του Στέλιου Καφαντάρη

Με το θάνατο του Γιάννη Αλευρά (ξημερώματα της 6ης Απριλίου) αναλώθηκαν τα Μέσα στα τετριμμένα περί αποδημίας της παλαιάς φρουράς, περί του τελευταίου ευθέως και τιμίου, του αδιάφθορου «μπαρμπα Γιάννη» ο οποίος αντιστεκόταν στην τρυφηλότητα και την *άλλη* κατανάλωση των κομματικών από το τριάρι του παρά την Πλατεία Αμερικής (ή και μικρό τριάρι της οδού Αμερικής – παραπληροφόρηση και πλεοναστική περιγραφή της έλλειψης). Και βέβαια δεν παρέλειπαν τα Μέσα να αναφερθούν και στην πίκρα του Γιάννη Αλευρά για τον παραγκωνισμό του μετά το 1989 από το πρωθυπουργικό ζεύγος (άλλη ευρηματική φράση των δημοσιογράφων).

Όλα τα σχόλια ήταν πανομοιότυπα, ως πλαστικά άνθη, τα ίδια που τον στόλιζαν και στις λιγοστές δηλώσεις του κατά τα τελευταία χρόνια. Έχει μάλιστα ενδιαφέρον ότι τα περισσότερα Μέσα, ανεξάρτητα πολιτικής πορείας -η οποία είναι συγκυριακή ούτως ή άλλως-, επέλεξαν τις ίδιες εκφράσεις. Μόνο κάποια αναιδής πένα έγραψε τα συλλυπητήρια Σαρτζετάκη ως εάν ήσαν τα εκατοστά ογδοηκοστά πρώτα.

Ας ξαναειπωθεί: Οι θάνατοι, ιδίως δημοφιλών πολιτικών, προσφέρονται για λαϊκή κατανάλωση, όπου η ευρηματικότητα των εκφράσεων δεν είναι ζητούμενο, μπορεί μάλιστα να είναι και αντιπαραγωγική. Επισημαίνεται ωστόσο ότι τα Μέσα δεν ασχολήθηκαν καν με την ύστατη διαμαρτυρία του Γιάννη Αλευρά για την αναστολή των διώξεων Μητσοτάκη, όσο συμβολικό χαρακτήρα και αν είχε αυτή τουλάχιστον για την προστασία των θεσμών αν όχι και για τη διαφύλαξη της κοινής λογικής του λαού. Είναι φανερό πως τα Μέσα δίνουν μάχες όταν τα διακυβεύματα είναι σοβαρά -όπως π.χ. η κατακύρωση μιας δημοπρασίας– και όχι για να ενοχλούν ασκόπως το πρωθυπουργικό ζεύγος.

Βεβαίως με τόσο επιλεκτική θεματική στις νεκρολογίες τους τα Μέσα έχουν βάλει ένα πολύ αυστηρό ανώφλι στη μνήμη τους, έστω και αν θα είχαμε ως ελάχιστη απαίτηση να θυμηθούν την τελευταία πράξη απόκλισης και διαμαρτυρίας υπέρ των θεσμών που υποτίθεται ότι υπηρετούν και τα ίδια (διαφάνεια, δικαιοσύνη, κύρος Κοινοβουλίου, αξιοπρέπεια πολιτικών).

Εκ των ανωτέρω συνάγεται ευκόλως ότι ουδεμία ελπίδα υπήρχε για να ανατρέξουν τα Μέσα σε άλλα παλαιότερα και εξίσου ανοικονόμητα συμβάμματα. Εις ανάμνησιν της πολιτείας του Γιάννη Αλευρά θα θυμίσω ένα από αυτά που ίσως εξηγεί αυστηρότερα και στενότερα την ομολογημένη πίκρα του.

Περί το 1989 είχε κυκλοφορήσει κασέτα με υποκλοπή τηλεφωνικής συνομιλίας Αλευρά με κάποιον άλλο Γιάννη. Μικρό το κακό θα πουν ίσως πολλοί. Και για ποιον δεν είχε κυκλοφορήσει κασέτα τότε. Χάρη στις υποκλοπές βλέπαμε και νέες εκδοχές της σύγχρονης πολιτικής ιστορίας και λογοτεχνίας. Μάλιστα θα ήθελα κάπως να ερευνηθεί εντέλει η αντίδραση των Μέσων σε αυτή την καινοφανή εξέλιξη. Πιστεύω ότι θα γίνουν έκδηλα τα συμπώματα μιθριδατισμού. Μου διαφεύγει αλλά κάπου έχω αποκόψει ένα δήθεν κουτσομπολιό δημοσιογράφου σχετικά με τις προτιμήσεις σε κασέτες του Ανδρέα Παπανδρέου. Ασφαλώς και είναι ψευδές, αλλά με τι θράσος παρουσιάστηκε στην εφημερίδα!

Εν πάση περιπτώσει, ας μου συγχωρεθεί η παρένθεση διότι είναι ένα θέμα που με ταλανίζει πάντοτε. Το προϊόν υποκλοπής του Αλευρά με τον «Γιάννη» ήταν μια αθώα ιστορία και γι' αυτό και περισσότερο πιστευτή. Αναφέρονταν στον ανασχηματισμό που είχε γίνει πρόσφατα και ο οποίος βέβαια δεν μπορούσε να θεραπεύσει τίποτε μετά την αποκάλυψη του προβλήματος Κοσκωτά και του μπάχαλου που ακολούθησε. Δυστυχώς δεν έχω αυτούσιο το κείμενο αλλά θυμάμαι μία χαρακτηριστική αποστροφή: «... και ο Κουλουμπής (εννοούσαν ότι διώχτηκε από την κυβέρνηση), έκλεψε, δεν έκλεψε;» «Όχι, καλός ήταν». Ή περίπου.

Αυτή ήταν η αληθινή πίκρα του Αλευρά. Όχι πίκρα για τον παραγκωνισμό από το πρωθυπουργικό ζεύγος του ιδίου ή άλλων άξιων συντρόφων. Ήταν μάλλον εκδήλωση του αντίθετου, του αισθήματος της ασφυξίας. Από ιδιοσυγκρασία δεν ήθελε να απεμπολήσει το ένδοξο συνδικαλιστικό παρελθόν του και τους πρώτους κοινοβουλευτικούς αγώνες του. Είχε συναισθηματική προσκόλληση στο κόμμα του και όσο και αν δυσφορούσε από τις εξελίξεις, του ήταν αδύνατο να παραιτηθεί. Έμενε ως αντίβαρο. Ασφυκτιούσε από την αδυναμία να ξεφύγει από τον περιβάλλοντα βόρβορο.

ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ Ενημέρωση

• Το θέμα των ημερών για τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης είναι η κυοφορία του νέου νόμου για τον Τύπο, το αποκαλούμενο πολυνομοσχέδιο. Εκπονήθηκε από ολιγομελές επιτελείο (φήμες φέρουν τον κ. **Βγόντζα**, νομικό σύμβουλο του πρωθυπουργού, να έχει βάλει αρκετά το χεράκι του) και, αυτή τη φορά, ο υπουργός Τύπου αγνόησε τα ειωθότα: δεν επιδίωξε ούτε κατ' ελάχιστον τον διάλογο με τα... διαπλεκόμενα συμφέροντα στο χώρο του ΜΜΕ αλλά προχώρησε, κυριολεκτικά εν κρυπτώ και παραβύστω... Η πρακτική του, όμως, φαίνεται ότι δεν δυσαρέστησε απλώς τα κόμματα και πολλούς συνδικαλιστικούς φορείς εργαζομένων στις έντυπες και ηλεκτρονικές εκδοχές του Τύπου. Δυσαρέστησε και τους ενδοκομματικούς του αντιπάλους, οι οποίοι διέγνωσαν στις κινήσεις του αρχηγικές τάσεις και επιθυμία παράκαμψης των οργάνων του κόμματος.

Η ουσία, πάντως, είναι ότι ο νόμος είναι σχεδόν έτοιμος, ότι οι εκδότες και ιδιοκτήτες καναλιών, των οποίων υποτίθεται την ασυδοσία θέλει ο νόμος να ελέγξει, τον γνωρίζουν και... υποφέρουν στωικά τις συνέπειές του, ενώ ήδη το σχέδιο νόμου βρίσκεται στους νομικούς συμβούλους της ΕΣΗΕΑ, οι οποίοι τον μελετούν. «*Στην ουσία, ενδιαφέρει να γνωματεύσουν τι κρυφό επιφυλάσσουν τα διάφορα "παράθυρα" του νόμου, αυτά που δεν καλύπτονται από την προφανή σαφήνεια κάποιων βασικών του διατάξεων*», μας είπε συνδικαλιστικό στέλεχος των δημοσιογράφων. Ούτως ή άλλως, το θέμα είναι πολύ σοβαρό και θα επανέλθουμε.

• Είναι να απορεί κανείς με ορισμένους «συνδικαλιστές», οι οποίοι βάζουν υποψηφιότητα, εκλέγονται σε κάποιο όργανο σωματείου και κατόπιν... μήπως τους είδατε; Είναι ακριβώς η περίπτωση του δημοσιογράφου **Γιάννη Δημαρά**, ο οποίος εκλέχτηκε σύμβουλος της ΕΣΗΕΑ στις αρχαιρεσίες που έγιναν τον περασμένο Νοέμβριο και, με εξαίρεση τον πρώτο καιρό, δεν έχει πατήσει το πόδι του στις συνεδριάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου...

Θα είχε ενδιαφέρον να ρωτηθεί ο κ. Δημαράς γιατί έβαλε υποψηφιότητα, αφού δεν μπορούσε να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του; Μοναδική φιλοδοξία του ήταν να συγκεντρώσει τον ισχνό αριθμό ψήφων (ως εκλεκτός της κυβερνητικής συνδικαλιστικής παράταξης) τις οποίες και πήρε τελικά;

Κι ενώ όλους τους εξοργίζει η περιφρονητική αυτή στάση προς τη διοίκηση της Ένωσης Συντακτών, οι άλλοι σύμβουλοι από (κακώς εννοούμενη) συναδελφική αλληλεγγύη διστάζουν να κινήσουν τη διαδικασία έκπτωσης από το αξίωμα του Γιάννη Δημαρά. Ή μήπως αυτή η εκκρεμότητα κάποιους βολεύει, σε μια εποχή από τις πιο κρίσιμες για τον Τύπο και τα ΜΜΕ γενικότερα;

• Ανάλογη ολιγωρία εκδηλώνεται και από ορισμένα αναπληρωματικά μέλη του πειθαρχικού, τα οποία παρά τις συνεχείς οχλήσεις του προέδρου του ΠΠΣ **Χρήστου Γιαννακόπουλου** αδυνατούν να προσέλθουν, προκειμένου να αναλάβουν προκαταρκτικές έρευνες, όπως ορίζει ο εσωτερικός κανονισμός λειτουργίας του συμβουλίου, σε υποθέσεις παραβίασης της δημοσιογραφικής δεοντολογίας που συσσωρεύονται.

ΓΙΑ ΤΗΝ «ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΤΕΧΝΗΣ»

Η *Επιθεώρηση Τέχνης* γεννήθηκε την περίοδο που η Ελλάδα προσπαθούσε να επουλώσει τα τραύματα από τον παγκόσμιο και, κατόπιν, από τον εμφύλιο πόλεμο. Πρωτοκυκλοφόρησε το 1955 και κατάφερε να φιλοξενήσει τους προβληματισμούς, την κριτική, ακόμη και τις αμφιβολίες ή τις «αιρέσεις» του χώρου της αριστερής διανόησης.

Σήμερα, ένα περιοδικό, ο *Μανδραγόρας*, που θα κυκλοφορήσει σε λίγες μέρες, ετοίμασε πολυσέλιδο αφιέρωμα στην *Επιθεώρηση Τέχνης*, με αφορμή την επέτειο 40 χρόνων από το ξεκίνημα της εκδοτικής της περιπέτειας. Με την ευκαιρία αυτή, σε συνεργασία με τη Δημοτική Επιχείρηση Πολιτιστικής Ανάπτυξης Πειραιά και το Ιστορικό Αρχείο του Δήμου Πειραιά, ο *Μανδραγόρας* οργανώνει σχετική εκδήλωση-συζήτηση στο Δημοτικό Θέατρο του Πειραιά, τη Μεγάλη Δευτέρα, 17 Απριλίου, στις 7.30 μ.μ. Στη συζήτηση θα συμμετάσχουν ο **Νίκος Σιαπκίδης**, αρχιτέκτονας, εκδότης σύμφωνα με το νόμο της *Επιθεώρησης Τέχνης*, ο **Τίτος Πατρίκιος**, ποιητής και ο **Δημήτρης Ραυτόπουλος**, κριτικός τέχνης, και οι δύο μέλη της Συντακτικής Επιτροπής του περιοδικού. Θα συμμετάσχουν επίσης οι ιστορικοί **Σπύρος Ασδραχάς** και **Φίλιππος Ηλιού**, που επίσης υπήρξαν συνεργάτες της *Επιθεώρησης Τέχνης*.

• Σημεία των καιρών, θα ν
νείς, αφού η αδιαφορία πο
νει το σώμα των δημοσι
φων έχει ως συνέπεια ν
μπορούν να πραγματοποι
ούτε οι τακτικές γενικές
λεύσεις των μελών... Πόσ
λον οι έκτακτες.

• Είναι χαρακτηριστικό
από τους τελευταίους ποι
ροφορήθηκαν το περίφημ
διο νόμου του κ. Βενιζέλ
τα ΜΜΕ ήταν η διοίκησ
Ένωσης Συντακτών... Τό
ναι το κύρος της σήμερα...

• Κι αφού ο λόγος περί κι
του αρχαιότερου δημοσιογ
κού σωματείου της χώρα
δούμε τώρα ποιοι του το πρ
δουν και ποιοι του το... (
ρούν. Και πόσο είναι αυτό
ρος του στα ιδιωτικά κανάλ

Χρειάστηκε να περάσου
νες για να αρχίσει αυτεπά
τη πλέον έγκληση για την υπ
ση των απεργοσπαστών «ψ
λοδημοσιογράφων» του π
πτικού καναλιού «Σκάι»,
το περασμένο καλοκαίρι η
κηση της Ένωσης κάλεσ
απεργία τους εργαζόμενου
ντάκτες για να αποτραπούν
πειλούμενες απολύσεις. Η
γκέντρωση που έγινε ήταν τ
χώδης. Και οι **Κ. Χαρδαβέ**
και **Έλλη Στάη** αρνήθηκα
σταματήσουν την παραγωγ
εκπομπών τους λόγω ανειλη
νων διαφημιστικού χαρακ
υποχρεώσεων, όπως ισχυρ
καν... Οι ίδιοι όμως ήταν
τους πρώτους –ή μάλλον οι
τοι– που εγκατέλειψαν πρόσ
τα το βυθιζόμενο κανάλι π
νοντας μεταγραφή για αλλο
Είχαν σημειωθεί τότε αντεγ
σεις, εκτοξεύτηκαν χαρακτ
σμοί κάθε άλλο παρά κολα
τικοί για το κύρος της Ένω
Αλλά οι παριστάμενοι εκ
σωποι της διοίκησης τους π
πιαν, λόγω των επικείμενων
τε αρχαιρεσιών; Χάρη στην
μονή του Πρωτοβάθμιου
θαρχικού Συμβουλίου κινε
τώρα η διαδικασία για την ι
θεση των απεργοσπαστών
την εξέταση των μελών της Δ
κησης **Νανάς Νταουντάκη**
κου Καραντηνού και του πρ
συμβούλου **Δ. Χαλιβελάκη**

ΗΡΕΜΗ ΔΥΝΑΜΗ

του Γιώργου Φιλοπούλου

ΚΥΡΙΕ ΠΡΟΕΔΡΕ, ΚΥΡΙΕ ΠΡΟΕΔΡΕ!!!

ΤΙ ΕΓΙΝΕ ΠΑΛΙ;

ΤΕΛΙΚΑ Ο ΠΑΠΑΘΕΜΕΛΗΣ ΕΙΧΕ ΔΩΣΕΙ ΣΤΟΝ ΒΑΛΥΡΑΚΗ ΤΗ ΛΙΣΤΑ ΤΩΝ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΩΝ.

Α, ΩΡΑΙΑ...

ΑΥΤΟΙ ΟΙ ΕΤΣ ΥΠΕΡΟΧΟΙ ΠΙΘΗΚΟΙ

ΜΟΝΟ ΠΟΥ Ο ΣΗΦΗΣ ΝΟΜΙΣΕ ΟΤΙ ΗΤΑΝ ΛΙΣΤΑ ΜΕ ΡΟΥΣΦΕΤΙΑ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΔΙΟΡΙΣΕ ΠΥΡΟΣΒΕΣΤΕΣ!...

ΜΟΛΙΣ ΟΜΩΣ ΤΟ ΕΜΑΘΕ ΑΥΤΟ Ο ΠΕΠΟΝΗΣ ΠΑΡΑΙΤΗΘΗΚΕ ΓΙΑΤΙ...

ΚΥΡΙΕ ΠΡΟΕΔΡΕ!

ΑΑΑΑ

ΛΙΓΟ ΝΕΡΟ ΝΑ ΦΕΡΕΙΣ ΗΛΙΘΙΕ! ΟΧΙ ΤΟΝ ΚΙΛΛΙΒΑΝΤΑ!

ΧΙ ΧΙ ΧΙ

Μωρέ. Υποδήγματα δημ

Επί τέλους. Φέτος διανύομεν το τελεφτέον έτος λιτότητος. Το ανήγγειλεν επισήμως ο κήριος Γιάννος Παπαντωνίου. Μετά 16 ημέρας και 8 μήνας ακριβώς –τότε που οι επουλωθέντες συνταξιούχοι θα αρχίσουν να λαμβάνουν τας αυξήσεις που υπεσχέθη ο πρωθυπουργός– ολόκληρον το Έθνος θα ξεχυθή εις τους δρόμους και θα πανηγυρίζει το τέρμα μιας επωδύνου ταλαιπωρίας που το εβασάνιζεν επί μίαν δεκαπενταετίαν. Οι καταστηματάρχαι θα παύσουν να λύνουν σταυρόλεξα και θα αρχίσουν πάλιν πυρετωδώς να εξυπηρετούν τους πελάτας. Η γνώριμος φωνή «μή σπρώχνεσθε, όλοι θα πάρετε» θα εξέλθη από τα χείλη των ταλαιπορηθέντων με τα τεκμήρια εμπόρων την 1ην Ιανουαρίου 1996 και θα φέρη την χαράν εις τας χιλιάδας των πελατών που θα ίστανται εις την ουράν με την αδημονίαν να αγοράσουν.

Εγώ πάντα το έλεγα ήδη από το 1986: Αυτή η λιτότης δεν θα κρατήσει πολύ. Το πολύ πολύ να πάει έως το έτος 1996. Και χέρομαι που ο κήριος Παπαντωνίου έφερε πρώτος την χαρμόσυνον είδησιν, με υπουργικήν ιδιότητα. Ήδη η αθρόα διαφήμισις των πολυτελών αφτοκινήτων εις όλας τας εφημερίδας, προοιωνίζεται εφχαρίστους ημέρας. Και τι δεν προσφέρουν αι μεγάλαι εταιρείαι. Τι αεροσάκους δωρεάν, τι τριετής εγγυήσεις, τι 7ετείς αντισκωρικές προστασίες, τι στροφόμετρα, τι οπισθίους υαλοκαθαριστήρες. Ωρισμέναι μάλιστα εκτός των άλλων δίδουν και τασάκια για τα τσιγάρα των εποχουμένων. Και αι τιμαί είναι αφαντάστως χαμηλαί και προσιταί. Υπάρχουν αυτοκίνητα διά συνταξιούχους που αρχίζουν από 2.995.000 (δίδοντας 3.000.000 σου επιστρέφουν 5.000) Δηλαδή ένας ηλικιομένος των 50.000, εάν δεν τρώγει καθόλου, ημπορεί εις 5 έτη να το εξοφλήση τελείως. Διά εμπόρους και αγρότας πλουσιοτέρους υπάρχουν άλλα που αρχίζουν από 8.442.000 και φθάνουν έως και 10.000.700 αναλόγως του κυβισμού.

Θα είναι θαυμάσιον το θέαμα της πρώτης εβδομάδος του Ιανουαρίου 1996. Τέσσερα εκατομήρια Αθηναίοι θα πηγαινοέρχονται από το εν κατάστημα εις το άλλο αγοράζοντες του κόσμου τα καταναλωτικά αγαθά με την ευτυχίαν ζωγραφισμένην εις τα πρόσοπα, ενώ έξω από τα σπίτια θα τους αναμένουν τα πολυτελή «αυτοκίνητα-γλάστρες» που δεν θα κυκλοφορούν λόγω των συνεχών απαγορέφσεων εις το κέντρον λόγω του εμπορικού τριγόνου.

Μία θερμή παράκλησις: Την ημέραν του Αγίου Ιωάννου, ας στρέψομεν όλοι νοερώς την μνήμην πρός τον εορτάζοντα που εις ανύποπτον χρόνων μάς προανήγγειλεν την λήξιν της λιτότητος και ας του εφχηθώμεν εκ βάθους καρδίας Χρόνια πολλά και πάντοτε τέτοια.

Τώρα που αι Τράπεζαι χορηγούν άφθονα στεγαστικά δάνε με πολύ ικανοποιητικόν τόκον, θα πρέπει όλοι οι δανειζόμει συνταξιούχοι να προσέξουν πολύ. Όχι κατοικίες εις παραθαλ σια οικόπεδα. Αφτά είναι κίνδηνος-θάνατος. Άκουσα εις την ι λεόρασιν, την οποίαν παρακολουθώ ανελιπώς, κάποιον επισι μονα που έλεγεν ότι λόγω του θερμοκηπίου και της τρύπας τ όζοντος που έχομαι όλοι δημιουργήσει, εις 30-40 έτη θα ανέλθι στάθμη της θαλάσης λόγω της διαλύσεως των πάγων και όλαι ακταί όπως το Μεσολόγγιον, Ερέτρια, Βενετία και διάφοραι ό λαι, θα καλυφθούν τελείως από νερά. Θα είναι λοιπόν τρομερ το έτος 2025 –που πολοί συνταξιούχοι θα έχουν αποσβέση το δ νειον– να δουν εφνιδίως ότι λόγω υγρασιών εξ αιτίας διαλύσει του Βορείου Πόλου, το σπίτι των να μην είναι πλέον κατοικί μον. Άρα λαμβάνοντες ένα δάνειον, πρέπει να φροντίσομαι απ ραιτήτως το οικόπεδον να είναι μακράν από λιμνοθαλάσας κ μάλλον εις σημεία ορεινά. Δεν είναι τυχαίον που πολοί κτίζο βίλες και αρχοντικά εις υψηλάς και ορέας τοποθεσίο

Προσοχή λοιπόν μεγάλη πριν βάλετε την υπογραφ σας εις την Τράπεζαν διά να λάβετε τας σκληρ δραχμάς του δανείου. Ζητήστε εγγυήσεις ακ λούθως και διαβεβεώσις από τον εργολάβ και αρχιτέκτονα ότι αι εργασίαι θα γίνοι επί στερεού εδάφους, μακράν της θαλάση εις μεγάλην απόστασιν από την Μαλακ σαν, Ιπόδρομον Φαλήρου, Φλοίσβον κ άλας χαμηλάς τοποθεσίας Καζίνων πο κινδηνέβουν από καθιζήσεις ή άνοδο υδάτων. Αν σας προσφέρουν οικόπεδο εφκερίας με 8 ή 10 εκατομήρια κοντά στη θάλασαν, να πονηρευθήτε. Μην το αγορά σετε. Προσέξτε τα χαρακτηριστικά του πωλη τού. Εάν μοιάζει Εσκιμώος ο προσφέρων το οι κόπεδον, έχετε κάθε λόγον να αρνηθείτε την αγο ράν. Με την εξαφάνισιν του Βορείου και Νοτίου Πό λου λόγω της προσεχούς αλματώδους διαλύσεως των πάγων η ανεργία πολλών νεαρών Εσκιμώων θα τους ωθήση εις την σύ μπηξιν οικοδομικών κερδοσκοπικών επιχειρήσεων, με στόχον νο φάγουν τας γενέας αφξήσεις των υπεργήρων Ελλήνων συνταξι ούχων.

***

Όποτε πλησιάζομεν προς το Πάσχα, ο νους μου στρέφει προς τους Καθολικούς και αισθάνομαι την ανάγκην να ερωτήσω: Τρώ γουν οι καθολικοί μαγειρίτσαν, κοκορέτσι και σπληνάντερον κα τά την ημέραν της Αναστάσεως; Κυρίως η απορία Μου είναι έντονος σχετικώς με την κηρίαν Μπριζίτ Μπαρντό η οποία λόγω της ζωοφιλίας της πιθανόν να μην τρώγη αρνάκη σούβλας την ημέραν εκείνην και να αρκείται εις αφστηράν χορτοφαγίαν, εφ χομένη Αληθώς ανέστη και σπάζων αβγά μετά των θαβμαστών

ιογραφικών κειμένων

ς. Εάν όμως τας Αγίας αφτάς ημέρας αποφέβγει τα έξοχα προϊό-
α σούβλας, τότε η υπόλοιπος ζωή της θα διέρχεται με μονοτονίαν
ι η μόνη της χαρά και απόλαυσις θα είναι η περιποίησις του σώ-
πος και του προσώπου της. Αλλά αι διάφοροι κρέμαι και τα ζωι-
ί λίπη που χρησιμοποιεί διά την καλονήν της δεν αναρωτείται
τό πού προέρχονται; Διατί λοιπόν επικεντρώνει το ενδιαφέρον
ης εις τα ζώα που παράγουν σπάνια τριχώματα και αδιαφορεί διά
ι εκατομήρια αρνάκια γάλακτος που σφάζονται ανηλεώς τας
γίας ημέρας του Πάσχα. Ουδέποτε την άκουσα από τους Παρισί-
υς όπου διαμένει να στέλει φαξ εις τους χονδρεμπόρους κρεάτων
αφτηριάζων την σφαγήν ζώων παραγόντων μαλλί. Το γεγονός
φτό μου έχει προκαλέση κατάπληξιν. Αφτό επίσης που μου έχει
άνει μεγάλην εντύπωσιν οσάκις εβρίσκομαι εις την εξοχήν ή ταξι-
έβω εντός Ελλάδος, είναι που ουδέποτε συναντώ βοσκόν που να
όσκει περισσότερα από 40-50 πρόβατα και τα οπία φυλάτει νυ-
αλέος σκύλος ακαθορίστου προελέφσεως. Από πού λοιπόν ανε-
ρίσκουν οι κρεοπόλαι το εν εκατομήριον πασχαλινών αμνών που
ρειάζεται η αγορά; Από τα Σκόπια αποκλείεται να μας έρχονται
όγω του αφστηροτάτου εμπάργκο που έχομεν επιβάλει. Τα ολίγα
πάρχοντα εις την πτωχήν Αλβανίαν ο πρόεδρος Μπερίσα τα φυ-
άτει διά να τα προσφέρει εις ένδειξιν καλής θελήσεως εις τον πά-
χοντα εκ γλαφκώματος επίσκοπον Αναστάσιον διά να κάνη Ανά-
στασιν η εκεί Ελληνική μειονότης. Από τη Νέα Ζηλανδίαν δεν έχο-
μεν ελπίδας διότι η χώρα αφτή ειδικέβεται εις τα κατεψυγμένα.

Άρα η μόνη πηγή αθρόας εισαγωγής αμνών απομένει η γείτων Τουρκία. Εάν συμβένει όμως αφτό, είναι απαράδεκτον να ενισχύομαι με πολύτιμον συνάλαγμα τους Τούρκους διά να εξολοθρέβουν τους Κούρδους. Όλη η Εβρόπη έχει φρίξη με την γενοκτονίαν αφτήν και όλοι οι πολιτισμένοι λαοί είναι εις το πλεβρόν των σφαζομένων. Γερμανοί, Γάλλοι και Άγγλοι καθώς και οι Αμερικανοί είναι πολύ στενοχωρημένοι διά την εισβολήν της Τουρκείας εντός του εδάφους του Ιράκ. Ο κήριος Μπούτρος Μπούτρος Γκάλι πρέπει να ομιλήση με αφστηρότητα εις την κηρίαν Τανσού Τανσού Τσιλέρ και ο ιδικός μας υπουργός Εξωτερικών κήριος Κάρολος Κάρολος Παπούλιας πρέπει να διακηρήξη ότι εάν δεν σταματήση η γενοκτονία των Κούρδων, εμείς οι Έλληνες αφήνοντες κατά μέρος τας αχρήστους πορείας δεν πρόκειται να εισαγάγωμεν ούτε ένα αρνί, ούτε μίαν δωδεκάδα αυγών από την γείτονα εάν πρώτον δεν εξέλθη τα στρατεύματά της από τας χώρας που καταπατεί.

Προτείνω το μέτρον να ισχύση δοκιμαστικώς διά ένα τρίμηνον, και αργότερα το επεκτείνομαι.

Και μέχρις εβοδόσεως των μέτρων, έφχομαι Χρόνια πολά και καλήν ανάστασιν.

ΜΠΟΣΤ

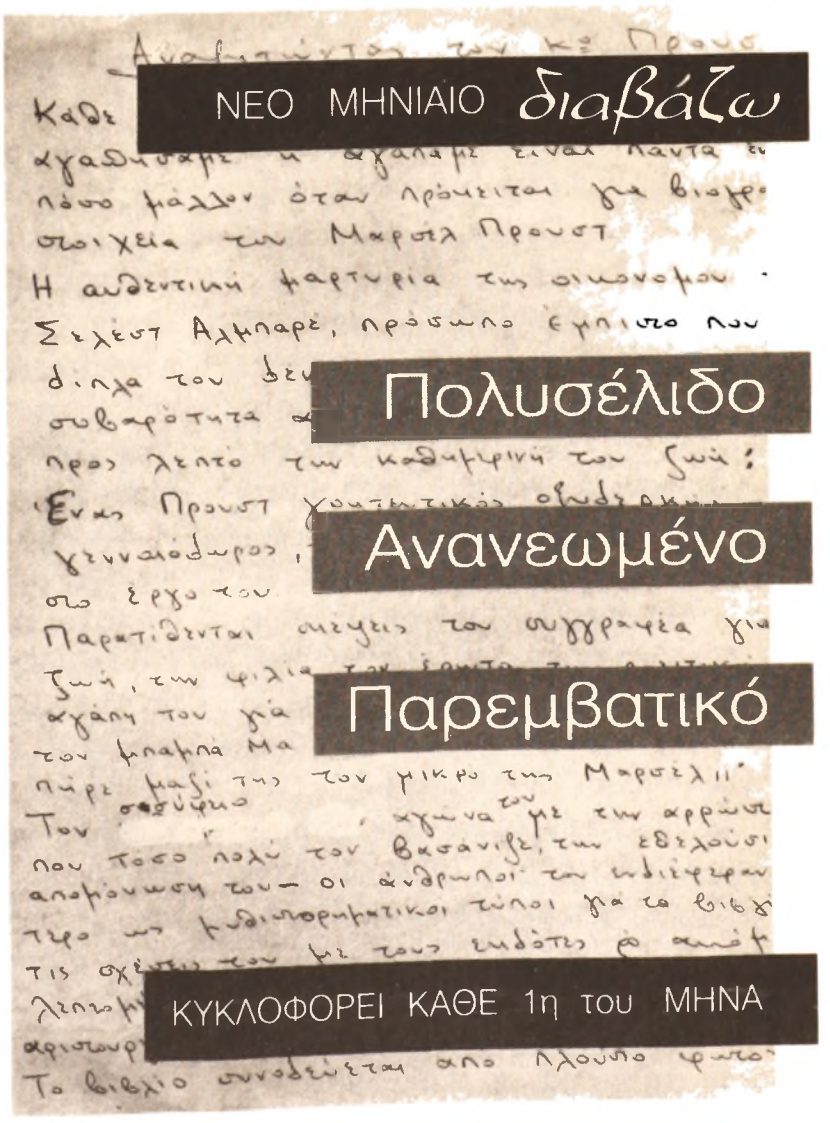
Κοινωνία και Φύση

ΤΕΤΡΑΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ

Για την Αυτονομία, την Κοινωνική Δικαιοσύνη και την Οικολογική Ισορροπία

Η εξάπλωση του Νότου

Andre Gunder Frank	Ανάπτυξη, δημοκρατία και αγορά
Ted Trainer	Τι είναι ανάπτυξη;
Τάκης Φωτόπουλος	Ανάπτυξη ή δημοκρατία;
Ε.Γ.Βαλλιανάτος	Γεωκεντρική βιώσιμη ανάπτυξη
Dan Chodorkoff	Να ορίσουμε ξανά την ανάπτυξη
Χάρης Ναξάκης	Το τεχνολογικό χάσμα διευρύνεται
ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ	
Brian Morris	Φεμινισμός και η κυριαρχία επί της φύσης, της ***Val Plumwood***
Μιχάλης Ψαλιδόπουλος	Η Νεοφιλελεύθερη Συναίνεση και η Κρίση της Οικονομίας Ανάπτυξης του ***Τάκη Φωτόπουλου***
INDEX 1993 - 94	(2ος τόμος/τεύχη 4-6)

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΚΑΙ «ΕΞΕΓΕΡΣΕΙΣ»

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΚΑΙ «ΜΙΚΡΟΣ ΤΥΠΟΣ

Ο νόμος 2214/1994

του Δήμου Κόντου

Το κείμενο που ακολουθεί αναφέρεται στις βλαβερές συνέπειες του νόμου περί αντικειμενικών κριτηρίων, για μικρά περιοδικά-χώρους διακίνησης ιδεών, που στην ουσία καταδικάζονται σε κλείσιμο. Το ΑΝΤΙ, αν και δεν εμπίπτει στην ίδια κατηγορία από πλευράς ιδιοκτησιακού καθεστώτος, αισθάνεται απειλητική την εφαρμογή του νόμου. Προσυπογράφοντας την επιχειρηματολογία του κειμένου που ακολουθεί, δηλώνουμε ότι η απώλεια των λίγων εντύπων στα οποία διακινούνται οι ιδέες, αν συμβεί, θα είναι ένα ακόμα σοβαρό πλήγμα στη δημοκρατία και στον πλουραλισμό.

Πολλοί, ακόμα και αντίπαλοι του κυβερνώντος κόμματος, αναγνωρίζουν ότι το υπουργείο Οικονομικών κάνει μια αξιέπαινη προσπάθεια για το συμμάζεμα της ελληνικής οικονομίας. Οι δύο πολιτικοί που προϊστανται του υπουργείου φαίνονται άνθρωποι σοβαροί, ικανοί να αντέξουν τις πιέσεις και αποφασισμένοι να συνεχίσουν μέχρι τέλους την πορεία που χάραξαν, χωρίς παρεκκλίσεις. Στο πλαίσιο της πολιτικής αυτής, όλοι χαιρέτισαν με ικανοποίηση την ψήφιση του ν. 2214/1994 *«περί των αντικειμενικών κριτηρίων»*, γιατί είναι πανθομολογούμενο ότι ο περισσότερο άρρωστος τομέας της οικονομίας είναι εκείνος της φοροδιαφυγής. Νομίζω ότι κανένας πολίτης σε αυτό το κράτος δεν θα υποστήριζε ότι όλα τα δημόσια βάρη πρέπει να πέφτουν στους ώμους των μισθωτών και των συνταξιούχων, των ασθενέστερων κοινωνικών στρωμάτων κατά τεκμήριο. Ήταν καιρός πια αυτή η συνταγματική επιταγή που λέει ότι *«οι Έλληνες πολίτες συνεισφέρουν αδιακρίτως εις τα δημόσια βάρη αναλόγως των δυνάμεών των»* να σταματήσει να αποτελεί γράμμα κενό και να αποκτήσει ουσιαστικό περιεχόμενο.

Πολλές φορές, όμως, ένας δίκαιος νόμος είναι ικανός να προκαλέσει μια μεγάλη αδικία. Μεταξύ των υπόχρεων να ενταχθούν στο νόμο και να δοκιμάσουν τις συνέπειές του περιλαμβάνονται και οι αστικές εταιρείες, οι λεγόμενες μη κερδοσκοπικές. Είναι γνωστό ότι με τη νομική κάλυψη τέτοιων εταιρειών πολλές φορές αποκρύπτονται κέρδη εκατομμυρίων, τα οποία ποτέ δεν δηλώθηκαν στην εφορία και έκαναν πλούσιους πολλούς ένθερμους θιασώτες της παραοικονομίας. Βέβαια οι «εταίροι» τέτοιου τύπου ποτέ δεν συνεισέφεραν το παραμικρό στα δημόσια βάρη... Μεταξύ όμως των αστικών μη κερδοσκοπικών εταιρειών υπάρχουν και εκείνες που κυριολεκτούν. Μη κερδοσκοπικές στην πραγματικότητα και όχι κατ' ευφημισμόν. Μια τέτοια εταιρεία είναι και αυτή που καλύπτει την έκδοση του περιοδικού *Λεβιάθαν*. Ο αυστηρός νομοθέτης δικαίως δεν θέλησε να εξαιρέσει κανένα πρόσωπο, φυσικό ή νομικό, από τα τεκμήρια. Έτσι ο έφορος υποχρεώνει την «Εταιρεία έρευνας και μελέτης του πολιτισμού και της κουλτούρας», δηλαδή την εταιρεία που εκδίδει το *Λεβιάθαν*, βάσει των αντικειμενικών κριτηρίων, να καταβάλει το ποσό του 1.800.000 δρχ. Αυτό εδώ το κείμενο λοιπόν θα μπορούσε να είναι ένα πένθιμο αγγελτήριο του *Λεβιάθαν*, αλλά και όλων των άλλων περιοδικών που λειτουργούν με αυτή τη νομική μορφή. Γιατί το *Λεβιάθαν* δεν θα ξαναβγεί... Όπως δεν θα ξαναβγεί κανένα άλλο περιοδικό που θα κληθεί να καταβάλει τόσο μεγάλο φόρο. Συνεπώς, το κέρδος που προσδοκά η πολιτεία θα είναι πολύ λιγότερο από αυτό που θα χάσει. Το ποσόν του 1.800.000 δρχ., όπως καθορίζεται από τα αντικειμενικά κριτήρια που εισάγει ο νόμος, είναι ελάχιστο συγκρινόμενο με την απώλεια που θα εισπράξει ο χώρος του φιλοσοφικού στοχασμού, της πολιτικής φιλοσοφίας. Θα κλείσει ένα περιοδικό, μοναδικό στον ελληνικό χώρο εδώ και αρκετά χρόνια, στις σελίδες του οποίου θεωρούν τιμή τους να δημοσιοποιούν τις σκέψεις τους φιλόσοφοι του επιπέδου του **Κ. Καστοριάδη** ή του **Π. Κονδύλη**. Το *Λεβιάθαν* είναι η προσωπική ιστορία ενός ανθρώπου. Τα περισσότερα περιοδικά σε αυτό το χώρο, αστικές, μη κερδοσκοπικές εταιρείες κατά τα άλλα, είναι ο μόχθος και το μεράκι ενός ανθρώπου. Έργο μιας προσωπικής θυσίας. Η πολιτεία όχι μόνο δεν θα έπρεπε να εισπράττει φόρους, αλλά να επιδοτεί τέτοι προσπάθειες, να προστατεύει και να λύν εφ' όρου ζωής το οικονομικό πρόβλημα α τών των ανθρώπων, μανιακών και αφιερ μένων σε αυτό το σκοπό. Ίσως ο κ. υπουργ των Οικονομικών δεν γνωρίζει το έργο κ την προσφορά αυτών των περιοδικών. Θ έπρεπε όμως άλλοι, αρμοδιότεροι, να τ ψιθυρίσουν την τεράστια σημασία των π ριοδικών στην Ελλάδα. Εκτός από τα *Κλ Star*, *Mad*, *Max*, *Flash*, *Και* υπάρχουν, υπουργέ, και άλλα περιοδικά που δεν είν κερδοφόρα και δεν κάνουν πλούσιους τοι εκδότες τους. Τα χρήματα που βγάζουν απ την πώληση ενός τεύχους μόλις που φτάνο για να καλύψουν τα έξοδα του επομένο Πολλές φορές ο εκδότης, ο διορθωτής, ο επ μελητής, που είναι ένα και το αυτό πρόσωπ χρειάζεται να βάλει από την τσέπη του γι να βγει το καινούργιο τεύχος. Είναι βέβα ότι τέτοιες επιχειρήσεις είναι προβληματ κές και τα κέρδη ανύπαρκτα. Το κέρδος κ η απόλαυση είναι όλη δική μας. Όλων εμ που προσμένουμε κάθε μήνα, κάθε δύο μ νες, κάθε χρόνο, να πάρουμε στα χέρια μα να ξεφυλλίσουμε το *Λεβιάθαν*, το *Πλανόδιο* -που τα φέρνει δύσκολα-, τον *Πολίτη*, το *Εκήβολο* - που σταμάτησε να βγαίνει γιατί τ έξοδα είναι πολλά... Στα δύσκολα χρόνια τη χούντας αλλά και αργότερα στη μεταπολ τευση μέχρι και σήμερα, μέσα από τις στήλε αυτών των περιοδικών διακινήθηκαν ιδέε έγιναν συζητήσεις, παρουσιάσθηκαν νέ ποιητές και πεζογράφοι.

Έχουν την ιστορία τους τα περιοδικά σ αυτό τον τόπο. Ήταν ο ζωτικός χώρος και τ καταφύγιο πολλών ανθρώπων. Μοναδικέ εστίες πολιτισμού και παραγωγής σκέψης Γύρω από αυτά τα περιοδικά συσπειρώθη καν άνθρωποι, φτιάχτηκαν παρέες, έγιναν φιλίες που ακόμα διαρκούν. Μικρές αντι στάσεις, αδύναμες φωνές, ενάντια στη μονα ξιά της ιδιώτευσης και στην ερημία των εικό νων, αλλά και η σιγουριά μας ότι συνεχίζου με...

Δεν είναι βέβαιο ότι με το ποσόν το 1.800.000 δρχ., κατά τεκμήριο φόρος του *Λε βιάθαν*, θα καλυφθούν τα δημόσια βάρη. Εί ναι όμως βέβαιο ότι με το κλείσιμό του θ έχει τελειώσει μια εποχή.

ΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΚΑΙ Ε≡Ε Γ Ε Ρ Σ Ε Ι Σ »

ΑΓΡΟΤΙΚΗ «ΕΞΕΓΕΡΣΗ»: Εναντίον του συνδικαλισμού της καρέκλας

του Δημήτρη Ζώνιου

οινωνική **έκρηξη ή ανταρσία** υποκινούμενη από την αντιπολίτευση; Στο ρώτημα αυτό θα κληθούν σύντομα να απαντήσουν οι κοινωνιολόγοι στην ροσπάθειά τους να ερμηνεύσουν τις συντονισμένες (;) κινητοποιήσεις των γροτών, των συνταξιούχων και των εμποροβιοτεχνών που αφύπνισαν την ιμώμενη «κοινωνία της ικανοποίησης» αλλά και τον μέχρι παρεξηγήσεως ιερβολικά «ψύχραιμο» Ανδρέα Παπανδρέου. Στις αναλύσεις τους οι πιστήμονες πρέπει να συμπεριλάβουν και τον άμεσο **«κοινωνικό διάλογο»** ν μέσω **γιαουρτιών, αποδοκιμασιών και προπλακασμών** που αναπτύσσει υνεχώς το τελευταίο διάστημα η λαϊκή βάση με τους κοινοβουλευτικούς προσώπους της, κάθε πολιτικής απόχρωσης. Φαινόμενο καταδικαστέο εν, που «άγγιξε», όμως, ακόμη και το προαύλιο του Κοινοβουλίου και το ποίο εσκεμμένως υποβαθμίζουν σύσσωμοι οι πολιτικοί, ατί γνωρίζουν ότι οι ρίζες του απλώνονται στον **αυθορμητισμό** που εγείρει **η όξυνση των προβλημάτων.**

Οι πρόσφατοι αγώνες των αγροτών ανέδειξαν ακόμη ένα στοιχείο που αποτελεί προμήνυμα τη ΓΣΕΕ: την αμφισβήτηση κι εν τέλει εξοστρακισμό από τις διαδικασίες λήτων αποφάσεών τους των κάθε λογής ερνητικών εκφραστών που κατοικοεύουν στις τριτοβάθμιες συνδικαλιστικαι συνεταιριστικές οργανώσεις ΣΑΣΕ και ΠΑΣΕΓΕΣ). Το εύρος του πάσματος των αγροτών ξάφνιασε ακόκαι το ΚΚΕ. Αδύναμος να πάρει σαφή η εμφανίστηκε ο ΣΥΝ διά του προέυ του **Νίκου Κωνσταντόπουλου**. Η ι Δημοκρατία επιχείρησε να εκμεταλτεί την ευκαιρία που της δόθηκε, δημαώντας στην πρωτεύουσα, στους κάους όμως υπονόμευσε τους αγώνες. Ο ώνης **Σαμαράς** επιδόθηκε σε καπηλεία υπόθεσης. Και η κυβέρνηση; Ανήμπορα αντιδράσει, επιστράτευσε τη γνωστή τική του «σοσιαλιστή» προέδρου της, υκοφαντία και το δόγμα του διαίρει βασίλευε. Ετοιμάζεται, μάλιστα, να πεει στην αντεπίθεση, μελετώντας μέτρα «συμμόρφωσης» των διαδηλώσεων, τύπου Δημήτρη Αβραμόπουλου!

Δύο χρόνια τώρα το ΚΚΕ «σπέρνει» στον αγροτικό κόσμο το μήνυμα της διεκδίκησης και του ξεσηκωμού, εκλαϊκεύοντας τις αρνητικές επιπτώσεις από τη συμφωνία της GATT και την αναθεώρηση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής. Από τα μέσα του 1994 κιόλας οι αγρότες άρχισαν να συνειδητοποιούν την «ευνοϊκή» μεταχείριση της Ευρωπαϊκής Ένωσης απέναντί τους. Οι περικοπές των επιδοτήσεων όχι μόνο στα προϊόντα τους, αλλά και στην πρώτη ύλη, στα λιπάσματα κ.λπ., το κόστος αγοράς των γεωργικών μηχανημάτων, των ανταλλακτικών τους και των καυσίμων, καθώς και ο απαραίτητος δανεισμός που απαιτεί η «ανάπτυξη», έφεραν τους αγρότες στο αμήν. Απέμενε η αφορμή.

ΣΠΟΡΑ ΚΑΙ ΘΕΡΙΣΜΟΣ

Το ΚΚΕ θεώρησε πως ωρίμασε η εποχή για να «φυτρώσουν οι σπόροι του» και τα τρακτέρ κατέλαβαν τις εθνικές οδούς. Τη σκυτάλη στα αστικά κέντρα πήραν οι επαγγελματοβιοτέχνες και οι έμποροι προχωρώντας «*στις μεγαλύτερες κινητοποιήσεις τους από το 1974 και μετά*», όπως σημείωνε στέλεχος του Κομμουνιστικού Κόμματος. Προηγήθηκε ο ξυλοδαρμός των συνταξιούχων δύο μόλις οικοδομικά τετράγωνα πιο πάνω από το Μέγαρο Μαξίμου.

Καθώς οι κινητοποιήσεις φούντωναν, ο εμφορούμενος από σοσιαλιστικά ιδεώδη πρωθυπουργός αναφώνησε: «*Πρόκειται για ανταρσία εναντίον του έθνους και του λαού*»! Από ποιους κ. Παπανδρέου; Από τους αγρότες και τους μικρομεσαίους που κάποτε θεωρούσατε «τη σπονδυλική στήλη της χώρας» ή από τους συνταξιούχους που αποκαλούσατε «υπερήφανα γηρατειά»; Δεν αποτελούν αυτές οι κοινωνικές ομάδες το λαό; Το κακό για τον κ. Παπανδρέου είναι πως δεν πείθουν πλέον κανέναν οι αναφορές του, κατά περίπτωση, σε «ξένο δάκτυλο» ή σε «συστηματική προσπάθεια συγκρότησης ενός κοινωνικού μετώπου εναντίον της κυβέρνησης» από την αντιπολίτευση – εν προκειμένω.

Στην προσπάθεια συκοφάντησης και διαβολής και των τελευταίων κοινωνικών κατηγοριών, ο πρωθυπουργός βρήκε σύμφωνους σχεδόν όλους τους βουλευτές του κόμματός του, με προεξάρχοντα τον «εκσυγχρονιστή» **Θόδωρο Πάγκαλο**, αλλά και αρκετά στελέχη της Νέας Δημοκρατίας. Η «επιχείρηση» βρήκε πρόσφορο έδαφος και σε αρκετά μέσα μαζικής παραπληροφόρησης που έσπευσαν να στρέψουν τα βέλη των μισθωτών κατά των αγροτών και των επαγγελματοβιοτεχνών γιατί τάχα «αρνούνται να φορολογηθούν». Το ίδιο έπραξαν και με τους εργαζομένους στα υπό ιδιωτικοποίηση ναυπηγεία Σκαραμαγκά δηλώνοντας απροκάλυπτα ότι «φορτώνουν στις πλάτες του λαού δισεκατομμύρια δραχμές κάθε χρόνο».

Μήπως ανάλογος προπαγανδιστικός μη-

χανισμός δεν θα χρησιμοποιηθεί στο μέλλον για τον εξωραϊσμό της άρσης της μονιμότητας στο Δημόσιο; Εργάτες του ιδιωτικού τομέα εναντίον των εργαζομένων στο Δημόσιο οι οποίοι, κατά το ΠΑΣΟΚ και τη Νέα Δημοκρατία, «τεμπελιάζουν». Στην πραγματικότητα η διάσπαση του λαϊκού μετώπου –την πατρότητα της οποία διεκδικεί ο Ανδρέας Παπανδρέου από την εποχή των «ρετιρέ»– αποσκοπεί στο να εξακολουθεί να μένει στο φορολογικό απυρόβλητο και όχι μόνο η αλυσίδα των πολυεθνικών και οι εγχώριοι βιομήχανοι κι εφοπλιστές.

Η «ανταρσία» όμως δεν στόχευε κατά «του λαού», όπως ισχυρίστηκε ο Α. Παπανδρέου, αλλά εναντίον της φιλελεύθερης πολιτικής του που αποδεικνύει το οικονομικό κατεστημένο της Ευρώπης, τις απόψεις του οποίου ανέλαβαν να προωθήσουν με αντάλλαγμα την προβολή τους, τόσο οι «εκσυχρονιστές» του ΠΑΣΟΚ **Θ. Πάγκαλος, Κ. Σημίτης**, και **Β. Παπανδρέου**, όσο και οι **Σ. Μάνος, Α. Ανδριανόπουλος** και **Δ. Αβραμόπουλος**.

Μπροστά στον «κίνδυνο», οι αγρότες, οι συνταξιούχοι και οι επαγγελματοβιοτέχνες να συμπαρασύρουν στους αγώνες τους και άλλες κοινωνικές ομάδες, οι διαφωνίες για λόγους προσωπικούς και όχι πολιτικής παραμερίστηκαν και οι «αιρετικοί» συστρατεύτηκαν στη λογική κατασταλτικών λύσεων. «Πατάξτε τους φοροφυγάδες-τσιφλικάδες» ζήτησε ο προερχόμενος από την Αριστερά Θ. Πάγκαλος, ενώ ο μέχρι πρότινως «αντίπαλός» του, δήμαρχος Αθηναίων Δ. Αβραμόπουλος, εισηγήθηκε στον πρωθυπουργό την «οροθέτηση των διαδηλώσεων», άποψη που –σύμφωνα με πληροφορίες– ο λαοπλάνος Α. Παπανδρέου ενστερνίζεται. Δεν είναι άλλωστε τυχαία η επιβράβευση του Σήφη Βαλυράκη με τον προβιβασμό του στη θέση του υπουργού Δημόσιας Τάξης μετά τις δηλώσεις του περί «επίθεσης των συνταξιούχων κατά των ΜΑΤ».

Έτσι τουλάχιστον εξέφρασε έμπρακτα τη «συγγνώμη» του προς τους συνομηλίκους του ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ. Η βιολογική κούραση και η έναρξη της καλλιεργητικής περιόδου «έσπασαν» τις κινητοποιήσεις των αγροτών, χωρίς ο ξεσηκωμός να τους αποφέρει «καρπούς». Την ευθύνη και το πολιτικό κόστος αυτής της αποτυχίας θα χρεωθεί εξ ολοκλήρου το ΚΚΕ, όχι μόνο γιατί στήριξε οργανωτικά στην επαρχία την εξέγερση των ελλήνων «ζαπατίστας» και δεν κατάφερε να αναστρέψει τον εκφυλισμό της, αλλά και γιατί δεν μπόρεσε να κεφαλαιοποιήσει έστω και αυτά τα ελάχιστα που κέρδισαν οι αγρότες από τις κινητοποιήσεις τους.

ΣΠΑΣΜΩΔΙΚΗ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗ

Αναμφισβητήτα χάθηκε μία μεγάλη ευκαιρία για τον αγροτικό κόσμο, γιατί ακόμη και αν επαναλάβει τη δράση του οι συνθήκες δεν θα είναι το ίδιο ευνοϊκές. Αυτό αποδεικνύεται και από τη σπασμωδική αντίδραση της αξιωματικής αντιπολίτευσης. Ο **Μιλτιάδης Εβερτ** σύρθηκε στην πορεία των κινητοποιήσεων και «αυτοπαγιδεύτηκε», αφού στην ουσία «υπονόμευσε» με τη δημαγωγία του την ίδια την πολιτική του που απλώς συνεχίζει η «σοσιαλιστική» κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ.

Ο **Αντώνης Σαμαράς** σε μια προσπάθεια να αποσπάσει μελλοντικούς ψήφους για λογαριασμό της ΠΟΛ.ΑΝ. δεν σταμάτησε ούτε λεπτό να υπεραμύνεται των διεκδικήσεων των αγροτών, παρ' ότι το κόμμα του δεν έχει διαμορφώσει ακόμη πολιτική για τη γεωργία.

Στο Συνασπισμό ο **Νίκος Κωνσταντόπουλος** αμφιταλαντευόταν ανάμεσα στις διαθέσεις των πολιτών των αστικών κέντρων –απ' όπου προέρχεται και η πλειοψηφία των οπαδών του κόμματος– απέναντι στο δίκιο ή το άδικο των αιτημάτων των γεωργών και περιορίστηκε στο να ζητεί διάλογο μεταξύ κυβέρνησης και αγροτών.

Η απελπισία και η αγανάκτηση του κόσμου ο οποίος καθημερινά διαπιστώνει ότι όλο και περισσότεροι πολιτικοί δημαγωγούν σε βάρος του και δεν προσπαθούν για την επίλυση των σοβαρών προβλημάτων του αποτυπώθηκε ξεκάθαρα τις τελευταίες ημέρες, σε μία κάλπης αυθ καταγραφή τ κής βούλησ παγγελματο χνες αποδοκ στη Λάρισα τ πουργό **Γιώρ μόπουλο** και λευτή της Ν.Δ **Κατσαρό**. Συ φοί τους επ ξαν ανάλογη χή στη Θεσσα στους βου **Παναγιώτη Ψωμιάδη** της Ν.Δ. και **Κατσαρό** του ΚΚΕ. Ακολούθησε ξευση γιαουρτιών από φοιτητές της κής σε βάρος του γραφικότατου λ **Ευάγγελου Γιαννόπουλου** και οι πρ κισμοί στο προαύλιο της Βουλής απ ζόμενους στα ναυπηγεία Σκαραμα μελών της κυβέρνησης **Κώστα Λ Κώστα Γείτονα** και **Ελισάβετ Πα** καθώς και τα γιουχαΐσματα που ει ξαν οι νεοδημοκράτες βουλευτές **Μπρατάκος** και **Θόδωρος Κατσίκη**

Οι ενέργειες αυτές εμπεριέχουν χείο του αυθορμητισμού και σε κα ρίπτωση δεν καθοδηγήθηκαν από της αντιπολίτευσης, όπως αρέσκο δηλώνουν στελέχη του ΠΑΣΟΚ.

Και η ηγεσία της ΓΣΕΕ αντί να δ από την άρνηση των αγροτών να κ γηθούν οι αγώνες τους από τον π της ΓΕΣΑΣΕ **Μαρίνο Γιαννακίδη** πρόεδρο της ΠΑΣΕΓΕΣ **Νίκο Λιόλ** νώς αγρότες γραφείων που «παίζ το ΠΑΣΟΚ– «προθυμοποιήθηκε» λάβει μεσολαβητική πρωτοβουλία λογο μεταξύ αγροτών και κυβέρνης

Η αμφισβήτηση των ηγετών από επεκτείνεται όμως και στην κορυφ δικαλιστική οργάνωση των εργα αυτό το ξέρει πολύ καλά ο πρόεδ **Χρήστος Πρωτόπαπας**, ο οποίος α να παραστεί στη συγκέντρωση τω ζομένων στα ναυπηγεία Σκαραμα από το Κοινοβούλιο.

Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΚΑΡΕΚΛΑΣ

Η ΓΣΕΕ με τις αποφάσεις της τ ταία τρία χρόνια στάθηκε κατώτ προσδοκιών των εργατοϋπαλλήλων σο, οι συσχετισμοί που διαμορφ στο 28ο συνέδριό της ενισχύουν τον νητικό συνδικαλισμό, τη γραφει και τον κομματισμό του εργατικού τος τα οποία αποτελούν και τις σημ τερες αιτίες της κρίσης του.

πρόγραμμα δράσης της ΓΣΕΕ για την ιενη τριετία υπάρχουν σημεία του κειυ που επιδέχονται διαφορετικές ερίες σε ό,τι αφορά τις ιδιωτικοποιήσεις Ο στρατηγικής σημασίας, τη νομοθεκατοχύρωση της ΑΤΑ, την κατάργηση ταμείου εργατικών στελεχών και τα κά θέματα.

ωρείται βέβαιο ότι η ΠΑΣΚΕ θα «αοιήσει» κατά τις επιθυμίες της αυτές όριστες διατυπώσεις των ψηφισμάτων ντας χρήση, όταν και εφόσον το χρεί, της έμμεσης αυτοδυναμίας που δια πλέον όχι μόνο στη νέα διοίκηση αλι στο προεδρείο του συνδικαλιστικού έα. Στην πορεία αυτή θα επιδιώξει να ι και τη ΔΑΚΕ, δεδομένου ότι και τις παρατάξεις τις απασχολεί η πάση θυπύγκλιση της ελληνικής οικονομίας με ικονομίες των άλλων χωρών της Ευαϊκής Ένωσης, ανεξαρτήτως θυσιών όστους.

ηροφορίες πάντως αναφέρουν ότι η ματισμένη μετά τη διάσπασή της Ε, θα συμπορευτεί με την ΠΑΣΚΕ σο καιρό η Νέα Δημοκρατία του Μιλη Εβερτ θα επιδίδεται σε «ειρηνική άσταση». Αν ο αρχηγός της αξιωματιαντιπολίτευσης επιλέξει τη σύγκρουση ην κυβέρνηση «*τότε θ'αποχωρήσουμε α τραβηχτούμε*» σημείωνε κορυφαίο εχος της παράταξης. Η Αυτονόμη Παση που πρόσκειται στο Συνασπισμό, την επικράτηση των συνδικαλιστών τροέρχονται από το ΚΚΕ στη νέα δι-η της ΓΣΕΕ, θα επιχειρήσει «*την ενίη του αυτόνομου, σύγχρονου, ριζοτικού και διακριτού στίγματός της οντας κριτικά απέναντι στην κυβερνηπολιτική*», όπως τόνισε σε άρθρο του έκος **Καλύβης** (*Αυγή* 2 Απριλίου). Στην κατεύθυνση αυτή η συνδικαλιή έκφραση του Συνασπισμού θα «σκύπιο κοντά στα προβλήματα των εργαων, εστιάζοντας τη δράση της στα οβάθμια σωματεία. Η στροφή της Αυμης Παρέμβασης κρίνεται παραπάνω αναγκαία, μετά την απώλεια μίας ς στη νέα διοίκηση της ΓΣΕΕ εξαιτίας ρόλου της τσόντας στην ΠΑΣΚΕ» που ξε στο παρελθόν, όπως αυτοκριτικά ιδέχονται στελέχη της.

κάθε περίπτωση η παράταξη θα τηρήποστάσεις τουλάχιστον σε θέματα ου από την ΠΑΣΚΕ και τη ΔΑΚΕ.

ερώτημα είναι τι στάση θα κρατήσει η Κ που υποστηρίζεται από το ΚΚΕ, η α παρά το γεγονός ότι κατέλαβε τη ερη θέση σε όλα τα όργανα αποφάσεης Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδας, βγήκε αποδυναμωμένη σε ικανότητα στελεχών από το συνέδριο.

Ο Γιώργος Μαυρίκος, επικεφαλής της παράταξης και γενικός γραμματέας της ΓΣΕΕ, γνωστός αριβίστας στο ΚΚΕ, «φρόντισε» για τον εξοβελισμό από τη νέα διοίκηση του συνδικάτου όλων όσοι από τα μέλη της ΕΣΑΚ θα μπορούσαν να βάλουν φρένο στις προσωπικές του φιλοδοξίες. Οι τελευταίες πληροφορίες τον φέρουν να τα «βρίσκει» παρασκηνιακά με τον Χρήστο Πρωτόπαπα, επιλέγοντας κάθε φορά τη στάση της αποχώρησης ή και της κατάθεσης διαφορετικής πρότασης στις ψηφοφορίες για ουσιαστικά προβλήματα που απασχολούν τους εργαζομένους, τακτική που εξ αντικειμένου θα διευκολύνει την ΠΑΣΚΕ να «περνά» τις αποφάσεις της. Στο προσκήνιο όμως ο Γ. Μαυρίκος θα καταγγέλλει εν μέσω *Ριζοσπάστη* και με ανακοινώσεις του τις υπόλοιπες παρατάξεις, στο πνεύμα «πέντε κόμματα, δύο πολιτικές» που ενσταλάζει ο σκληρός πυρήνας του κόμματος υπό την σφραγίδα της **Αλέκας Παπαρήγα**, του **Σπύρου Χαλβατζή** και του **Ορέστη Κολοζώφ**.

Με ξεκάθαρο στόχο τη δημιουργία ενός μηχανισμού που θα «δουλέψει» για τη διαμόρφωση ανάλογων συσχετισμών στο επόμενο συνέδριο του ΚΚΕ, ο αβαθής συνδικαλιστής κατάφερε να εξωθήσει σε παραίτηση σημαντικά στελέχη, όπως τον τέως γενικό γραμματέα του Εργατικού Κέντρου Αθήνας **Νίκο Γαβρά**, και τον **Κώστα Φλάμπουρα** πρώην μέλος της Εκτελεστικής Επιτροπής της ΓΣΕΕ. Απ' ό,τι φαίνεται παρόμοια τύχη θα έχουν και άλλα συνδικαλιστικά στελέχη της ΕΣΑΚ. Παράλληλα, ο ταυτόσημος με την τακτική της ίντριγκας γενικός γραμματέας της ΓΣΕΕ κατηγορεί τα ΜΜΕ ότι δεν προβάλλουν τις θέσεις της ΕΣΑΚ, ενώ στην πραγματικότητα ο ίδιος, προκειμένου να φέρει σε πέρας τις προσωπικές επιδιώξεις του διοχετεύει στα «αστικά ΜΜΕ» πληροφορίες που τον ευνοούν!

Την ώρα που ένα μεγάλο τμήμα του λαού αντιμετωπίζει, κυριολεκτικά, πρόβλημα επιβίωσης και ανησυχεί για το μέλλον του, κόμματα και γραφειοκρατικοί φορείς εργατών επιδίδονται σε έναν ανελέητο αγώνα διατήρησης της καρέκλας. Το δεκαετές «σταθεροποιητικό» πρόγραμμα, η απελευθέρωση της αγοράς, η καταπάτηση των κοινωνικών κατακτήσεων, «τα ψίχουλα» και οι υποσχέσεις δεν μπορούν να «χορτάσουν» αλλά ούτε και να «πνίξουν» την αγανάκτηση των μισθωτών, των συνταξιούχων, των αγροτών και των μικρομεσαίων που έστειλαν το προειδοποιητικό μήνυμα.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΚΛΑΣΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Σειρά: ΛΑΟΙ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΙ

MARCEL BRION
Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ ΣΤΗ ΒΙΕΝΝΗ

PATRICK BARBIER
Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ ΣΤΗΝ ΟΠΕΡΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ
Ιπποκράτους 8, 106 79
Τηλ.: 36.27.318

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΚΑΙ «ΕΞΕΓΕΡΣΕΙΣ»

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ
Τα αυθαίρετα κριτήρι

του Κώστα Τσαλόγλου

Προσφέρουν πολύ κακή υπηρεσία στο μέλλον αυτού του τόπου όσοι αναμηρυκάζουν την κυβερνητική επιχειρηματολογία σχετικά με τον «κοινωνικό», δήθεν, χαρακτήρα της ασκούμενης φορολογικής πολιτικής και την «αντικοινωνική» νοοτροπία όσων την καταδικάζουν, κινητοποιούμενοι για να μη την υποστούν. Η φορολογική πολιτική των **αυθαίρετων** –και όχι αντικειμενικών– κριτηρίων, **ασύνδετων εντελώς με τα πραγματικά εισοδήματα**, ούτε από τη φροντίδα αποκατάστασης φορολογικής δικαιοσύνης υπαγορεύθηκε ούτε αποκαλύπτει αντικοινωνική συνείδηση αυτών που εξεγείρονται από την εφαρμογή της. Τα κυβερνητικά μέτρα είναι καθαρό και αποκλειστικό προϊόν του δημοσιονομικού αδιεξόδου στο οποίο έχει εμπλακεί η χώρα, αγνοώντας εγκληματικά το προέχον πρόβλημα: **Το αδιέξοδο ολόκληρης της εθνικής οικονομίας**, με αποδεδειγμένη την ανικατότητα του «διαθέσιμου» πολιτικού μας δυναμικού να το αντιμετωπίσει.

Η μεταπολεμική Ελλάδα αναπτύχθηκε οικονομικά με ανορθόδοξους για οικονομία της αγοράς τρόπους. Η εκτεταμένη φοροδιαφυγή επέτρεψε το στήσιμο και τη λειτουργία ενός μηχανισμού ανάπτυξης που διευκόλυνε την άνθηση τομέων πλουτοπαραγωγικής δραστηριότητας χωρίς αντιστοιχία με τον βιομηχανικό καπιταλισμό του δυτικού κόσμου. Η ευνοϊκή, όμως, για παρόμοιες αναντίστοιχες εισοδηματικές πρακτικές, συγκυρία, έληξε. Τα ευρύτατα καταναλωτικά περιθώρια στα οποία στηρίζονταν διεθνώς η συνεχής αύξηση της παραγωγής, της απασχόλησης και των κερδών, στένεψαν. Η επιβίωση, σε ικανοποιητικά επίπεδα, των εθνικών οικονομιών επέβαλε την αναζήτηση άλλων στηριγμάτων. Αρνητικών για τις καθυστερημένες πλουτοπαραγωγικές δομές.

Η πολιτική μας εξουσία, ανεξάρτητα από το ποια παράταξη τη διαχειριζόταν κάθε φορά, ούτε να σταθεί μπροστά στις συντελούμενες ιστορικές αλλαγές ενδιαφέρθηκε ούτε, πολύ λιγότερο, να επισημάνει στον ελληνικό λαό ότι τα βέβαια και ικανοποιητικά εισοδήματα δεν ήταν δυνατό να συνεχιστούν με τη λειτουργία του ίδιου «ανορθόδοξου» μηχανισμού. Η αντίθεση ανάμεσα στην ανάγκη επιτάχυνσης των ρυθμών ανάπτυξης, ώστε να αντιμετωπίζονται τα κοινωνικά προβλήματα, και στη συρρίκνωση των καταναλωτικών αγορών, όξυνε τον διεθνή ανταγωνισμό, αφού κάθε παραγωγός αναζητούσε, πλέον, νέες αγορές για να πουλήσει τα προϊόντα του. Αν ήθελε, λοιπόν, και η Ελλάδα να επιβιώσει, με αισιόδοξες προοπτικές, μέσα στις συνθήκες του αδυσώπητου ανταγωνισμού, όφειλε να υιοθετήσει άλλα κριτήρια εθνικο-οικονομικής δραστηριότητας και λειτουργίας.

Οι απαιτούμενες αλλαγές δεν ήταν, φυσικά, δυνατό να ξεκινήσουν από «τα κάτω». Η ευθύνη του εγχειρήματος ανήκε αποκλειστικά στο κράτος. Και μαζί με τη ριζική αναδιοργάνωση της διοίκησης, ο πρώτος τομέας εκσυγχρονισμού έπρεπε να είναι το φορολογικό σύστημα. Αφού η παραοικονομία –το άλλο όνομα της φοροδιαφυγής και φοροκλοπής– λειτουργούσε ως το πρόσφορο έδαφος για την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών, την απόκτηση κερδών και εισοδημάτων –πλασματικής, άρα καταναλωτικής ικανότητας– και την απασχόληση, με πλήρη, σχεδόν περιφρόνηση της ανταγωνιστικής λογικής, ο παράγων αυτός έπρεπε να φύγει από τη μέση.

Καμιά αποτελεσματική πρωτοβουλία προς την κρίσιμη τούτη κατεύθυνση δεν ανελήφθη. Το περίφημο «πολιτικό στος» από την εφαρμογή ορθότατης αντιπαθέστατης, όμως, στους φοροφ δες-ψηφοφόρους, φορολογικής πολιτι αδρανοποιούσε όλες τις κυβερνήσεις.

«ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΗ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑ»

Με την άνοδο, το 1981, του ΠΑΣΟΚ εξουσία, και με τη συμπαράσταση τη τεροχρονισμένης» σε προτάσεις, αιτή και συνθήματα Αριστεράς, ο ανταγων κός εκσυγχρονισμός της εθνικής παρ γής, δύσκολος και δαπανηρός ασφα όχι μόνο δεν προωθήθηκε, αλλά υπ και βαρύ πλήγμα στην κοινωνική παρ χή της αναγκαιότητάς του. Με τις κρα ποιήσεις και την καλλιέργεια του δημ ϋπαλληλικού εφησυχασμού εδραιώ στο μεγάλο κοινό η εντύπωση ότι το τος θα ανελάμβανε, από κει και πέρα, ραιη την ευθύνη της συνεχούς ανόδου βιοτικού επιπέδου των εργαζομένων ταργώντας οριστικά τις απεχθείς μ δους κοστολόγησης της παραγωγής εφάρμοζε το «ιδιωτικό κεφάλαιο».

Δεν συνέτρεχε, λοιπόν, κανένας απ τως λόγος για αναθεώρηση του μη σμού με τον οποίον «δούλευε» ώς τότε κονομία, συμπεριλαμβανομένης της κησης και των δημόσιων οικονομι Διόλου δεν ανησυχούσε τη «σοσιαλισ κυβέρνηση το γεγονός ότι οι κατανα κές δαπάνες του κράτους, επέτρεπαν ανάπηρη έστω, επιβίωση των παρα κών, μη ανταγωνιστικών δραστηριοτ εμπόδιζαν, όμως, τη διάθεση κεφαλ υπέρ της ανάπτυξης. Χωρίς ανησυχία σης, εξακολουθούσε η παραοικονομ ανταγωνίζεται τον εκσυχρονισμό. Κ πρέκυπταν ελλείμματα από τις ψηφ ριακές, άμεσες και έμμεσες, παροχές τους απασχολούμενους, τους συντα χους και τους ασφαλισμένους του Δη ου, τα δάνεια από το εσωτερικό κ εξωτερικό και οι αναμενόμενες «εισ

τα Ταμεία της Ε.Ο.Κ. θα έλυναν το λημα. Το περιέπλεξαν. Ώς το σημείο ίναι αυτό, πλέον, που γεννά τη διομενη κοινωνική αναταραχή.

νάληψη, επί ΠΑΣΟΚ, της λογικής για όρους λειτουργίας της οικονομίας, ο κράτος, το μόνο που πέτυχε ήταν να αράγουν τις αποσυνθετικές δράσεις αι στον ιδιωτικό τομέα. Και ο επαναανόμενος δανεισμός, σε διαρκώς μετερα ποσά, κατέληξε να αναχθεί στο δικό μέλημα της δημοσιονομικής διασης, επιβάλλοντας τις αρνητικές σκοτητές του σε όλους τους τομείς του κο-οικονομικού οργανισμού.

ΙΣΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΝΟΤΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ

εισπράξεις από την ΕΟΚ συνεισέφεκαι αυτές στην αποδοτικότητα των κών μικρομεσαίων επιχειρήσεων, οι πολύμορφες επιδοτήσεις διεύρυην απορροφητικότητα της εσωτερικής άς. Βοήθησαν, δηλαδή, στον εφησυό εξουσίας και εξουσιαζομένων από υνέπειες που εγκυμονούσε ο ανύπαρεπί είκοσι ολόκληρα χρόνια εμπλουός της οικονομίας με σύγχρονες, συτικά ανταγωνιστικές, πλουτοπαραγωμονάδες ελληνικών συμφερόντων.

στυχώς, οι εισπρακτικές προσδοκίες τα κοινοτικά κεφάλαια έχασαν πολλές τις προϋποθέσεις υλοποίησής τους. Η ωπαϊκή Κοινότητα της Συνθήκης της ης δεν είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση της ήκης του Μάαστριχτ. Και αυτή η μελή, πέρα από τις κεφαλαιοδοτικές συιες που μπορεί να έχει, έφερε την καερημένη ελληνική οικονομία σε ευαντιπαράθεση με τους κανόνες λειγίας του παγκόσμιου ανταγωνιστικού ήματος, αλλά και με την ίδια την «φιωφία» της Ε.Ε., σημαντικά διαφορετιπό εκείνη της Συνθήκης της Ρώμης.

σύνδεση της Ελλάδας με την «Κοινή ρά» των έξι ιδρυτικών κρατών της, το , υπάκουε σε διεθνή παραγγέλματα ετρικά αντίθετων στόχων από τους ους της σημερινής Κοινότητας. Τότε, χρός πόλεμος κυριαρχούσε στη διαρωση των διεθνών σχέσεων και συσχεών. Ο εκτός κομμουνιστικού στρατου χώρος των λεγόμενων κοινοβουλευν Δημοκρατιών εκαλείτο να τερματίις «εσωτερικές» εθνικές και οικονομιδιαφορές του, ώστε να μην αφήνει μές διείσδυσης απειλών και αντίπαλης ταγάνδας. Ταυτόχρονα, θα αλληλοδείτο για την επιτάχυνση της οικονομιτου ανάπτυξης.

Η Ελλάδα, τότε, με εξαίρεση την Αγγλία και την Ιρλανδία –την είσοδο των οποίων στην «Ευρώπη» εμπόδιζε ο Ντε Γκωλ–, τις φασιστοκρατούμενες Ισπανία και Πορτογαλία και τις ουδέτερες χώρες, ήταν το μόνο ευρωπαϊκό-βαλκανικό κράτος που δικαιούτο να ανήκει στην ενοποιημένη Ευρώπη, αλλά και που έπρεπε να προστατευθεί από τον περιβάλλοντα και ισχυρό στο εσωτερικό της «κομμουνιστικό κίνδυνο». Δεν ήταν, συνεπώς, επιτυχία της δικής μας πολιτικής επιλογής η σύνδεση, ανεξάρτητα από τις διαπραγματευτικές δυσκολίες που ακολούθησαν τη συγκατάθεσή μας να προσχωρήσουμε. Ό,τι γοήτευσε από τον, χαλαρό έστω, συνεταιρισμό μας με τους «έξι», ήταν η διακήρυξη του καταστατικού χάρτη της Κοινότητας πως κύριος στόχος της, εκτός από την περιφρούρηση των δημοκρατικών θεσμών, ήταν η «ανύψωση του επιπέδου ζωής των καθυστερημένων χωρών ή περιοχών της».

Αυτό και ίσχυε, περίπου ώς την υπογραφή της τροποποιητικής συνθήκης της Ρώμης, συνθήκης του Μάαστριχτ. Η οποία θεσμοθέτησε την οικονομική και νομισματική ενοποίηση των κρατών-μελών, ως προηγούμενο στάδιο της πολιτικής και αμυντικής ενοποίησής της. Αυτή την περίοδο, όμως, το παγκόσμιο ιδεολογικό και πολιτικό σκηνικό είχε από τα βάθρα του ανατραπεί.

Η ΕΝΔΟΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΙΚΗ ΑΝΤΙΠΑΛΟΤΗΤΑ

Η κατάρρευση του στρατιωτικού και ιδεολογικού αντιπάλου αφαίρεσε από τα «δομικά υλικά» της «Ευρώπης» τον κοινό φόβο, αλλά και την ισχύ της υπόσχεσης οι πλούσιοι να υποστηρίξουν τους βραδυπορούντες οικονομικά. Ταυτόχρονα, άνοιξε τους ασκούς του Αιόλου στην ενδοκαπιταλιστική –άρα και ενδοκοινοτική– αντιπαλότητα για αύξηση των «μεριδίων» στον έλεγχο ευρύτερων καταναλωτικών αγορών. Η ιστορική ήττα του θεωρητικού εχθρού της οικονομίας της αγοράς ξανάφερε στην επιφάνεια, με εκτεταμένες μάλιστα κοινωνικές συνέπειες, τις εγγενείς αδυναμίες του καπιταλισμού. Η προσπάθειά του για επιβίωση μέσω της παραγωγικής επέκτασης, αντί να επιβεβαιώσει την υπεροχή του έναντι του υπαρκτού σοσιαλισμού, ως μοναδικού συστήματος ικανοποίησης των κοινωνικών δικαιωμάτων και διεκδικήσεων, προκάλεσε στρατιές ανέργων, περιόρισε την κοινωνική πρόνοια, εξαφάνισε τις μη ανταγωνιστικές οικονομικές δραστηριότητες, στάθηκε αμήχανος μπροστά στη διαπίστωση ότι δεν έχει με ποιους νέους παραγωγικούς κλάδους να αντικαταστήσει αυτούς που αχρήστευσε.

Οι κλυδωνισμοί είναι τόσο πιο δυνατοί, όσο πιο αδύνατη είναι η οικονομία που τους υφίσταται. Είναι η περίπτωσή μας. Οι απασχολούμενοι στους τομείς δραστηριότητας που δεν αντέχουν στο κυνήγι του μικρότερου κόστους, γιατί ούτε οι εθνικοί πόροι ούτε, πολύ λιγότερο, τα Κοινοτικά Ταμεία μπορούν ή δέχονται να εξουδετερώσουν τις εδραιωμένες ανεπάρκειες του οικονομικού μας «κεκτημένου» με «ποσοτικά» βοηθήματα, βλέπουν την ανεργία και τη φτώχεια να έχει φτάσει στην εξώπορτα του σπιτιού τους.

Τα φορολογικά μέτρα, αδιάφορο αν έθιγαν άμεσα ή όχι τους απειλούμενους πολίτες, ήρθαν στην πιο ακατάλληλη ψυχολογικά στιγμή. Για να επιβεβαιώσουν ότι από το κράτος, όχι μόνο δε πρέπει να περιμένουν υποστήριξη, αλλά, αντίθετα τους στέλνεται το μήνυμα ότι, δυστυχώς, είναι υποχρεωμένοι να προσαρμοστούν με τα «αντικειμενικά δεδομένα», όσο δυσάρεστα και αν είναι. Γι' αυτό ξεσηκώθηκαν οι αγρότες, γι' αυτό κλείνουν τα μαγαζιά τους οι έμποροι, οι βιοτέχνες, οι ελεύθεροι επαγγελματίες, γι' αυτό διαδηλώνουν οι συνταξιούχοι, γι' αυτό απεργούν –πιστεύοντας ακόμα πως κάτι ίσως πετύχουν– οι εργαζόμενοι.

Παίρνοντας η αντιπολίτευση τις αποστάσεις της από την ένοχη και ανίκανη κυβέρνηση, για όσα διαταράσσουν τον ήσυχο ύπνο όσων ελπίζουν πως δεν θα φτάσει ώς αυτούς η κρίση, εκπέμπει προς κάθε κατεύθυνση την υπόσχεση πως μόλις αναλάβει την εξουσία θα αρχίσει «ειλικρινή διάλογο» με όλους «για να βρεθούν λύσεις». Ποιες λύσεις όμως, μπορεί να βρεθούν με διαλόγους, η αντιπολίτευση δεν το διευκρινίζει. Πώς να το κάνει, άλλωστε. Την ώρα που ο ελληνικός οικονομικός χώρος σαρώνεται από τους κυνηγούς των νέων αγορών, αποκλειστικά για τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες τους, και απασαθρώνεται ο παραδοσιακός μηχανισμός εξασφάλισης απασχόλησης και εισοδημάτων, κανένας διάλογος για την μακροημέρευση αυτού του αποσαθρούμενου μηχανισμού δεν έχει νόημα.

Η μόνη σωστική λύση θα ήταν να απορροφηθούν τα θύματα του ανταγωνισμού και της νεο-αποικιακής οικονομικής επιδρομής, από νέους, ανταγωνιστικής παραγωγής κλάδους. Είκοσι χρόνια, τώρα, η πολιτική ηγεσία του τόπου κάνει ό,τι περνάει από το χέρι της για να αποκλείσει αυτή τη δυνατότητα. Ας μη βρίζει, τουλάχιστον, τα θύματα της ανευθυνότητάς της.

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΚΑΙ «ΕΞΕΓΕΡΣΕΙΣ»

ΠΑΣΟΚ: Απ' τα τρακτέ στη φιλολογία της διαδοχή

του Τάσου Παππά

Η ένταση και η έκταση των κινητοποιήσεων των αγροτών και των ελεύθερων επαγγελματιών αιφνιδίασαν το ΠΑΣΟΚ! Ήταν ίσως η πρώτη φορά που αυτά τα κοινωνικά στρώματα βγήκαν τόσο «φουριόζικα» στους δρόμους και διεκδίκησαν με αποφασιστικότητα την ικανοποίηση των αιτημάτων τους.

Ο ΑΙΦΝΙΔΙΑΣΜΟΣ της κυβέρνησης προκύπτει από τα εξής γεγονότα:

• Υποτίμησε την εμβέλεια των διαδηλώσεων και γι' αυτό τις άφησε να εξελιχθούν. Πίστεψε ότι σύντομα θα εκφυλίζονταν. Ο χρόνος όμως λειτούργησε εις βάρος της. Όσο περνούσαν οι μέρες τόσο περισσότερο συσπειρώνονταν γύρω από τις απεργιακές επιτροπές οι αγρότες και οι ελεύθεροι επαγγελματίες και η κατάσταση έδειχνε να ξεφεύγει από τον έλεγχο των αρμόδιων υπουργείων και να λαμβάνει διαστάσεις εξέγερσης.

• Οι κομματικές δυνάμεις του ΠΑΣΟΚ φάνηκαν ανήμπορες να παρέμβουν στην εξελισσόμενη κινητοποίηση και να την καθοδηγήσουν στην κατεύθυνση του συμβιβασμού. Όταν πιέστηκαν να δράσουν «πυροσβεστικά», είτε απέτυχαν είτε αρνήθηκαν να πάνε κόντρα στο διαμορφούμενο ρεύμα.

• Η επίσημη επιχειρηματολογία, όπως εκφράστηκε από τον υπουργό Οικονομικών **Αλέκο Παπαδόπουλο**, περιορίστηκε στους εξορκισμούς και στην εύκολη καταγγελία για την «επανάσταση των φοροφυγάδων». Πρόθεση των ιδεολογικών μηχανισμών της κυβέρνησης ήταν να ενοχοποιήσουν στη συνείδηση των μισθωτών και των συνταξιούχων τους «εξεγερμένους». Πρόκειται για την κλασική μέθοδο που επιχειρεί να στρέψει τη μια κοινωνική τάξη εναντίον της άλλης ελαχιστοποιώντας τις πιθανότητες σύμπλευσης. Πρέπει να ομολογήσουμε ότι οι προσπάθειες που κατέβαλε η κυβέρνηση και οι ιμάντες της είχαν κάποια αποτελέσματα γιατί είναι γεγονός ότι πολλοί αγρότες βρίσκονται στο φορολογικό απυρόβλητο, ενώ αρκετοί ελεύθεροι επαγγελματίες έχουν τη δυνατότητα να φοροδιαφεύγουν νομοτύπως. Ουδείς όμως εκ των αρνητών των κινητοποιήσεων επισήμανε ότι τα κοινωνικά στρώματα που κατέβηκαν στο πεζοδρόμιο και έκλεισαν τους εθνικούς δρόμους ήταν αυτά που επί χρόνια χάιδευε το ΠΑΣΟΚ και τα χρησιμοποίησε τις περιόδους που ήταν στην αντιπολίτευση δίκην πολιορκητικού κριού για να προκαλέσει προβλήματα στις κυβερνήσεις της Δεξιάς. Ήταν με άλλα λόγια οι περίφημοι μη προνομιούχοι, οι οποίοι σήμερα αποφάσισαν να αποσύρουν την εμπιστοσύνη με την οποία είχαν πιστώσει επ' αόριστον το ΠΑΣΟΚ.

• Τελείως ανεδαφικές ήταν οι κατηγορίες που με περισσή ελαφρότητα εκτόξευαν κομματικοί και κυβερνητικοί παράγοντες πως τάχα οι κινητοποιήσεις ήταν «δάκτυλος» της αντιπολίτευσης. Σε ό,τι αφορά τη Ν.Δ. πρέπει να τονιστεί ότι η αμηχανία της ήταν περίπου όση και της κυβέρνησης. Ο **Μ. Έβερτ** ψέλλισε κάποια δειλά λόγια για το δίκαιο των αγροτών, αλλά είτε επειδή δεν ήθελε είτε επειδή δεν μπορούσε δεν έσπευσε να εκμεταλλευθεί πολιτικά την ατμόσφαιρα. Από την άλλη πλευρά το ΚΚΕ είναι αλήθεια πως είδε στην εξέγερση μια ευκαιρία διεύρυνσης της επιρροής του, αλλά το μέγεθός του και το μικρό ειδικό βάρος του στις αγροτικές περιοχές δεν του επέτρεπαν να κάνει σπουδαία πράγματα.

Ο μόνος τομέας στον οποίο η κυβέρνηση κατήγαγε «νίκη» ήταν αυτός των μέσων πάλης των εξεγερμένων. Πράγματι οι μορφές δράσης που επέλεξαν από ένα σημείο και μετά οι αγρότες (κλείσιμο δρόμων) έδωσαν τη δυνατότητα στην κυβέρνηση να προβοκάρει εκ του ασφαλούς τον αγών τους. Η έλλειψη πολιτικής πείρας οδήγησ τους ξεσηκωμένους αγρότες σε μορφ αγώνα για τους οποίους πολύ δύσκολ μπορούσαν να εξασφαλίσουν την υποστ ριξη ή στη χειρότερη περίπτωση την ανο των υπόλοιπων κοινωνικών στρωμάτων. ιστορία διδάσκει πως αν ένας αγώνας δι καταφέρει να εκμαιεύσει μια υποτυπώδ εκδήλωση συμπαράστασης από μεγάλ τμήματα της κοινωνίας ή τουλάχιστον τ τα ουδετεροποιήσει είναι καταδικασμέν σε αποτυχία.

ΤΟ ΠΑΣΟΚ ΕΧΕΙ ΑΓΧΟΣ!

Επανερχόμενοι στην εισαγωγική μας δι πίστωση πρέπει να τονίσουμε την αγων και το άγχος που διακατέχει πια σημαντι αριθμό στελεχών του ΠΑΣΟΚ σχετικά μ τις κοινωνικές συμμαχίες, τα μέτωπα π οικοδομεί το κόμμα και κυρίως την αντο τους. Η περιβόητη πια «συμπόρευση τω μη προνομιούχων» δεν είναι δεδομένη. (αλλαγές στο οικονομικό τοπίο της Ευρ πης, ο νέος διεθνής καταμερισμός που επ βάλλεται από διεθνείς συμφωνίες και η π ρεία προς τον εκσυγχρονισμό δημιουργο θηριώδη προβλήματα στα στρώματα αυ τα οποία στην Ελλάδα κατέχουν μεγαλύτ ρο κομμάτι στην παραγωγική διαδικασ συγκριτικά με αυτό που ελέγχουν τα ίδ στρώματα στις προηγμένες χώρες της Ε ρώπης. Η συρρίκνωσή τους φαντάζει πρ οπτική μη αναστρέψιμη.

Όμως τα κόμματα εξουσίας στην Ελλάδ δείχνουν να μην το έχουν καν υποψιασ και γι' αυτό ίσως ξαφνιάζονται. Το τίμημ του εκσυγχρονισμού θα είναι βαρύ. Ενδ χομένως θα μπορούσε να αφομοιωθεί μ λίγους κραδασμούς αν υπήρχε ένα σχέδ ανασυγκρότησης της οικονομίας, υποδ χής και επανεκπαίδευσης των «θυμάτω αυτής της διαδικασίας. Τίποτε τέτοιο όμ δεν φαίνεται στον ορίζοντα.

Είναι εξαιρετικά απλοϊκό, για να μην πο με κυνικό, να οχυρώνεσαι, όπως κάνουν

χρονιστές του ΠΑΣΟΚ, πίσω από ήριτη αναγκαιότητα του εκσυγχρο- λες και πρόκειται για τυπικές ρυθ- αριθμών και οικονομικών μεγεθών, ώ έχουμε να κάνουμε με συνέπειες κληθούν να πληρώσουν άνθρωποι. θεση της αναμόρφωσης της ελληνι- ινωνίας είναι μια καλή ευκαιρία για συγχρονιστές του ΠΑΣΟΚ να απο- ν τη διανοητική υπεροχή τους. Μέ- α αρκετοί από αυτούς διακρίθηκαν ώνισμα της πλειοδοσίας περί τα δι- ά μέτρα. Η ειλικρίνεια σε βαθμό τας του **Πάγκαλου** μπορεί να εκτιμά- διάφορους παράγοντες –λέει αυτά έφεται– δεν λύνει όμως το πρόβλη- κυρίως δεν καθαγιάζει τις προτει- ς βίαιες πρακτικές από την πλευρά νάμεων καταστολής. Στόχος της πο- δράσης είναι να προλαβαίνει τα γε- ι και αν αυτά εκδηλωθούν ερήμην προσπαθεί να τα εκλογικεύσει οντάς τα σε μια στρατηγική. Και κριβώς θα κριθούν και οι δεξιές ψεις και οι αριστερές και οι μεταμ- ς τους.

περιεχόμενο του εκσυγχρονισμού τις πιο δυσφημισμένες έννοιες στην α– θα απασχολήσει και την επικεί- οργανωτική συνδιάσκεψη του ΚΚ η οποία, καλώς εχόντων των άτων, θα γίνει τον Ιούνιο. Οι αντίπα- ν «4» θα επιχειρήσουν να αντεπιτε- να να κερδίσουν το χαμένο έδαφος. της πολιτικής τους θα είναι η ενότη- ΠΑΣΟΚ, η κομματικότητα και η ρή φυσιογνωμία του (όπως αυτοί τιλαμβάνονται). Από την άλλη πλευ- «4» και οι σύμμαχοί τους θα προσπα- θήσουν να προσανατολίσουν τη συζήτηση στο οργανωτικό ζήτημα επισημαίνοντας πως το ΠΑΣΟΚ, έτσι όπως είναι δομημένο, δεν μπορεί να ανταποκριθεί στις ανάγκες των καιρών. Θα προτείνουν εκείνες τις αλλαγές που θα ευνουχίζουν τους υπάρχοντες γραφειοκρατικούς μηχανισμούς έτσι ώστε να ανοίξει το παιχνίδι της διαδοχής. Το πόσο ουσιαστική θα είναι η συζήτηση για το επίμαχο θέμα θα κριθεί από τις διαθέσεις του **Α. Παπανδρέου**.

ΑΓΑΠΕΣ ΚΑΙ ΠΑΤΡΟΚΤΟΝΟΙ

Περί τον «ηγεμόνα» αναπτύσσονται εσχάτως ποικίλες ομάδες με διαφορετικούς στόχους. Άλλοι επιθυμούν να «κρατηθεί» μέχρι το τέλος στην κορυφή της πυραμίδας, αδιαφορώντας αν αυτό συνεπάγεται και το διασυρμό του (πρόκειται για το σύνδρομο του Ελ Σιντ, όπως είπε ο **Κώστας Σκανδαλίδης**). Είναι προφανής η πολιτική αδυναμία αυτών που εισηγούνται την πάση θυσία παραμονή Παπανδρέου να συγκρουστούν με τους εσωκομματικούς αντιπάλους τους στο πεδίο των ιδεών. Είναι καθαρή ομολογία του ετεροκαθορισμού τους. Υπάρχουν όμως και εκείνοι–πληθαίνουν τώρα τελευταία– που προτείνουν στον πρόεδρο ηρωική έξοδο. Δεν το κάνουν γιατί θέλουν να γίνουν «πατροκτόνοι» αλλά γιατί διαπιστώνουν μέρα με τη μέρα την αδυναμία του Α. Παπανδρέου να ανταποκριθεί στα καθήκοντά του. «Τον αγαπάμε και δεν θέλουμε να τον δούμε να ξεφτιλίζεται» είναι η φράση μέλους του Ε.Γ. Πάντως τίποτα δεν μπορεί να γίνει χωρίς την έγκριση του πρωθυπουργού. Ο τρόπος που θα απαντήσει στο επίδικο ζήτημα θα καθορίσει και την πορεία του ΠΑΣΟΚ.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Το βιβλίο του
ΔΗΜΗΤΡΗ Ι. ΚΟΛΟΒΟΥ

Η ΙΤΕΑ ΠΑΡΝΑΣΣΙΔΑΣ

Εκδόσεις
ΠΥΞΙΔΑ

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 4 ΑΘΗΝΑ
Τηλ. 3211237

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΚΑΙ "ΕΞΕΓΕΡΣΕΙΣ"

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΔΙΑΝΟΜΗΣ Κ
Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΟΣΙ

Διεθνείς τάσεις κα ελληνικοί αναχρονισμο

του Βαγγέλη Χεκίμογλου

Η **διεθνοποίηση** των **αγορών χρήματος** και η **μείωση των τελωνειακών φραγμών**, παράλληλα με τη συνεχή **διόγκωση του παγκόσμιου εμπορίου**, έχει δημιουργήσει στις επιμέρους κυβερνήσεις το μόνιμο εφιάλτη της εξόδου των κεφαλαίων από τη χώρα τους. Η ευκολία που έχουν οι κάτοχοι των κεφαλαίων να τα μετακινούν γεωγραφικά σε αγορές με υψηλότερο επιτόκιο ολοένα και αυξάνεται από τα μέσα της προηγούμενης δεκαετίας. Απέναντι στις εξελίξεις αυτές στη σφαίρα του κεφαλαίου, τα παραδοσιακά φορολογικά συστήματα δεν έμειναν ανεπηρέαστα. Από την Ινδονησία ώς την Τζαμάικα; από τη Σουηδία ώς τον Καναδά, από τις ΗΠΑ ώς την Ιαπωνία, σημαντικές **μεταρρυθμίσεις** έχουν υιοθετηθεί στα εθνικά φορολογικά συστήματα,
προκειμένου να γίνει λιγότερο ελκυστική η λύση της «εξόδου» του κεφαλαίου στους κατόχους του.

Κοινός τόπος των μεταρρυθμίσεων που περιγράψαμε στον πρόλογο είναι αφενός η μείωση των οριακών φορολογικών συντελεστών στη φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων και εταιρειών και αφετέρου η διεύρυνση της φορολογικής βάσης. Με τη μείωση των φορολογικών συντελεστών μειώνεται το φορολογικό βάρος των μεσαίων και των μεγάλων εισοδημάτων. Με τη διεύρυνση της φορολογικής βάσης αναπληρώνονται τα κρατικά έσοδα που χάνονται ένεκα της μείωσης στο φόρο εισοδήματος. Η διεύρυνση της φορολογικής βάσης αναπόφευκτα θίγει τα χαμηλότερα εισοδήματα, αφού λαμβάνει χώρα κυρίως με την επέκταση της έμμεσης φορολογίας ή την κατάργηση φορολογικών απαλλαγών.

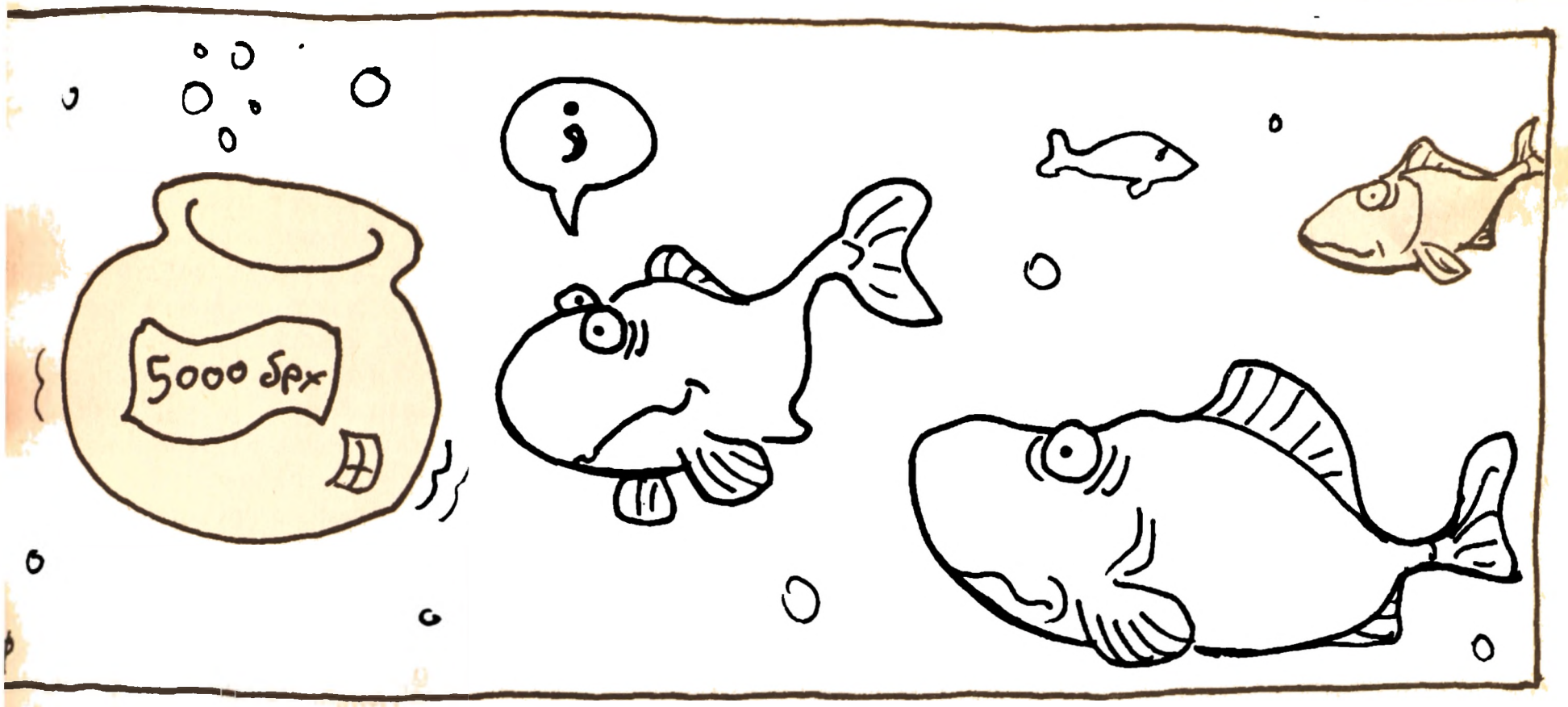
ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Έτσι, οι διεθνείς εξελίξεις στον τομέα της λεγόμενης ελευθερίας διακίνησης των κεφαλαίων και των εμπορευμάτων επιφέρουν ενιαιοποίηση των εθνικών φορολογικών συστημάτων, ανατρέποντας την παραδοσιακή δομή εκείνων που στηρίζονταν: α) στη μεγάλη αναλογία των άμεσων φόρων στο σύνολο των κρατικών εσόδων και β) στον προοδευτικό χαρακτήρα της φορολογίας. Αυτά ήταν τα ιστορικά χαρακτηριστικά του φορολογικού συστήματος στις ανεπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες από τις αρχές του αιώνα.

Επικαλούμενο την απειλή του κοινωνικού πολέμου μεταξύ πλουσίων και φτωχών, πριν από 110 χρόνια, το ανώτατο συνταγματικό δικαστήριο των ΗΠΑ ακύρωσε την προοδευτική φορολογία του εισοδήματος, για να γίνει αυτή επιτρεπτή μερικά χρόνια αργότερα, με τη 16η τροποποίηση του αμερικανικού συντάγματος. Ανάλογη ήταν και η αρχική αντίδραση της Βουλής των Λόρδων την πρώτη φορά που εμφανίσθηκε βρετανικό σχέδιο νόμου για την προοδευτική φορολογία του εισοδήματος. Ωστόσο, οι παγκόσμιοι πόλεμοι και οι κοινωνικές συγκρούσεις οδήγησαν στη σταδιακή επέκταση της προοδευτικότητας στην άμεση φορολογία. Στα μέσα της δεκαετίας του 1940 τα οριακά φορολογικά κλιμάκια στο Ηνωμένο Βασίλειο, τις ΗΠΑ, τη Σουηδία είχαν, πλέον, συντελεστή που προσέγγιζε το 100%. Οι έκτακτες ανάγκες της δημοσιονομικής αναπαραγωγής αλλά και της κοινωνικής νομιμοποίησης συνέτε στην επιβολή συντελεστών που είχαν ρακτήρα εισοδηματικής δήμευσης[1].

Ήταν βέβαια η εποχή όπου η κυρί ιδεολογία ήθελε το κράτος όχι μόν μπορεί αλλά και να θέλει να διαμορφ το μακροοικονομικό πλαίσιο. Γι' αυτ ταυτόχρονα με το φαινόμενο των υψ προοδευτικών φορολογικών συντελεσ διαμορφώθηκε παγκοσμίως και το δί φαινόμενο των εκτεταμένων φορολογι απαλλαγών, ως παράλληλο δημοσιονο μακροοικονομικό εργαλείο, πρόσφορ βαια και για βραχυπρόθεσμη πολι χρήση. Οι φορολογικές απαλλαγές loopholes) χρησιμοποιήθηκαν, κατά ρον, σε δύο επίπεδα: Πρώτον, σε ό,τι ρά το κεφάλαιο και την παραγωγή, γι προσέλκυση αλλοδαπών επενδύσεων για την επίτευξη στόχων περιφερει ανάπτυξης, όπως η διοχέτευση κεφαλ σε φτωχές περιοχές. Δεύτερον, σε αφορά την κατανάλωση και τη διανομ μέσο δόμησης του λεγόμενου κρά πρόνοιας.

Η χρησιμότητα των φορολογικών α λαγών και στα δύο επίπεδα, μετά τ κροχρόνια εφαρμογή τους, αμφισβητ κε. Τα φορολογικά κίνητρα είναι μ ένας από τους πολλούς αντισταθμιστι παράγοντες που επηρεάζουν τη γεωγρ κή κατεύθυνση των επενδύσεων, και κότερα τη χωροθέτηση της βιομηχανία περιοχές με χαμηλή ανάπτυξη. Συν δεν μπορούν να αποτιμηθούν και εντά νται στο είδος των μη ελκυστικών κινή που καθηλώνουν χωρικά τις επενδύσε κρατούσα άποψη στους διεθνείς οικο κούς οργανισμούς είναι ότι περισσ το συνολικό φορολογικό πλαίσιο δι λύνει την ανάπτυξη παρά η εισαγωγή κών φορολογικών κινήτρων, όταν α λούν την εξαίρεση σε ένα παρεμποδι φορολογικό σύστημα.

προς τη δομηση κρατους προνοιας, ο ηγητής Christopher Howard μας δια-αιώνει ότι εμπειρικές μελέτες στις Α δείχνουν πως ο κύριος ωφελημένος το λαβύρινθο των φορολογικών απαλ-τικών διατάξεων είναι τα μεσαία και τερα εισοδήματα[2]. Μέσα από τις holes αναπαράγονται τα μεσοστρώ-ι και επιδοτούνται κυρίως τα είδη να που διαμορφώνουν την κοινωνική ότητά τους, όπως οι εκπτώσεις για τα ασπικά δάνεια και για τις ιδιωτικές άλειες ζωής. Μία ομάδα φορολογικών λλαγών αφορά και τις φτωχές οικογέ-ς. Οι παλαιότερες απαλλαγές αφο-ν διαφοροποιήσεις στη φορολογική ακα των έμμεσων φόρων, τέτοιες που υνοούν τη λαϊκή κατανάλωση. Οι νεό-ς, που αφορούν την άμεση φορολογία, χουν τη δημοσιονομική πρόθεση της σης του εργασιακού κόστους και ου-τε ζητήθηκαν απευθείας από τους εν-ερόμενους.

σι, λοιπόν, οι πρόσφατες αλλαγές στα ολογικά συστήματα όχι μόνον αποδο-ν το σχήμα που στηριζόταν στο δίδυμο οδευτική φορολογία-φορολογικές λλαγές» αλλά το αχρηστεύουν: ως ερ-είο πολιτικού χειρισμού των κοινωνι-αντιθέσεων και ως εργαλείο αναδια-ής του κοινωνικού προϊόντος. Με τη ματική μείωση των συντελεστών στη ολογία εισοδήματος, οι απαλλαγές ν όλο και μικρότερη σημασία.

ορούμε λοιπόν να μιλάμε για περιορι-της ευελεξίας του κράτους αλλά και δίας της αυτονομίας του, όπως εύστο-αρατηρεί ο καθηγητής Sven Steinmo[3]. εο-φιλελεύθερες θεωρίες της δεκαε-του 1980 αμφισβήτησαν το δικαίωμα του κράτους να επηρεάζει τα μακροοικο-νομικά μεγέθη, αλλά προηγουμένως η διε-θνοποίηση των χρηματαγορών και η προ-σαρμογή της φορολογικής πολιτικής μείω-σαν και τη *δυνατότητά* του να το πράττει. Και είναι χαρακτηριστικό αυτής της μετά-θεσης ισχύος από το κράτος στις δυνάμεις της αγοράς, πως η αποδόμηση του φορολο-γικού συστήματος και η αποδυνάμωση της κρατικής αυτονομίας έγιναν χωρίς να απο-τελέσουν προηγουμένως πρόταγμα σε οποιαδήποτε χώρα.

Αν και είναι φανερό ότι οι μεταβολές που περιγράφτηκαν παραπάνω έχουν ως ανα-πόφευκτη συνέπεια την αναδιάταξη της καταναλωτικής ζήτησης –και έμμεσα του πλούτου– ανάμεσα σε κοινωνικές ομάδες, δεν είναι εύκολο να αντιληφθεί κανείς – με την εξαίρεση των φτωχών– ποιες θίγονται και ποιες όχι. Άλλωστε, οι διαφοροποιή-σεις του φορολογικού συστήματος λαμβά-νουν χώρα παράλληλα με άλλες διεργα-σίες και αλληλοπλέκονται με τις συνέπειές του. Οι εξελίξεις στην αγορά εργασίας στις παραδοσιακές καπιταλιστικές χώρες –αναλογική αύξηση των γυναικών στη σύν-θεση του εργασιακού δυναμικού, επέκτα-ση της μερικής απασχόλησης, πιέσεις για μειώσεις του κόστους ασφάλισης, απο-διάρθρωση του ιστορικού πλαισίου εργα-τικής απασχόλησης– οι διαφοροποιήσεις σε ιστορικά μοντέλα κατανάλωσης –όπως η αύξηση των μικροαστικών οικογενειών με ιδιόκτητη στέγη στη Βρετανία– και η ομογενοποίηση των προτύπων της καθημε-ρινής κατανάλωσης σε παγκόσμιο επίπε-δο, είναι παράγοντες που καθιστούν ακό-μη πιο δυσδιάκριτες τις συνέπειες της ανα-τροπής του ιστορικού φορολογικού συστή-ματος. Σε γενικές γραμμές όμως είναι φα-νερό ότι η μείωση της αναδιανεμητικής ευ-χέρειας του κράτους και ο περιορισμός της αυτονομίας στις κινήσεις του είναι σε βά-ρος των λιγότερο ευνοημένων, είτε αυτό ήδη συμβαίνει είτε πρόκειται να συμβεί στο μέλλον. Και μάλιστα σε μία εποχή όπου –ακόμη και στις ΗΠΑ– η μόνη απο-δεδειγμένα αποτελεσματική κρατική πολι-τική που θα μπορούσε να εφαρμοσθεί ενα-ντίον της ύφεσης και των άλλων μακροοι-κονομικών προβλημάτων θα ήταν η διε-νέργεια εκτεταμένων επενδύσεων σε έργα υποδομής, κατεύθυνση που όμως έρχεται σε άμεση αντίθεση με τα δημοσιονομικά ελλείμματα και χρέη[4].

ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗ ΚΑΙ ΦΟΡΟΔΟΣΙΑ

Στην ελληνική περίπτωση το γενικό ιστο-ρικό σχήμα, στο οποίο αναφερθήκαμε, δεν λειτούργησε. Στην πραγματικότητα, το ελ-ληνικό φορολογικό σύστημα ήταν περισ-σότερο ένα σύστημα φοροαποφυγής παρά ένα σύστημα φοροδοσίας. Οι απαλλαγές ήταν ένα μόνιμο φαινόμενο, το οποίο ανα-πτύχθηκε παραλλήλως με τις ενδημικές, και πάντοτε πρόσκαιρες, φορολογικές επι-βαρύνσεις.

Οι κρατικές εισπράξεις στηρίχθηκαν πά-ντοτε στους έμμεσους φόρους και μόνο σε συγκεκριμένες ιστορικές φάσεις βασίσθη-καν στην άμεση φορολογία του αγροτικού, κυρίως, εισοδήματος. Φορολογία των επι-χειρήσεων πραγματοποιήθηκε μόνο σε πο-λεμικές περιόδους, ειδικά μάλιστα των ναυτιλιακών εταιρειών, που είναι και οι σημαντικότερες, μόνο στο δεύτερο παγκό-σμιο πόλεμο από την εξόριστη κυβέρνηση. Μετά τον πόλεμο, οι νέες συνθήκες, και ιδιαίτερα οι πληθυσμιακές αλλαγές που επέφερε ο εμφύλιος, οδήγησαν και στην

απαλλαγή των περισσότερων αγροτών από την άμεση φορολογία. Το μωσαϊκό των διατάξεων περί επενδυτικών «κινήτρων» δημιούργησε ένα ευρύ πλέγμα νόμιμης φορολογικής αποφυγής για ένα μεγάλο ριπίδιο επιχειρηματικών κερδών.

Με δύο λέξεις, η ελληνική κοινωνία δεν πέρασε από το ιστορικό στάδιο της βαριάς προοδευτικής φορολογίας και των επιλεκτικών αντισταθμικών φοροαπαλλαγών, στο βαθμό που το φορολογικό σύστημα δεν λειτούργησε με τα τυπικά δημοσιονομικά κριτήρια αλλά με βραχυπρόθεσμες πολιτικές σκοπιμότητες. Η διαπίστωση αυτή δεν σημαίνει βέβαια ότι δημοσιονομικά κριτήρια δεν υπέχουν τέτοιου είδους σκοπιμότητες ούτε ότι οι βραχυπρόσθεσμες επιλογές δεν αποδείχθηκαν ισχυρά συνεκτικά στοιχεία του κοινωνικού ιστού στη μακροχρόνια περίοδο.

Όμως, το πιο σοβαρό σημείο είναι ότι τα παραδοσιακά μεσαία στρώματα δεν υπέστησαν, παρά σε σπάνιες μόνο περιπτώσεις, δημοσιονομικά βάρη. Το ιστορικό ισοδύναμο της προοδευτικής φορολογίας στην Ελλάδα είναι ο υπερδανεισμός που αναπτύχθηκε στη δεκαετία του 1980, όταν αντί να φορολογηθούν με βάση τα υψηλά ονομαστικά εισοδήματά τους, τα μεσαία στρώματα παρέμειναν στη σκιά της μεταπολεμικής φορολογικής ασυλίας. Είναι βέβαια οφθαλμοφανές ότι η ουσιαστική φορολόγηση των αυτοαπασχολουμένων και των μικρών εμπορικών επιχειρήσεων θα έθετε ένα μέρος από αυτούς εκτός αγοράς. Η φοροδιαφυγή επιτρέπει την αποφυγή της προλεταριοποίησης για τα κατώτερα όρια των μεσοστρωμάτων, δημιουργώντας έτσι ένα άγραφο συλλογικό άλλοθι για ευρύτατες κοινωνικές ομάδες.

Σήμερα η Ελλάδα παρουσιάζει μεγάλες ομοιότητες με την κατάσταση στην οποία βρίσκονταν οι μεγάλες καπιταλιστικές χώρες αμέσως μετά τον πόλεμο. Υφίστανται τάσεις έντονης ταξικής πόλωσης (για πρώτη φορά οι γεννημένοι μετά τον πόλεμο βλέπουν ανθρώπους να κοιμούνται στου δρόμους), ανάγκη για ανάληψη εγχειρημάτων κοινωνικής πρόνοιας, στον τομέα της υγείας, της εκπαίδευσης και της περίθαλψης προσφύγων, αλλά και σημαντικά δημοσιονομικά ελλείμματα και μεγάλα δημόσια χρέη. Ταυτόχρονα, και παρά τις αποκρατικοποιήσεις, το κράτος εξακολουθεί να φέρει σημαντική ευθύνη για μεγάλους τομείς της παραγωγής, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά κλάδους της βιομηχανίας και συγκεκριμένες περιφέρειες. Κανείς δεν πιστεύει λ.χ. ότι η Θράκη μπορεί να ξεπεράσει τα προβλήματά «της» μέσα από τους

Στην Ελλάδα, η επιβολή *κατώτατων* «αντικειμενικών» τεκμηρίων κινείται στην κατεύθυνση της διεύρυνσης της φορολογικής βάσης προς τα μεσαία παραδοσιακά στρώματα, κι όχι προς τα κατώτερα όπως συνέβη σε άλλες χώρες.

μηχανισμούς της αγοράς. Από το θεωρητικό οπλοστάσιο των οπαδών της κρατικής παρέμβασης στην οικονομία, το περιφερειακό ζήτημα είναι άλλωστε το μόνο το οποίο δεν δέχθηκε σοβαρά πλήγματα, με την έννοια ότι δεν αμφισβητείται πως η οικονομία της αγοράς θα επιτείνει τις γεωγραφικές ανισότητες, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι η κρατική παρέμβαση έλυσε περιφερειακά προβλήματα.

Οι κυβερνήσεις που σχηματίσθηκαν μετά το 1990 ακολούθησαν, πάντως, και πέρα από τις εθνικές ιδιαιτερότητες, με μεγάλη πιστότητα τη διεθνή πρακτική σε ό,τι αφορά τις φορολογικές μεταρρυθμίσεις. Ανακούφισαν έτσι τους μισθωτούς με υψηλές ονομαστικές αμοιβές και τους ιδιοκτήτες ακινήτων. Όμως το επίκεντρο των μεταρρυθμίσεων αυτών στην Ελλάδα βρίσκεται στις επιμέρους κλαδικές ρυμθίσεις, δηλαδή ad hoc συμφωνίες που αφορούν τη φορολογία συγκεκριμένων κλάδων αυτοαπασχολουμένων.

Η επιβολή *κατώτατων* «αντικειμενικών» τεκμηρίων κινείται στην κατεύθυνση της διεύρυνσης της φορολογικής βάσης προς τα μεσαία παραδοσιακά στρώματα, κι όχι προς τα κατώτερα όπως συνέβη σε άλλες χώρες.

Έτσι μπορεί να πει κανείς ότι στην Ελλάδα τείνουν να διαμορφωθούν δύο ξεχωριστοί φορολογικοί τομείς. Ο πρώτος αφορά τις σχέσεις του ελληνικού κράτους με τις εξελίξεις στις διεθνείς αγορές χρημάτων και εμπορευμάτων. Ιδιαίτερα ευαίσθητο στις διεθνείς χρηματαγορές, λόγω του μεγέθους του δημοσίου χρέους, το ελληνικό κράτος σπεύδει να ενσωματώσει τις εξελίξεις της παγκόσμιας «φορολογικής ισοπέδωσης». Ο δεύτερος τομέας εντοπίζεται στις σχέσεις του ελληνικού κράτους να αποσπάσει έσοδα από τα παραδοσιακά μεσοστρώματα, προκειμένου να αντιμετωπίσει τα μεγάλα δημοσιονομικά ελλείμματα . Πού είναι η παραδοσιακή σχέση σ γής του ελληνικού κράτους με τα στρώμ αυτά;

Είναι ίσως η πρώτη φορά από την επ του Κυριάκου Βαρβαρέσσου (1945), μια ελληνική κυβέρνηση (ή μόνον έ υπουργός της;) δοκιμάζει να έρθει σε ά ση ρήξη με τα παραδοσιακά μεσαία στ ματα. Ωστόσο, η ρήξη αυτή δεν φαίνε ούτε να προγραμματίσθηκε ούτε και ξεπερνά τα όρια ενός δημοσιονομι επεισοδίου. Οι κυβερνητικές αντιδράσ δεν είναι συλλογικές και οι τηλεοπτι και δημοσιογραφικές εμφανίσεις υπουργού των Οικονομικών αποκα πτουν περισσότερο το δίκαιο προσωπ πείσμα του και λιγότερο την απόφαση κυβέρνησης να βαδίσει μέχρι το τέλος, ρολογώντας στ' αλήθεια τα μεσαία στ ματα. Οι θεατρικές εκδηλώσεις, αβρόχ ποσί, των απανταχού επαγγελματιών αγροτών δεν συνιστούν βέβαια «εξεγ σεις νοικοκυραίων» αλλά συμβολικές ε δείξεις δύναμης, στο πλαίσιο ενός παρε γημένου παιχνιδιού, στο οποίο αρκεί νείς να κλείσει τους δρόμους για να αναγνωρισθούν τάχα δικαιώματα.

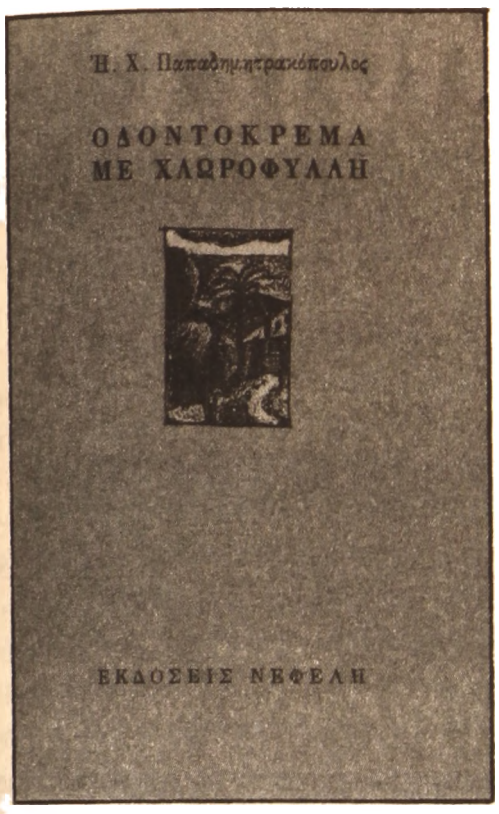
Εξέγερση λοιπόν; Η εργατική τάξη α δείχθηκε πολύ καλός δάσκαλος σε όλ αυτούς τους μικρούς επιχειρηματίες π ανγοώντας τον τροχό του Τζαγκερνά του παγκόσμιου καπιταλιστικού συστή τος, ζητούν από το ελληνικό κράτος, έ από τους μεγαλύτερους χρεώστες στον σμο να αναλάβει και πάλι πατρικά βά που μόνο μία παρεξηγημένη ανάγνωση ιστορίας μπορεί να του φορτώσει. Κι ό κάποιοι εργάτες του 19ου αιώνα που τούσαν επιστροφή στη φεουδαρχία γι δεν τους έφτανε ο μισθός, έτσι και οι κροί έλληνες επιχειρηματίες, λίγο π από το σωτήριο έτος 2000, ζητούν τη με θεση του βάρους από τις δυνάμεις της α ράς στο κράτος. Με έναν αιώνα καθυσ ρηση από τις άλλες χώρες, η Ελλάδα τόσο νωρίς εισήγαγε την καθολική ψηφ φορία, ίσως εισαγάγει και την καθολ φορολογία.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

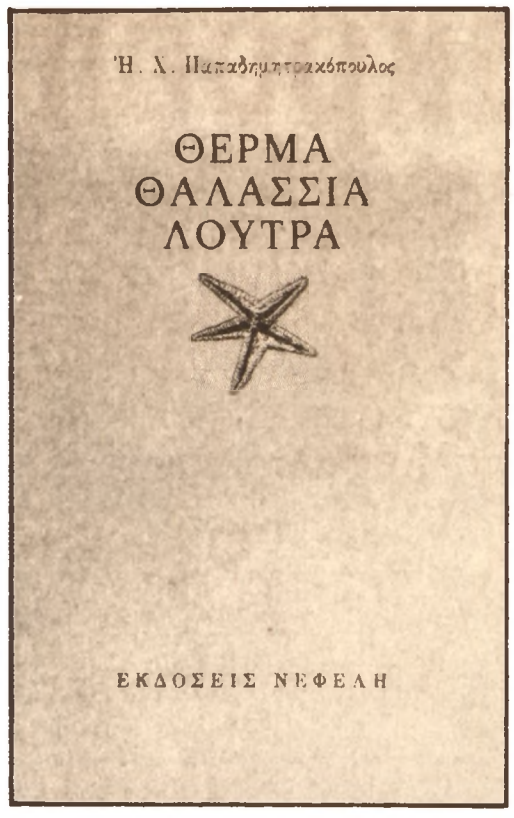
1. Sven Steino, «The End of Redistributi International pressures and Domestic Tax Po Choises», *Challage*, τ. November-December 199 17.
2. Christopher Howard, «The Hidden Side of American Welfare State», *Political Science Quart* 108, November 1993, 416
3. Steinmo, *ibid*, 10
4. Robert Heilbroner, «Anti-Depression Eco-nom *The Atlantic Monthly*, 10, April 1993, 106.

Σύγχρονη ελληνική πεζογραφία

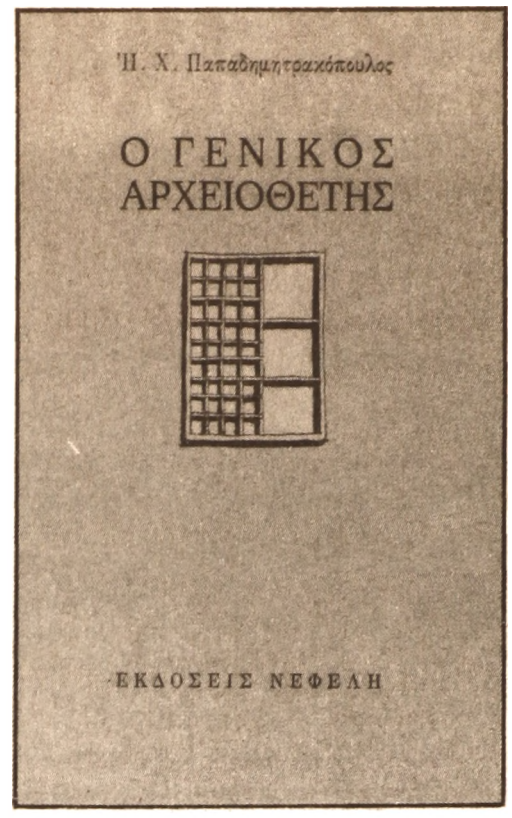
Η. Χ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΔΟΝΤΟΚΡΕΜΑ
ΜΕ ΧΛΩΡΟΦΥΛΛΗ

ΘΕΡΜΑ
ΘΑΛΑΣΣΙΑ
ΛΟΥΤΡΑ

Ο ΓΕΝΙΚΟΣ
ΑΡΧΕΙΟΘΕΤΗΣ

«Αὐτό λοιπόν τό λαμπρό σύνολο βρίσκεται τώρα μπροστά μας στούς τρεῖς ὁμοιόσχημους, ὁμοιότυπους καί, φυσικά, ἐξαιρετικά καλαίσθητους μικρούς τόμους, πού φιλοτέχνησε τό καλλιτεχνικό μεράκι τοῦ πρόωρα χαμένου Φίλιππου Βλάχου... Ἀπό τήν ἄλλη πλευρά, τήν οὐσιαστική, ὅλα, καί τά 35 πεζογραφήματα τοῦ Η.Χ.Π., διατηροῦν τήν αἰσθητική αὐτοτέλειά τους — διαφορετικό τό κάθε κείμενο ἀπό τά ὑπόλοιπα, ἀνεπανάληπτο, σέ ἄλλο τόνο ἤ σέ ἄλλη ἀπόχρωση τόνου, μέ ἄλλη διάθεση ἤ σέ παραλλαγή μιᾶς διάθεσης, μέ διάφορες τεχνικές γραφῆς, μέ διάφορα ἀπροσδόκητα εὑρήματα, μέ θεματικές ἐναλλαγές, μέ διαφορετική θερμοκρασία στή συγκίνηση κ.ο.κ...»

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΟΤΖΙΑΣ (1990)

«Ἡ πρόσφατη ἐπανέκδοση (μέ μεγάλη τυπογραφική φροντίδα) τῶν δύο συλλογῶν διηγημάτων του, θά καθιερώσει τόν Παπαδημητρακόπουλο σέ ἕνα εὐρύτερο ἀναγνωστικό κοινό, ὡς ἕναν ἀπό τούς σπουδαιότερους Ἕλληνες συγγραφεῖς, τό ἔργο τοῦ ὁποίου θυμίζει ζωγράφους τοῦ μελαγχολικοῦ καί τοῦ ἐφήμερου, σάν τόν Πῆτερ Ἄλτενμπεργκ καί τόν Ἄντον Τσέχωφ, μέ μιά μελοδραματική ἐνίοτε πινελιά ὅπως ἐκείνη τοῦ Τζαίημς Θάρμπερ...»

JOHN TAYLOR (1986)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...προωθοῦν τό ἑλληνικό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6. ΑΘΗΝΑ 106 80. ΤΗΛ.: 3607744

— ΑΡΙΣΤΕΡΟΙ ΚΑΙ ΔΙΑΝΟΟΥΜΕΝΟΙ ΣΤΟ «ΑΕΡΟΠΛΑΝΑΚΙ» ΤΟΥ SOE -

25.000 μικροεπενδυτές κλαίνε τα χρήματά τους...

• Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΖΗΤΕΙ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

του Ρεπόρτερ

Διαστάσεις οικονομικής απάτης μ
τρομακτικό κοινωνικό αντίκτυπο
φαίνεται να παίρνει, όπως όλα
δείχνουν, η υπόθεση του γνωστού
επιχειρηματικού ομίλου SOE, ύστε
από τα επίμονα δημοσιεύματα της
Ελευθεροτυπίας και του περιοδικ
ΕΨΙΛΟΝ, με τα οποία δείχτηκε πώ
ένας όμιλος επιχειρήσεων
κατορθώνει να εμφανίζει κέρδη α
τις χρήσεις του χωρίς να έχει ώς
τώρα καταφέρει να υλοποιήσει ού
μια παραγωγική επένδυση!

Η προοπτική να έχει στηθεί
στην Ελλάδα ένας όμιλος ε
ρειών που με τον τρόπο της «
ραμίδας» διαχειρίζεται τα χρήματα χι
δων μικροκαταθετών, χωρίς ώς τώρα
έχει καταφέρει να υλοποιήσει έστω
παραγωγική επένδυση, ανησυχεί έντ
και τα αρμόδια υπουργεία. Μάλιστα
υπουργός Εμπορίου κ. Κώστας Σημίτης
τεί από το Μονομελές Πρωτοδικείο Α
νών τον διαχειριστικό έλεγχο του ομί
με τον ορισμό ορκωτών λογιστών. Ο
χειριστικός έλεγχος κρίνεται απαραίτη
καθόσον –σύμφωνα με το σκεπτικό
υπουργείου Εμπορίου– *«προκύπτουν
γοι δημιουργούντες σοβαρές υπόνοιες
κακής διαχειρίσεως και υπονομεύσεως
θέσεων του "ομίλου" με την επένδυση με
λου μέρους των κεφαλαίων τους σε μετ
της SOE A.E. αγορασθείσες σε τιμές δι
σιες ή πενταπλάσιες της ονομαστικής,
ρίς να δικαιολογείται με κανένα τρόπο
τοια πρωτοφανής αύξηση της αγορασ*

«ΙΠΤΑΜΕΝΟΙ» ΑΡΙΣΤΕΡΟΙ ΚΑΙ ΔΙΑΝΟΟΥΜΕΝΟΙ

Στη Ρουμανία, στη Ρωσία, σε χώρες όπου το εύκολο κέρδος είναι η πανάκεια που τροφοδοτεί με ελπίδες τον διαλυμένο κοινωνικό ιστό, έξυπνοι επενδυτές εκμεταλλεύονται το περιρρέον κλίμα για να βάλουν στο χέρι τα μικροαποθέματα όσων ελπίζουν, στην απελπισία τους, σε κάποια μαγική έξοδο από τη δεινή τους κατάσταση. Τα σκάνδαλα με τις εταιρείες-πυραμίδες ξεσπούν αλυσιδωτά σε τέτοιες συνθήκες και το μόνο στοιχείο που επιβεβαιώνουν είναι ότι, εκεί απ' όπου απουσιάζουν τα κοινωνικά οράματα, το κενό τους καλύπτουν όνειρα εύκολου πλουτισμού - που αποδεικνύονται αυτό που είναι: κοινές απάτες.

Η ιδιορρυθμία του αντίστοιχου, «ελληνικού πειράματος», έγκειται στο γεγονός ότι, την ίδια πάνω-κάτω επιχειρηματική τακτική, με αποτελέσματα που νομοτελειακά οδηγούν στην απώλεια των ποσών που επένδυσαν όσοι παρασύρθηκαν από μεγαλόστομες υποσχέσεις, ασκούν, σε μεγάλο βαθμό, πρόσωπα που σε μεγάλη πλειοψηφία προέρχονται από το στελεχικό δυναμικό της αριστεράς. Ανθρωποι που διαχειρίστηκαν τα κοινωνικά οράματα ενός ολόκληρου πληθυσμού, σήμερα διαχειρίζονται ακριβώς αντίθετα «οράματα»: της αρπαχτής, της ευκαιρίας, του εύκολου πλουτισμού. Με τους ίδιους τρόπους, καλά μαθημένους στους κομματικούς χώρους: με την προπαγάνδα, την επίκληση της συντροφικότητας, την επίκληση της κοινής κουλτούρας και του κοινού στόχου...

Δίπλα τους, εκπρόσωποι ενός άλλου εξίσου προνομιακού χώρου: διανοούμενοι, πολλοί από τους οποίους, τότε, υπέτασσαν τη σκέψη τους στη μέθοδο χάριν της οποίας η αλήθεια της θεωρίας θα γινόταν πραγματικότητα στην πράξη. Τότε, απέλαβαν το χρίσμα των διανοουμένων του «λαού». Σήμερα, διεκδικούν ένα άλλο χρίσμα: του πρωτοπόρου που φωτίζει την εύκολη και τη γρήγορη μέθοδο εκμετάλλευσης των ευκαιριών στην κοινωνία που υπόσχεται τον εύκολο πλουτισμό. Τώρα, τα πραγματικά τους κίνητρα είναι περισσότερο πραγματικά: σημαντικές αμοιβές.

Και στη μία και στην άλλη περίπτωση, οι αριστεροί και οι διανοούμενοι αυτοί εργάζονται για ίδιον όφελος εκμεταλλευόμενοι το όραμα της εποχής. Οταν το συλλογικό όραμα ενείχε μια ισχυρή δυναμική, εκπροσώπησαν τη γραφειοκρατία του και τις σκοπιμότητες των κομματικών χώρων που διακονούσαν. Σήμερα, όταν αυτές οι σκοπιμότητες εξέπεσαν οδηγώντας το κοινωνικό σώμα σε απογοήτευση, έρχονται να εγγυηθούν νέες σκοπιμότητες, προσαρμοσμένες στη στρατηγική του κέρδους. Και πάλι, οι αφελείς κοινωνικές δυνάμεις στρατεύονται πίσω από σαθρά όνειρα που έχουν επικυρώσει οι ταγοί τους.

Τι έχει αλλάξει; Απλώς, σήμερα, το όραμα έχει σκυλευθεί. Και στη θέση του (μαύρη τρύπα), το ιδεολογικό κενό έχει αντικατασταθεί από το βαθιά ωφελιμιστικό και κυνικά εγωκεντρικό «ο σώζων εαυτόν σωθήτω»

Χ.Γ.Π.

Ο πρώτος πρόεδρος της μεταδικτατορικής ΕΦΕΕ Γ. Σταματάκης, σήμερα, ως επιτελής του SOE, βραβεύει αθλητή σε σεμνή τελετή.. Αχ, πού 'σουν νιότη...

ς των μετοχών σε τόσο μικρό χρονικό τημα, έτσι ώστε να παραβιάζονται οι ίξεις του Κ.Ν. 2190/1920, όπως ισχύει, ς και τα καταστατικά των ανωνύμων ν εταιρειών».

ι σ' αυτή την πρωτοβουλία του υπουρ- Εμπορίου, ο SOE αντέδρασε όπως πα προϋπάρξαντα δημοσιεύματα. Με ις, απειλές και πληρωμένες καταχω- ς στις εφημερίδες στα οποία τονίζει ήθεν, κύκλοι επιβουλεύονται τα επι- ματά του. Στον πανικό του, ο όμιλος έφτασε να ζητήσει καταφυγή στον ι τηλεοπτικών καναλιών όπως το χου- ασιλικό ΤΗΛΕ-ΤΩΡΑ και το εθνοκίτς ECITY, στα οποία προέβαλαν εκπο- συζήτηση με στελέχη του ομίλου, τα α προσπαθούσαν να πείσουν την κοι- νώμη για τα επενδυτικά και εν γένει κίνητρά τους.

ά τι είδους οργανισμός είναι αυτός ο ; Πώς καταφέρνει και στρατεύει στις ις του χιλιάδες μικρούς επενδυτές; Τι ματα κερδοφορίας μπορεί και πλασά- όσο επιδέξια; Και, το κυριότερο, πώς ται όλη αυτή τη δραστηριότητα να την ετούν σημαντικοί παράγοντες της δη- ας ζωής, της πολιτικής, της τέχνης, της ητήμης και της δημοσιογραφίας, οι οι δέχονται να βάζουν φαρδιά πλατιά πογραφή τους και να δανείζουν μέρος δημόσιου κύρους τους σε αυτό το πα- πιταλιστικό υβρίδιο;

απαντήσεις, στο ρεπορτάζ που ακο- εί:

ΑΕΡΟΠΛΑΝΑΚΙ...

ς 8.5.1991, ο πρώην υπάλληλος του **Μιχάλης Τροχανάς**, με λιγοστό αριθ- συνεταίρων, ιδρύει τον όμιλο *«SOE ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΟΜΑΔΙΚΩΝ ΕΠΕΝ- ΕΩΝ»*. Σιγά σιγά, στον όμιλο προστί- αι αρκετές θυγατρικές εταιρείες, με- ών οποίων και οι: *Νέο Περιβάλλον* TE (κατασκευαστική), Θεμέλιο (γενι- μπορική, προμηθευτική και εργοληπτι- *Ιντερβέλος Ιντερνάσιοναλ Μπίζνες* ιτούτο (λέσχη μελών), *Έργκοπλαν* (οι- ομική, βιομηχανική, τεχνική), *Α.Ε. όσεων και Μέσων Μαζικής Επικοινω-* (εκδοτική), *Ερμής 2001* (οικοδομική, ματική, εμπορική). Από τις 17 συνολικά ρείες που έχει ιδρύσει ο όμιλος SOE ή οια φυσικά πρόσωπα στην κορυφή της αμίδας του ομίλου, τέσσερις ανήκουν υθείας στη SOE Α.Ε. , ορισμένες ανή- ν στον κ. Τροχανά και σε στενούς συ- γάτες του ενώ οι υπόλοιπες είναι εται- ες χόλντιγκ, δραστηριοποιούνται δηλα- δή με το να επενδύουν τα κεφάλαιά τους σε μετοχές άλλων εταιρειών και, κατά προτίμησιν, εταιρειών του ιδίου ομίλου.

Η στρατηγική της επιχείρησης, λακωνικά, περιγράφεται από μια φράση-επωδό, την οποία τακτικά ανασύρει ο κ. Τροχανάς: *«Μέλη, μέλη, μέλη»*. Με δέλεαρ ένα μεγάλο οικόπεδο στη Σητεία της Κρήτης, το οποίο είχε αγοραστεί από την εταιρεία σε ευτελή τιμή, και στο οποίο είχε προγραμματισθεί να οικοδομηθεί πρότυπος παραθεριστικός οικισμός, πλησιάζονταν μικροεπενδυτές και τους ζητούνταν, έναντι ευτελούς ποσού, να προσχωρήσουν στον όμιλο. Προϋπόθεση: να πληρώσουν μια εγγραφή 100.000 δρχ. Ωστόσο, το ποσόν της εγγραφής δεν φτάνει. Προϋπόθεση είναι ότι το νέο μέλος θα «στρατεύσει» στην επιχείρηση ένα ακόμη νέο μέλος κ.ο.κ. Από σχετική έρευνα του ΙΟΥ στο περιοδικό *ΕΨΙΛΟΝ* (16.1.1994) αντιγράφουμε τον σαφή όρο που δεσμεύει τον επίδοξο μικροεπενδυτή του SOE προκειμένου να... εισέλθει εις την βασιλείαν των ουρανών:

«Προς διασφάλιση των συμφερόντων των υπαρχόντων μελών στην Ελλάδα και στο εξωτερικό δεσμεύομαι να συστήσω ένα μέλος εντός μηνός από την εγγραφή μου».

Αν κάποιο μέλος πάλι θέλει να διασυνδευθεί με τη διοικήτρια εταιρεία του ομίλου, πρέπει να προσφέρει πολύ περισσότερα: *«Πληροφορήθηκα ότι είστε κάτοχοι του συνόλου των μετοχών της εταιρείας αυτής. (...) Προσφέρομαι (...) να αγοράσω είκοσι τέσσερις (24) μετοχές. (...) Προσφέρω ως συνολικό τίμημα το ποσόν των εξακοσίων χιλιάδων (600.000) δραχμών. (...) Αναλαμβάνω υπεύθυνα να δημιουργήσω 5 νέα μέλη στην INTERVELOS I.B.I. Τα δύο από τα μέλη αυτά θα δημιουργήσω άμεσα και τα υπόλοιπα τρία εντός δύο μηνών το αργότερο από σήμερα. (...) Σε περίπτωση που δεν τηρήσω τους ανωτέρω (...) όρους στους χρόνους που ανέλαβα δεν είστε υποχρεωμένοι να μου διαθέσετε τις μετοχές αυτές στο σύνολό τους. Σ' αυτή την περίπτωση δύνασθε να μου διαθέσετε τέσσερις (4) μετοχές ανά μέλος που δημιούργησα και με τίμημα ανάλογο του συνολικού ποσού που με την παρούσα προσφέρω»*.

Για τα υπόλοιπα, εμπιστευόμαστε το έγγραφο του υπουργείου Εμπορίου. Σύμφωνα με αυτό, με αλλεπάλληλες αυξήσεις του μετοχικού κεφαλαίου του SOE Α.Ε. (από 5 εκατομμύρια αρχικό κεφάλαιο έφτασε, μέσα σε τέσσερα χρόνια, τον Αύγουστο 1994, να έχει κεφάλαια που ξεπερνούσαν τα 4 δισ., εκ των οποίων ποσό 3.260.575.000, το 81,51% του μετοχικού κεφαλαίου, ανήκε στον κ. Τροχανά! Στη συνέχεια πούλησε το 55% των μετοχών που κατείχε σε ιδιώτες ή άλλες εταιρείες του ομίλου, με τιμές της μετοχής τρεις έως πέντε φορές πιο υψηλές από την ονομαστική τους αξία).

Εκτιμώντας τον τρόπο με τον οποίο γίνεται όλη αυτή η διαδικασία, το υπουργείο, στην αίτησή του προς το Πρωτοδικείο, παρατηρεί:

«Η διαφορά μεταξύ ονομαστικής τιμής και τιμής πώλησης σε κάθε περίπτωση περιέρχεται στον Μιχ. Τροχανά, ο οποίος

ήταν κύριος των προς πώληση μετοχών. Εφόσον η τιμή πώλησης (...) δεν ανταποκρίνεται προς την εσωτερική αξία των μετοχών κατά το χρόνο της μεταβιβάσεως, τούτο σημαίνει ότι οι εταιρείες αυτές καταβάλλουν τίμημα υψηλότερο για απόκτηση μετοχών χαμηλοτέρας αξίας, με αποτέλεσμα να μειώνουν τα κεφάλαια των εταιρειών αυτών, δηλαδή εντέλει τις εισφορές των μετόχων τους».

Μα τότε, γιατί διαμαρτύρεται ο κ. Τροχανάς όταν του επισημαίνεται ότι αυτός ο τρόπος συσσώρευσης κεφαλαίων αντιστοιχεί στο περιβόητο παιχνίδι «Αεροπλανάκι»; Σύμφωνα με το μηχανισμό που περιγράφεται στην έκθεση του υπουργείου, το μόνο χρήμα που σωρεύεται στα θυλάκια του κ. Τροχανά και των στενών συνεργατών του είναι το χρήμα των μικροεπενδυτών στον SOE. Λαμπρή επένδυση έκαναν.

... ΚΑΙ ΤΟ ΠΛΗΡΩΜΑ ΤΟΥ

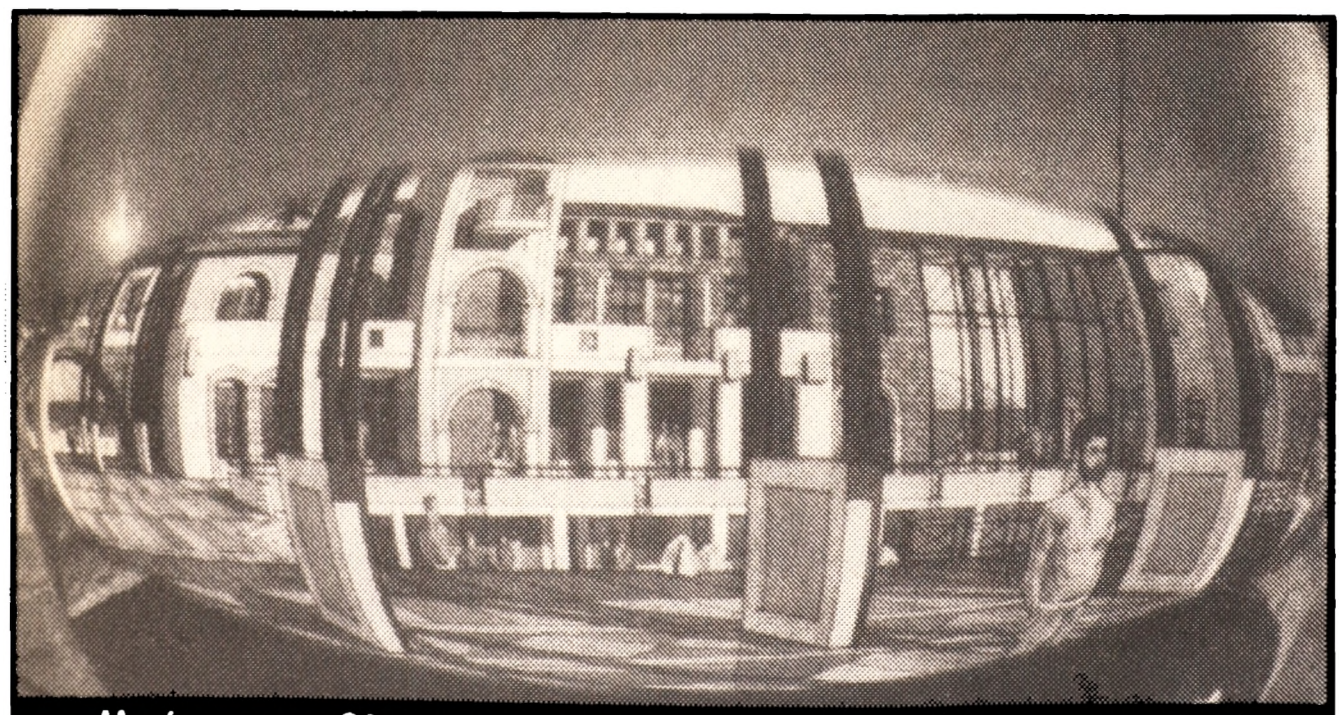
Κάθε αεροπλάνο, έστω και αεροπλανάκι, για να πετάξει χρειάζεται το πλήρωμά του. Δεν αρκεί μόνο ο πιλότος – που, στην προκειμένη περίπτωση, είναι ο κ. Τροχανάς. Χρειάζονται και βοηθοί στο πιλοτήριο και συνοδοί και αρκετές άλλες ειδικότητες. Στη διαδρομή για τη διασφάλιση των σημαντικών αυτών ειδικοτήτων, ο κ. Τροχανάς χτύπησε διάνα, σε δυο μεγάλα φυτώρια. Το πρώτο, οργανωτικό και μεθοδικό, με πείρα στον έλεγχο των μαζών, ήταν το φυτώριο της αριστεράς. Το δεύτερο, για τις βοηθητικές δουλειές, τη διασφάλιση του προσώπου προς τα έξω και για τις δημόσιες σχέσεις ήταν το μεγάλο φυτώριο της διανόησης, της επιστήμης και της δημοσιογραφίας.

Ας δούμε την πρώτη δεξαμενή, εκείνη της αριστεράς: Δεξί χέρι και «υπαρχηγός» του κ. Τροχανά είναι ο **Γιώργος Σταματάκης**, εξέχον στέλεχος της ΚΝΕ την πρώτη μεταδικτατορική περίοδο και πρώτος γραμματέας της μεταδικτατορικής ΕΦΕΕ. Ο Γ. Σταματάκης, που είχε αποστασιοποιηθεί από το κόμμα για να δημιουργήσει, μαζί με τον Γ. Γράψα, το ΝΑΡ, πολύ νωρίς, από το 1990, εγκατέλειψε την πολιτική αγκιτάτσια για να αφιερωθεί στην επιχειρηματική δραστηριότητα. Με αριθμό μητρώου 416 στον όμιλο, ο κ. Σταματάκης, αντιπρόεδρος της επιχείρησης, θεωρείται εμπνευστής της ακτιβίστικης λειτουργίας του SOE: Μέλη, ιεραρχία, συγκεντρώσεις των μελών στα κεντρικά γραφεία του ομίλου στη Νέα Χαλκηδόνα, εσωτερικά κείμενα, περιοδικό όπου θα δημοσιεύονται οι θέσεις και οι «αξίες» –η προπαγάνδα του ομίλου–, το *D&A Spirit*, και κεντρική «γραμμή». Αλλο στέλεχος προερχόμενο από την αριστερά είναι ο **Αργύρης Γκόγκος**, πάλαι ποτέ υπεύθυνος του τομέα Παιδείας της Κ.Ε. του ΚΚΕ. Εξάλλου, σε θέσεις-κλειδιά της δραστηριότητας του ομίλου (δημοσιογραφικά καθήκοντα, πολιτικοί μηχανικοί, οικονομολόγοι) έχουν κατά καιρούς χρησιμοποιηθεί ή χρησιμοποιούνται ακόμα γνωστά πρόσωπα από όλο το φάσμα της αριστεράς. Μερικοί, κατάλαβαν ότι πλανώνται και έφυγαν νωρίς. Κάποιοι άλλοι διαθέτουν ακόμα αυταπάτες. Και ορισμένοι, παραμένουν, εν γνώσει πλέον της συνενοχής τους.

Η δεύτερη δεξαμενή, εκείνη των προσωπικοτήτων, έχει εξίσου λαμπρά ονόματα στις τάξεις της. Τον κριτικό θεάτρου και φιλόλογο **Κώστα Γεωργουσόπουλο**, τον **Θεόδωρο Κατσανέβα**, τον καθηγητή Βι **λη Φίλια,** (εκκρεμεί ακόμα εναντίον τ κατηγορία για οικονομικές διασπαθίσ από τη θητεία του στην Ολυμπιακή Αε πορία), τον καθηγητή **Θεόδωρο Χριο δουλίδη** αλλά και τους **Σπύρο Κορδα Γιώργο Πιπέρογλου, Ηλία Σκρούμπε Φαίδωνα Στράτο, Ιωσήφ Χασσίδ** που, μ με τον κ. Σταματάκη, συγκροτούν, ένα αδράς αμοιβής, την Επιτροπή Στρατηγι Σχεδιασμού της Επιχείρησης. Τέλος, κετά σοβαρός αριθμός δημοσιογράφ και κριτικών της τέχνης συμμετέχει διαδικασίες έκδοσης του περιοδικού ομίλου, «για να γίνει δυνατή η εξύμνη του συνδυασμού απολλώνειου και δισ σιακού πνεύματος», σύμφωνα με τα ιδ λογήματα, αρχαιοπρεπή και ελαφρώς σίζοντα, του κ. Τροχανά.

Πολλοί από τους καθηγητές και τα ά μεγαλόσχημα μέλη της Επιτροπής Στρα γικού Σχεδιασμού δεν παρέλειψαν να λήσουν για υγιές επιχειρηματικό πνεύ και αναπτυξιακή στρατηγική, ακόμα σε βιντεοκασέτα που δημιουργήθηκε να κάνει γνωστή, με «σύγχρονο» τρόπο δραστηριότητα του ομίλου. Τι είδους υγ επιχειρηματική δραστηριότητα είναι α του SOE, όταν η μόνη παραγωγική επέν ση που προχωρεί είναι ο οικισμός της τείας (κι αυτός άρχισε να χτίζεται το τελ ταίο διάστημα). Κι όμως. Ο κ. Τροχαν κατηγορηματικά, είχε διαβεβαιώσει τ μικροεπενδυτές του ότι στην αρχή του 1 θα είχε το έργο ολοκληρωθεί. Ως την α του χρόνου, στη Σητεία είχαν γίνει μ κάποιες χωματουργικές εργασίες στην πορεία μπήκε εισαγγελέας επε πολλοί εργάτες κατήγγειλαν ότι δεν π ρώθηκαν ποτέ. Το έργο άρχισε να τρέ στην αρχή του χρόνου, μετά τη σύνα συμφωνίας του SOE με την εταιρ Ευρωπαϊκή Τεχνική. Ακόμη κι όταν το γο ολοκληρωθεί, όμως, η αρχική υπόσχ του κ. Τροχανά, ότι κάθε επενδυτής με τοχές 200.000 δρχ. θα έχει πολλαπλασ σει την αξία τους σε 19 εκατομμύρια, α νατούμε να σκεφτούμε με τι τρόπο θα μ ρούσε να υλοποιηθεί για τους 25.000 ήδη επένδυσαν στον SOE.

Μήπως η παρέμβαση του εισαγγελέα λά και η διακηρυγμένη πρόθεση υπουργού κ. Σημίτη να μπει τέλος σ' α το εμπόριο ελπίδας είναι ο μοναδικός δι μος που μπορεί να οδηγήσει την υπόθ στο τέρμα της; Μήπως, τελικά, πρέπει μπει φραγμός το συντομότερο στις επι ρήσεις του ευρηματικού κ. Τροχανά των... ιπτάμενων συνεργατών του;

Μακέτα του περιβόητου τουριστικού χωριού στη Σητεία. Έπειτα από αναβολές και προβλήματα, άρχισε η κατασκευή του, την εποχή που ο κ. Τροχανάς υποσχόταν πως θα είναι τελειωμένο, προς αξιοποίηση.

Επιμέλεια: Βασίλης Καπετανγιάννης

'αλλικές προεδρικές εκλογές: *Τριγωνική αντιπαράθεση*

πρώτος γύρος των γαλλικών προεδρικών εκλογών στις 23 Απριλίου αναμένεται με ζωηρό ενδιαφέρον. Η εποχή Μιττεράν, εποχή μεγάλων έργων και μεγάλων ηδάλων, σοσιαλιστικής ανάτασης αλλά και καρευσης τερματίζεται. Ο ίδιος ο «αυτοκρατορι-» **Φρανσουά Μιττεράν**, ικανότατος πολιτικός διανοούμενος της σοσιαλιστικής Αριστεράς, ερα από δύο προεδρικές θητείες και 14 συνάέτη στο ύπατο αξίωμα της χώρας του τερματίτην πολιτική του ζωή φιλοσοφώντας.

ι τελευταίες δημοσκοπήσεις για την πρόθεση ρου φέρουν τον δήμαρχο των Παρισίων και τη της γκωλικής παράταξης **Ζακ Σιράκ** να ηγείται με μικρή διαφορά έναντι του ομογάλαυ αντιπάλου του πρωθυπουργού **Εντουάρ αλλαντύρ** και του σοσιαλιστή **Λιονέλ Ζοσπέν**. ποσοστιαίες διαφορές των τριών υποψηφίων αι μηδαμινές, πράγμα που καθιστά παρακινδυμένη την οποιαδήποτε πρόβλεψη, δεδομένου ιστα ότι το 40% του εκλογικού σώματος παραει αναποφάσιστο.

Παραδοσιακά η μάχη στον δεύτερο γύρο των λικών προεδρικών εκλογών δινόταν μεταξύ υποψηφίων της δεξιάς και της αριστεράς. Δεν κλείεται ωστόσο στις 7 Μαΐου να βρεθούν μπρός Ζισκάρ και Μπαλλαντύρ. Παρόλο ένα τέτοιο ενδεχόμενο θα καθιστούσε σίγουτην εκλογή δεξιού υποψηφίου στο προεδρικό ωμα, η συντηρητική παράταξη κατά βάθος εύχεται μια τέτοια εξέλιξη που θα μετέτρεπε δεύτερο γύρο σε άγριο ενδοπαραταξιακό κυλοκαυγά».

την περίπτωση πάντως που ο σοσιαλιστής υποψήφιος περάσει στον δεύτερο γύρο, δεν φαίνεται να μπορεί να κερδίσει την προεδρική εκλογή ούτε απέναντι στον Σιράκ ούτε απέναντι στον Μπαλλαντύρ. Ο Λιονέλ Ζοσπέν δεν είναι χαρισματικός ή «επιθετικός», όπως επιτάσσουν τα πανίσχυρα ΜΜΕ, σε αντίθεση λ.χ. με τον Ζακ Σιράκ, η εκλογική καμπάνια του οποίου είναι δυναμική και «ανθρώπινη», όπως ακριβώς δηλαδή τη θέλουν οι τηλεθεατές.

Ωστόσο ο Ζοσπέν, σοβαρός, έντιμος και μετριοπαθής πολιτικός της δεκαετίας του '80, χωρίς περιουσίες και σκάνδαλα, φειδωλός σε υποσχέσεις, χωρίς ρητορείες και λαϊκισμούς, με δυο λόγια, αντίπαλο δέος των δεξιών συνυποψηφίων του, στοχεύει σε μια σθεναρή εκλογική επίδοση με την κατάκτηση της δεύτερης θέσης. Άλλωστε στη σημερινή κατάσταση εκείνο που προέχει είναι η επανασυσπείρωση των δυνάμεων της κεντρο-αριστεράς πράγμα που θα δώσει κάποιο τόνο αισιοδοξίας στις διασκορπισμένες και απογοητευμένες δυνάμεις.

Η γκωλική Δεξιά Βρίσκεται πολύ κοντά στην επέκταση της εξουσίας της και στον προεδρικό θεσμό.

Ανεξάρτητα από το ποιοι θα είναι τελικά οι υποψήφιοι που θα φιλονικήσουν στον δεύτερο γύρο για τον τίτλο, γεγονός παραμένει ότι το συντηρητικότερο κομμάτι του κεντροδεξιού κυβερνητικού συνασπισμού εγγράφει σοβαρή υποψηφιότητα να επεκτείνει την εξουσία του και στον –ισχυρότατο στη Γαλλία– προεδρικό θεσμό. Να τερματίσει δηλαδή την εμπειρία πολιτικής συγκατοίκησης Αριστεράς και Δεξιάς, η οποία, παρά τις όποιες εμπλοκές, υπήρξε μια δύναμη πολιτικής ισορροπίας και σύνεσης ως προς τα κοινωνικά προβλήματα της Γαλλίας και κινητήρια δύναμη του ευρωπαϊκού σχεδιασμού.

Σένγκεν: Τα νέα «ασφαλή» σύνορα της Ευρώπης

της Ελένης Κολιοπούλου

Πριν από δέκα χρόνια, στο περιθώριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πέντε από τις ισχυρότερες δυτικοευρωπαϊκές χώρες-μέλη (Γαλλία, Γερμανία, Βέλγιο, Λουξεμβούργο και Ολλανδία) υπέγραψαν στη συνοριακή πόλη Σένγκεν του Λουξεμβούργου την ομώνυμη συμφωνία.

Σκοπός της πρωτοβουλίας των χωρών αυτών ήταν η επιτάχυνση των διαδικασιών για την ελεύθερη διακίνηση των κατοίκων τους στο ενιαίο έδαφος – που αυτές συγκροτούν χωρίς ενδιάμεσους ελέγχους και περιορισμούς στα σύνορά τους. Παράλληλα, ο έλεγχος στα εξωτερικά σύνορα των χωρών αυτών με τρίτες χώρες γίνεται πιο αυστηρός, με σκοπό τον περιορισμό εισροής προσφύγων από άλλες χώρες. Μέχρι σήμερα η συνθήκη έχει υπογραφεί και από άλλες τέσσερις χώρες, την Ιταλία, την Ισπανία, την Πορτογαλία και την Ελλάδα (1992).

Την 26η Μαρτίου 1995, πρώτη μέρα εφαρμογής της συνθήκης, καταργήθηκε τυπικά η παραδοσιακή επίδειξη των διαβατηρίων στα εσωτερικά σύνορα μεταξύ των προσυπογραφόντων χωρών. Όμως, οργανωτικές και τεχνικές ελλείψεις στη Γαλλία και την Ολλανδία επέβαλαν τρίμηνες παρατάσεις στην έναρξη της ισχύος της συνθήκης στις χώρες αυτές. Στην Ιταλία και στην Ελλάδα η καθυστέρηση είναι μεγαλύτερη, αφού η αναγκαία υλικοτεχνική υποδομή δεν έχει ακόμα εξασφαλιστεί.

Όμως, τι ήταν αυτό που ενέπνευσε το κείμενο των πέντε χωρών-μελών;

ΠΡΟΠΑΝΤΟΣ Η ΑΣΦΑΛΕΙΑ

Το 1985, η ελεύθερη διακίνηση κεφαλαίων και αγαθών στις χώρες-μέλη της Ε.Ε. –ένας από τους βασικούς στόχους της κοινοτικής αγοράς– ήταν ήδη σε καλό δρόμο. Παράλληλα, η οικονομική ύφεση που θα ταλαιπωρούσε τα επόμενα χρόνια την Ευρώπη μόλις είχε αρχίσει να διαφαίνεται. Η περιφρούρηση των κεκτημένων των κρατικών βιομηχανικών χωρών της Ε.Ε. επέβαλλε, καταρχήν, τη συνέχιση της ανάπτυξης της οικονομίας των χωρών αυτών με τους πιο ασφαλείς όρους. Ένας από αυτούς ήταν η επίσπευση των διαδικασιών για την ελεύθερη διακίνηση των πολιτών των χωρών-μελών, που απαιτούσε λεπτομερειακή ρύθμιση.

Την ίδια εποχή, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων καθυστερούσε να θέσει σε εφαρμογή την αρχή της κατάργησης των συνοριακών περιορισμών για τους Ευρωπαίους πολίτες, βασικός στόχος της αρχικής συνθήκης της Ρώμης. Το κυριότερο εμπόδιο στην υλοποίηση αυτού του στόχου ήταν οι διαφορές στις εθνικές νομοθεσίες των χωρών-μελών.

Η ενιαία ρύθμιση θεμάτων σχετικών με την ιθαγένεια και τους κανονισμούς για την είσοδο και παραμονή αλλοδαπών σε ένα κράτος-μέλος, έγινε αντικείμενο επεξεργασίας των χωρών που υπέγραψαν τη συνθήκη του Σένγκεν.

Παρ' όλη την έκκληση της Ε.Ε., στο Μάαστριχτ, για εναρμόνιση του δικαίου των προσφύγων, τα περισσότερα κράτη εξακολουθούν να είναι ανυποχώρητα σε παρόμοιες νομοθετικές αλλαγές. Έτσι, τα κείμενα του Σένγκεν αποτελούν τη μόνη ε αία νομοθεσία που αφορά ζητήματα πρ στασίας των συνόρων στις χώρες της Ε. Ήδη, έχουν υιοθετηθεί από την πλειοψ φία των κοινοτικών χωρών, ενώ η Δανία Ιρλανδία και η Αυστρία έχουν και αυτ εκδηλώσει ενδιαφέρον για την προσχώρ σή τους. Μόνο η Αγγλία, πάντα επιφυλ κτική προς τις πρωτοβουλίες της ηπειρω κής Ευρώπης, αρνείται την υπογραφή α τής της συνθήκης.

Πρόσφατα, ο Γάλλος υπουργός Εξωτε κών Αλέν Ζυπέ και ο υποψήφιος πρόεδρ της Γαλλίας Ζακ Σιράκ δήλωσαν ότι η συ φωνία του Σένγκεν θα πρέπει να επαν διαπραγματευτεί, αν δεν υπάρχουν αρκ τές εγγυήσεις για την «ασφάλεια της Ε ρώπης και την καταπολέμηση της λαθρ μετανάστευσης».

Περίπου σε εννιά εκατομμύρια υπολο ζονται σήμερα οι αλλοδαποί στη Δυτι Ευρώπη, από τους οποίους τα δυόμισι εκ τομμύρια είναι παράνομοι. Πολλοί κατ κούν είκοσι και τριάντα χρόνια στις δυ κοευρωπαϊκές πόλεις. Όμως, η πολιτι και κοινωνική εξίσωσή τους με τους υπ κόους της χώρας όπου διαμένουν είν άπιαστο όνειρο για τους περισσότερους.

Ο ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΣ ΚΛΟΙΟΣ

Με τη συμφωνία του Σένγκεν καμία καλ τέρευση δεν προβλέπεται στα δικαιώματα των μεταναστών. Ο εξονυχιστικός έλεγχ που θα διενεργείται πλέον στα εξωτερι

Οποιαδήποτε κοινωνική πολιτική εξορίζεται με τη συμφωνία Σένγκεν. Στο όνομα του νεοφιλελευθερισμού, η «επαναπροώθηση» είναι η κοινή ευρωπαϊκή μοίρα των λαθρομεταναστών στην Ευρώπη.

σύνορα του ενιαίου χώρου της Σένγκεν θα κρίνει αν μπορούν ή όχι να διεισδύσουν οι μετανάστες σε αυτόν.

Το ηλεκτρονικό πληροφοριακό σύστημα του Σένγκεν (SIS - Shengen Information System) αποτελεί το κυριότερο εργαλείο για την εφαρμογή της συνθήκης. Σε οκτώ εκατομμύρια δολάρια ανέρχεται μέχρι σήμερα το κόστος του. Ο γιγαντιαίος ηλεκτρονικός υπολογιστής, που βρίσκεται στο υπόγειο καλά φυλαγμένου κτιρίου σε προάστιο του Στρασβούργου, τροφοδοτείται ήδη με στοιχεία από τις αστυνομικές υπηρεσίες των κρατών-μελών της συνθήκης.

Η δυνατότητα επεξεργασίας μεγάλης ποσότητας πληροφοριών, που αφορούν την ταυτότητα κάποιου ατόμου, βάζει ερωτηματικά στις εγγυήσεις που παρέχονται για την προστασία του απόρρητου των στοιχείων αυτών και, κατά συνέπεια, για την προάσπιση των ατομικών ελευθεριών[1].

Επιπλέον, η Σένγκεν θεσμοθετεί περιορισμούς στη δυνατότητα παροχής ασύλου. Όπως επισημαίνει η Διεθνής Αμνηστία σε πρόσφατη έκθεσή της, αλλά και η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες, η αίτηση για παροχή ασύλου από τον ενδιαφερόμενο απευθύνεται πλέον «σε μία και μόνο χώρα», που περιέχεται στον κύκλο της Σένγκεν.

Έτσι, η παλαιότερη δυνατότητα που είχαν οι πρόσφυγες να τυχαίνουν μιας ευνοϊκότερης ρύθμισης, ανάλογα με τη λιγότερο ή περισσότερο αυστηρή νομοθεσία των διαφόρων ευρωπαϊκών κρατών, καταργείται. Με συνοπτικές διαδικασίες και με την αφαίρεση του δικαιώματος άσκησης έφεσης, λίγες δυνατότητες θα έχουν οι οικονομικοί και πολιτικοί πρόσφυγες να απολαύσουν την ευρωπαϊκή γη της επαγγελίας.

Η ανυπαρξία ενός μίνιμουμ βασικών διατάξεων στις χώρες του Σένγκεν, που θα επέβαλλαν τουλάχιστον την εφαρμογή των διεθνών συμβάσεων για την προστασία των προσφύγων, επιτείνει τον κίνδυνο μαζικής αποπομπής των φτωχών του κόσμου.

Τι κρύβεται λοιπόν πίσω από το ελκυστικό διεθνιστικό σύνθημα της κατάργησης των συνόρων;

Ο ΑΚΗΡΥΧΤΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Η εσωστρέφεια των ευρωπαϊκών κρατών, αποτέλεσμα της κατάργησης των περιορισμών στην παγκόσμια αγορά, εκδηλώνεται με τη δημιουργία νέων συνόρων-οχυρών προς τις χώρες του νότου και της ανατολής. Σε 18 εκατομμύρια υπολογίζονται σήμερα οι άνεργοι στην Ε.Ε., το 11% του ενεργού πληθυσμού της. Οποιαδήποτε κοινωνική πολιτική έχει εξοριστεί στο όνομα των αρχών του νεο-φιλελευθερισμού και της ατομικής επιτυχίας.

Μέσα σε αυτό το κλίμα οι αλλοδαποί, το 2,7% του συνολικού ευρωπαϊκού πληθυσμού, αποτελούν τα εξιλαστήρια θύματα. Τα μεγάλα δυτικοευρωπαϊκά κράτη, πόλος έλξης για μισό αιώνα εκατομμυρίων μεταναστών, που οικοδομούσαν τις σύγχρονες βιομηχανίες, αρνούνται να μοιραστούν την πίτα του ευρωπαϊκού θαύματος.

Η οικονομική ευμάρεια και η διανομή του πλούτου εξαρτώνται πλέον από την καταγωγή και «τους προγόνους» του καθενός. Οι αρχές του διαφωτισμού, της ισονομίας, της δικαιοσύνης και της αδελφοσύνης φιγουράρουν μόνο στα ευρωπαϊκά συντάγματα και στις προμετωπίδες των καλοφωτισμένων δημόσιων κτιρίων των μεγάλων πρωτευουσών.

Η νομιμοποίηση του διαχωρισμού των ανθρώπων σε προνομιούχους ή μη, αποδεκτούς ή ανεπιθύμητους, δεν οδηγεί στη συνύπαρξη των λαών. Η αυθαίρετη χάραξη μεθοριακών γραμμών με τους εδαφικούς, πολιτιστικούς ή οικονομικούς χαρακτηρισμούς που αυτή συνεπάγεται, δεν μπορεί να καθορίσει ή να περιορίσει την ανθρώπινη προσωπικότητα. Το επίπεδο πολιτισμού μας κρίνεται «κατά ένα μεγάλο μέρος, από το βαθμό που οι άνθρωποι αναγνωρίζουν την ενότητα που μοιράζονται»[2].

Η Σένγκεν πυροδότησε αντιδράσεις κατά την επικύρωσή της σε πολλά εθνικά κοινοβούλια των κρατών-μελών της. Το Ευρωκοινοβούλιο με τη σειρά του έχει εκφράσει «την ανησυχία του» για τις συνέπειές της στο δίκαιο των μεταναστών. Σε πρόσφατο ψήφισμά του ζήτησε να «παρασχεθούν οι ελάχιστες εγγυήσεις για τη δίκαιη και αποτελεσματική διαδικασία παροχής ασύλου». Όμως, ο συρρικνωμένος ρόλος του Ευρωκοινοβουλίου δεν φέρνει ουσιαστικά αποτελέσματα.

Η άσκηση της ευρωπαϊκής πολιτικής από υπερ-κρατικά όργανα θέλει να αγνοεί τα θεμελιώδη δημοκρατικά δικαιώματα συμμετοχής των πολιτών στις αποφάσεις. Έτσι δεν είναι τυχαίο ότι η παλιά διένεξη μεταξύ μαρξιστών και αναρχικών του τέλους του περασμένου αιώνα, σχετικά με τις συνέπειες του κρατισμού, γίνεται περισσότερο παρά ποτέ επίκαιρη και προφητική.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Την περασμένη εβδομάδα το Διοικητικό Δικαστήριο της γαλλικής πόλης Λυών ακύρωσε απόφαση του νομάρχη για επαναπροώθηση στα σύνορα δύο Ρουμανών τσιγγάνων. Ο δικαστής έκρινε ότι ο νομάρχης δεν νομιμοποιείται να στηρίζει την απόφασή του σε πληροφορίες προερχόμενες από τα ηλεκτρονικά αρχεία του Σένγκεν, τα οποία παρουσιάζουν «ατέλειες».

2. Murray Bookchin, «Εθνικισμός και εθνικό ζήτημα», Περιοδικό *Κοινωνία και φύση*, Σεπτ. - Δεκ. 1993, τεύχος 5ο, σελ. 22.

Προληπτική διπλωματία

του Σωτήρη Ντάλη

Το πρόβλημα των μειονοτήτων στην Κεντρική Ευρώπη επιχειρεί να επιλύσει το Σύμφωνο Σταθερότητας στην Ευρώπη που υπεγράφη στις 20 Μαρτίου στο Παρίσι. Την πατρότητα αυτού του μεγαλόπνοου Συμφώνου έχει ο γάλλος πρωθυπουργός Εντουάρ Μπαλλαντύρ, ο οποίος την άνοιξη του 1993 είχε προτείνει διαπραγματεύσεις με σκοπό την υιοθέτηση ενός Συμφώνου Σταθερότητας στην Ευρώπη. Μπροστά στην προοπτική της πιθανής ένταξης των χωρών της Κεντρικής Ευρώπης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η Ε.Ε. υιοθέτησε την πρόταση Μπαλλαντύρ και πρότεινε οι δεκαπέντε χώρες μέλη της, καθώς και όλες οι χώρες οι οποίες ενδιαφέρονται για την ασφάλεια της ηπείρου και ιδιαίτερα οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Ρωσία, να προσφέρουν στις χώρες της Κεντρικής και της Ανατολικής Ευρώπης ένα πολιτικό πλαίσιο για την καλύτερη δυνατή αντιμετώπιση των προβλημάτων ώστε να μην προκύπτουν πλέον σοβαρά προβλήματα συνόρων και μειονοτήτων.

Το Σύμφωνο Σταθερότητας στην Ευρώπη υπεγράφη από 52 χώρες κι αποτελεί την πρώτη κοινή δράση εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Έχει διακηρυγμένο στόχο *«να καταστήσει αμετάκλητη την πρόοδο της δημοκρατίας και να δημιουργήσει διαρκείς σχέσεις καλής γειτονίας στην Ευρώπη»*. Το Σύμφωνο θέτει το πλαίσιο εκείνο που θα επιτρέψει την ειρηνική επίλυση, από τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, των προβλημάτων ασφαλείας τους πριν αυτές ενταχθούν στους διεθνείς οργανισμούς όπως είναι το ΝΑΤΟ, η ΔΕΕ και η Ε.Ε. Θεματοφύλακας του Συμφώνου Σταθερότητας στην Ευρώπη θα είναι ο ΟΑΣΕ (πρώην ΔΑΣΕ). Για πολλούς αναλυτές διεθνών εξελίξεων, το Σύμφ Σταθερότητας αποτελεί πρωτοπορ προσπάθεια που θα μπορούσε να επε θεί και σε άλλες περιοχές όπως είναι αίσθητη περιοχή των Βαλκανίων.

Η ΟΥΓΓΡΙΚΗ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑ ΣΕ ΡΟΥΜΑΝΙΑ-ΣΛΟΒΕΝΙΑ

Το πρόβλημα της ουγγρικής μειονότ είναι ίσως το σημαντικότερο εμπόδιο έχει να ξεπεράσει το Σύμφωνο Σταθ τητας στην Ευρώπη. Τα σύνορα της ρινής Ουγγαρίας ορίστηκαν με τη Συν του Τριανόν το 1920, η οποία άφησε Ουγγαρίας περίπου το ένα τρίτο των γρων.

Χαρακτηριστική ήταν η δήλωση του την πρωθυπουργού **Γιόζεφ Αντάλ** πως θυμούσε να θεωρείται «πνευματικός

υργός» 15 εκατομμυρίων Ούγγρων, η Ουγγαρία έχει μόνο 10,5 εκατομμύ- κατοίκους. Σήμερα, ζουν στη Βοϊβοδί- ερίπου 400.000 Ούγγροι, στην Τραν- ανία της Ρουμανίας περίπου 2 εκα- ύρια (σύμφωνα με εκτιμήσεις της γαρίας), στη Σλοβακία 600.000 ενώ ρική μειονότητα υπάρχει και στη Που- α της Ουκρανίας.

1993 η Ουγγαρία υιοθέτησε, έπειτα προεργασία δύο ετών, ένα πολύ εν- έρον κείμενο που αναφερόταν στο s των μειονοτήτων που ζούν στο ουγ- ό έδαφος, μεταξύ των οποίων και 00 Ρουμάνοι. Αυτό το κείμενο, που ψη- ηκε από την ουγγρική Βουλή τον Ιού- ο 1993, αναγνώριζε ως εθνικές μειο- ίες όλες τις ομάδες που ζουν στο μα- ικο έδαφος τα τελευταία εκατό χρό-

μια εποχή που ο πόλεμος στη Βοσνία κόταν στο αποκορύφωμά του, η κίνη- υτή των Ούγγρων θεωρήθηκε παρα- ατική και, επιπλέον, έφερε στη Βου- στη ευχάριστα νέα σχετικά με την ρική μειονότητα της Ρουμανίας. Μέ- τό το θετικό κλίμα που δημιουργήθη- άστηκαν και οι Ρουμάνοι να συνομι- ουν για το ζήτημα της ουγγρικής μειο- ας και για την ουσιαστική βελτίωση έσης της. Έτσι, οι Ρουμάνοι και οι ροι, προχώρησαν σε μια συμφωνία- ηξη για την κατοχύρωση και τη διεύ- η των δικαιωμάτων της ουγγρικής μει- πας στη Ρουμανία.

μεσα στα σημεία που συμφώνησαν το καίρι του 1993 Ρουμάνοι και Ούγγροι η εκπαίδευση επιπλέον καθηγητών Πανεπιστήμιο Μπάμπελ–Μπολιάι στο ζ, στην καρδιά της Τρανσυλβανίας, η ρωση περισσότερων μαθημάτων ίας και γεωγραφίας στα δημοτικά εία για τις μειονότητες και η αναγρα- ων σημάτων και των δρόμων στα ουγ- στις περιοχές όπου η μειονότητα ροσωπεύει το 30% ή παραπάνω του υσμού.

ή η πρώτη συνάντηση-συμφωνία είχε υπό την αιγίδα του *«προγράμματος ων ανάμεσα σε εθνότητες»* που ει στο Πρίνστον και υποστηρίζεται ος από το Ίδρυμα Κάρνεγκι.

λλαγές αυτές δεν φάνηκε να αλλά- ουσιαστικά το κλίμα ανάμεσα στους λούς, καθώς οι Ούγγροι συνέχισαν μαρτύρονται ότι οι Ρουμάνοι δεν εκ- πληρώνουν τις υποσχέσεις τους. Από τη δική του πλευρά, το Βουκουρέστι έθετε το ερώτημα:*«τι απέγιναν οι 500.000 Ρουμάνοι που ζούσαν στο ουγγρικό έδαφος πριν από τη Συνθήκη του Τριανόν;»* (βλ. εφημ. *Le Monde,* 22.10.1994).

Κάπως έτσι, σε κλίμα έντασης, το «Ουγγρικό ζήτημα» κατέληξε σε μείζον θέμα του Συμφώνου Σταθερότητας.

ΠΟΣΟΣ ΑΛΛΗΛΟΣΕΒΑΣΜΟΣ ΠΕΡΙΣΣΕΥΕΙ;

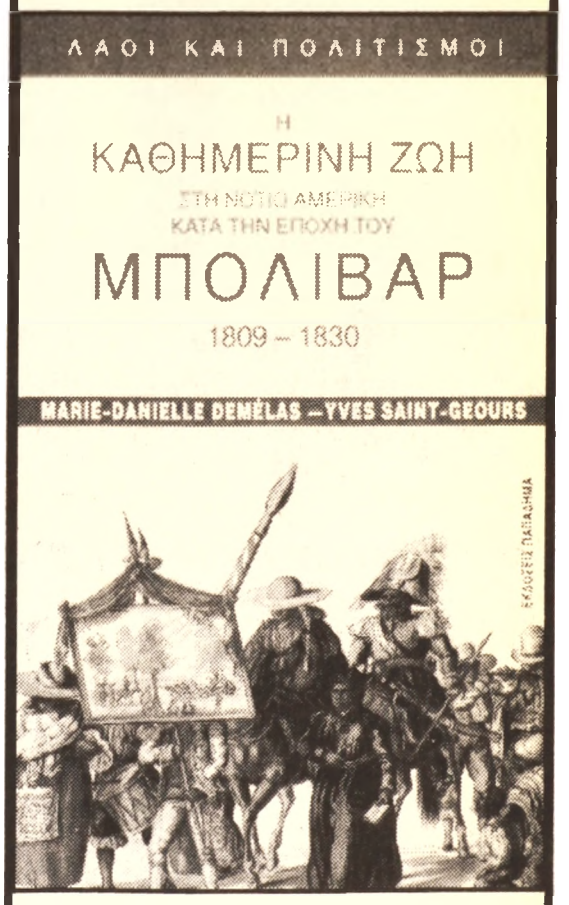
Πρόσφατα η ρουμανική κυβέρνηση έθεσε σε εφαρμογή μια Σύμβαση για την προστασία των Εθνικών Μειονοτήτων. Πρόκειται για νομικό πλαίσιο στη βάση της ευρωπαϊκής πρακτικής, με το οποίο ελπίζεται να εξαλειφθούν οι αντιθέσεις και οι διαμαρτυρίες που διατυπώνονται τελευταία έντονα από την ουγγρική μειονότητα της Ρουμανίας.

Όσον αφορά την ουγγρική μειονότητα της Σλοβεκίας, οι δύο χώρες υπέγραψαν στις 20 Μαρτίου, στο πλαίσιο του Συμφώνου Σταθερότητας, συμφωνία με την οποία επιχειρείται να διευθετηθεί το ζήτημα των 600.000 Ούγγρων που ζουν στη Σλοβακία. Η πρακτική σημασία αυτής της συμφωνίας φαίνεται να συναντά δυσκολίες, καθώς άρχισαν οι εκατέρωθεν διαφορετικές ερμηνείες της. Επιπλέον η ουγγροσλοβακική συμφωνία συναντά ζωηρές αντιδράσεις και στις δύο χώρες από εθνικιστικούς κύκλους.

Δεν είναι βέβαια μόνο το ζήτημα της ουγγρικής μειονότητας που είναι δυνατόν να προκαλέσει προβλήματα. Το θέμα είναι, ακριβώς, το πλαίσιο και οι μηχανισμοί εκείνοι που θα επιτρέπουν την άνετη άσκηση των δικαιωμάτων των μειονοτήτων και τον αποκλεισμό της δυνατότητας και της πιθανότητας να χρησιμοποιούνται ως μοχλός είτε για «αλυτρωτικές» διεκδικήσεις είτε για πρόκληση αναταραχών. Πράγματι, η έκρηξη του εθνικισμού και η αναβίωση εθνικιστικών-σωβινιστικών τάσεων απειλεί κάθε πλαίσιο σταθερότητας, έστω κι αν αυτό φέρνει τη σφραγίδα της Ε.Ε. Όλα εξαρτώνται απ' τη συμπεριφορά των συγκεκριμένων κρατών έναντι των δικών τους συγκεκριμένων μειονοτήτων.

Διότι, μη γελιόμαστε: οι μειονότητες μπορούν ν' αποτελέσουν γέφυρα ειρήνης, συνεργασίας και προόδου· ενδέχεται, όμως, να αποδειχτούν και εκρηκτική ύλη.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΚΛΑΣΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ
Σειρά: ΛΑΟΙ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΙ
MARIE-DANIELLE DEMÉLAS, YVES SAINT-GEOURS
Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ ΣΤΗ ΝΟΤΙΟ ΑΜΕΡΙΚΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΜΠΟΛΙΒΑΡ
1809-1830

Μετάφραση:
Λήδα Παλλαντίου

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ
Ιπποκράτους 8, 106 79
Τηλ.: 36.27.318

Οι Κούρδοι περιφράσσονται

της Κατερίνας Καρύγιαννη

Με την ανοχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τις ευλογίες της Ουάσιγκτον τα τουρκικά στρατεύμα συνεχίζουν στο Βόρειο Ιράκ τον κλεφτοπόλεμο με τους μαχητές του Κουρδικού Εργατικού Κόμματος(PKK) και τις δολοφονίες αμάχων Κούρδων. Φαίνεται ότι η τουρκική κυβέρνηση δε έχει κλείσει ακόμα τους λογαριασμούς της με τη Δύση για τις εκδουλεύσεις που προσέφερε κατ τη διάρκεια του πολέμου στον Κόλπο. Το ερώτημα όμως είναι πού το πάει η Τουρκία. Μήπως σ δημιουργία μιας ζώνης ασφαλείας στο Βόρειο Ιράκ;

Οι ευρωπαϊκές χώρες περιορίστηκαν δυστυχώς σε κάποιες παραινέσεις προς την Τουρκία να τελειώνει με την επιχείρηση στο Βόρειο Ιράκ το συντομότερο δυνατό. Κανείς δεν έκανε λόγο για εισβολή και κανείς δεν καταδίκασε την Τουρκία για παραβίαση του διεθνούς δικαίου και καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Οι Ηνωμένες Πολιτείες προχώρησαν ακόμα παραπέρα καθαγιάζοντας *«την επιχείρηση εναντίον των τρομοκρατών του PKK»*. Οι τουρκικές και οι αμερικανικές αντιπροσωπείες πηγαινοέρχονται από την Άγκυρα στην Ουάσιγκτον και καταλήγουν πάντα στις ίδιες διαπιστώσεις. *«Η Τουρκία αγωνίζεται για την εθνική της ασφάλεια, σέβεται και προστατεύει όσο μπορεί τον άμαχο πληθυσμό στο Βόρειο Ιράκ»*. Μάλιστα, ο αμερικανός υπουργός Εξωτερικών **Γουώρεν Κρίστοφερ** «κάρφωσε» τους Ευρωπαίους που τάχα κόπτονται για τα ανθρώπινα δικαιώματα λέγοντας ότι η διαφορά στη στάση των ΗΠΑ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι μικρότερη από όσο φαίνεται.

Είναι προφανές ότι η Τουρκία έχει κάτι προς διαπραγμάτευση και γι' αυτό εξασφαλίζει τη σιωπή της Δύσης. Το πιθανότερο είναι ότι ζητάει ακόμα τα ρέστα για τις υπηρεσίες που προσέφερε στον πόλεμο του Κόλπου και ακόμα προσφέρει, μιας και τα συμμαχικά αεροσκάφη που πετούν πάνω

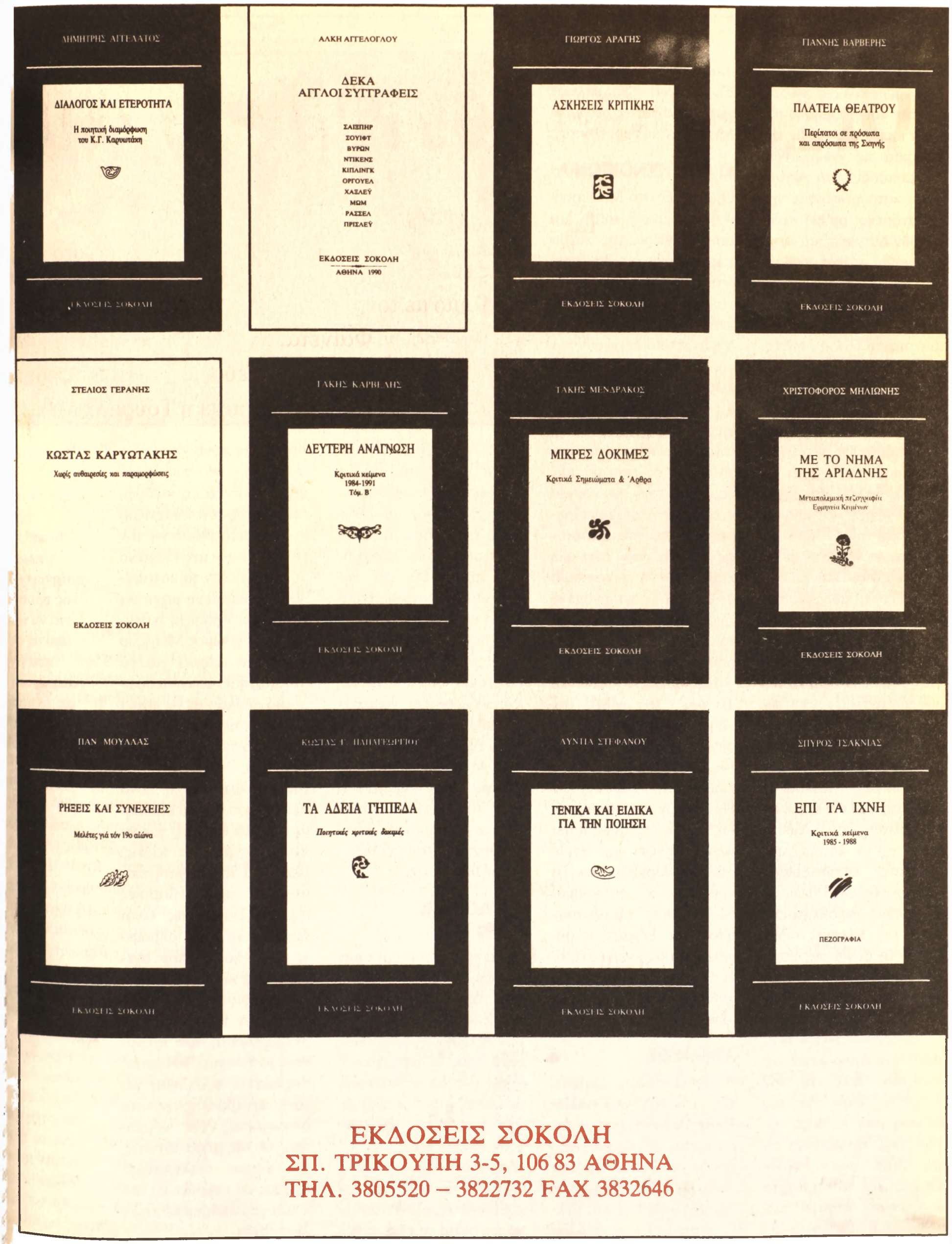

Κούρδοι αγωνιστές του PKK

από το Ιράκ σταθμεύουν στην Τουρκία. Καλώς ή κακώς για τη Δύση, η Τουρκία έχει κληθεί να παίξει ρόλο ασπίδας ενάντια στο Ιράν και τον κίνδυνο του φονταμενταλισμού. Η ένταξή της στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι για ορισμένους εταίρους μας ίσως η μόνη λύση μακροπρόθεσμα για να αναχαιτισθεί το ισλαμικό κύμα. Και πρώτο βήμα θεωρείται η πρόσφατη συμφωνία για την Τελωνειακή Ένωση. Για άλλους, η ένταξη δεν αποτελεί παρά ευσεβή πόθο αλλά η Δύση θα πρέπει να τα δώσει «όλα» στην Τουρκία εκτός από την ένταξη.

Το θέμα είναι ότι τα τουρκικά στρατεύματα έχουν εισβάλει στο Βόρειο Ιράκ καταδιώκοντας τους Κούρδους μαχητές και δολοφονώντας τους αμάχους χωρίς ωστό επιχείρηση να φαίνεται ότι αποδίδει. Α μα και δυτικοί αναλυτές παραδέχοντα τα στρατιωτικά οφέλη είναι πενιχρά. Κ να σοβαρό κτύπημα δεν έχει καταφέ Τουρκία στους Κούρδους αντάρτες. Η φολογία της περιοχής και η τακτική ανταρτοπόλεμου που ακολουθούν οι Κ δοι αποτελούν ικανοποιητικές εξηγή Αν όμως είναι έτσι, γιατί η Τουρκία ε νει σε μια επιχείρηση με αμφίβολα οφ Μήπως σκοπεύει να εγκαταστήσει στρατεύματά της στο Βόρειο Ιράκ δημι γώντας μια ζώνη ασφαλείας στην περι όπως το Ισραήλ στο Λίβανο; Το βέβαι ναι ότι ο τούρκος υπουργός Εξωτερ έθεσε το θέμα στον αμερικανό ομό του στο πρόσφατο ταξίδι του στην Ου γκτον. Τί μέλλει γενέσθαι; Η παρουσία Τούρκων στην περιοχή σίγουρα δεν σκοπεί μόνο στην καταστολή των Κούρ ανταρτών αλλά και στον έλεγχο των πε λαίων της Μοσούλης. Παράλληλα, μπει σε εφαρμογή και το σχέδιο διάσπ του κουρδικού μετώπου. Τις τελευταίε ρες γίνονται πυρετώδεις διαβουλεύσε τους ηγέτες των Κούρδων του Ιράκ, Μ **ζανί** και **Ταλαμπανί**. Φαίνεται ότι οι Κ δοι της Τουρκίας θα πληρώσουν και τ ριωδία της Τουρκίας και τους ευσεβεί θους των ομοεθνών τους του Ιράκ για ουργία αυτόνομου κράτους, στα βόρει νορα της χώρας.

ΒΙΒΛΙΑ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΚΡΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΟΚΙΜΙΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΟΚΟΛΗ
ΣΠ. ΤΡΙΚΟΥΠΗ 3-5, 106 83 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ. 3805520 – 3822732 FAX 3832646

ΚΟΣΜΟΔΡΟΜΙΟ

ΧΩΡΙΣ ΡΕΨΙΜΟ

Τις αμερικανικές πιέσεις για την «οικοδόμηση» μέτρων εμπιστοσύνης με την Τουρκία τις γνωρίζουμε. Τα επεισόδια στο Αιγαίο που καταγράφονται με αυξανόμενο ρυθμό ανησυχούν Δυτικούς και Αμερικανούς, καθώς φοβούνται ότι αργά ή γρήγορα θα πάρουν σοβαρές διαστάσεις. Επικαλούνται, οι ίδιες πάντα δυτικές πηγές, το γεγονός ότι Ελλάδα και Τουρκία ήταν πέρσι πρώτες στον κόσμο σε αγορά όπλων, κόστος που δύσκολα μπορούν να αντέξουν. Επισημαίνεται επίσης το γεγονός ότι στα Βαλκάνια οι δυο χώρες «συγκρούονται», με την Ελλάδα να αρνείται συναλλαγή με τη «Μακεδονία» και με την Τουρκία να αυξάνει την καλυμμένη υποστήριξή της προς τους Μουσουλμάνους της Βοσνίας. Προς ενίσχυση δε και επιστέγασμα των ανησυχιών επισημαίνεται επίσης ότι βορείως της Θεσσαλονίκης η Ελλάδα εκπαιδεύει σε στρατόπεδο Κούρδους αντάρτες του PKK (λέγεται μάλιστα ότι οι Αμερικανοί έχουν και «φωτογραφικές αποδείξεις»). Το γεγονός αυτό θεωρείται άκρως «προκλητικό», αλλά οι Έλληνες «δεν ακούν τη φωνή της λογικής». Ακόμη σημειώνεται ότι οι δυο χώρες δεν θέλουν να ακούσουν για «αιγαιακό διάλογο» που προτείνουν οι Αμερικανοί και βαδίζουν προς τη σύγκρουση. Όσο για την έκβαση μιας τέτοιας σύγκρουσης, σαφέστατη είναι πηγή του Φόρειν Όφφις. «*Με τον τέταρτο μεγαλύτερο στρατό του κόσμου, η Τουρκία θα μπορούσε να φάει την Ελλάδα σαν μπρέκφαστ χωρίς μάλιστα ρέψιμο*». Μήπως πάμε γυρεύοντας;

ΚΙ ΑΛΛΗ ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑ;

Οι σφαγές στο Μπουρούντι, τη μικρή αυτή και ασταθή χώρα της Αφρικής, γείτονα της Ρουάντα, παίρνουν διαστάσεις γενοκτονίας. Σφαγές γυναικών και παιδιών κατά άγριο τρόπο δείχνουν τον «δρόμο» μεταξύ των φυλών Χούτου και Τούτσι. Ο ιός του φόβου και της καχυποψίας ρίχνει τους χθεσινούς γείτονες στα μαχαίρια, η δε εκφορά των εικόνων στην παγκόσμια μικρή οθόνη από τις κάμερες καθιστά την κατάσταση ακόμα πιο δύσκολη καθ' όσον η γενοκτονία θεωρείται ως επερχόμενο φυσικό φαινόμενο και κατά συνέπεια όλοι σπεύδουν να είναι αυτοί οι φονιάδες παρά τα θύματα. Το ρόλο των ΜΜΕ στη «δημιουργία» ενός τέτοιου ενδεχόμενου γεγονότος επισήμανε βάσιμα ο ειδικός απεσταλμένος των Ην. Εθνών στο Μπουρούντι, ο οποίος προσπαθεί να αποτρέψει ό,τι έγινε στη γειτονική Ρουάντα. Το κουρασμένο παγκόσμιο χωριό των τηλεθεατών μπορεί να ξέχασε τις συγκλονιστικές εκείνες εικόνες, αλλά τα θύματα και το ανθρώπινο δράμα παραμένουν.

ΑΤΑΡΑΧΟΣ

Αυτός ο γενικός γραμματέας του ΝΑΤΟ **Γουίλλυ Κλάες** δεν φαίνεται να ταράσσεται με τίποτα. Μέχρι και κατ' οίκον έρευνα διεξάγει η αστυνομία για την εμπλοκή του στο βελγικο-ιταλικό σκάνδαλο

των ελικοπτέρων (δωροδοκία), αλλά αυτός διακηρύσσει ότι είναι αθώος.

Έχει, ωστόσο, απολέσει κάθε αξιοπιστία από τις εναλλαγές των εκδοχών που προβάλλει για την εμπλοκή του στο σκάνδαλο το οποίο ήδη οδήγησε τον βέλγο υπουργό των Εξωτερικών σε παραίτηση. Τώρα πώς ο κ. Κλάες έχει το κουράγιο να κάνει και περιοδείες ή να συνεχίζει την άσκηση των καθηκόντων του με τέτοιο πλήγμα στην αξιοπιστία του παραμένει «μυστήριο» που καλούνται να το λύσουν όσοι τον επέλεξαν για τη θέση αυτή.

ΈΞΟΔΟΣ ΑΠΟ ΤΟ No 10

Μετά την πανωλεθρία των Βρετανών Συντηρητικών στις δημοτικές εκλογές της Σκωτίας, αναμένεται να ενταθούν οι διαφωνίες εκτός του Συντηρητικού κόμματος και συνάμα και οι φωνές για την αποπομπή του **Τζων Μέητζορ** από το νούμερο 10 της Ντάουνινγκ Στρητ. Όπερ σημαίνει ότι οι Συντηρητικοί θα εκλέξουν νέο αρχηγό και κατά συνέπεια και νέο πρωθυπουργό.

Το ρήγμα στο κυβερνών κόμμα φαίνεται αγεφύρωτο. Οι εχθροί του Μέιτζορ θα αποπειραθούν να τον εκθρονίσουν τον επόμενο μήνα κι αν δεν τα καταφέρουν, η επόμενη μάχη θα δοθεί τον προσεχή Νοέμβριο. Ο άχρωμος Μέητζορ κάνει ό,τι μπορεί για να συγκρατήσει το αντιευρωπαϊκό ρεύμα και να πάρει μέτρα που θα ανακάμψουν τη χαμηλή δημοτικότητα του κόμματός του. Επαγγέλλεται όχι μόνο μείωση του φόρου εισοδήματος αλά Θάτσερ για να πείσει τις μεσαίες τάξεις, αλλά και ιδεολογική επιστροφή στις «βασικές αξίες». Τώρα πώς είναι δυνατόν να γίνει δημοφιλές ένα κόμμα που σχεδιάζει να κλείσει ένα από τα πιο διάσημα νοσοκομεία στον κόσμο για την αντιμετώπιση του καρκίνου, το Ρόαγιαλ Μάσντεν, παραμένει πρόκληση για τους ακριβοπληρωμένους διαφημιστές του κόμματος. Ο Μέητζορ πάντως, το 'χουμε ξαναγράψει, πρέπει να μετράει τις πολιτικές του μέρες με μεγάλη αγωνία.

Ένα χρόνο με τη γενοκτον στη Ρουάντα, ο γειτονι Μπουρούντ πληθυσμ παίρνει το δρό της προσφυγ για να γλιτώ από τις σφαγ που γίνον ατιμώρητα κά απ' τα μάτια τ αρχών τ χώρ

ΤΟ ΠΟΤΑΜΙ
δεν γυρίζει πίσω

ρωτηματικά

ισέλληνα» του ύψους ενός μερά γιερ, φαίνεται, θεωρεί τον Έρικ μπσμπάουμ η Λιλή Ζωγράφου, σε οσίευμά της του περασμένου ββάτου στην *Ελευθεροτυπία*. Ποιος ναι ο Χομπσμπάουμ;

πορικός (;) – έτσι, με ερωτηματικό, παντά η συγγραφέας (;). Επίσης με ρωτηματικό – διότι φαίνεται πως ό,τι δεν ξυπηρετεί το αδιαμφισβήτητο δόγμα μας α τα πράγματα μας γεμίζει αμφιβολίες, ας υπαγορεύει το ερωτηματικό.

Η μεγάλη γιορτή

ιορτές. Αφήσαμε πίσω την 25η Μαρτίου, ορτάσαμε με μαχητικό πνεύμα το Κιλελέρ ις εθνικές οδούς, ετοιμαζόμαστε δησίστιοι «ίνα φάγωμεν το Πάσχα» και, μέσως μετά, να θυμηθούμε την εξέγερση ν Σικάγο... σε κάποια εξοχή, πρώτη του άη με τα λούλουδα.

ιορτές. Πνιγμένες από το πνεύμα της απαναλωτικής ακράτειας, πομαγευμένες, αποϊεροποιημένες ελετές ανάπαυλας και διαφυγής...

ιτούμενο της γιορτής, στην εποχή μας, εν είναι η συλλογική μαγεία, η συνολική αταφυγή σ' ένα μήνυμα που δίνει και το αρακτήρα της εξαιρετικής τελετής στο ιορτασμό. Αιτούμενο των σύγχρονων αιρών είναι το σιχτίρ στην εξαντλητική αθημερινότητα, το αντάμωμα με το χρόνο ου μας διαφεύγει – αφορμή ο γιορτασμός αι, ξάφνου, προβάλλει ένας τρόπος να ον ξανακερδίσουμε.

Νοσταλγός του μαγικού συλλογικού ασυνείδητου κάποιων αθωότερων εποχών, ταν κάθε γιορτή πλημμύριζε από το δικό ης μαγικό νόημα και αυτό το νόημα αθόριζε το συλλογικό γιορταστικό ελετουργικό, ο φίλος της στήλης, ο Αγάθων, θυμήθηκε, ένα βράδυ, μια στορία των πρώιμων χρόνων του εξήντα. Ηταν η εποχή που στις φυλακές μακροημέρευαν οι τελευταίοι εγκάθειρκτοι του εμφυλίου και τα ιδεολογικά τείχη καθόριζαν ακόμα την κουλτούρα με την οποία αντιμετωπίζονταν οι συλλογικές ανάπαυλες των γιορταστικών ημερών.

Οι γονείς του Αγάθωνα ήταν αριστεροί εκ πεποιθήσεως. Ο πατέρας του τα είχε κάνει κι αυτός τα χρονάκια του στη φυλακή και το παιδί έτρεφε συμπάθεια ιδιαίτερη σε συμμαθητή του που γνώριζε πως εκείνου ο πατέρας βρισκόταν στη φυλακή. Ο πατέρας του Αγάθωνα, όμως, δεν συμφωνούσε υποχρεωτικά με αυτή τη συμπάθεια.

– Ξέρεις, δεν είναι όλοι όσοι βρίσκονται στη φυλακή οι δικοί μας, οι «καλοί». Μπορεί να είναι ποινικός.

Ο Αγάθων δεν μιλούσε, και γρήγορα έμαθε να κρατάει μυστική τη συμπάθειά του στο συμμαθητή του. Ώσπου, μια μέρα, παραμονές της 25ης Μαρτίου, ο δάσκαλος στο σχολείο, άθελά του, βοήθησε η συμπάθεια να γίνει ανεπιφύλακτη.

Μιλούσε, λοιπόν, ο δάσκαλος στα παιδιά για τη γιορτή.

– Ξέρετε ποια μεγάλη γιορτή πρόκειται να γιορτάσουμε σε λίγο καιρό;

Απάντησε με χαρά ο μικρός συμμαθητής του Αγάθωνα:

– Μάλιστα. Τη γιορτή της Αυγής!

Τι πουλάνε οι μπάτσοι;

Ώς τώρα, από τα έμμετρα στιχάκια των διαδηλώσεων και των γκραφίτι είχαμε μάθει πολλά για τους μπάτσους. Καιρός να μάθουμε άλλο ένα. Το διαβάσαμε σε τοίχο, έξω από μεγάλο πολυκλαδικό γυμνάσιο της Αθήνας:

Οι μπάτσοι πουλάνε τα κρουασάν,
μα μέσ' στα κρουασάν υπάρχουνε «Αρντάν».
Οι μπάτσοι πουλάνε τα πατατάκια,
μα μέσ' στα πατατάκια υπάρχουνε «τριπάκια».

Εκπαιδευτικό σύστημα

Όταν ο μαρξισμός και οι αριστερίστικες παραφυάδες του δοκιμάζονταν με ιδιαίτερη έμφαση στα πεζοδρόμια και στ' αμφιθέατρα, το τελεολογικό όραμα συμπυκνωνόταν στην ώρα που *«ο τελευταίος αστός θα κρεμαστεί με τα έντερα του τελευταίου καπιταλιστή»*. Στη σύγχρονη εποχή, που η αγωνία για σύγχρονο εκπαιδευτικό σύστημα κυοφορεί νέες εξαγγελίες και νέες αλλαγές στην εκπαίδευση, οι διακηρύξεις δεν αρκούν. Τα σημερινά πειραματόζωα της εκπαιδευτικής πολιτικής του κράτους, οι μαθητές, από την τελεολογική ενόραση προτιμούν την πεζή πραγματικότητα. Ο μαρκαδόρος, πάντως, σε τοίχο άλλου σχολείου της Αθήνας, έγραψε:

«Όταν ο τελευταίος μαθηματικός κρεμαστεί με τα έντερα του τελευταίου φιλολόγου, πάλι θα υπάρχουν προβλήματα».

Νοσταλγία...

Ο Αγύριστος, σήμερα, το παράκανε με τη νοσταλγία. Εναρμονίζεται με το κλίμα των ημερών στο *Αντί* – η συντακτική του ομάδα ετοιμάζει ειδική έκδοση για τον *Μικρό Ήρωα*, το ανάγνωσμα που σημάδεψε τα παιδικά χρόνια χιλιάδων σημερινών μεσηλίκων.

Τα χρόνια του πενήντα και του εξήντα, ο Γιώργος Θαλάσσης και η παρέα του, η Κατερίνα και ο Σπίθας, πυροδοτούσαν την παιδική φαντασία και της έδιναν κίνητρα ιδανικών και ηρωισμού.

Σήμερα, ο Γιώργος Θαλάσσης, για τους πολλούς, είναι ένα μυθικό πρόσωπο της παιδικής ηλικίας. Για τους παρεπιδημούντες στα ανώτατα όργανα του ΠΑΣΟΚ, όμως, το όνομα του Γιώργου Θαλάσση ταυτίζεται με τον... Δημήτρη Τσοβόλα!

ο Αγύριστος

Ένα νέο πολιτικό κριτήριο

της Μύριας Γεωργίου

Ποια είναι τα μηνύματα που έστειλαν οι φοιτητικές εκλογές στο κοινωνικό σώμα αλλά και στα κομματι επιτελεία που, φέτος, προσπάθησαν, χωρίς αποτέλεσμα, να κρατήσουν τη δημοτικότητά τους; Το σίγου είναι πως τα αποτελέσματα δείχνουν ότι οι φοιτητές δεν θέλουν τους κομματικούς σχηματισμούς και τ κοντόθωρο λόγο τους στα πανεπιστήμια. Θέλουν, αντίθετα, να ξαναποκτήσει το πανεπιστήμιο τη σημα του ως κοινωνικός χώρος, μια νέα σχέση με τη γνώση και τα εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Αν και ήταν βολικό να διασχίζεις τα σκαλιά της Νομικής, σου άφηνε μια θλίψη όλη αυτή η απουσία του ενοχλητικού συνωστισμού των παρατάξεων, με τα τραπεζάκια τους, εκείνη την Τετάρτη 5 Απριλίου, μέρα διεξαγωγής των φοιτητικών εκλογών.

Μπαίνοντας όμως στο κτίριο, το θέαμα φάτσα μπροστά σου θύμιζε ότι η ζωή είναι ωραία. Το τραπεζάκι, φίσκα στο πολύχρωμο υλικό: αφίσες και μπροσούρες. Και το μήνυμα, αρκετά ξεκάθαρο για να σε τρελάνει: «Ανοιξιάτικες διακοπές στη Μύκονο... Ταξιδιωτικό γραφείο τάδε»...

Αν και φέτος οι τίτλοι για τα ρεπορτάζ των φοιτητικών εκλογών βγήκαν πολύ εύκολα, δεν έπιασαν οι περισσότεροι το μήνυμα της σιωπής των φοιτητών. Είναι εύκολο να δει κανείς ότι η αποχή ήταν ο κατεξοχήν νικητής με 55% και κάτι, τα συμπεράσματα όμως για το «θάνατο» της πολιτικής, του φοιτητικού κινήματος και ό,τι συνδέει αυτά τα δύο ήταν πολύ απλοϊκά για να είναι αληθινά.

Το πιο δύσκολα αποδεκτό στοιχείο είναι να βλέπουμε τους φοιτητές, που είχαμε συνηθίσει να βρίσκονται μπροστά από την υπόλοιπη κοινωνία, να λειτουργούν όπως αυτή. Να αδιαφορούν για τις εκλογές απέχουν, να έχουν το πανεπιστήμιο ω χώρο που πάνε για μάθημα.

Η αποχή του 55% και κάτι που –όλ βαια ξέρουμε ότι δεν είναι αληθινό αφαιρέσει κανείς τους μη ενεργούς φ τές– οδηγεί στο συμπέρασμα ότι οι απορρίπτουν την πολιτική. Άραγε, ό πού θα έφτανε η αποχή στις κοινοβου τικές και λοιπές εκλογές αν η ψηφοφ δεν ήταν υποχρεωτική; Το ότι οι φοιτ δεν πήγαν στις κάλπες εκείνη την Τετ έχει να κάνει με την αντίληψή τους γι χρησιμότητα του συγκεκριμένου θε και τους κυρίαρχους πολιτικούς μη σμούς. Αν λίγοι μόνο το φιλοσοφούν κ περισσότεροι το αγνοούν δεν επιβεβ νει την έλλειψη πολιτικής σκέψης. Απ δεν έχουν λόγο να απολογηθούν για που τους είναι ξένο. «*Εκλογές στα μοι σας*» έγραφε ένα μαύρο πανό στο Πολ χνείο, και ήταν αρκετό.

Ο αντίλογος μιας άλλης πολιτικής πρα κής είναι σχεδόν ανύπαρκτος και εκεί το πρόβλημα. Οι φοιτητές και σπουδα δεν πάνε στα αμφιθέατρα παρά μόν μάθημα. Οι σχολές έχουν χάσει το χ κτήρα κοινωνικού χώρου και οι πολι σχηματισμοί δυσκολεύονται να προσα στούν στις νέες ανησυχίες των φοιτητώ

Το επιχειρηματικό πανεπιστήμιο, η γκη εναλλακτικής χρήσης του ελεύθ χρόνου, η σχέση με την τεχνολογία νέα ζητήματα που μπαίνουν στη ζωή φοιτητών. Κι αν τα αυτόνομα, ανεξάρ και λοιπά αριστερά σχήματα που παί εκτός κομματικών μηχανισμών «πήρ πάνω τους» και αύξησαν τα ποσοστά οφείλεται στο ότι είτε εν δυνάμει εί κάποιους έστω και αφηρημένους τρό

ΑΝΤΙ ΤΗΣ ΣΙΩΠΗΣ

Στην πολυμορφία των φοιτητικών σχηματισμών που ήρθαν να καλύψουν την αδυναμία των παρατάξεων με κομματική πατρωνεία οφείλεται, κατά μεγάλο μέρος, η εμφάνιση σχηματισμών με εντελώς ανεξάρτητο χαρακτήρα, τα μέλη των οποίων πασχίζουν να δώσουν το στίγμα τους εξ αρχής. Η επιθυμία ανεξάρτητου προβληματισμού και ανάλογης πορείας στον πανεπιστημιακό χώρο οδηγεί στην επιθυμία το «καινούργιο» που εκπροσωπούν αυτοί οι σχηματισμοί να σημαίνεται ήδη από την ονομασία τους.

Στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, έτσι, ανάμεσα στα διάφορα αριστερά σχήματα, το πιο αντισυμβατικό και πολυσυλλεκτικό είχε την ονομασία **αντί... της σιωπής** και λογότυπο που προσομοίαζε με το λογότυπο του περιοδικού μας. Ενδεικτική είναι η αγωνία των φοιτητών που στρατεύονται κάτω απ' αυτό το σχήμα για ξεπέρασμα της σημερινής χρεοκοπημένης μορφής του πανεπιστημίου και των λειτουργιών του - ανάμεσα σ' αυτές συγκαταλέγεται και ο συνδικαλισμός. Το **αντί** αυτοπροσδιορίστηκε ως αυτόνομο σχήμα παρέμβασης στη σχολή ενώ ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχουν οι επικλήσεις του προς τους φοιτητές για «μια νέα σχέση με την πολιτική, για συμμετοχή σε πολιτικο-συνδικαλιστικό σχήμα που σέβεται τις επιμέρους πολιτικές απόψεις και τις ενώνει σε μια συλλογική, για την ανάπτυξη του μαζικού φοιτητικού κινήματος προσαρμοσμένου στις επιταγές του (μάλλον δύσκολου) καιρού».

Σίγουρα κάτι αλλάζει στη σχέση των πολιτών με την πολιτική. Κι αυτή η αλλαγή είναι μοιραίο να έχει ευρύ πεδίο εφαρμογής στο πανεπιστήμιο.

Τη σημασία του πανεπιστημίου ως κοινωνικού χώρου, που θα μπορεί να τους προσφέρει κάτι περισσότερο από τα μαθήματα, τονίζουν οι σημερινοί φοιτητές.

ζουν τη νέα προβληματική της πολιτι-
πα ΑΕΙ.
ι ΤΕΙ δεν παρουσιάστηκε αντίστοιχη
δος του συγκεκριμένου χώρου, γιατί
κέρδισε ο συντεχνιασμός. Απέναντι
ις ευρύτερους προβληματισμούς που
νουν στα ΑΕΙ, ελλείψει πολύ συγκε-
ένων μετώπων, στα ΤΕΙ μπήκε φέτος
ήτημα της επαγγελματικής αποκατά-
ης και ο «ανταγωνισμός» με τους μη-
σμούς. Και νικητές ήταν αυτοί που
ιαν το πρόβλημα ακριβώς έτσι – ΔΑΠ,
Ορίζοντες, ΠΚΣ (ΚΝΕ).

ΟΙ ΑΡΙΘΜΟΙ ΚΑΤΙ ΛΕΝΕ

ψυρος αισιοδοξίας μέσα στη γενικότε-
αυρίλα είναι τα ποσοστά του «άλλου
υ». Διάφοροι, αριστεροί, «χαρούμε-
ανεβαίνουν. Η ΠΑΣΠ πέφτει, αλλά η
Ι δεν ανεβαίνει, και οι Νέοι Ορίζοντες
ΙΟΛΑΝ ακολουθούν την πτωτική πο-
του κόμματός τους.
ερτ, **Σαμαράς, Πάγκαλος, Γιαννό-**
ος επιστρατεύθηκαν κατά την προε-
ική περίοδο από τα τρία μεγάλα κόμ-
ι και στα αμφιθέατρα ακούστηκε ο λό-
ης αντιπολίτευσης στον Παπανδρέου,
των διαφωνούντων, των συμφωνούντων, έπεσαν και μερικά γιαούρτια για να σπάσει η μονοτονία.

Η ΠΑΣΠ, λοιπόν, πλήρωσε για τις αμαρτίες της κυβέρνησης και το αντιπολιτευτικό «προφίλ» που πλάσαρε τις τελευταίες, πριν από τις εκλογές, μέρες δεν πούλησε. Στα ΑΕΙ το ποσοστό της έπεσε στο 21,59% από το περσινό 25,84% και στα ΤΕΙ κυριολεκτικά καταποντίστηκε με 28,28% από το περσινό 38,52%.

Η ΔΑΠ κράτησε μεν τα ποσοστά της στα ΑΕΙ αλλά δεν κατάφερε να στείλει το πολυπόθητη αντιπολιτευτικό μήνυμα ανόδου της στην κυβέρνηση. Πήρε 37,78%, ενώ πέρσι είχε 37,86%. Στα ΤΕΙ κέρδισε από τις κινητοποιήσεις κατά της πολιτικής του υπουργείου Παιδείας και ανέβηκε στο 38,27% από το περσινό 36,81%.

Οι Νέοι Ορίζοντες έπεσαν από το 6,76% στο 4,83% στα πανεπιστήμια και ακολουθούν την πορεία του κόμματός τους χωρίς να καταφέρουν να πείσουν με την εικόνα της νέας αντίληψης που δείχνει ενδιαφέρον για τον... απλό φοιτητή. Στα ΤΕΙ όμως πήρε ένα κομμάτι από την πίτα της ΠΑΣΠ. Από 3,56% πέρσι, πήρε 5,21% φέτος.

Τα ΕΑΑΚ που προήλθαν από την ΚΝΕ-ΝΑΡ, το Ρήγα και τις Συσπειρώσεις και που έχουν πάρει το χαρακτήρα του μηκομματικού αριστερού πόλου στα ΑΕΙ-ΤΕΙ, αυξάνουν τα ποσοστά τους σε περίοδο απουσίας κινήματος, αν και φτιάχτηκαν σε περίοδο κινήματος ('90-'91 μαθητικές και φοιτητικές καταλήψεις). Παίρνουν 10,56% φέτος στα πανεπιστήμια, ενώ πέρσι είχαν 7,25%. Στα ΤΕΙ δεν έπεισαν με την πολιτική της προώθησης της Ενιαίας Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης όταν επικράτησε στο χώρο το άγχος για τα εργασιακά δικαιώματα. Το ποσοστό τους είναι φέτος 4,68% και πέρσι ήταν 4,14%.

Οι ΠΚΣ του ΚΚΕ ήταν η έκπληξη της χρονιάς. Ανέβασαν τα ποσοστά τους στο 6,8% από 4,33% στα ΑΕΙ και στο 7,6% από 5,03% στα ΤΕΙ. Στα ΤΕΙ ήταν η αριστερή παράταξη που κυρίως ακολούθησε τη «συντεχνιακή γραμμή» κατά τις κινητοποιήσεις, ενώ στα πανεπιστήμια φαίνεται να κερδίζει από την αντιπολιτευτική στάση του ΚΚΕ προς την κυβέρνηση.

Οι «διάφοροι» είναι η μεγαλύτερη δύναμη από τους «μικρούς». Συνολικά στα πανεπιστήμια έχουν 14,85% και στα ΤΕΙ 15,76%. Παρ' όλο που ανάμεσά τους είναι και οι «περίεργοι» ή κάποιες ανεξάρτητες δεξιές και κεντρώες ομάδες, κυρίως πρόκειται για αυτόνομα σχήματα με αριστερούς ή εναλλακτικούς προβληματισμούς, σε πολλά από τα οποία συμμετέχουν και Νέοι του ΣΥΝ. Πέρσι, οι «διάφοροι» είχαν 14,49% στα ΑΕΙ και 8,46% στα ΤΕΙ.

ΤΑ ΜΗΝΥΜΑΤΑ

Τα μηνύματά τους οι φοιτητές τα έστελαν κι ας τα κατάλαβε ο καθένας όπως ήθελε, κι ας τους έστησε στον τοίχο. Κι αν τα κομματικά επιτελεία ανησύχησαν για την πτώση της δημοτικότητάς τους ολίγον αυτό αφορά το φοιτητικό κίνημα. Ακριβώς το αντίθετο. Τα κομματικά επιτελεία είναι που θέλουν έξω από τα πανεπιστήμια οι φοιτητές, τώρα μάλιστα που δεν έχουν πια να τους προτείνουν τίποτα για τις ανησυχίες τους. Θέλουν ακόμα να ξαναποκτήσει το πανεπιστήμιο τη σημασία του ως κοινωνικού χώρου, ώστε να τους προσφέρει κάτι περισσότερο από μαθήματα, μια καινούργια σχέση με τη γνώση και το ίδρυμα.

Αν επιτευχθεί κάτι τέτοιο, το σημερινό φοιτητικό κίνημα θα είναι κερδισμένο. Ακόμα κι αν η αποχή δεν μειωθεί μέσα σε ένα τέτοιο πανεπιστήμιο, δεν θα επιβεβαιώνει την έλλειψη πολιτικού κριτηρίου. Αντίθετα, θα δείχνει ότι οι όροι σχέσης με την πολιτική επιλέγονται από τους ίδιους τους φοιτητές.

Η ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ ΤΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΣΤΟΝ ΚΥΒΕΡΝΟΧΩΡΟ

του Δημήτρη Σκούφη
dimanhsk@athena.compulink.fortnet.gr

Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι «πολίτες του Κυβερνοχώρου» είναι το πρόβλημα της ασφάλειας και του απόρρητου των επικοινωνιών. Το πρόβλημα αυτό, μαζί με εκείνο της λογοκρισίας (για το οποίο θα μιλήσουμε σε επόμενο σημείωμα) φαίνεται πως στο εγγύς μέλλον θα αποτελούν την κύρια εστία αντιπαράθεσης ανάμεσα στις ποικιλώνυμες εξουσίες και στους χρήστες του μετα-δικτύου INTERNET στην επερχόμενη Κοινωνία των Πληροφοριών.

Ο ΛΟΓΟΣ είναι απλός: Όσο το INTERNET ήταν μια υπόθεση που αφορούσε λίγους «παλαβούς», κανείς (ή σχεδόν κανείς) δεν έμπαινε στον κόπο να ασχοληθεί με το τι συμβαίνει εκεί. Από τότε που άρχισε να γίνεται μέσο μαζικής επικοινωνίας και μάλιστα με ιδιαίτερα «αλληλεπιδραστικά» χαρακτηριστικά, όλοι άρχισαν να ασχολούνται με αυτό. Το θέμα των «κανόνων» της λειτουργίας του μπήκε στην ημερήσια διάταξη. Είναι αξιοπρόσεκτο ότι όλοι οι φορείς εξουσίας συγκλίνουν προς την άποψη ότι η «συντονισμένη αναρχία» που ισχύει σήμερα θα πρέπει ν' αντικατασταθεί από ένα πλέγμα θεσμών και νόμων τους οποίους, βέβαια, θα θέσουν οι ίδιοι. Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι πίσω από το πλέγμα αυτό διακρίνεται καθαρά το πρόσωπο του Μεγάλου Αδελφού, όπως το σκιαγράφησε ο Όργουελ.

Οι προφάσεις για τη δημιουργία του πλέγματος αυτών των θεσμών είναι πολλές. Μερικές από τις προφάσεις αυτές είναι οι hackers και τα «κατορθώματά» τους, οι κατάσκοποι και οι τρομοκράτες που χρησιμοποιούν το INTERNET για τις δραστηριότητές τους, οι κακοποιοί του Κυβερνοχώρου εν γένει, η πλημμύρα σεξουαλικών «δεδομένων», οι παιδεραστές που δρουν εκεί, και πολλές άλλες παρόμοιες. Οι αφορμές αυτές σίγουρα είναι υπαρκτές. Αλλά από την περιστολή αυτών των δραστηριοτήτων μέχρι τη φαλκίδευση του δικαιώματος στην προσωπική επικοινωνία υπάρχει σίγουρα μεγάλη απόσταση: δεν απαγορεύουμε την κυκλοφορία στα πάρκα ούτε τα αποψιλώνουμε για να εμποδίσουμε σε αυτά τη δράση και την κυκλοφορία των παιδεραστών και των εμπόρων ναρκωτικών.

Αξίζει όμως να δούμε λίγο την προϊστορία των «κακοποιών» του INTERNET, εν είδει ξενάγησης στον «υπόκοσμο» του Κυβερνοχώρου.

Οι κλέφτες...

Οι πρώτοι «ηλεκτρονικοί πίνακες ανακοινώσεων», τα πρώτα Buletin Board Systems (BBS) που δημιουργήθηκαν στη δεκαετία του '80, συγκέντρωσαν αμέσως ένα ευρύ, ως επί το πλείστον νεανικό κοινό. Ανάμεσα σε αυτούς υπήρχαν και οι περιώνυμοι hackers, οι πειρατές του Κυβερνοχώρου, τα τρομερά παιδιά που έλκουν την καταγωγή τους από το κίνημα των yippies της δεκαετίας του '70.

Οι πρώτοι hackers είχαν σαν βασικό αντικείμενο δράσης τούς τρόπους και τις τεχνικές να κάνουν τηλεφωνήματα χωρίς χρέωση ή χρεώνοντας τα τηλεφωνήματά τους στο λογαριασμό κάποιας μεγάλης –κατά προτίμηση– εταιρείας[1]. Βρήκαν ακόμη και την πολιτική αφορμή για να αιτιολογήσουν τη δραστηριότητά τους: στα χρόνια του πολέμου του Βιετνάμ, η κυβέρνηση είχε καθιερώσει ένα ειδικό φόρο στις τηλεπικοινωνίες για τη χρηματοδότηση του πολέμου. Έτσι, κάθε κλοπή τηλεφωνικών μονάδων ήταν μια πράξη αντίθεσης στον πόλεμο[2]... Ανάμεσα σε κείνους τους hackers υπήρχαν και πολλοί επώνυμοι σήμερα της βιομηχανίας της Πληροφορικής, όπως ο Steve Wosniak, ένας από τους ιδρυτές της Apple.

Όταν άρχισε να διαδίδεται η επικοινωνία μέσω των υπολογιστών, οι hackers επέκτειναν αμέσως τις δραστηριότητές τους εκεί. Η δράση τους είχε χαρακτήρα μάλλον παιδικό ή συμβολικό: ο στόχος ήταν να μπορέσουν να συνδεθούν με ένα κυβερνητικό ή τραπεζικό υπολογιστικό σύστημα παραβιάζοντας τα μέτρα προστασίας του ή να αρπάξουν κάποιο λογισμικό που προστατεύεται από το νόμο περί πνευματικών δικαιωμάτων και να το δημοσιοποιήσουν, αποδεικνύοντας έτσι τις μεγάλες τους ικανότητες, αλλά και την αντίθεσή τους στο «σύστημα». Βέβαια, στην ιστορία των hackers υπήρξαν και εκείνοι που χρησιμοποίησαν τις ικανότητές τους για να διαπράξουν πραγματικά εγκλήματα, όπως κλοπές. Αλλά η μεγάλη πλειονότητα δεν ανήκε σε αυτή την κατηγορία.

...Κι οι αστυνόμοι

Όπως ήταν επόμενο, η δράση των hackers τράβηξε αμέσως την προσοχή των αμερικανικών αρχών ασφαλείας. Το FBI και η NSA (National Security Agency) ενεργοποιήθηκαν αμέσως για ν' αντιμετωπίσουν τον «εχθρό». Η αρχική τους πρακτική στην αντιμετώπιση των hackers χαρακτηρίζεται από την έλλειψη των απαραίτητων γνώσεων για ν' αντιμετωπίσουν αυτά τα «παιδιά-θαύματα». Υπάρχει πληθώρα από σχετικές σπαρταριστές ιστορίες και περιστατικά. Συνήθως οι επιδρομές και οι συλλήψεις κατέληγαν σε φιάσκο, αφού δεν μπορούσαν να αποδείξουν ότι οι hackers είχαν κά-

οιο οικονομικό ή άλλο όφε-
ος από τις δραστηριότητές
ους: οι πράξεις τους ήταν,
ς επί το πλείστον, χωρίς οι-
ονομικά κίνητρα. Το μόνο
ου προέκυπτε ήταν το συνε-
ές ρεζίλεμα των μεγάλων
αιρειών κατασκευής συ-
τημάτων και λογισμικού,
ου δεν μπορούσαν να δημι-
υργήσουν συστήματα που
«αντέχουν» στις επιδρο-
ές κάποιων δεκαοχτάχρο-
ων.

Αργότερα τα πράγματα σο-
άρεψαν. Αποκορύφωμα
ων διώξεων υπήρξε μια μα-
κή επιδρομή το 1991 σε
ολλές αμερικανικές πολι-
είες ταυτόχρονα, με συλλή-
εις, κατασχέσεις εξοπλι-
μού και, βέβαια, δίκες...

Γκράφιτι γραμμένο σε τοίχο σε συνοικία του Σαν Φρανσίσκο, όπως έφτασε στο περιοδικό μέσω του INTERNET.

ι ακτιβιστές...

ναπάντεχα, η δράση αυτή των μυστικών
πηρεσιών δεν πέρασε απαρατήρητη.
μέσως δημιουργήθηκαν οι ομάδες των
κτιβιστών, οι οποίοι έβλεπαν στη δράση
υτή τον κίνδυνο προσβολής των στοιχει-
δών ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Οι νεα-
οί «ταραξίες» του Κυβερνοχώρου βρέ-
ηκαν να προστατεύονται από οργανώ-
εις στις οποίες συμμετείχαν πρόσωπα
ε σημαντική επιρροή και δυνατότητες.
ρέθηκαν μεγαλοδικηγόροι για να τους
περασπιστούν, μαζεύτηκαν υπογραφές
αι χρήματα. Έτσι δημιουργήθηκε ένα
χυρό κίνημα προστασίας των ανθρωπί-
ων δικαιωμάτων στον Κυβερνοχώρο,
α πληθώρα μικρών και μεγάλων οργα-
ώσεων. Ανάμεσα στις οργανώσεις αυ-
ές, η Electronic Frontier Foundation, η
eague For Programming Freedom και
ολλές άλλες.

Η δράση των ακτιβιστών αυτών είναι
ολύμορφη και πολλές φορές πολύ πρω-
ότυπη. Συχνά δεν έχει καμιά σχέση με
υτά που ισχύουν σε εμάς: δεν αρκούνται
την απλή καταγγελία των συμβάντων,
λλά προχωρούν και σε δράσεις που, με-
ικές φορές, εκπλήσσουν με την πρωτο-
ία τους, αξιοποιώντας κάθε διαθέσι-
ο μέσο. Πρόσφατα μία από τις οργανώ-
εις αυτές ζήτησε από τους υποστηρικτές
ης να κάνουν πόλεμο νεύρων, πλημμυρί-
οντας τα γραφεία του «στόχου» με συμ-
ατικές (και όχι ηλεκτρονικές) επιστο-
λές. Το χαρτί και πάλι αποδεικνύεται πιο εντυπωσιακό σαν όπλο...

...Και οι ωτακουστές

Η ψηφιακή τεχνολογία, εκτός των άλλων, παρέχει τη δυνατότητα άμεσης κρυπτογράφησης των μηνυμάτων που ανταλλάσσονται, εξασφαλίζοντας έτσι το απόρρητο της επικοινωνίας. Δεν απαιτείται ειδικός εξοπλισμός. Αρκεί η ανάπτυξη ειδικού (αν και σύνθετου) λογισμικού. Και κατά την παράδοση που υπάρχει στον Κυβερνοχώρο, δεν είναι λίγοι εκείνοι που έχουν τη δυνατότητα και τη θέληση να το αναπτύξουν και να το διαθέσουν (συνήθως δωρεάν) στους «συμπολίτες» τους. Αν γενικευτεί η χρήση της κρυπτογραφίας, η National Security Agency (NSA) και το FBI δεν θα μπορούν να υποκλέπτουν τα μηνύματα (τουλάχιστον με την ίδια ευκολία όπως σήμερα).

Ήδη το περασμένο φθινόπωρο οι μυστικές υπηρεσίες κατάφεραν να ψηφιστεί από το Κογκρέσο κάποιος νόμος για την ψηφιακή επικοινωνία που «έθετε εκτός νόμου τις ψηφιακές τεχνολογίες που περιορίζουν τη δυνατότητα υποκλοπής από κρατικές υπηρεσίες»[3], ενώ υπάρχει νόμος που απαγορεύει την εξαγωγή σε τρίτες χώρες προϊόντων τα οποία επιτρέπουν την κρυπτογράφηση. Ας σημειωθεί πως παρόμοιοι περιορισμοί στη χρήση κρυπτογράφησης ισχύουν και σε πολλές άλλες χώρες του κόσμου, όπως στη Μ. Βρετανία, την Κορέα και την Ταϊβάν. Λίγο νωρίτερα, οι κυβερνητικοί παράγοντες των ΗΠΑ είχαν προτείνει την υιοθέτηση του περιώνυμου «Clipper Chip», μιας μεθόδου κρυπτογράφησης που θα επέτρεπε στις αμερικανικές υπηρεσίες την εύκολη αποκρυπτογράφηση των κωδικοποιημένων μηνυμάτων κατά το δοκούν.

Οι αντιδράσεις

Όπως ήταν επόμενο, η μεθοδεύσεις αυτές δεν θα περνούσαν απαρατήρητες από την κοινωνία του Κυβερνοχώρου. Η αντίδραση των επιστημόνων της πληροφορικής και των οργανώσεων δεν επέτρεψε ακόμη την υιοθέτηση του Clipper Chip στη μετάδοση ψηφιακών δεδομένων από το Κογκρέσο. Ταυτόχρονα, πολλές σχετικές υποθέσεις έχουν φτάσει στα δικαστήρια και έχουν την αμέριστη υποστήριξη των οργανώσεων για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στον Κυβερνοχώρο. Θα σταθούμε σε δύο από αυτές.

Η πρώτη από τις υποθέσεις αυτές χρονολογείται από το 1991. Ο Philip Zimmerman, ένας νεαρός μηχανικός, δημιούργησε ένα λογισμικό κρυπτογράφησης, το γνωστό σαν PGP (Pretty Good Privacy), το οποίο διέθεσε δωρεάν στο INTERNET. Σύντομα το λογισμικό αυτό έγινε (και εξακολουθεί να είναι) το παγκόσμιο πρότυπο για την εξασφάλιση του απορρήτου της ηλεκτρονικής αλληλογραφίας. Όπως είναι φυσικό, η πράξη του αυτή επέσυρε τη μήνιν των μυστικών υπηρεσιών, οι οποίες τον οδήγησαν στο εδώλιο. Η υπόθεση ακόμη εκκρεμεί, ενώ την υπεράσπισή του έχουν αναλάβει δικηγόροι που χρηματοδοτούνται από την EFF και από άλλες οργανώσεις. Στην έγγραφη κατάθεσή του στο δικαστήριο, ο Zimmerman, μεταξύ άλλων, αναφέρει:

«Δημιούργησα το PGP με βάση πληροφορίες που υπήρχαν διαθέσιμες στην ελεύθερη βιβλιογραφία, το ετοίμασα σε μορφή ενός απλού και εύχρηστου προγράμματος που να μπορεί ο καθένας να το χρησιμοποιήσει. Μετά το διέθεσα δωρεάν, για το καλό της δημοκρατίας (...). Και άλλοι θα μπορούσαν να κάνουν το ίδιο. Και το κάνουν. Πάλι και πάλι. Σε

ολόκληρο τον πλανήτη. Η τεχνολογία αυτή ανήκει στον καθένα (...). Το PGP απλώθηκε σαν φωτιά σε ξερό κάμπο, υποστηριζόμενο φανατικά από αναρίθμητο πλήθος που επιθυμεί διακαώς την αποκατάσταση της ιδιωτικής του ζωής στον αιώνα των πληροφοριών. Σήμερα το χρησιμοποιούν πολλές οργανώσεις για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Το χρησιμοποιεί η Διεθνής Αμνηστία (...). Ίσως πολλοί Αμερικανοί δεν καταλαβαίνουν γιατί θα πρέπει να ανησυχούν από την αύξηση της δύναμης της κυβέρνησης. Αν όμως μιλήσετε με άλλους ανθρώπους στην Ανατολική Ευρώπη, δεν χρειάζεται να τους το εξηγήσετε. Αυτοί το καταλαβαίνουν αμέσως και δεν καταλαβαίνουν πώς δεν το καταλαβαίνουμε κι εμείς»[4].

Δεν γνωρίζουμε την έκβαση της υπόθεσης, οι φράσεις αυτές είναι όμως ενδεικτικές της λογικής αλλά και των ηθών που έχουν αναπτυχθεί στον Κυβερνοχώρο τα οποία νομίζουμε πως είναι δύσκολο να ανατραπούν.

Η δεύτερη υπόθεση είναι πιο πρόσφατη. Ένας νεαρός τελειόφοιτος των μαθηματικών στο Πανεπιστήμιο του Berkeley, ο Daniel J. Bernstein, ανέπτυξε έναν κρυπτογραφικό αλγόριθμο και θέλησε να τον δημοσιοποιήσει, μαζί με ένα πρόγραμμα κρυπτογραφίας που ανέπτυξε. Αναλογιζόμενος τις επιπτώσεις, προσέφυγε στην EFF, η οποία με τη σειρά της κατέθεσε αγωγή εναντίον των κυβερνητικών υπηρεσιών, ζητώντας την άρση των σχετικών περιορισμών ως αντισυνταγματικών. Με τον τρόπο αυτό γίνεται μια προσπάθεια να δημιουργηθεί νομικό προηγούμενο και να καταργηθούν έτσι de facto οι σχετικοί περιορισμοί.

Τέλος, μια έκθεση αποκάλυψε ότι υπάρχουν στην αγορά τουλάχιστον 500 διαθέσιμα κρυπτογραφικά προϊόντα από όλες τις χώρες του κόσμου. Έτσι, αν οι ΗΠΑ δεν επιτρέψουν τη δημοσιοποίηση των προϊόντων που αναπτύσσονται εκεί, οι χρήστες μπορούν να προσανατολιστούν σε άλλα που έχουν δημιουργηθεί και είναι διαθέσιμα σε όλο τον κόσμο.

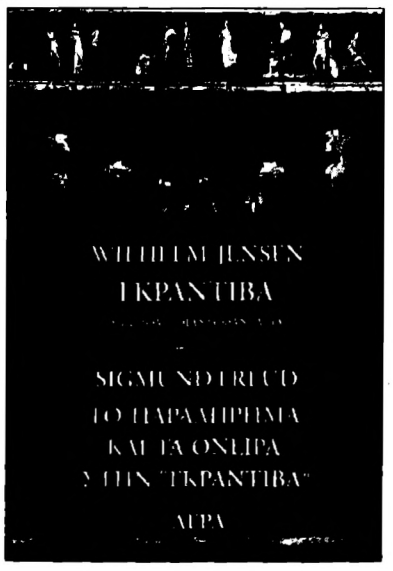
Δύσκολοι καιροί για τους ωτακουστές...

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Στις συνδιασκέψεις του USENET, υπάρχει ακόμη η συνδιάσκεψη alt.2600, σε «ανάμνηση» των πρώτων εκείνων hackers που χρησιμοποιούσαν μια γεννήτρια 2.600 Hertz για να «ξεγελάσουν» το σύστημα χρέωσης του τηλεφωνικού δικτύου.
2. Σπαρταριστά περιστατικά από τη δράση των hackers υπάρχουν στο βιβλίο του Bruce Sterling *The Hacker Crackdown*. Εάν έχετε πρόσβαση στο INTERNET, μπορείτε να το διαβάσετε χωρίς να το αγοράσετε. Υπάρχει αυτούσιο στη διεύθυνση: http://ice-www.larc.nasa.gov/ICE/papers/hacker-crackdown.html. Κατά παράξενη σύμπτωση, η διεύθυνση αυτή ανήκει στη NASA.
3. Από το άρθρο του Peter Cassidy «Silent Coup in Cyberspace», περιοδικό *Covert Action*, τ. 52.
4. Από το επίσημο κείμενο της κατάθεσης του Philip Zimmerman. Υπάρχει ολόκληρη στη διεύθυνση: http://www.eff.org.

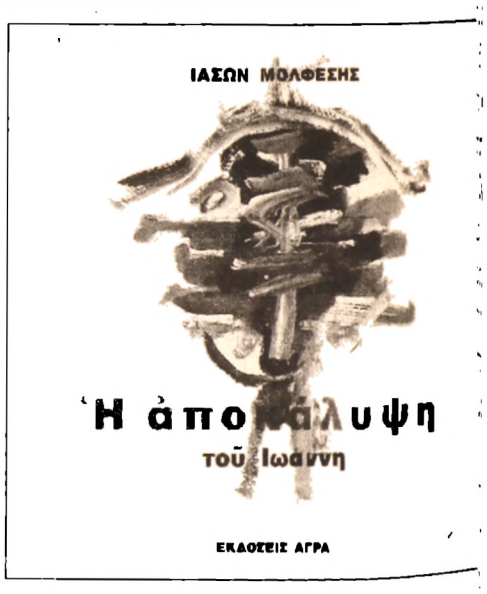

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ 1979 - 1994

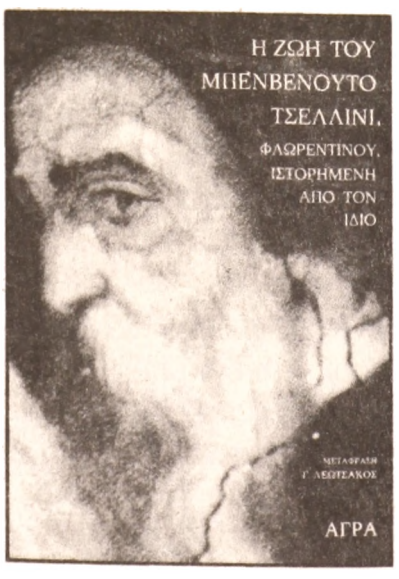

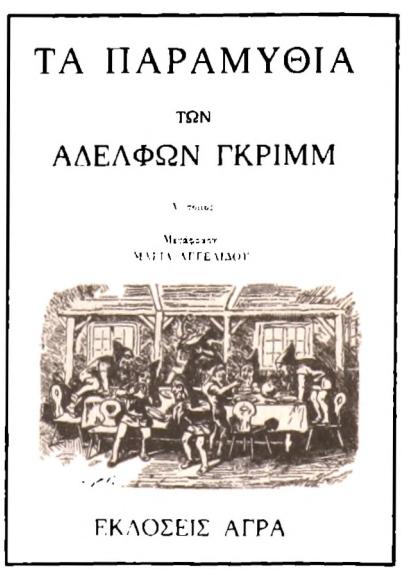

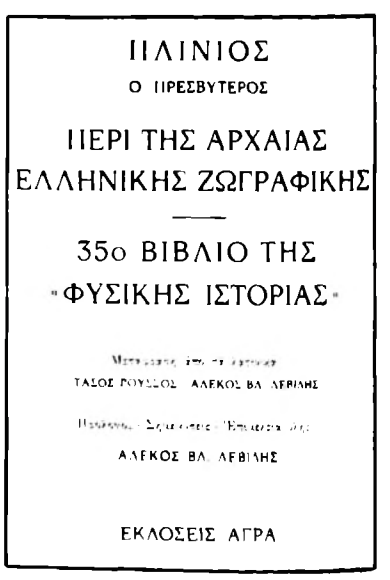

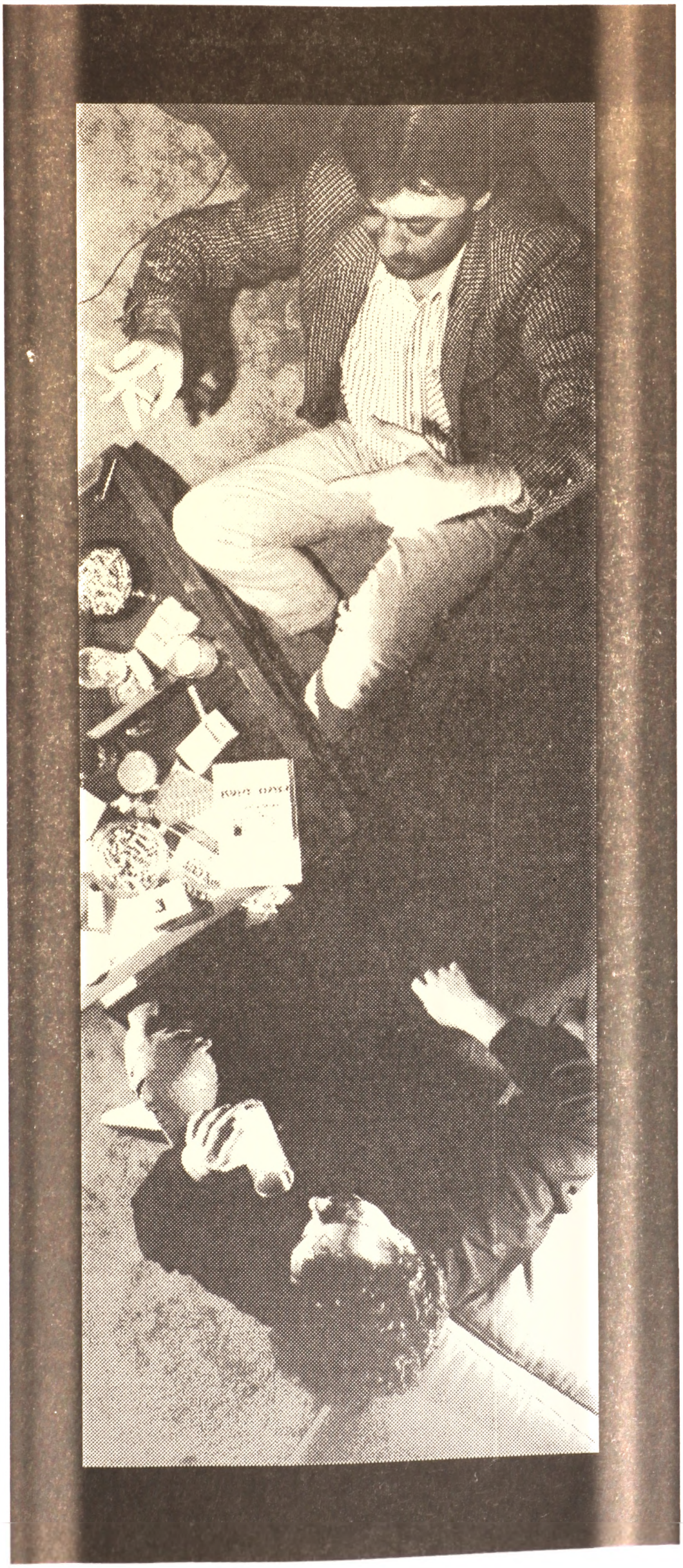

επισημαίνουμε

Η Θεσσαλονίκη, που ποτίθεται ότι θα έπρεπε η προετοιμάζεται για να ποδεχτεί το 1997, όταν θα είναι Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης, χωρίς προσκόμματα και ανώφελα εμπόδια, δεν βαδίζει καλά. Η αρχικώς ορισθείσα υπεύθυνη για διοργάνωση κ. Χαρίτου εσύρθη. Ο κ. Ξαρχάκος ον οποίο ανετέθησαν οι ομοδιότητές της μπορεί να είναι πιο γκλάμουρ λλά δεν έχει όραμα, ενώ λες οι συζητήσεις και οι προγραμματισμοί υναντούν απέναντί τους το στενά τοπικιστικό πνεύμα των αρχών της πόλης και τους αγκωνισμούς διαφόρων που ενδιαφέρονται να άνουν «το κομμάτι τους» του κασσίδη το κεφάλι. Όμως, ο καιρός πλησιάζει, τα περιθώρια για πειραματισμούς και ανούσιες αντεγκλήσεις στενεύουν και, αν πραγματικά θέλουν η εσία του ΥΠΠΟ αλλά και τοπικοί παράγοντες της τόλης να παραχθεί έργο, ας παραμερίσουν το γονός ότι βρέθηκαν σε ποιο στρατόπεδο και ας τιμετωπίσουν υπεύθυνα και ακομπλεξάριστα τη διοργάνωση. Αν δεν το κάνουν, σύντομα θα ηχήσουν οι καμπάνες. Η εμπλοκή ορισμένων σε σκανδαλάκια θα είναι το πιο μικρό τίμημα. Το σημαντικότερο θα είναι ότι η πόλη ανέλαβε μια διοργάνωση που δεν της αξίζει...

48

ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΑΡΑΝΙΤΣΗΣ: «Η ΜΟΡΦΗ ΕΙΝΑΙ ΝΕΡΑΪΔΑ»

Ο Ευγένιος Αρανίτσης με αφορμή το νέο του βιβλίο Ιστορίες που άρεσαν σε μερικούς ανθρώπους που ξέρω, που ασχολείται διεξοδικά με τις ακρότητες της μορφής, συζητεί με τον Ηλία Λάγιο.

52

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΜΕΡΤΖΑΝΗ: ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Η ζωγράφος Κατερίνα Μερτζάνη συζητεί με τον Αντώνη Ξηρουχάκη: «Τέχνη κάνουμε με ό,τι έχει απομείνει όταν τα 'χουμε όλα ξοδέψει...».

Γιατί ο Ευγένιος Αρανίτσης, στο κανούργιο του β
Ιστορίες που άρεσαν σε μερικούς ανθρώπους
ξέρω, ασκείται διεξοδικά στη μορφή, χρησιμοποιώ
διάφορες αφηγηματικές τεχνικές - μολονότι πιστ
ότι στη λογοτεχνία ό,τι έχει σημασία είναι το τ
των πραγμάτων; Στη συζήτηση με τον Ηλία Λάγιο,
ακολουθεί, απαντάται όχι μόνο αυτό το ερώτ

ΗΛΙΑΣ ΛΑΓΙΟΣ: *Το τελευταίο βιβλίο σου, οι Ιστορίες που*
σαν σε μερικούς ανθρώπους που ξέρω, έπεται δύο μυθιστορ
των, της Αφρικής και των Λεπτομερειών για το τέλος του
σμου. Λοιπόν, έχουμε δυο βιβλία τα οποία αναπτύσσονται σ
αυτοτελή πραγματικότητα. Τι, κατά τη γνώμη μου, εννο
Αφρική αναφέρεται στην αυτιστική δημιουργία του κόσμου
πλευράς του ενός, οι δε Λεπτομέρειες εκτυλίσσονται προς μ
ρωνική μίμηση της πραγματικότητας «των πολλών». Τώρα έ
ψες ένα βιβλίο το οποίο (και δεν το λέω αυτό γιατί περιέχει
γήματα) σαφώς οικοδομήθηκε μέσω πολλαπλών παιγνίων
θων πολλών, κανόνων ετερόκλητων... Θα 'θελα να σε ρω
εάν τα βέλη φύγαν κατά τύχη, εάν εστράφησαν εσκεμμ
προς διάφορες κατευθύνσεις ή εάν υπήρξε ενιαίος στόχος.

ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΑΡΑΝΙΤΣΗΣ: Υπήρξε, πράγματι. Ήθελα να
χω, απ' την αρχή, μια σειρά από ασκήσεις πάνω στη φό
μουσικά παιχνίδια, αυτοσχεδιασμούς, ακολουθώντας κυ
μια χιουμοριστική γραμμή παρωδίας ή σάτιρας. Μπορεί
βρεις όλων των ειδών τα ιδιώματα, παλιομοδίτικα, προφο
φιλολογικά, ποιητικά, πειραματικά και ούτω καθ' εξής. Το
κό συγκεντρώθηκε σποραδικά, στο περιθώριο άλλων ε
σιών, όμως πάντα στη βάση αυτού του σχεδίου: να είναι το
κείμενο διαφορετικό ως προς τη μορφή... Υπάρχει, βλέπεις
ντοτε αυτή η έμμονη ιδέα για τη σύγκρουση της φόρμας μ
ουσιώδες νόημα, μ' αυτό που θα ονομάζαμε «συγκινησιακ
ριεχόμενο της ζωής» κι αυτή η φόρμα με γοητεύει ενώ τα
χρονα τη μάχομαι... μοιάζει λιγάκι με τους παθολογικούς
τες ενός νευρωσικού. Λοιπόν, εδώ, αντί να οδηγήσω τα πρά
τα σ' ένα βάθος, σκοπεύω το στόχο αντίστροφα: παρουσ
πανηγυρικά τις ακρότητες της μορφής για να τις καταγγελ

Η.Λ.: *Άκουσα για «μουσικά παιχνίδια», άκουσα για «όλων*
ειδών τα ιδιώματα», ένας διάσπαρτος γλωσσικός κόσμος
δεν τον πιστεύεις...

Ε.Α.: Τι να πιστέψω; Η μορφή είναι νεράιδα, οφθαλμαπά
Το θέμα είναι, όμως, ότι για ν' απαλλαγείς από τα ξόρκια
πει κατά κάποιον τρόπο να εκτεθείς σ' αυτά, να σου αποκ
φθεί το μυστικό που τα κάνει αποτελεσματικά. Λέω στον ε
μου: Έλα να παίξουμε μ' αυτό το σατανικό πράγμα να δού
θα βγει...

Η.Λ.: *Σατανικό πράγμα, όντως... Γιατί έχω την αίσθηση, εντ*
ότι είναι μια βάναυση περιπλάνηση, για να μην πω τσά
στους δικούς σου οικείους γλυκούς μύθους...

Ε.Α.: Δεν βλέπω γλυκύτητα σ' αυτούς τους μύθους, βλέπω
μωδία και παράλογο. Και θλίψη. Εκτός κι αν εννοείς το συ
σθημα του πένθους, τον αποχωρισμό από πρόσωπα και απ
της ζωής, το βίωμα της απομάκρυνσης απ' την παιδική ηλι
Ως προς αυτό, υπάρχει πράγματι κάποια νύξη γλυκύτητας.

Η.Λ.: *Δηλαδή, το βιβλίο σου ξορκίζει το πένθος;*

Ε.Α.: Αντιθέτως! Το πένθος, έτσι όπως το εννοώ –και μ

Ο **ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΑΡΑΝΙΤΣΗΣ** ΣΥΝΟΜΙΛΕΙ ΜΕ ΤΟΝ ΗΛΙΑ ΛΑΓΙΟ

Η μορφή είναι νεράιδα!

ί- είναι συναίσθημα πολύτιμο, θεραπευτικό, σε λυτρώνει, σε υγκινεί, είναι η χαρά της δυνατότητας να λυπάσαι αντί να πα-ιστάνεις ότι δεν βλέπεις. Μιλάω βέβαια για το υγιές πένθος, χι το παραμύθιασμα. Δίχως πένθος τα πράγματα στοιχειώ-ουν.

Η.Λ.: *Όμως, εκτός απ' το υγιές πένθος κι εκτός απ' το παραμύ-ιασμα, εγώ λέω ότι υπάρχει και κάποιο άλλο – βαρύ, δυσοίωνο, υτό που ονομάζω «το πένθος του ορυκτού». Ας είναι, δόξα τω εώ, ψυχαναλυτές δεν είμαστε, να επιστρέψουμε στο βιβλίο. Ένα ιβλίο γεμάτο με αναφορές προς αληθινά πρόσωπα και κατα-πάσεις, άλλες φορές κρυμμένα σε μια ψευδώνυμη επίφαση, άλ-ες φορές ευθέως αναφερόμενα. Θα έλεγα ότι από μία άποψη εί-αι το «αληθώς» βιβλίο σου για την πραγματικότητα...*

Ε.Α.: Για τη συμβατική, τη ρεαλιστική πραγματικότητα, ναι... Βέβαια, δεν λείπουν οι αλληγορίες... αλλά κοιτάζω επίσης συ-γνά εντελώς πραγματικούς ανθρώπους, υπαρκτές μικροκατα-πάσεις, φιλολογικά παρασκήνια, φάρσες, ευτράπελα... έχω υμπεριλάβει, όπως είδες, κι ένα χρονικό για την παρέα της Χαλλιδρομίου. Αυτό, κατά τη γνώμη μου, είναι υποπροϊόν της ενηλικίωσης, τα πράματα και τα πρόσωπα αποκτούν συγκεκρι-μένο όνομα, συμφιλιώνομαι με τη δημοσιογραφική πλευρά του ζητήματος, κι η συμφιλίωση μου φτιάχνει το κέφι. Να 'το πάλι το πένθος: πενθώ την εποχή που πίστευα ότι η λογοτεχνία είναι αποκλειστικά μια μεταφορά.

Η.Λ.: *Ίσως η ζωή να 'ναι αποκλειστικά μια μεταφορά...*

Ε.Α.: Αποκλειστικά όχι. Είναι μεταφορά και κυριολεξία ταυτό-χρονα. Αυτό είναι άλλωστε το μπέρδεμα... η περίπτωση του ερωτευμένου... Για τον ερωτευμένο, όπως υποτίθεται και για τον ποιητή, τα πάντα αποκτούν ένα συντριπτικό βάθος, όπως σ' ένα όραμα ας πούμε, γίνονται τρισδιάστατα, όλα είναι ή μοιά-ζουν, ξαφνικά, νοηματοδοτημένα στο έπακρο. Ταυτόχρονα, δεν υπάρχει τίποτα πιο εξωφρενικά πραγματικό από μια διεύθυνση ή ένα ραντεβού στις 9.30' ακριβώς. Άλλο ωραίο θέμα αυτό...

Η.Λ.: *Ωραίο θέμα ή όχι, ο θεός το ξέρει. Εξάλλου, το μότο σου από το Κοράνι, στη Γάτα του Σιάμ, ισχυρίζεται ότι «Ο θεός δεν έθεσεν εις τα σπλάχνα του ανδρός δύο καρδίας». Αυτό δεν ισχύει για τον έρωτα και μόνο, αλλά και για την πραγματικότητα...*

Ε.Α.: Κυρίως –εκεί φαίνεται καθαρά– για τις οριακές πραγματι-κότητες...

Η.Λ.: *Και, βοήθειά μας, τα λέμε όλα αυτά για ένα κατ' εξοχήν «πλακατζίδικο» βιβλίο.*

Ε.Α.: Α, βέβαια! Ήθελα εξ αρχής να γράψω, ή μάλλον να φτιά-ξω, να συναρμολογήσω, ένα βιβλίο διασκεδαστικό. Τώρα, αν σου πω ότι στην πλάκα υπάρχει ένα στοιχείο ζωηρής επικοινω-νίας, δραματικά ζωηρής, θα ακουστεί σαν κοινοτοπία. Πρόκει-ται εξάλλου για μια πλάκα ύπουλη, παραπλανητική...

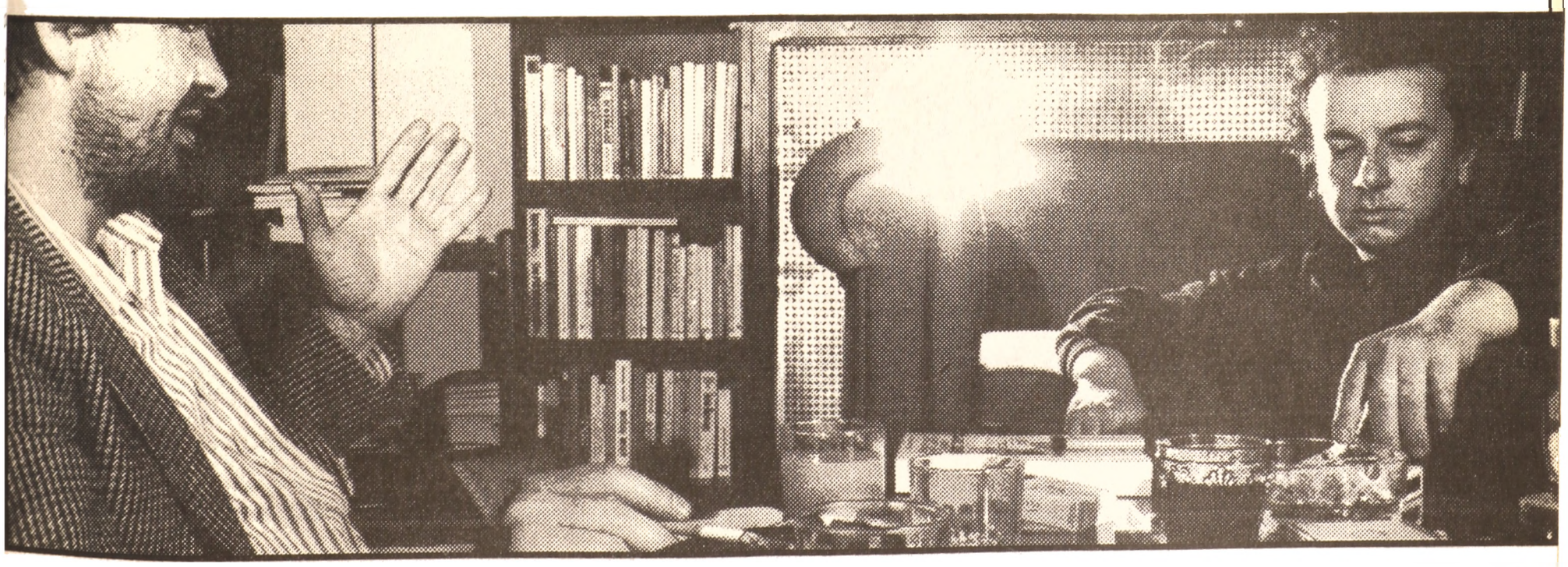
Η.Λ.: *Ίσως λίγο τσογλάνικη;*

Ε.Α.: Καθόλου τσογλάνικη, με συγχωρείς! Πρωταπριλιάτικη ναι! Και εκατό τοις εκατό αυτοσαρκαστική, όπως είδες.

Η.Λ.: *Νομίζω, πλάκα αποκριάτικη· και αντί για ξυπνητήρια, μά-σκες. Λες και το βιβλίο σου είναι τόμος συλλογικός. Ας πούμε, κάπου «υπογράφει» ο Παπαδιαμάντης, κάπου υπογράφει ο Εγγονόπουλος, ο Μπόρχες, κάπου άλλοι – όμως ποιος υπογρά-φει τις αναφορές σου σε πραγματικά πρόσωπα; Εσύ ή οι τρόποι σου;*

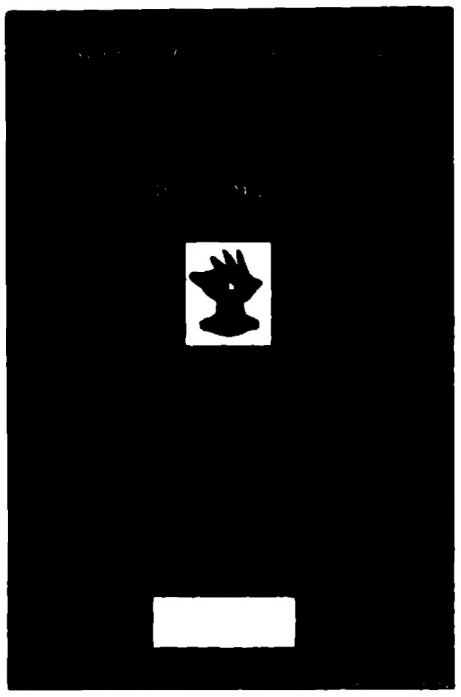
Ε.Α.: Μα αυτό ακριβώς σου λέω. Σ' αυτό το βιβλίο οι τρόποι μου είναι εγώ, δεν πρόκειται για κανένα βαθυστόχαστο βιβλίο, εί-ναι ένα παιχνίδι. Μπορεί να κρύβω στο ξετύλιγμα του παιχνιδι-ού προσωπικά θέματα, αλλά πρωτίστως ψάχνω για έναν ανα-γνώστη που θα χαμογελάσει, για κάποιον που θα παρασυρθεί και θα σκεφτεί: «Για να ψάξω σ' αυτό το κουτί με τα παιχνίδια και τα τραπουλόχαρτα, μπορεί να βρω και καμιά λίρα». Η λίρα, πράγματι –αν υπάρχει– είναι αυτό το αιώνιο νόημα, που το δια-σκευάζω εδώ 26 φορές: ότι τίποτα και κανείς δεν είναι αυτό που φαίνεται.

Η.Λ.: *Ως εάν τα πράγματα να είναι μετείκασμα και οι άνθρωποι παραίσθηση. Αλλά αν υποθέσουμε ότι ισχύει αυτή η αυτοκρατο-ρία του φαίνεσθαι που επικαλείσαι, θα ήθελα να μου πεις ποιος*

'Αρχαῖοι Ἕλληνες συγγραφεῖς

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ
ΒΙΟΙ ΠΑΡΑΛΛΗΛΟΙ
Πύρρος - Μάριος
Μετάφραση: Λουκᾶς Κούσουλας

ΕΠΙΣΗΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ ΒΙΟΙ ΠΑΡΑΛΛΗΛΟΙ
'Αριστείδης - Μάρκος Κάτων
Μετάφραση: Λουκᾶς Κούσουλας

Νικίας - Κράσσος
Μετάφραση: Λουκᾶς Κούσουλας

ΑΡΧΑΙΟΙ ΛΥΡΙΚΟΙ - ΙΑΜΒΟΓΡΑΦΟΙ
Εἰσαγωγή, μετάφραση, σχόλια
Γιάννης Δάλλας

ΜΙΚΡΑ ΛΥΡΙΚΑ
Μετάφραση: Σωτήρης Κακίσης

ΣΑΠΦΩ: *Τά ποιήματα*
Μετάφραση: Σωτήρης Κακίσης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ
...Προωθοῦν τό ἑλληνικό βιβλίο
ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6. ΑΘΗΝΑ 106 80. ΤΗΛ.: 3607744

είναι ο –ας μου επιτραπεί να τον πω έτσι– ονειρευτής. Ποιος δηλαδή συνθέτει αυτό που δεν είναι ό,τι φαίνεται, όπως είπες.

Ε.Α.: Ονειρευτής είναι ο καθένας έτσι κι αλλιώς, πρόκειται για τη φυσιογνωμία της εποχής, ζούμε σ' έναν κόσμο ειδώλων, αντιγράφων, αναπαραστάσεων... Υπάρχουν *όμως* δύο τρόποι να ονειρεύεσαι, του ποιητή και του τηλεθεατή. Ο πρώτος διακρίνει μια ζωή που ξετυλίγεται κάτω απ' το προφανές, από ρεαλιστική άποψη ανύπαρκτη ίσως... .Ο δεύτερος βλέπει μια πραγματικότητα δίχως κανένα βάθος, φτωχή, διαστρεβλωμένη. Ο ένας ψάχνει για το νόημα, ο άλλος για την αληθοφάνεια ως αξία. Ανάμεσα σ' αυτούς τους δύο ρόλους στεκόμαστε όλοι λιγάκι αμήχανοι, για να μην πω απελπισμένοι. Δεν υπάρχει σήμερα δίλημμα καλού-κακού, αρετής-κακίας, υπάρχει επιλογή αληθινού-ψεύτικου.

Η.Λ.: *Μήπως αρχίζεις και αισθάνεσαι ως το ξίφος του θεού;*

Ε.Α.: Κανένα ξίφος κανενός θεού, εκτός κι αν ονομάσουμε θεό την κοινή λογική.

Η.Λ.: *Και όμως υπάρχει στα λεγόμενά του, για μένα τουλάχιστον, μια ευδιάκριτη οσμή «θεολογίας».*

Ε.Α.: Η δική μου θεολογία είναι παιδαριωδώς απλή, είναι η θεωρία που διακρίνει το πρωτότυπο απ' το αντίγραφο, είτε σε συγκινήσεις αφορά αυτό είτε σε φιλίες είτε σε έρωτες είτε στο γράψιμο είτε στο τι νιώθεις για το θάνατο. Δεν την ξέρω βέβαια καλά. Ιδανικός θεολόγος θα 'ταν, όχι εκείνος που γνωρίζει το δόγμα, αλλά αυτός που ξέρει να βλέπει το ιερό σε καθετί συναισθηματικά υγιές και βαθύ, τελοσπάντων αληθινό...

Η.Λ.: *Επιμένω. Άκουσα «νόημα», άκουσα «αληθινό», άκουσα «ιερό»...*

Ε.Α.: Πρόκειται για συνώνυμα.

Η.Λ.: *Ας θεωρήσουμε ότι τα συνώνυμα συγκλίνουν προς μία λέξη, και ας υποθέσουμε κατά πως τα λες, ότι η όλη σου αναζήτηση είναι η ανάκληση αυτής ακριβώς της λέξης. Ας! Θα ήθελα να μου πεις με την οποιαδήποτε πείρα σαράντα χρόνων βίου και την ασφαλέστερη πείρα πέντε βιβλίων, σε ποιο σημείο τής εν γράμμασι ναυσιπλοΐας βρίσκεσαι, και εάν και κάποτε υπάρχει περίπτωση να φτάσεις στο τελικό λιμάνι.*

Ε.Α.: Η λέξη που λες θα 'ταν το τέλειο ποίημα και τέτοιο δεν υπάρχει. Προϋποθέτει εξάλλου την ουτοπία τού να γίνουμε απόλυτα λακωνικοί, να κάνουμε την ίδια τη ζωή μητρική μας γλώσσα. Πράγμα αδύνατο. Περιοριζόμαστε να γράφουμε και να ξαναγράφουμε το ίδιο νόημα αλλιώς κάθε φορά. Αυτό μπορεί να προσφέρει μια κάποια εσωτερική ευρυχωρία, την ευτυχία, τη χαρά του να κάνεις το κρυφό, το αληθινό, προφανές και απτό. Τώρα, τα περί τελικού λιμανιού μού φαίνονται κάπως ιδεαλιστικά και πομπώδη. Εγώ δουλεύω σαν κηπουρός, λίγο από δω, λίγο από κει...

Η.Λ.: *Αυτή η συνέντευξη λοιπόν, Ευγένιε, έχει αυτοαναιρεθεί. Αν καθετί το αληθές και ουσιαστικό πρέπει να είναι κεκρυμμένο, τότε πού βρίσκουμε την ειλικρίνεια μιας δημόσιας συνομιλίας;*

Ε.Α.: Η ειλικρίνεια βρίσκεται σ' αυτόν που θα τη διαβάσει. Μόλις διαβαστεί μια συνέντευξη, σε περίπτωση βέβαια που είναι απ' αυτές που αξίζει να διαβαστούν, μόλις διαβαστεί λοιπόν, παύει να είναι δημόσια. Ξαναγίνεται κρυφή, οπότε ή πιάνει λίγο τόπο ή παραγράφεται – σαν αδίκημα. Διότι είναι *και* αδίκημα, να μη γελιόμαστε.

Η.Λ.: Και ακόμη και αυτό μπορεί να συχωρεθεί...

ΚΩΣΤΗΣ
ΓΚΙΜΟΣΟΥΛΗΣ

Μια νύχτα με την κόκκινη

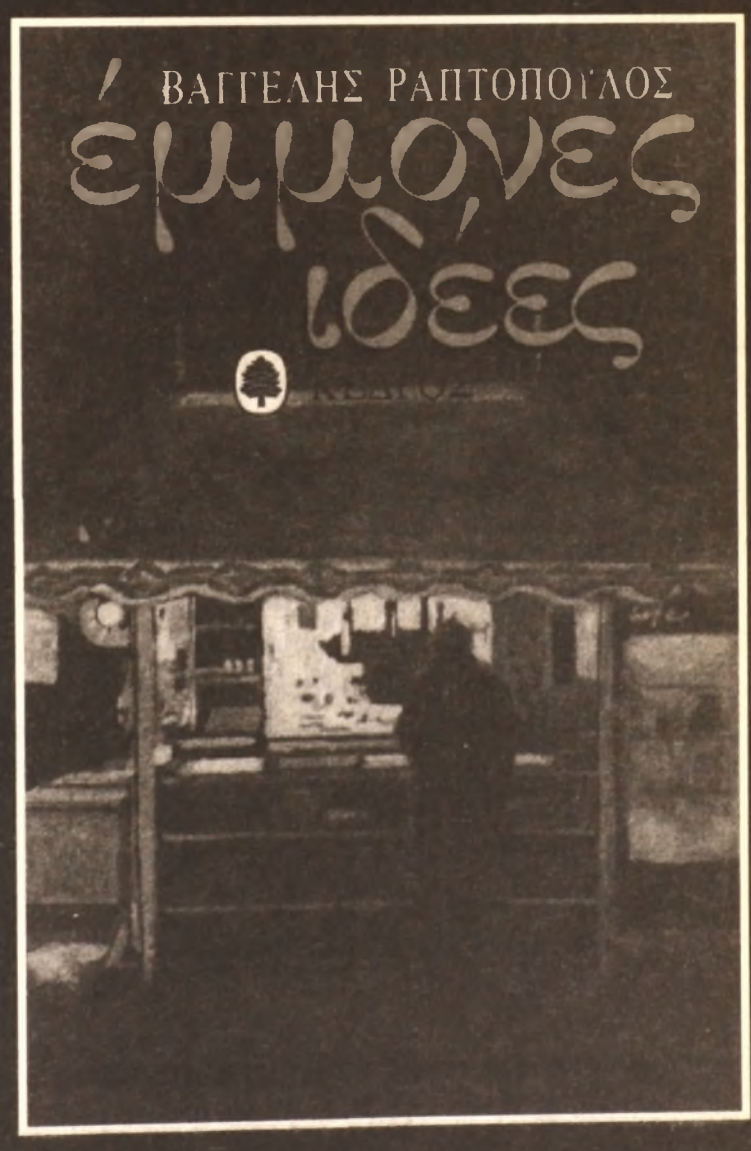
μυθιστόρημα

ΒΑΓΓΕΛΗΣ
ΡΑΠΤΟΠΟΥΛΟΣ

Έμμονες ιδέες

μυθιστόρημα

ΚΕΔΡΟΣ
ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

ΝΕΕΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΕΣ

«Τέχνη κάνουμε με ό,τι έχει απομ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΗ ΖΩΓΡΑΦΟ ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΜΕΡΤΖΑΝΗ

του Αντώνη Ξηρουχάκη

Η ζωγράφος Κατερίνα Μερτζάνη, σε μια καινούργια καμπή της πορείας της, εκθέτει στην γκαλερί Α-Δ την καινούργια δουλειά της. Ο κύριος όγκος της δουλειάς αυτής, σχέδια πάνω σε χαρτί που έχει «ντυθεί» με κοινά υλικά περιτυλίγματος, ανοίγουν έναν νέο δρόμο στον εκφραστικό προβληματισμό της καλλιτέχνιδος. Το χιούμορ διεκδικεί συστατικό ρόλο στην προσπάθεια για άρθρωση της προσωπικής της γλώσσας. Το πείραμα μας φάνηκε ενδιαφέρον και ζητήσαμε μια συνομιλία μαζί της.

•*Με την ευκαιρία της έκθεσής σου στην γκαλερί Α.Δ. είπαμε να μιλήσουμε για ζωγραφική – κι αμέσως τα βρίσκω δύσκολα αφού η ζωγραφική είναι κυρίως υπόθεση του χεριού, όχι του λόγου.*

– Ίσως αναγκαζόμαστε σήμερα να μιλάμε όλο και πιο πολύ, μια και σε αλλοτινούς τρόπους εικαστικής έκφρασης η εικόνα και μόνον έφτανε να δηλώσει, να διασαφηνίσει και να πραγματώσει το λόγο. Τώρα εμείς με λόγια, λόγια... θα καταφέρουμε να αποτάξουμε τη βασκανία ή θα μεταρσιώσουμε την εικόνα με ηθική και κουλτούρα;

•*Ας αρχίσω, λοιπόν, ρωτώντας σε ποιο είναι το θέμα στη ζωγραφική. Είναι κάποιες αξίες που μας περιβάλλουν; Μιλώ για έναν πολιτισμικό ορίζοντα, στα όρια του οποίου κινούμαστε και ο οποίος μας καθορίζει.*

– Αυτές τις αξίες ή απαξίες βιώνει και ο καλλιτέχνης αναγκαστικά. Το πρόβλημα όμως ήταν πάντοτε το ίδιο, η οργάνωση του χώρου του, η εναρμόνιση του παντός πάνω στο μουσαμά. Μην ξεχνώντας πως το κάθε έργο τέχνης είναι παιδί της εποχής του και πως κάθε πολιτισμική περίοδος δημιουργεί τη δική της τέχνη που δεν θα επαναληφθεί, με ξαναενδιαφέρει (με ένα καινούργιο όμως ενδιαφέρον) η οργάνωση του χώρου στον Πιέρο ντε λα Φραντσέσκα. Φαίνεται λοιπόν πως ξαναβρίσκω σ' αυτόν, μαζί με εκατομμύρια ακόμη θαυμαστές του, το σπέρμα –ας πούμε– του μέλλοντος... Με χιλιάδες συναισθήματα απελπισίας.

•*Παρ' όλα αυτά έχω την εντύπωση μιας τελείως διαφορετικής οργάνωσης του χώρου στον Βαν Γκογκ ας πούμε και στον Πιέρο ντε λα Φραντσέσκα, αντίστοιχα. Έχω την αίσθηση άλλων κόσμων, και είναι ο χώρος, η προοπτική, τα μεγέθη, το πλάσιμο της ύλης που διαπραγματεύονται αυτή την ιδιαιτερότητα.*

– Τρομάζω τώρα μιλώντας για πολύ μεγάλους καλλιτέχνες, όπου ανακαλύπτεις πάντα καινούργιους και όχι εντελώς διασαφηνισμένους κώδικες επικοινωνίας.

Ωστόσο, οφείλω να πω και για τις δυο περιπτώσεις, πως ενώ ανήκουν ριζικά στη συγκεκριμένη πολιτισμική τους περίοδο, διαθέτουν τη δύναμη που επενεργεί στο θεατή σε πλάτος και σε βάθος, έξω δηλαδή από την εποχή τους. Και ενώ διαφοροποιούνται μεταξύ τους, μαζί με τον ιστορικό πολιτισμικό τους περίγυρο, ωστόσο συνδέονται σταθερά με το εσωτερικό τους νόημα και σκοπό: αυτόν της μεγάλης τέχνης.

•*Με ενδιαφέρει να σε ρωτήσω κάτι, πέρα από το διαχρονικό στην τέχνη. Πώς θα εκφράσει ο καλλιτέχνης την εποχή του, πώς θα αντιληφθεί το πραγματικό και πώς θα το συνδέσει, θα το ανασύρει από την αποσπασματικότητά του;*

– Μιλάμε για τη γλώσσα. Πώς να μιλήσεις σήμερα; Στην εποχή του Μότσαρτ γινόταν πολλή μουσική. Τότε υπήρχε μια γλώσσα τρέχουσα, η γλώσσα που εμπεριείχε τις συγκεκριμένες νόρμες της εποχής. Τότε μπορούσες να χρησιμοποιήσεις τη γλώσσα που ήταν σε κοινή χρήση, δεν χρειαζόταν να εφεύρεις ένα καινούργιο γλωσσικό σύστημα. Σήμερα, με ποιο γλωσσικό σύστημα να εκφραστεί ο καλλιτέχνης, σε ποιους κοινής χρήσεως κώδικες να στηριχθεί;

•*Αναρωτιέμαι, ωστόσο, μήπως μπορούν' ανακαλύψουμε ρέουσες γλώσσες μας, κώδικες επικοινωνίας, που ανασβήνουν το σήμα τους σαν ρυθμικά φαινόμενα, νέα γνώση και νέους τρόπους που υπαγορεύουν την ανάγκη μιας νέας καστικής γλώσσας...*

– Σε περιόδους πλούσιες πολιτισμικά όπως ει ο Καντίνσκυ, διαφορετικές προσωπικότητες της τέχνης προσεγγίζουν σ' σταθμό. Οι καλλιτέχνες αυτοί προχωρούν και παραμερίζουν τα τεράστια ρια που σκεπάζουν το σταθμό και ετοιμάζουν το έδαφος για τον ένα, τον μεγάλο ζωγράφο, τον μεγάλο δραματιστή, που θα σύρει τη χειραφέτηση της ανθρωπότητας η οποία αντιστέκεται συνεχώς. Τέτοιες περιπτώσεις είναι το έργο του Μότσαρτ ή αυτή του Βαν Γκογκ, που κάηκαν μέσα στην υπάρχουσα γλώσσα για να την ανανεώσουν. Έτσι λοιπόν δεν υπάρχει λόγος να αφεθούμε σε συμβάσεις ή ευκαιρίες που άφθονες προσφέρονται από τα τρέχοντα. Ούτε ωφελούν τα ρίσσια γνώσης ή η συσσώρευση εμπειριών ζωής. Τα δεδομένα σου και τα αποσματά τους προκύπτουν από τη δουλειά στο εργαστήριο. Μαθαίνεις να κάνεις δουλειά, ένα επάγγελμα. Έτσι τουλάχιστον στον ξεκινάς...

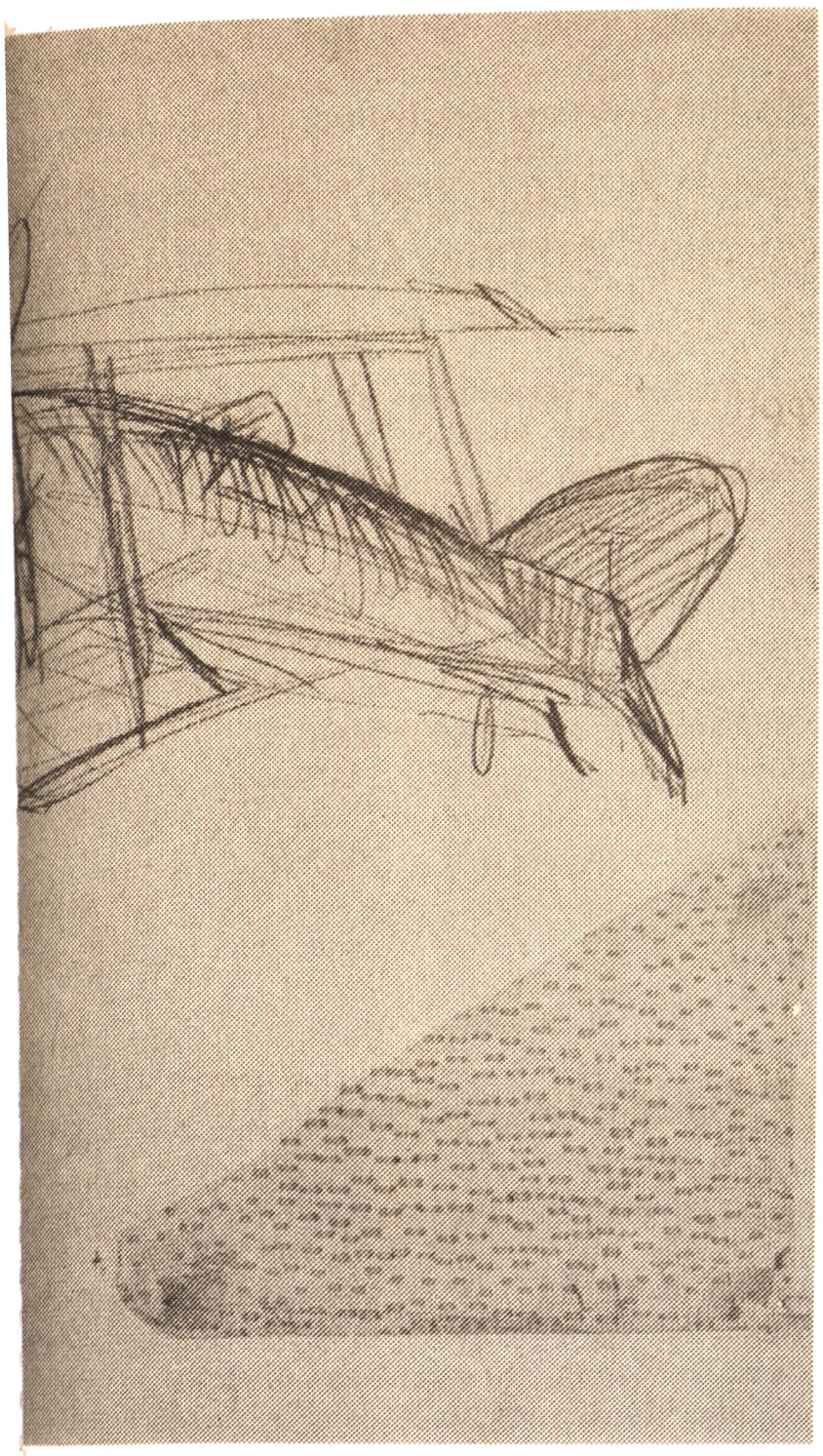
•*Ας περάσουμε, όμως, από το γενικό μερικό – τι θα 'λεγες να μιλήσουμε για αξία; Το δραματικό στοιχείο σήμερα πούμε, πώς γίνεται αντιληπτό και πώς νά στη ζωγραφική;*

– Βιώνουμε μια ασάφεια σήμερα, κρυμμένο πνεύμα κακού – και το δραματικό είναι ότι μας το κρύβουν. Η στάση στάση και του καλλιτέχνη, είναι να ξεγει από τον καθαρό και ζεστό του βιωχώρο και να διακινδυνεύσει τη διαμορμένη προσωπικότητά του έξω στο κρύ

•*Και το δραματικό στη ζωγραφική σο*

– Το δραματικό υπάρχει με την έννοια έκφρασης της τραγωδίας και όχι του σωπικού μου δράματος. Προτιμώ το ματικό να προσεγγίζεται μέσα από το

ει όταν τα 'χουμε όλα ξοδέψει»

Έργο της Κατερίνας Μερτζάνη, από την έκθεσή της στην Α-Δ.

ή και το γελοίο ακόμα. Ελπίζω μάλι-
α εμπεριέχει και το αισιόδοξο. Εξάλ-
δεν μπορούμε να εστιάσουμε στο
ατικό «εδώ», αφού το άγνωστο «πού»
το ζήτημα.

σου πω τι με προκαλεί στη δουλειά
Είναι εκείνες οι «κουρτίνες», τα φίλ-
τα προστατευτικά διαφράγματα που
ς, λες και κάτι οργανικά ευαίσθητο ή
ολικά σκληρό για το βλέμμα έχει
αλυφθεί και πρέπει να το προστατεύ-
να προστατεύσεις εμάς από αυτή την
ύμνωση. Αυτή ήταν η προηγούμενη
ση μου στην γκαλερί Α.Δ. Κάτι οργα-
του πάλλει, που χάσκει γυμνό, όπως
μας το αποκαλύπτει μια τομή, που γίνεται με το μαύρο φούμο του σχεδίου. Έχουμε ανάγκη κάποιας προστασίας για να το δούμε αυτό, όπως η ζελατίνα που ιριδίζει ή το διάφανο πλαστικό με τις καρδούλες στα έργα που εξέθεσες πέρσι στην «Art Athina» – που απαλύνουν τη σύσπαση, τις σκληρές απολήξεις των φυτικών στοιχείων, τα οποία διακρίνονται σχεδιασμένα από κάτω.

– Αυτό ας το πει ο θεατής. Εξάλλου, στη ζωγραφική, αν μπορούσαν όλα να εξηγηθούν, δεν θα είχε λόγο ύπαρξης – δεν νομίζεις; Είναι αλήθεια, βέβαια, πως φοβάμαι την τεράστια φόρτιση και γι' αυτό φροντίζω και για την αποφόρτιση, την ανάπαυλα.

• *Ας έρθουμε σ' αυτά που έχω δει από την έκθεση που ετοίμασες τώρα. Αυτά τα φύλλα παλιού χαρτιού γραφής, φθαρμένα κάπου επίτηδες, χρωματισμένα σαν τυχαία, σαν μια έκκριση, μια εκχύμωση να διέτρεξε, να διαπότισε την επιφάνεια και ύστερα σαν κάτι ξένο, ευτελές (κομματάκια στρας, χαρτάκια), να επικάθησε, να επικολλήθηκε, συνθέτοντας ένα νόημα εκκρεμές, μισό, αμφίσημο, κάτι μεταξύ σοβαρού, τυχαίου, αδιάφορου και απολύτως απαραίτητου.*

– Τι να πω τώρα εγώ γι' αυτά. Είναι πολύ ωραία και πρέπει να σ' ευχαριστήσω (γέλια...). Κοίταξε, έχει να κάνει και με τη δυσκολία να μιλήσουμε σήμερα, τις δυσκολίες άρθρωσης μιας εικαστικής γλώσσας που λέγαμε πιο πριν. Για το τυχαίο, ναι, είναι κάτι, που μπορούμε να μιλήσουμε γι' αυτό, όπως το χαρτί γραφής που ανέφερες. Υπήρχε στο εργαστήριο και το χρησιμοποίησα επειδή ήταν χρόνια μπροστά μου. Κάποτε, βέβαια, το είχα διαλέξει από άλλα της αγοράς, αλλά καθόλου δεν θέλω να ξεκινώ κάτι λέγοντας «και τώρα θα ζωγραφίσω σε χαρτί Α4». Αυτό είναι ένα λάθος. Το υλικό ήταν εκεί, απόκτησε μια αναγκαιότητα μέσα από τη δουλειά, δεν προϋπήρξε ως επιλογή, ούτε ως ιδέα.

• *Υπάρχει σ' αυτή τη νέα δουλειά σου μια εξέλιξη ως προς τη γλώσσα; Τι θα μπορούσες να πεις γι' αυτά τα μικρά χαρτιά που δείχνεις;*

– Να το πω εξέλιξη; Σίγουρα είναι πιο δύσκολο. Είναι σαν να έχεις αδειάσει (αφού είπες, είπες...) ένα κιούπι από το λάδι του και, με το περίσσευμα, να προσπαθείς να πεις κάτι.

• *Όχι το απόσταγμα;*

– Όταν λέμε *απόσταγμα* εννοούμε κάτι το ευγενές, το ωραίο. Τα φοβάμαι αυτά· άστο έτσι, *το περίσσευμα*.

Ξέρεις, τέχνη κάνουμε μ' αυτό, που απομένει όταν τα 'χουμε όλα ξοδέψει. Όλα... Γνώσεις, δεξιότητες, ιστορία.

Όλα τα μέσα που έχουμε στη διάθεσή μας. Προσπαθούμε ν' αρθρώσουμε έχοντας ακόμα διακινδυνεύσει την αθωότητά μας, την άδολή μας σχέση με τα πράγματα. Και αυτό το έργο δεν θα 'ναι ούτε το πρώτο ούτε το δεύτερο ούτε το τρίτο που φτιάξαμε. Θα 'ναι ίσως το τέταρτο που δεν προφτάσαμε και γι' αυτή τη δυσκολία μιλούν τα προηγούμενα – όπως ίσως και για το δρόμο που διανύσαμε μέχρις εδώ.

• *Μου έρχεται στο νου αυτή η σπασμένη πλάκα της Σίβα με το ζητούμενο όνομα του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Εκείνη η αρχαιολόγος ζητούσε ένα πλήρες νόημα μέσα από τα θραύσματα. Αντίθετα, αισθάνομαι πως ο καλλιτέχνης, εσύ τώρα, νοιάζεσαι για τα θραύσματα με αντίθετη διαδικασία σύνθεσης από αυτήν της αρχαιολογίας: συλλέγοντας ό,τι βρίσκεται γύρω σου, παράταιρα στοιχεία ασύνδετα, επιχειρώντας μια συγκόλληση που θα βρει ή δεν θα βρει, πέρα από προθέσεις, το νόημά της.*

Ανάγνωση στα χρόνια των CD-ROM

του Αργύρη Παναγόπουλου

Οι μικροί και μεσαίοι παραδοσιακοί εκδότες βιβλίων νιώθουν να απειλούνται. Εκτός από τον ανταγωνισμό των μεγάλων εκδοτικών βιομηχανικών συγκροτημάτων έχουν εφεξής να αντιμετωπίσουν και την εμφάνιση των CD ROM...

Κανείς δεν ξέρει πώς θα αντιμετωπίσουν οι εκδότες βιβλίων (καλύτερα οι «εκδότες της κουλτούρας») τις τεχνολογικές αλλαγές που ριζοσπαστικοποιούν τον τρόπο με τον οποίο γράφονται, τυπώνονται, πωλούνται και διαβάζονται τα βιβλία.

Έως πριν από λίγο καιρό τα πράγματα ήταν αρκετά απλά για τους εκδότες βιβλίων. Πρώτα διάβαζαν τα χειρόγραφα, μετά έκλειναν τα συμβόλαια και, τέλος, παρακολουθούσαν την παραγωγή, τη διακίνηση, τη διαφήμιση και την πώληση των βιβλίων. Μετά την αύξηση του κόστους παραγωγής, της τιμής πώλησης και της υψηλής φορολογίας, άρχιζαν να εμφανίζονται οι πρώτες αλλαγές στη διακίνηση των βιβλίων: από τα βιβλιοπωλεία πέρασαν στα περίπτερα, στα σουπερμάρκετ και στα ταχυδρομεία, πριμοδοτώντας ένα συγκεκριμένο είδος εκδόσεων.

Με την εμφάνιση των CD ROM* τα πράγματα γίνονται πολύ πιο σύνθετα. Σε μερικά χρόνια ίσως όλα τα βιβλία να είναι όπως τα μπεστ σέλλερ, βιβλία τσέπης για μαζική κατανάλωση ή σε τρισδιάστατες εικόνες, που θα προβάλλονται σε ένα home computer. Στις ΗΠΑ, το 32% του πληθυσμού έχει στο σπίτι του ένα personal computer και ήδη «διψά» για ηλεκτρονικά βιβλία.

Πολλές μικρές εκδοτικές επιχειρήσεις άρχισαν να κλείνουν, ενώ αρκετές μεγάλες επιχειρήσεις, παρ' όλο που συνεχίζουν να έχουν υψηλά κέρδη, περιορίζουν σιγά σιγά τις σειρές των βιβλίων που εκδίδουν.

Ιδιαίτερα στις ΗΠΑ, η κατάσταση αποκτά εκρηκτικές διαστάσεις. Η **Harper Collins**, που ανήκει στην αυτοκρατορία του Μέρντοχ, έκλεισε τη σειρά *Aaron Asher* που εξέδιδε συγγραφείς όπως ο Μίλαν Κούντερα, ο Άρθουρ Μίλερ, ο Σαούλ Μπέλοου, ο Φίλιπ Ροθ· η **Macmillan**, που την αγόρασε η γνωστή **Paramount**, έκλεισε το *Atheneum*· η Paramount έκλεισε τις εκδόσεις *Poseidon Press* και η **Morrow**, που ανήκει στην **Hearst Corp.**, αναζητεί αγοραστή εδώ και ένα χρόνο.

Οι μικροί και μεσαίοι εκδότες κανδυνεύουν να κατανοήσουν οδυνηρά ότι το βιβλίο χάνει όσο περνάει ο καιρός ολοένα και περισσότερο την εμπορική του αξία.

Οι διεθνείς εκθέσεις του βιβλίου αποτελούν το βαρόμετρο της κατάστασης. Στην πρόσφατη έκθεση βιβλίου που οργάνωσε η ABA (American Booksellers Association) με τη συμμετοχή περίπου 8.000 εκδοτών, στη θέση των απόντων μεγάλων λογοτεχνών, εμφανίστηκαν α-πό κοινού σε ένα μεγάλο περίπτερο με τον «φουτουριστικό» τίτλο *Electronic Books & Tools* μερικοί από τους μελλοντικούς «εχθρούς» του βιβλίου: η **Sony**, η **Voyager**, η **Microsoft** και η **Compton New Media.** Δεν είναι τυχαίο ότι ένας εκδοτικός κολοσσός σαν την **Penguin** αγόρασε για 462 εκατ. δολάρια μια ηλεκτρονική εταιρεία όπως η **Software Toolworks** και ότι η **Random House** στα συμβόλαια που κλείνει περιλαμβάνει και τον όρο που της εγγυάται το 5% των δικαιωμάτων για να *«προετοιμάσει, αναμεταδώσει, δημοσιεύσει, πωλήσει και διανείμει το βιβλίο κάτω από οποιαδήποτε ηλεκτρονική μορφή»*. Οι αμερικανοί εκδότες διαμέσου της ABA, σε μια έσχατη προσπάθεια να ανοιχτούν στο ευρύ κοινό, προετοίμασαν μια τηλεοπτική εκπομπή, τη *First Edition*, που αναμεταδίδεται από 275 ιδιωτικά κανάλια και έχει στόχο να πείσει τους υποθετικούς αγοραστές που δεν μπαίνουν ποτέ σε ένα βιβλιοπωλείο να βάλουν στο σαλόνι τους μερικά βιβλία.

Στην ηπειρωτική Ευρώπη τα πράγματα είναι λίγο διαφορετικά και πρώτη απ' όλους φαίνεται ότι το κατάλαβε η αγγλική αλυσίδα δισκοπωλείων-βιλιοπωλείων **Virgin**, η οποία προσπάθησε να συνδυάσει την πώληση των δίσκων με τα βιβλία. Στο τεράστιο υποκατάστημά της στα Ηλύσια Πεδία, στο Παρίσι, τα βιβλία φαίνονται εκτός τόπου και χρόνου. Ήδη το καλοκαίρι αναγκάστηκε να κλείσει στη Γερμανία πρώτο της μεγάλο υποκατάσ μα στο Βερολίνο, ενώ την ί τύχη ετοιμάζεται να ακολου σει και το υποκατάστημά στο Αμβούργο. Στο Βερολί εξάλλου, το τέλος της Virgin ακολούθησαν και οι Γάλλοι Fnac.

Η οικονομική κρίση και η λειψη μεγάλων επενδύσε στις νέες τεχνολογίες επιτρέ ακόμα κάποια αισιοδοξ στους ευρωπαίους εκδότες. μικροί και μεσαίοι εκδότ όμως, δεν έχουν κατανοήσ ακόμα το μέγεθος των αλλαγ που θα πραγματοποιηθούν σ άμεσο μέλλον.

Στη φετινή φθινοπωρινή έκθ ση του βιβλίου, στη Φρ γκφούρτη, παραβρέθηκ 8.800 εκδότες από 100 χώρ όπου εξέθεσαν 360 χιλιάδες β βλία· οι επισκέπτες αυξήθηκ κατά 20%, ξεπέρασαν δηλα τις 300 χιλιάδες (στην έκθε της Μαδρίτης έφτασαν τις 6 χιλιάδες). Ανάμεσά τους ηλεκτρονικοί εκδότες ξεπε νούσαν τους 200 (σχεδόν δ πλάσιος αριθμός, σε σχέση την προηγούμενη χρονιά). Μ τα προϊόντα τους δεν παρο σίασαν καμιά σημαντική θεμ τολογική και ποιοτική αλλαγ περιορίστηκαν στα κοινά λεξ κά, προγράμματα software γ σχολεία, άτλαντες και οδηγού Παρ' όλο που στα εξώφυλλ των βιβλίων διακρίνεται μ καθαρή επιρροή από τις νέ τεχνολογίες με πιο ζωηρά χρ ματα, αντιγράφοντας τη γραφ

* Βλ. σχετικά το άρθρο του Θανάση Ρεντζή «Συμπαγείς Δίσκοι» στο τχ. 566 του ΑΝΤΙ (9.12.1994, σσ. 44 κ.ε.).

υπόσταση των εικόνων των
D ROM, δεν πραγματοποιή-
κε η αναγγελλόμενη από
λλούς ηλεκτρονική εισβολή
ην ευρωπαϊκή αγορά. Φαίνε-
ι ότι οι ηλεκτρονικοί εκδότες
ν έχουν ακόμα διαμορφώσει
ν προσωπική τους ταυτότητα
ην αγορά. Στη Γερμανία,
πόσο, μέσα σε έναν χρόνο τα
βλία σε CD ROM από τις 30
ιάδες πωλήσεις το 1993 ξε-
ρασαν το 1 εκατ. το 1994 με
πράξεις 100 εκατ. μάρκων.
καέξι χιλιάδες νέα CD είναι
οιμα να μπουν στην αγορά!
Η οικονομική κρίση και η έλ-
ιψη μεγάλων επενδύσεων
ις νέες τεχνολογίες επιτρέπει
όμα κάποια αισιοδοξία
ους ευρωπαίους εκδότες. Η
ρώπη δεν είναι οι ΗΠΑ
ου οι computer freaks διαβά-
υν μαζικά μπεστ σέλερ –ολό-
ηρες λογοτεχνικές βιβλιοθή-
ς έχουν εκδοθεί και περιλαμ-
ίνουν από 150 μέχρι 950 βι-
ία καθαρά λογοτεχνικά βι-
ία– και οι εγκυκλοπαίδειες
CD μέσα σε λίγο χρόνο έ-
υν ξεπεράσει σε πωλήσεις
παραδοσιακές εγκυκλοπαί-
ιες. Στην Ευρώπη μπορούμε
ι διαβάζουμε ή, μάλλον καλύ-
ρα, να βλέπουμε σε ένα CD
έργα του Σαίξπηρ και του
άφκα, με ολόκληρη την κριτι-
ή που έχει γραφτεί γι' αυτά.
Πρόσφατα συναντήθηκαν στη
αρκελώνη πάνω από 60 «ποι-
ικοί» εκδοτικοί οίκοι από την
υρώπη, τις ΗΠΑ και τη Λατι-
ή Αμερική για να συζητήσουν
ην *«αμηχανία των εκδοτών στο*
λος του αιώνα». Από τις πα-
εμβάσεις των εκδοτών φάνη-
ε αμέσως ότι όχι μόνο δεν
χουν ενιαία στρατηγική για να
ντιμετωπίσουν την κατάστα-
η, αλλά και ότι, τουλάχιστον,
ι Λατινοαμερικανοί και οι Ευ-
ωπαίοι της Μεσογείου δεν
χουν κατανοήσει *το μέγεθος*
ων πολιτιστικών αλλαγών που
ρόκειται να επιφέρει η είσο-
ος των νέων τεχνολογιών στο
ώρο του βιβλίου.

Σύμφωνα με τον **Χουάν Κρουζ**, του εκδοτικού οίκου Alfaguara της Μαδρίτης, τα βιβλιοπωλεία δεν ελκύουν τον αναγνώστη στην αναζήτηση του βιβλίου, γιατί διατηρούν έναν αναγεννησιακό σεβασμό για τα βιβλία, τα οποία παρουσιάζονται μόνο στα ειδικά σημεία πώλησης, παραβλέποντας ότι σήμερα το μεγαλύτερο βιβλιοπωλείο είναι η τηλεόραση. Ο Cruz παρέλειψε όμως να ενημερώσει τους ξένους εκδότες ότι η ισπανική τηλεόραση κατήργησε τη μοναδική εκπομπή αφιερωμένη στο βιβλίο. Ο **Αντουάν Γκαλλιμάρ**, ιδιοκτήτης του ομώνυμου παρισινού εκδοτικού οίκου, τόνισε ότι το βιβλίο αντιπροσωπεύει ένα τμήμα της ελευθερίας που αδυνατεί να καλύψει η τηλεόραση και οι εφημερίδες, ενώ ο **Μάριο Βάργκας Λιόσα** καθησύχασε τους εκδότες που ανησυχούν μπρος στην ηλεκτρονική εισβολή στον εκδοτικό χώρο, με τη γνωστή λατινοαμερικανική αισιοδοξία: «*Το βιβλίο είναι ένα μέσον επικοινωνίας πολύ πιο ελεύθερο από κάθε τηλεοπτικό μέσο... δεν πιστεύω ότι η τεχνολογία αποτελεί έναν κίνδυνο για τους μικρούς και δημιουργικούς εκδοτικούς οίκους*».

Οι βορειοευρωπαίοι και οι αμερικανοί εκδότες έχουν μια άλλη σχέση με τις νέες τεχνολογίες. Για τον Γερμανό **Μίκαελ Κλετ** του εκδοτικού οίκου Klett Cotta, οι εκδότες θα πρέπει να προσαρμοστούν στις νέες τεχνολογίες, ενώ για τον νεοϋορκέζο **Ρίτσαρντ Σήβερ** η ηλεκτρονική έκδοση θα κάνει τα βιβλία πιο προσιτά στο κοινό, πιο οικονομικά και πιο αποτελεσματικά. Παρ' όλ' αυτά στη Βρετανία η επιτροπή ανταγωνισμού ζήτησε να καταργηθεί η 50ετής, πια, συμφωνία ανάμεσα σε εκδότες και βιβλιοπώλες που απαγορεύει την πώληση των βιβλίων σε χαμηλότερη τιμή από αυτή του εξωφύλλου.

Πάντως, στο τέλος οι μικροί και μεσαίοι εκδότες θα αναγκαστούν να κατανοήσουν ότι για τις αυτοκρατορίες των multimedia –όπως η αμερικανική **Time Warner**, η γερμανική **Bertelsmann**, η γαλλική **Hachette**, η ιταλική **Mondadori**, οι βρετανικές **Reed Elsevier** και **News Corporation**, που ελέγχουν την παγκόσμια αγορά διαμέσου εκατοντάδων εκδοτικών οίκων σε κάθε χώρα–, το βιβλίο χάνει την εμπορική του αξία...

Η ροή των νέων τεχνολογιών ξεπερνά τα ίδια τα δημιουργήματά της. Ένας από τους διευθυντές της Paramaount, που ήδη έχει σχεδιάσει να εκδώσει μέσα στα προσεχή 2-3 χρόνια το 35% των εκδόσεών της σε CD, δήλωσε πρόσφατα ότι μέσα σε πέντε χρόνια τα CD θα αντικατασταθούν από τα νέα media που θα εισβάλλουν στον εκδοτικό χώρο (τα on line-service, τις pay-TV, την αλληλεπιδρώμενη τηλεόραση κ.λπ., τα οποία αποπροσανατολίζοντας πολιτικά την κοινή γνώμη των διαφόρων χωρών ετοιμάζονται να ριζοσπαστικοποιήσουν τις μορφές επικοινωνίας στις ανεπτυγμένες κυρίως χώρες.

Φυσικά, όλες αυτές οι αλλαγές στον εκδοτικό χώρο δημιουργούν πολλά νομικά, πολιτικά και κυρίως κοινωνικά προβλήματα, αν θεωρήσουμε ότι οι διάφορες πια μορφές «βιβλίων» αποτελούν μέσα αναμετάδοσης της γνώσης, της κουλτούρας, των εξουσιών.

Θα ήταν ενδιαφέρον να ξέραμε πώς προτίθεται να προστατεύσει το ελληνικό υπουργείο Πολιτισμού τα «συγγραφικά» μας δικαιώματα, όταν π.χ. εκδοθούν οι αρχαιολογικές μας συλλογές σε κάποιες σειρές CD-ROM στις ΗΠΑ και θα κυκλοφορήσουν σε όλες τις αγγλόφωνες χώρες (καναδάς, Αυστραλία, Ν. Ζηλανδία, Βρετανία, Ν. Αφρική κ.λπ.) αποκομίζοντας από τη μια τεράστια κέρδη στις μεγάλες εταιρείες ενώ από την άλλη δεν θα έχουμε καμία δυνατότητα παρέμβασης. Ας μην πάμε όμως τόσο μακριά. Αυτές τις μέρες κυκλοφόρησε, ήδη, στην Ιταλία, χάρη στον επίτιμο πολίτη της Αθήνας **Λουτσιάνο ντε Στεκέντζο**, μια σειρά κόμικς και βιντεοκασετών με τίτλο *Οι μεγάλοι ελληνικοί μύθοι*, στην τιμή των 2.000 δρχ.

ΤΟΜΟΙ ΤΟΥ ΑΝΤΙ

Ετοιμάστηκαν και διατίθενται στα γραφεία του περιοδικού οι τόμοι ΛΣΤ' και ΛΖ' (Α' και Β' εξάμηνο του 1992) του ΑΝΤΙ.Οι τόμοι αντιστοιχούν στα τεύχη από 484 έως και 497 (ΛΣΤ') και από 498 έως και 511 (ΛΖ').

Οι τόμοι του ΑΝΤΙ είναι το συμπυκνωμένο, πολύτιμο χρονικό της πολιτικής, κοινωνικής και πολιτιστικής μας ζωής.Στα γραφεία του περιοδικού μπορείτε να προμηθευτείτε και παλιότερους τόμους.

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΑ

του ΓΙΩΡΓΟΥ ΑΡΑΓΗ

Δεοντολογική ένδεια, ανακρίβειες και άλλα

Στο τέταρτο τεύχος του περιοδικού *Ποίηση* δημοσιεύτηκε κριτική παρουσίαση της ανθολογίας *Η δεύτερη μεταπολεμική ποιητική γενιά (1950-1970)*, την οποία υπογράφει η κ. Δώρα Μεντή. Πιστεύω γενικά ότι σε κείμενα που ελέγχουν κάποιο έργο ή άλλο κείμενο ο αντιέλεγχος είναι περιττός. Γιατί οι αναγνώστες έχουν την ευχέρεια να διαβάσουν το ελεγχόμενο έργο ή κείμενο και να σταθμίσουν τη βασιμότητα ή όχι της κριτικής που του γίνεται. Για την παραπάνω όμως κριτική παρουσίαση της κ. Μεντή, επειδή ο ανθολόγος δεν ζει πια και επειδή προκύπτουν γενικότερα ζητήματα δεοντολογίας και προβληματισμού, είμαι υποχρεωμένος να παρασπονδήσω στη γενική άποψη που προσημείωσα.

Ασχολούμαι με την κριτική της λογοτεχνίας, πρακτικά και θεωρητικά, κάπου τριάντα χρόνια. Και το περισσότερο που έχω μάθει με το πέρασμα του καιρού να εκτιμώ είναι μερικές κοινότοπες κι ωστόσο θεμελιώδεις προϋποθέσεις της κριτικής πράξης. Μεταξύ των οποίων προέχει η τήρηση ορισμένων αρχών δεοντολογίας, όπως π.χ. εντιμότητα από τη μεριά του κριτικού, επαρκής συναφής προπαίδεια, πλήρης γνώση του εκάστοτε αντικειμένου της κριτικής, τεκμηρίωση με σαφήνεια των ετυμηγοριών κ.λπ. Δυστυχώς το γραφτό της κ. Μεντή (εφεξής κ. Μ.) το χαρακτηρίζει δεοντολογική ένδεια, ενώ βρίθει από ανακρίβειες, συγχύσεις εννοιών, αντιφάσεις και ψεύδη. Χρέος μου ήδη να τεκμηριώσω τα λεγόμενά μου.

α) Δεοντολογική ένδεια.

1) Τα ατοπήματα αρχίζουν αμέσως από την παρουσίαση της βιβλιογραφικής ταυτότητας της ανθολογίας. Η κ. Μ. παραλείπει την *Εισαγωγή* —κάτι που δεν έκανε κανείς από τους προηγούμενους που ασχολήθηκαν με την ανθολογία— μολονότι της αφιερώνει το μισό της περίπου κείμενο. Παρωνυχίδα θα πεις. Βέβαια, παρωνυχίδα, ενδεικτική ωστόσο.

2) Η κριτική παρουσίαση της ανθολογίας και της εισαγωγής εκτείνεται σε 6½ δίστηλες σελίδες του περιοδικού. Από αυτές, οι 3½ αφορούν την ανθολογία και έχουν ως εξής. Οι 2½ καλύπτονται από την ουδέτερη περιληπτική περιγραφή της ανθολογίας (παράθεση κυρίως στοιχείων από τον πρόλογο του Ευαγγέλου που αφορούν το ιστορικό της πρωτοβουλίας του) και η μία από αρνητικές παρατηρήσεις. Η ανθολογία, από τα πράγματα, αλλά και σύμφωνα με ρητή δήλωση του ανθολόγου, αποβλέπει στο να πληρώσει ένα κενό που χρόνιζε. Τι συμβαίνει λοιπόν, ανταποκρίνεται στον προορισμό της ή όχι; Ή, μ' άλλα λόγια, έχει κάποια σημασία που τυπώθηκε αυτός ο τόμος ή δεν έχει; Η κ. Μ., χωρίς ν' ασχοληθεί καθόλου με τη θετική πλευρά της ανθολογίας, περνάει αμέσως στις επικρίσεις. Ένας τόμος δηλαδή εξακοσίων τόσων σελίδων, έργο μακρόχρονου μόχθου ενός ανθρώπου εγνωσμένης ποιητικής ευαισθησίας, που αφορά την ανθολόγηση 45 ανανθολόγητων ώς τη στιγμή αυτή ποιητών, αντιμετωπίζεται σαν εκδοτικό μείον. Έστω. Αλλά τι τέλος πάντων καταλογίζεται ως μειονέκτημα του έργου; Μήπως ότι ο ανθολόγος είναι άμουσος; Μήπως ότι ανθολογεί τους ποιητές με πολιτικά ή γλωσσικά ή λαϊκίστικα κριτήρια, ή ότι σακατεύει τα ποιήματά τους όπως ο κ. Β. Βασιλικός; Όχι, τίποτε από αυτά. Το θαν
μο μειονέκτημα της ανθολογίας είναι
σύμφωνα με τη γνώμη της κ. Μ., έπρεπ
περιλαμβάνει άλλους δύο ποιητές κα
παραλείπει δύο ή τρεις από τους ανθολ
μένους. Λοιπόν, προσωπικά, δεν έχω αι
ρηση να συμφωνήσω με το πρώτο σχε
της γνώμης της και μάλιστα να το επει
νω. Θα παρατηρούσα ωστόσο ότι συνοί
η γνώμη της θα μπορούσε να αφορά ανε
γικά οποιαδήποτε σοβαρή ανθολογία,
ρίς να αναιρεί την αξία της. Θα παρατηρ
σα επίσης πως, όταν κάποιος παραγνωρ
τη θετική προσφορά ενός έργου για να π
τάξει τόσο επιμέρους και σχετικού κύρ
αντιρρήσεις, αυτός ο κάποιος φανερώ
μεταξύ άλλων, ότι δεν διαθέτει στοιχει
αίσθηση των αναλογιών.

3) Η ίδια τακτική ακολουθείται και σ
αντιμετώπιση της εισαγωγής. Διατίθεντ
σελίδες για την ουδέτερη περιληπτική π
γραφή της και μία για αρνητικές παρατη
σεις. Αλλά μια εισαγωγή, όσο και να θ
ρηθεί αποτυχημένη, δεν παύει να αποτι
ειδολογικό δεδομένο που θέτει ερωτήμα
Π.χ. τι τύπος εισαγωγής είναι, ποιες
γκρίσεις προκαλεί με άλλες εισαγω
ποιος είναι ο προβληματισμός και τι π
κρίνει ο-η κριτικός κ.λπ. Η κ. Μ. δεν θ
τέτοια θέματα και πιθανότατα τα θεω
άνευ σημασίας. Περνάει έτσι με συνοπ
διαδικασία στις αρνητικές παρατηρήσ
Και όχι μόνο αρνητικές αλλά και αβασ
στες και αυθαίρετες, όπως θα φανεί απ
παρακάτω.

4) Δεοντολογικό ατόπημα συνιστά επί
η άγνοια του έργου των ανθολογημέν
ποιητών. «Πρόκειται κυρίως» παρατη
«για τους νεότερους Κ. Πασβάντη, Χ. Ρ
μελιωτάκη και Π. Σωτηρίου, οι οποίοι σ
φωνα με τα ανθολογημένα ποιήματά τ
δεν φαίνεται να παρουσιάζουν στενή σχε
παρελθόντος-παρόντος» — όπως υποσ
ρίζω εγώ στην εισαγωγή. Αν και η παρα
ρηση είναι καθεαυτή άστοχη, το χειρότε
είναι πως η κ. Μ. βγάζει συμπεράσμα
έχοντας υπόψη της μόνο τα ανθολογημέ
ποιήματα των ποιητών. Δίνοντας έτσι
την εσφαλμένη εντύπωση στους αναγν
στες ότι η εισαγωγή βασίζεται μόνο στα
θολογημένα ποιήματα. Ενώ θα ήταν αρκε
να ρίξει μια ματιά στα αποσπάσματα τ
ποιημάτων που παραθέτω για να διαπιστ
σει το αντίθετο. «Η ανθολόγηση» γράφ
αλλού «στηρίχτηκε, με ελάχιστες εξαιρ
σεις (ποιήματα του Ν.Α. Ασλάνογλου κ
του Μ. Μουντέ), στις συγκεντρωτικές εκδ
σεις του κάθε ποιητικού έργου...». Λοιπ

ε ελάχιστες εξαιρέσεις αλλά με πάρα
ές. Π.χ. Αγγελάκης, Αλεξάκης, Δημου-
Ελευθερίου, Ζενάκος, Καραγιάννη,
ρύρης. Τσακνιάς και πολλοί άλλοι. Να
ιωθεί ακόμη ότι σ' όλες σχεδόν τις πε-
όσεις που υπήρχαν συγκεντρωτικές εκ-
ις υπήρχαν και νεότερες αυτοτελείς
γές από τις οποίες ανθολογήθηκαν
ματα.

λλο σοβαρό δεοντολογικό παράπτωμα
ελεί ο αήθης υπαινιγμός (σελ. 197,
ρη στήλη, σειρές 9-13 από κάτω) ότι η
λόγηση των ποιημάτων έγινε και με τη
λάβηση των ποιητών. Μπορώ να βε-
σω ότι η ανθολογία πραγματοποιήθη-
αδιάβλητο τρόπο. Και επικαλούμαι τη
υρία των ίδιων των ποιητών και ιδιαί-
τριών που βρέθηκαν κοντά στον ανθο-
του Μάρκογλου, του Μέσκου και του
ρίου

νακρίβειες. Το γραφτό για το οποίο μι-
ρίθει από ανακρίβειες. Γι' αυτό θα πε-
στώ εδώ ενδεικτικά σε περικοπές μο-
. Στη σελίδα 198 διαβάζουμε ότι «Η
ια της "γενιάς" ορίζεται με βάση εξω-
ά (χρονολογικά, ιστορικά) και ενδο-
νικά κριτήρια (γλωσσικοί προσδιορι-
), από τον Γ. Αράγη». Η περίοδος αυτή
έχει δύο ανακρίβειες. Πρώτα γιατί δεν
γίνομαι με την έννοια καμιάς γενιάς.
νοια της λέξης γενιά είναι ένα θεωρη-
πρόβλημα που δεν το πραγματεύομαι
εισαγωγή. Η άλλη ανακρίβεια βρίσκε-
στην αυθαίρετη κατάταξη συλλήβδην
ιστορικών προσδιορισμών στα εξωτε-
«κριτήρια». Οι ιστορικοί προσδιορι-
– και όχι κριτήρια – διακρίνονται σε
και είναι οι εξής. 1) Οι ιστορικές συν-
ς κάτω από τις οποίες έζησαν οι ποιη-
2) Η συμπεριφορά των ποιητών στα
σια της λογοτεχνικής κοινότητας. 3) Τα
κειμενικά δεδομένα, όσον αφορά τις
μακές μαρτυρίες των ποιητικών έργων.
ά τα τελευταία, τα ενδοκειμενικά δεδο-
ι, κατά ποια λογική είναι εξωκειμενι-
Το παράδοξο είναι ότι παρακάτω η κ.
α σημειώνει ως ενδοκειμενικά αντιφά-
ντας έτσι με τον εαυτό της. Στη σελίδα
διαβάζουμε ότι «προκύπτουν εύλογες
ρίες από το σύστημα των κατηγοριοποι-
ων οι οποίες στηρίζονται αφενός σε ένα
σημαντο κριτήριο και αφετέρου...». Κι
ς, γνωρίζοντας κανείς απλά ελληνικά
ρεί να διαβάσει στη σελίδα 27 της εισα-
ής τα ακόλουθα. «Η διάκριση των κατη-
ών αυτών γίνεται με γνώμονα δύο βα-
ά κριτήρια: Τον τρόπο με τον οποίο συ-
τιέται μέσα στα ποιήματα το παρελθόν
ο παρόν και τον τρόπο με το οποίο βιώ-
αι το παρόν».

γ) Σύγχυση εννοιών. Στην αρχή της εισαγωγής τονίζω ότι αναφέρομαι στους ποιητές της ανθολογίας με «βάση χρονολογικούς, ιστορικούς και γλωσσικούς προσδιορισμούς και όχι με καθαρά ποιητικούς». Και παρακάτω: «Θα ήθελα να προειδοποιήσω πάλι πως δεν αναφέρομαι στην καθαρά ποιητική (ή ποιοτική) πλευρά των έργων. Συνεπώς οι διακρίσεις τις οποίες επιχειρώ δεν έχουν αξιολογικό χαρακτήρα, αλλά περιγραφικό ή καλύτερα συστηματικό». Είναι τάχα άγνωστο πως στην κριτική των λογοτεχνικών έργων το αξιολογικό στοιχείο είναι «εκ των ων ουκ άνευ»; Παρά ταύτα η κ. Μ. θεωρεί ότι στην εισαγωγή κάνω «κριτική ανάλυση» και εφαρμόζω «κριτική μέθοδο» και πραγματοποιώ «κριτική επισκόπηση» και μελετώ «την ιδιαίτερη ποιητική φυσιογνωμία της γενιάς» και άλλα συναφή. Αναρωτιέμαι αν είναι πολύ να ζητούμε από μια επίδοξο κριτικό να μη συγχέει τόσο βασικές έννοιες. Να σημειωθεί πως οι αρνητικές παρατηρήσεις που αφορούν την εισαγωγή αντλούνται στην πλειονότητά τους από αυτό το εννοιολογικό μπέρδεμα.

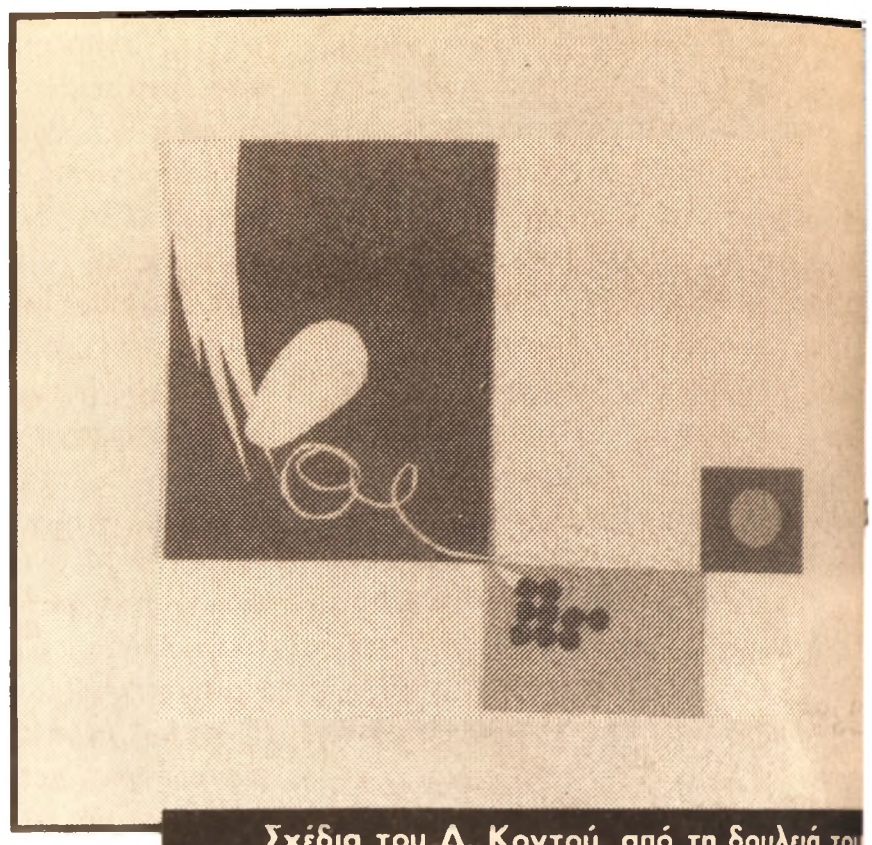
δ) Αντιφάσεις. Έχω επισημάνει ήδη ορισμένη αντίφαση στα προηγούμενα. Ιδού και άλλες. «Η αμερόληπτη στάση του ανθολόγου επιτυγχάνεται σε ικανοποιητικό βαθμό...». «Ωστόσο, η όλη ανθολόγηση βαρύνεται με σημαντικές παραλείψεις και αρκετή δόση υποκειμενισμού...». Σε άλλο σημείο δέχεται ότι η ανθολόγηση των ποιητών «επισφραγίζεται από το προσωπικό γούστο του ανθολόγου». Παρακάτω όμως θεωρεί αυτό το «γούστο» αμελητέα ποσότητα.

Ας αφήσω όμως τις αναφορές στα επιμέρους, που δεν έχουν τελειωμό, για να μιλήσω γενικότερα. Έχω λόγους να πιστεύω πως ο Ευαγγέλου θα συμφωνούσε μαζί μου αν έλεγα πως δεν δημιούργησε την τέλεια και υπεράνω κρίσεων και συζητήσεων ανθολογία. Το βιβλίο μοιραία ανταποκρίνεται στις διαστάσεις και στα όρια της προσωπικότητας του ανθολόγου. Κι αυτό συμβαίνει με όλες τις ανθολογίες χωρίς εξαίρεση. Θα πρέπει όμως, αν όχι τίποτε άλλο, να του αναγνωριστεί ο ερευνητικός μόχθος, η αφιλόκερδη επιμονή και το μεράκι της δουλειάς του. Δεν είναι λίγο να έρχονται σήμερα στην επιφάνεια αξιόλογοι ποιητές που ήταν θαμμένοι εξαιτίας της κριτικής μας ανεπάρκειας. Και φυσικά, όταν ανθολογούνται τέτοιοι ποιητές, όπως π.χ. ο Πασβάντης, τον πρώτο και κυριαρχικό λόγο τον έχει η προσωπική γνώμη του ανθολόγου – κάτι που τονίζεται στον πρόλογό του. Γνώμη που οφείλουμε να κρίνουμε με βάση το έργο των συγκεκριμένων ποιητών και όχι με την πενιχρή ή ανύπαρκτη συναφή κριτικογραφία, την οποία επικαλείται η κ. Μ. Το ίδιο ισχύει για τους ποιητές που έχουν ποσοτικά μικρό έργο. Ο ανθολόγος δηλώνει ρητά στον πρόλογό του (σελ. 13) ότι στην ανθολογία περιλαμβάνονται ποιητές που «με το έργο τους, μικρό ή μεγάλο σε έκταση – δεν έχει σημασία – έχουν κερδίσει την προσωπική τους φωνή...». Όταν λοιπόν ισχυρίζεται η κ. Μ. ότι ο Ευαγγέλου υπήρξε ασυνεπής στο λόγο του, ανθολογώντας ποιητές με μικρό έργο (Καρανικόλας, Σωτηρίου), δυστυχώς ψεύδεται. Όποιος διαφωνεί με την ανθολόγηση ορισμένων ποιητών οφείλει να βασιστεί στην κρίση του και όχι στη δήθεν ασυνέπεια του ανθολόγου. Ή, αν θέλει να προχωρήσει περισσότερο, ν' ασκήσει εμπράγματη κριτική στο έργο των ποιητών αυτών και να δείξει ότι είναι χαμηλής ποιοτικής στάθμης. Πάντως, όπως και να 'ναι, στο πλαίσιο των προσωπικών εκτιμήσεων υπάρχει πάντα ανοιχτό πεδίο συζητήσεων. Αρκεί βέβαια να έχουν αγαθά κίνητρα.

Δυο λόγια τώρα για τη δική μου δουλειά. Όταν καταπιάστηκα με την εισαγωγή της ανθολογίας ήταν προκαθορισμένα τρία πράγματα. Ο τίτλος της ανθολογίας, το ηλικιακό φάσμα των ποιητών που θα περιέχονταν σ' αυτήν, ο αριθμός και τα ονόματα των ποιητών αυτών. Αυτά ανήκαν στη δικαιοδοσία του ανθολόγου και είχαν προκριθεί από την προεργασία που είχε ήδη προηγηθεί. Συνεπώς η εισαγωγή δεν αφορά γενικά και απεριόριστα «τους ποιητές της δεύτερης μεταπολεμικής γενιάς», όπως αβασάνιστα δέχεται η κ. Μ., αλλά τους ποιητές της ανθολογίας. Και τους αφορά τους ποιητές αυτούς κατεξοχήν από τη μεριά των τριών προσδιορισμών που δηλώνονται προγραμματικά στην αρχή. Θα ήθελα να πω με την ευκαιρία ότι προηγούμενη θεωρητική δουλειά πάνω στο δοσμένο υλικό δεν υπήρχε, με αποτέλεσμα η μελέτη του ν' αρχίσει από το μηδέν. Επίσης, όταν θελήσει κανείς να ταξινομήσει ένα τέτοιο υλικό με συγκεκριμένες αναφορές στο κάθε έργο, πολύ λίγη βιβλιογραφική βοήθεια θα βρει από συστηματική άποψη. Αυτά βέβαια δεν σημαίνουν κατά κανένα τρόπο ότι ζητώ ελαφρυντικά. Κάθε άλλο. Από τη στιγμή που ένα βιβλίο δημοσιεύεται υπόκειται, στα επιμέρους και στο σύνολό του, σε δημόσιο έλεγχο. Και έλεγχο χωρίς όρους. Από την άποψη αυτή, τόσο οι θετικές όσο και οι αρνητικές απόψεις ή παρατηρήσεις, είναι εξίσου ευπρόσδεκτες. Άλλωστε, οι θετικές και οι αρνητικές παρατηρήσεις δεν είναι το πρωτεύον στην κριτική ενός έργου. Το πρωτεύον, αυτό από το οποίο εξαρτιέται το κύρος μιας κριτικής, είναι το επίπεδό της.

«ΠΑΛΙΑ ΣΧΕΔΙΑ», ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΟΝΤΟ

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

Σχέδια του Δ. Κοντού, από τη δουλειά του παρουσιάζεται στην γκαλερί Μαρίας Παπαδοπού

του ΔΗΜΗΤΡΗ ΧΑΡΙΤΟΥ

Αν μέσα στις κρυφές της παραδοχές η τέχνη αποτελεί (και) ένα στοίχημα με το χρόνο, τότε αυτή η πληθωρική σειρά σχεδίων, φτιαγμένων στην περίοδο 1958-1963, που παρουσιάζει τώρα ο Δημήτρης Κοντός στην γκαλερί «Μαρία Παπαδοπούλου», είναι ο νικητής.

Στοίχημα με το χρόνο

Οταν το 1960 οι τρεις τότε τριαντάχρονοι Τσόκλης, Κοντός, Καράς (υπότροφοι στο Παρίσι) εξέθεταν δείγμα της δουλειάς τους στο ΑΤΙ, ο Αλ. Ξύδης έγραφε ότι αυτή «...φάνηκε σαν μια μεμονωμένη εκδήλωση που αντιμετώπισε εχθρότητα και αδιαφορία, παρά την ποιότητα των έργων της, ίσως γιατί αντιπροσώπευε τις πιο πρόσφατες τάσεις της παρισινής αφαίρεσης» (περ. *Ζυγός*, Ιούλιος '65).

Στο μεγάλο αυτό διάστημα που μεσολάβησε, ιδιαίτερα μεγάλο αν αναλογιστούμε την ταχύτητα με την οποία τρέχουν οι αισθητικές μεταβολές στον διεθνή εικαστικό «στίβο», ο Δημήτρης Κοντός κράτησε για τον εαυτό του (ηθελημένα) τη μικρότερη δυνατή δημοσιότητα –και όσα «ωφελήματα» τη συνοδεύουν– μια στάση, όμως, διαμετρικά αντίθετη προς την αξία και κυρίως τη σημασία του έργου του, όπως το γνωρίσαμε στις αριθμητικά λίγες παρουσιάσεις που ο Κοντός έχει πραγματοποιήσει μέχρι σήμερα («Μεταμορφώσεις» 1963, «Ημερολόγιο» 1965, «Roman Pictural» 1968, «Λατρευτικά» 1975). Και αιφνίδια, να πάλι στο αθηναϊκό προσκήνιο.

Δεν γνωρίζουμε, ούτε και έχει νόημα, κάτω από ποιες διαδικασίες εσωτερικής ωρίμανσης ή και παρόρμησης αποφάσισε να δείξει τώρα αυτά τα σχέδια σε χαρτί. Ξέρουμε, όμως, πλέον καλά, μέσα από αυτή την ευφρόσυνη, που δοκιμάσαμε, έκπληξη πόσες χρονολογικές εντοπίσεις, τι είδους συγκριτικές επαναξιολογήσεις και επαναπροσδιορισμούς ιστορικών αφετηριών της σύγχρονης ελληνικής τέχνης μάς υποχρεώνουν –με εντιμότητα και θάρρος– να κάνουμε, αυτές οι αρυτίδωτες, είτε νοητικά ελεγχόμενες είτε αυτοματικά ποιητικές είτε in parvo κοσμολογικές, γραφές...

Και φυσικά η νίκη δεν εντοπίζεται, δεν αφορά την «αφαίρεση» καθαυτή, ως το «αντίπαλο δέος» του ρεαλισμού. Αυτοί οι δύο βασικοί τρόποι δημιουργικής έκφρασης αντλούν το κύρος τους από χιλιάδες χρόνια πριν. Ετούτη η νίκη του στοιχήματος ανήκει στη συγκεκριμένη δουλειά του Κοντού, στην κατακύρωση της αντοχής, της αυθεντικότητας που αποπνέει τούτη η χωρίς όρια δυνατότητα έρευνας του εσωτερικού σύμπαντος, της προσωκρατικής περι-γραφής της φυσικής τάξης. Κι ακόμα, αν θέλετε, περισσότερο γιατί αυτές οι γόνιμες ραβδοσκοπήσεις δεν υπηρέτησαν τον εκφυλισμό της παραγωγικής εκμετάλλευσης.

Πάνω στο χωρίς όρια λευκό χαρτί, σύμβολο αλλά και χρηστική πραγματικότητα, ο παλμός της απόλυτης ελευθερίας, η δηλαδή προϋπόθεση της καλλιτεχνικ μιουργίας, αποδεσμεύει την πρώτη χ νομία, το εμβρυακό κύτταρο της κίν Και εγένετο γραμμή! Μία κοινωνί αρχέγονου, όπου η σύλληψη ταυτό με την απόληξη γίνονται «είναι» και αυτοδύναμο μπορεί και επαναλαμβά γαλαξιακά ή περατώνεται αιφνίδια στη γοητεία μιας αφοπλιστικής αυτά ας.

Η φύση δεν έχει ψυχή, δεν γνωρίζει τ λό και το κακό, δεν δραματουργεί. «Ο εν τω νω ο μη πρότερον εν τη αισθήσε τέχνη του Κοντού το γνωρίζει πολύ Στέκεται στέρεα ανάμεσα στη νόησ τη δυνάμει φύση, όχι την παραστατικ αναρχείται μυθιστορώντας γεμάτη με γραμμές, κύκλους, σπείρες, ορά και ατέλειωτες προτάσεις δημιουργίας τη διακριτική, σχεδόν δευτερεύουσα μασίας, χρήση του χρώματος. Μια τ δηλαδή, που δεν γνωρίζει το έρεβος την παραίσθηση ούτε τις «τραγικές» γκρούσεις χρωμάτων και πυκνών ε νειών. Ούτε ο Ντοστογιέφσκι ούτε ο κα ούτε ο Φρόυντ «δασκάλεψαν» – χώς– τον Δημήτρη Κοντό για τις «πρ κάτω» απερίγραπτες καταδύσεις υπαρξιακού άγχους. Και δεν υποστη ται εδώ μια αξιολογική ιεράρχηση. Ζ μα δυσεξερεύνητων επιλογών είναι.

Να διακινδυνέψει κανείς πως όταν ο ντός έφτιαχνε αυτά τα σχέδια ήταν χα μενος μέσα στη ζωτική ορμή που του ζε η πρωτεϊκή έμπνευση μιας εξαρχής φής των πάντων.

Λίγες σκέψεις για τον Άνθρωπο που ξεχάστηκε

Μπορεί να μεταφερθεί το τελευταίο μυθιστόρημα του Δημήτρη Νόλλα στον κινηματογράφο; Και, τι θέλει επιτέλους να μας πει αυτό το βιβλίο;

του Βαγγέλη Παπόπουλου

I

ΟΓΟΗΤΕΥΜΕΝΟΣ από τη μεταφορά της *Αβάσταχτης ελαφρό-ας του είναι* στη μεγάλη οθόνη, ο Μίλαν Κούντερα δήλωσε ότι ην *Αθανασία* έβαλε τα δυνατά του να γράψει ένα μυθιστόρημα οποίο θα ήταν αδύνατον να μεταφερθεί στον κινηματογράφο. όντως, η πλοκή της *Αθανα-*; είναι συνειδητά αποδιορ-ωμένη κι υπάρχουν μέρη μυθιστορήματος όπου τα τάσματα του Χεμινγουαίη του Γκαίτε συζητούν στον ο κόσμο, όπως οι αρχαίοι ητές στους *Βατράχους* του στοφάνη.

βαίως, το εάν ο Κούντερα, ο ίος σπούδασε σινεμά, τα άφερε τελικά, θ' απαντηθεί τιγμή που θα γυρίσει κάποι-μια ταινία βασισμένη στην *ανασία* – πράγμα που, κατά ταπεινή μου γνώμη, δεν εί-τελικά και τόσο δύσκολο.

τι ανάλογο συμβαίνει και με *Άνθρωπο που ξεχάστηκε*.

***

ΡΑ ΤΟ ΟΤΙ τα γραπτά του λα είναι βαθιά επηρεασμέ-από τον κινηματογράφο (ο ς έχει γράψει σενάρια για τηλεόραση και τον σινεμά και ήματά του έχουν ήδη μετα-θεί στη μικρή και στη μεγά-θόνη), παρ' όλα ταύτα η μετατροπή του *Ανθρώπου που ξεχά-κε* σε σενάριο, εκ πρώτης όψεως τουλάχιστον, παρουσιάζει ιδι-ρες δυσκολίες, η κυριότερη από τις οποίες είναι ο Δούκας. ίρωας αυτός υπάρχει μόνο στη φαντασία του πρωταγωνιστή και λο γεγονός θα πρέπει να αποκαλυφθεί μόνο στο τέλος. Θα εμ-φανίζεται, λοιπόν, το φάντασμα του Δούκα στη διάρκεια της ται-νίας, παραπλανώντας τους θεατές (χωρίς να τους αποκαλύπτεται ότι *είναι* φάντασμα – αυτό εννοώ) ή μήπως όχι;

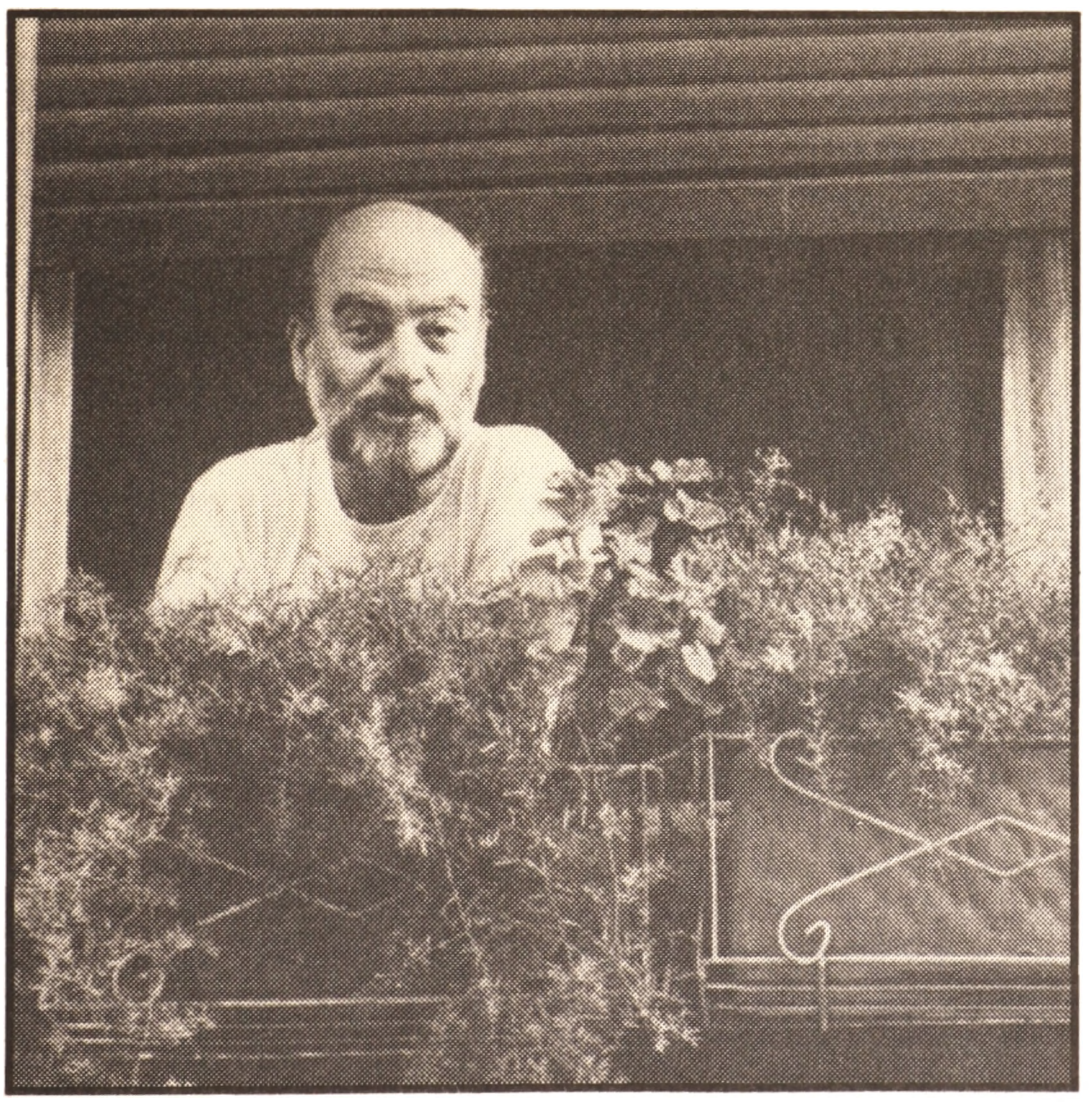
Στην εποχή της εικόνας, προκειμένου να μεταφράσουμε σε εικό-νες κάποιες λέξεις, αναρωτιόμαστε μήπως θα πρέπει να τις αφή-σουμε υπό μορφήν λέξεων.

Τι μεγαλύτερο εμπόδιο μπο-ρεί να συναντήσει ένας σενα-ριογράφος;

***

ΚΙ ΟΜΩΣ, η λύση μού φαίνε-ται εξαιρετικά απλή.

Ο Δούκας εμφανίζεται –ή και τελοσπάντων ο Μαξ νομί-ζει ότι τον βλέπει μπροστά του– τρεις φορές, αν δεν κάνω λάθος, μέσα στο μυθιοστόρη-μα: η πρώτη, κάπου κοντά στην αρχή, με την άφιξη του πρωταγωνιστή στο αεροδρό-μιο· η δεύτερη, κοντά στη μέ-ση του βιβλίου, όταν ο Μαξ παρά τρίχα να χτυπήσει με το αυτοκίνητό του το φάντασμα του Δούκα· και τέλος, τρίτη και φαρμακερή, η συνάντηση και η κουβέντα ανάμεσα στους δυο τους, μέσα στην κα-μπάνα του ξενοδοχείου όπου μένει ο Μαξ, στις τελευταίες σελίδες.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΝΟΛΛΑΣ

Ε, λοιπόν, ο Δούκας θα μπο-ρούσε κάλλιστα να εμφανίζεται και τις τρεις φορές, ο θεατής της ταινίας θα παραπλανιόταν ασφαλώς, όπως παραπλανάται και ο αναγνώστης του βιβλίου – ώσπου, εν τέλει, θα του αποκαλυπτόταν ότι στην πραγματικότητα ο Δούκας υπήρχε μόνο στη φαντασία του Μαξ.

Η ΛΥΣΗ ΑΥΤΗ (η οποία δεν είναι η μοναδική, ασφαλώς χωράνε κι άλλες) ίσως είναι υπερβολικά απλή και χοντροκομμένη, δεν παύει να είναι εφικτή όμως. Στο κάτω κάτω ζούμε στην εποχή της εικόνας και, ευτυχώς ή δυστυχώς, από την εποχή του δεν μπορεί να ξεφύγει κανένας μας.

II

ΕΑΝ ΘΑ ΕΠΡΕΠΕ να χαρακτηρίσουμε τον πρωταγωνιστή του *Ανθρώπου που ξεχάστηκε* με μία μόνο φράση, θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο Μαξ Φραγκούλης *«γλείφει σήμερα εκεί όπου εχτές έφτυνε»*! Από μέλος μιας ακροαριστερής ομάδας στη διάρκεια της γεότητάς του, έχει σήμερα μετατραπεί σε κορυφαίο στέλεχος μιας πολυεθνικής εταιρείας, που έρχεται από την Αγγλία στην Ελλάδα με στόχο την εξαγορά της προβληματικής ΚΛΩΣΤΕΛ.

Οι σχέσεις του Μαξ με την προδοσία είναι πολύπλευρες κι απλώνουν τα πλοκάμια τους σε ολόκληρο το βιβλίο· ή, μάλλον, ολόκληρο το βιβλίο είναι μια σπουδή πάνω στο θέμα της προσδοκίας και δεν θα ήταν υπερβολή εάν λέγαμε ότι όπου κι αν σκάψει κανείς μέσα σ' αυτό το κείμενο θ' ανακαλύψει μια προδοσία –όχι μόνο του ήρωα– προς κάτι ή κάποιον. Για να παραμείνουμε στον Μαξ, όμως, οι δοσοληψίες του με το σταθερά επαλαμβανόμενο μοτίβο του μυθιστορήματος, αρχίζουν όταν στη δεκαετία του '70 προδίδει τον Δούκα, τον σύντροφό του στην αντιστασιακή οργάνωση· στη συνέχεια, διευρύνονται για να περιλάβουν και την προδοσία προς την πατρίδα, ώσπου να φτάσουν τελικά στο σημείο ν' αγκαλιάσουν ακόμα και τον ίδιο του τον εαυτό – αυτό ακριβώς είναι το φάντασμα του Δούκα που εμφανίζεται κι αρχίζει να κυνηγάει τον Μαξ ως σύγχρονη Ερινύα.

Μήπως, όμως, μιλώντας μας για τον Φραγκούλη, ο *Άνθρωπος που ξεχάστηκε* μιλάει για μια ολόκληρη γενιά, η οποία ξεκίνησε εναντίον του καπιταλισμού, για να καταλήξει στις μέρες μας να τον υπηρετεί ολόψυχα; Ή, με άλλα λόγια, για μια γενιά η οποία, όπως και ο Φραγκούλης, *«γλείφει σήμερα εκεί όπου εχτές έφτυνε»*;

***

ΔΕΝ ΞΕΡΩ ΤΙ ΝΑ ΠΩ, δεν είμαι σίγουρος. Κι ακόμα πιο πολύ, ακόμα κι αν δεχτούμε την εκδοχή, την ερμηνεία αυτή ως αληθινή, δεν είμαι καθόλου σίγουρος για το ότι η γενιά του Φραγκούλη (η γενιά του Νόλλα) καταδιώκεται σήμερα από Ερινύες και οδεύει προς τον γκρεμό.

Αυτό που ξέρω είναι ότι η γενιά του Μαξ ξεκίνησε πιστεύοντας σε συλλογικά όνειρα, για να τα δει να κουρελιάζονται στη συνέχεια. Και ο ρομαντισμός, ο ιδεαλισμός που διαψεύδεται, ενενήντα εννιά στις εκατό φορές (το υπόλοιπο ποσοστό οδηγείται στην αυτοκαταστροφή) μετατρέπεται σ' έναν αδίστακτο και φονικό κυνισμό – το είδος του κυνισμού που επικρατεί στις μέρες μας, αφού η γενιά του Μαξ είναι εκείνη που κατέχει τη στιγμή αυτή την εξουσία.

Υπό το πρίσμα αυτό, η αναβίωση του εθνικισμού και η νεο-ορθοδοξία είναι δύο υποκατάστατα του ρομαντισμού, του ιδεαλισμού από τον οποίον εμφορούνταν η γενιά του Φραγκούλη στο ξεκίνημά της, δυο προπύργια ενάντια στον φονικό κυνισμό που κυριαρχεί στις μέρες μας και στον οποίο φαίνεται ότι δεν αντέχουν να παραδοθούν απροκάλυπτα όλοι, να δεχτούν να ζουν όλοι έναν βίον αβίωτο!

***

ΘΑ ΜΠΟΡΟΥΣΑ ακόμη να προσθέσω εδώ ότι, τη διάψευση και τη συνεπαγόμενη μετάλλαξη της γενιάς του Μαξ, η δική μου γενιά την παρακολούθησε να συντελείται μπροστά στα έκπληκτα μάτια της, όπως κάποιος που υποχρεώνεται να παρακολουθήσει ξύπν έναν εφιάλτη. Προτιμώ, όμως, να μη μιλήσω για τη δική μου γεν μια γενιά η οποία υπήρξε μάλλον μεταβατική. Πείτε ότι δυσκολ ομαι να μιλήσω για τον εαυτό μου, γιατί έχω τη μύτη μου πολύ ντά στον καθρέφτη.

Διακρίνω, όμως, καθαρά –πιο καθαρά– τον τρόπο με τον οπ συμπεριφέρεται η επόμενη, η νεότατη γενιά.

***

Η ΓΕΝΙΑ ΠΟΥ ΕΠΕΤΑΙ της δικής μου, μεγαλώνει με ελάχιστες ταπάτες, μέσα σ' ένα κλίμα γενικευμένο και ισοπεδωτικού πρα *ματισμού*, όπως κατ' ευφημισμόν αποκαλείται ο φονικός κυνισμ της γενιάς του Φραγκούλη. Η νέα αυτή γενιά είναι πολύ πιο κυνι από όλες σχεδόν τις προηγούμενες – ή, τουλάχιστον, από ό,τι ήτ όλες οι προηγούμενες στο ξεκίνημά τους. Παρ' όλα αυτά, επει ακριβώς βρίσκεται στο ξεκίνημά της κι είναι αδύνατον να μην τ φει αυταπάτες, να μην είναι αισιόδοξη, ιδεαλιστική και συγκε λυμμένα έστω, ρομαντική – ο κυνισμός της είναι σαφώς διαφορ κός, αμείλικτος αλλά όχι φονικός, ένας κυνισμός ειρωνικός, σ καστικός ίσως και, κυρίως, παιγνιώδης.

Η νέα αυτή γενιά, η γενιά του '90 δεν έχει το παρελθόν της γεν του Φραγκούλη, δεν *«έφτυνε»* πουθενά, ούτε και πρόλαβε να τους προηγούμενους να *«φτύνουν»* κάπου, όπως η δική μου· η γε αυτή υποχρεώνεται εξαρχής να *«γλείφει»* εκεί που κάποτε *«έφτ* η γενιά του Φραγκούλη, χωρίς να της προσφέρεται καμία εναλ κτική λύση. Από εδώ πηγάζει η άνεσή της, η εξοικείωσή της με κρατούντα κυνισμό, ακόμα και το ότι με τον κυνισμό αυτόν έμ να παίζει, όπως τα παιδιά ενός μαχαιροβγάλτη έχουν μάθει να ζουν το μαχαίρι στα χέρια τους, χωρίς υποχρεωτικά να το χρησι ποιούν για να ξεκοιλιάσουν κάποιον.

***

ΤΟ ΚΛΕΙΔΙ για την κατανόηση του επερχόμενου αυτού, παιγν δους κυνισμού, βρίσκεται στα βιβλία κάποιων από τους νεότατ συγγραφείς μας, στο μυθιστόρημα *Το σοφό παιδί* του Χρήστου μενίδη αλλά και στη συλλογή διηγημάτων *Έξω η ζωή είναι πι χρωμη* της Αμάντας Μιχαλοπούλου.

Για τα βιβλία αυτά, όμως, δεν σκοπεύω να μιλήσω εδώ, δεν ε του παρόντος.

III

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΕΙΝΑΙ ότι όσο αληθοφανής, όσο πειστική κ είναι η ερμηνεία του *Ανθρώπου που ξεχάστηκε* την οποία προ φερα – τόσο με τρομάζει. Ίσως κι επειδή ακριβώς είναι τόσο στική και αληθοφανής, σαν να αποτελεί τη μόνη πιθανή. Ναι τρομάζει επειδή εάν ο κόσμος του μυθιστορήματος σε διδάσκει τι, αυτό είναι η απεριόριστη δυσπιστία προς τις γενικεύσεις, τις θές ερμηνείες και τα συμπεράσματα· στον κόσμο του μυθιστορ τος τα ερωτήματα οφείλουν να παραμένουν ανοιχτά.

Η αναγωγή του Φραγκούλη σε τυπικό εκπρόσωπο της γενιάς απαγορεύεται κατά κάποιον τρόπο ή και θα πρέπει να γίνετα άκρα προσοχή, με την προσοχή που ένας πυροτεχνουργός θα εί δετέρωνε μια ωρολογιακή βόμβα. Γιατί, όχι μόνο ο *Άνθρωπος ξεχάστηκε*, αλλά κάθε μυθιστόρημα που σέβεται τον εαυτό μας-λέει-την-αλήθεια-ψευδόμενο, διογκώνοντας την πραγματ τητα και οδηγώντας την στα άκρα, ώστε να τη συνοψίσει και να νει πιο ευκρινή τα βασικά χαρακτηριστικά της, ώστε να εξερε σει τις ανεξερεύνητες ακόμα δυνατότητές της. Τα μυθιστορήμ είναι –πρέπει να είναι– ανοιχτά σε πολλές ερμηνείες.

ΟΜΩΣ, ΟΛΑ σ' αυτό το μυθιστόρημα σε πείθουν για το αντίθε-
Ο Φραγκούλης δεν έχει χτιστεί, βεβαίως, έτσι ώστε να ανάγε-
σε τυπικό εκπρόσωπο της γενιάς του – σε κανένα μυθιστόρημα
μπορεί να γίνει ποτέ κάτι τέτοιο, επειδή απλούστατα κανένας
κεκριμένος άνθρωπος δεν μπορεί να είναι καθολικός εκπρό-
τος μιας γενιάς, δεν υπάρχει τέτοιο πράγμα ούτε εντός ούτε
ός του μυθιστορηματικού σύμπαντος· παρ' όλα αυτά, η τοποθέ-
η του Φραγκούλη στη σκοτεινή, στην αρνητική πλευρά, στην
υρά του Κακού (για να το πούμε, έτσι, σχηματικά) είναι τόσο
ής, σαν να ήταν προγραμματική και εκ των προτέρων διαγε-
μμένη, σαν ο Νόλλας να έγραψε τον *Άνθρωπο που ξεχάστηκε*
ντας μια προειλημμένη απόφαση (σαν να μην ανακάλυψε τύπο-
ράφοντάς το), σαν να υπάρχει πίσω απ' τον ήρωα αυτόν μια
κρυσταλλωμένη πολιτική, κοινωνική, ιστορική, ηθική, φιλοσο-
ή θέση. Λοιπόν; Ο άνθρωπος που ξεχάστηκε είναι τελικά ένα
γραμματικό μυθιστόρημα; Ένα δείγμα ετεροχρονισμένου σο-
ιστικού ρεαλισμού;

τως έλεγε και κάποιος, το όνομα του οποίου τώρα ξεχνάω, τα
τέχνης δεν μας χρειάζονται εάν το μόνο που έχουν να μας
σφέρουν είναι ένα *μήνυμα*· για μια τέτοια δουλειά είναι πολύ
χρήσιμο κι εξυπηρετικό το ταχυδρομείο!

***

ΑΛΥΤΕΡΗ ΑΠΟΔΕΙΞΗ για το ότι ο Φραγκούλης δεν είναι
γραμματικός ήρωας και το τελευταίο μυθιστόρημα του Νόλλα
έχει γραφτεί με προειλημμένες θέσεις, είναι ο βαθμός της ζω-
νιας του· το γεγονός ότι στο μυθιστόρημα αυτό, εάν δεχθούμε
ο Φραγκούλης είναι με βεβαιότητα τοποθετημένος στην πλευ-
ου Κακού, δεν υπάρχουν άλλοι ήρωες που να παίρνουν το μέ-
του Καλού. Ο Μαξ δεν είναι κατά κανέναν τρόπο ένα κτήνος,
υλάχιστον δεν είναι περισσότερο κτήνος από όσο είναι θύμα.
άλλα λόγια, εάν πονάει, εάν πάσχει κάποιος στον *Άνθρωπο*
ξεχάστηκε, αυτός είναι ο Μαξ· ένα πρόσωπο που σε όλη την
ση του μυθιστορήματος, παρά το ότι προδίδει, ασταμάτητα
ανίζεται, ώσπου στο τέλος να συνθλιβεί, να εκμηδενιστεί πια
λώς.

ι, ο Φραγκούλης δεν είναι ένα μονοσήμαντο όργανο του Κα-
τα πράγματα εδώ δεν είναι άσπρο - μαύρο· το αντίθετο μάλ-

μυθιστόρημα, όπως λέει και ο Κούντερα, θέλει να μας πει: ο
ος είναι πιο περίπλοκος από όσο νομίζουμε!

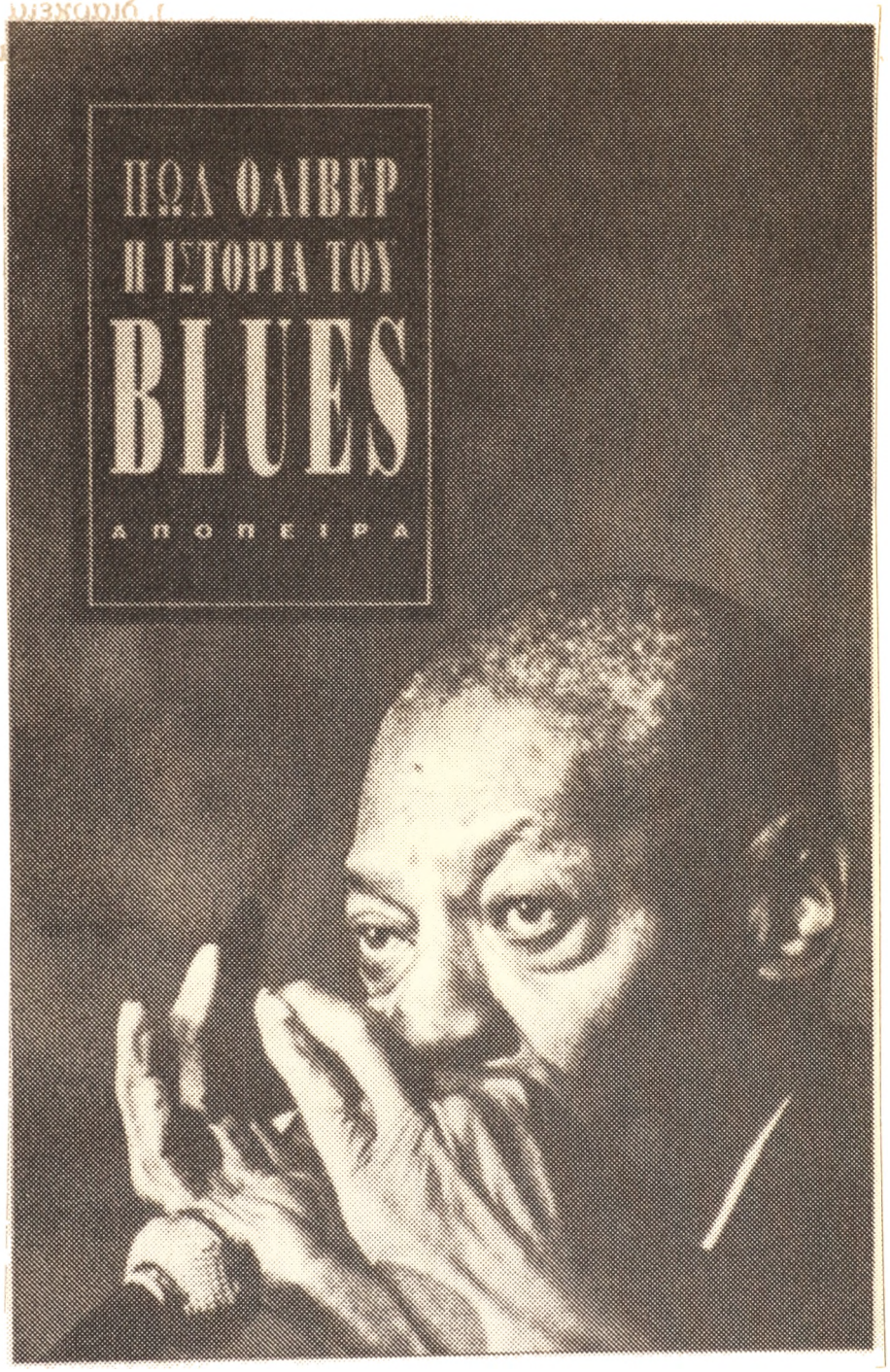
***

ΙΚΑ, ΘΑ ΗΤΑΝ καλύτερα να παραδεχτώ ότι στο βάθος ο
ρωπος *που ξεχάστηκε* δεν έχει κανένα μήνυμα (ή, μάλλον, έχει
πολλά και αντιφατικά, ώστε συχνά αλληλοεξουδετερώνο-
· και αντί να μιλάω γι' αυτό και να προσπαθώ να το εξηγήσω,
ταν καλύτερα να σωπάσω και να το ξαναδιαβάσω ίσως. Γιατί
υθιστορήματα είναι πιο έξυπνα *και* από τους δημιουργούς
και από τους αναγνώστες τους. Και κανείς δεν μπορεί να μας
ήσει, τι ακριβώς θέλει να μας πει ένα μυθιστόρημα, περισσό-
από ό,τι μπορεί να κάνει το ίδιο.

ι, οφείλω να ομολογήσω ότι δεν ξέρω τι ακριβώς θέλει να μας
Άνθρωπος που ξεχάστηκε κι ούτε ποτέ μου θα μάθω. Πράγμα
τοίο θα μπορούσε να διατυπωθεί πολύ πιο κομψά, με την πα-
ξη ταυτολογία του Χέρμαν Μπροχ: *«το μυθιστόρημα μάς*
καλύπτει ό,τι μόνον το μυθιστόρημα μπορεί ν' αποκαλύψει».
ία και παύλα.

κακλοφορεί

το απόλυτο βιβλίο για τα blues

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΠΟΠΕΙΡΑ

Ναυαρίνου 18-20, Αθήνα, τηλ. 64-50519

ΤΟ ΚΛΕΙΔΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Ένας μοναδικός ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ και ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ και ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ για την τηλεφωνία, την αλληλογραφία και την ταχύτατη διεκπεραίωση των εργασιών σας, με 1750 σελίδες, 75.000 διευθύνσεις και 100.000 τηλέφωνα, fax και telex.

Ο ΟΔΗΓΟΣ διατίθεται σε δισκέττες και σε CD, σε πρόγραμμα για P.C./X.T., P.C./A.T. και για αυτοκόλλητες ετικέττες.

Κεντρική Διάθεση:

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ
Στουρνάρη 57 & 3ης Σεπτεμβρίου
104 32 Αθήνα
Τηλ: (01) 52.00.321-23
Fax: (01) 52.00.324

ΚΟΥΠΟΝΙ ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑΣ

Προς τις "ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ" Ε.Π.Ε.
Στουρνάρα 57, 104 32 ΑΘΗΝΑ

Στείλτε μου τον Οδηγό ***"INDEXHELLAS"***
αξίας α) για Φυσικά πρόσωπα 20.000 δρχ. + 4% Φ.Π.Α.
β) για Νομικά πρόσωπα 25.000 δρχ. + 4% Φ.Π.Α.
με αντικαταβολή και θα πληρώσω τα ταχυδρομικά έξοδα.

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ: .....

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: .....**Τ.Κ.:** .....

ΠΟΛΗ: .....**ΤΗΛ.:** .....

ΥΠΟΓΡΑΦΗ .....

ΚΡΙΤΙΚΗ Βιβλίου

Αποχαιρετισμός μιας εποχής

ννης Κοντός
ευγενή μέταλλα
ιχεία Βιογραφίας
). Κέδρος, Αθήνα 1994

Γιάννης Κοντός είναι ένας τους σημαντικούς ποιητές νεότερης γενιάς. Το πρώτο βιβλίο κυκλοφόρησε το 1970 μέχρι σήμερα έχει δώσει στη οσιότητα ακόμα οκτώ βιβλία α τους ποιητικά.

ευγενή μέταλλα είναι, λοιτο πρώτο του πεζογραφικό που βλέπει το φως της δημοητας. «Στοιχεία βιογρα», είναι η ένδειξη του εξωλου. Μια ένδειξη που προεάζει τον αναγνώστη ότι τα ενα τα οποία θα διαβάσει θα γράφουν μια ζωή. Αλλά, παηλα, θα έλεγα πως είναι και ένδειξη που (με συγγραφική ότητα;) θέλει να καλύψει το παραπάνω που τα συγκεκριπεζά –και πάντα ανάλογα την εκάστοτε αναγνωστική προσέγγιση– μπορούν να φέρουν. Γιατί στην ουσία ο νώστης των *ευγενών μετάλ*πολύ λίγα θα μάθει για την ωπική ζωή του ποιητή. Εκεία τα οποία θα επικοινωνήσει τα στοιχεία μιας εποχής και κοινωνικού χώρου. Ο Γιάν Κοντός, καθώς θυμάται τις εις του με βασικά πρόσωπα πνευματικού χώρου, κατα ει έναν τόπο –την Ελλάδα ιο συγκεκριμμένα την Αθή έτσι όπως αυτός διαμορφωνόταν, αλλά και επιδρούσε στα λογοτεχνικά συμβάντα κατά τη διάρκεια μιας περίπου εικοσιπενταετίας. Ο τρόπος που υλοποιείται αυτή η καταγραφή παραμένει απόλυτα προσωπικός ως προς τη δυναμική της αφηγηματικότητάς του· μπορεί, ωστόσο, να διαβαστεί και ως ντοκουμέντο. Τα περισσότερα κείμενα έχουν γραφτεί με την ευκαιρία κάποιων επετείων (αφιερώματα σε περιοδικά, νεκρολογίες, εισαγωγές σε καταλόγους εκθέσεων κ.λπ.). Αν και αναφέρονται οι ημερομηνίες συγγραφής τους, απουσιάζουν –αδικαιόλογητα– τα στοιχεία των εντύπων όπου και έγιναν οι πρώτες δημοσιεύσεις. (Μια τέτοια καταγραφή θα πρόσφερε ένα είδος χαρτογράφησης του περιοδικού Τύπου στον τομέα, τουλάχιστον, λογοτεχνικών θεμάτων.) Ενδεχομένως θα μπορούσε κανείς να αντιμετωπίσει με επιφύλαξη ή δυσπιστία την απόφαση να αποτελέσουν ενιαία έκδοση κείμενα που γράφτηκαν εποχιακά. Ωστόσο, η άμεση καταγραφή ενός γεγονότος ή ενός συναισθήματος έχει και αυτή τη δική της αξία – άποψη που ενισχύεται από το τελικό αποτέλεσμα.

Το βιβλίο χωρίζεται σε τέσσερις ενότητες· περιέχει επιπλέον μια εισαγωγή κι ένα είδος επιλόγου.

Το πρώτο μέρος –«Τα πρόσωπα»– περιλαμβάνει κείμενα τα οποία αναφέρονται σε ανθρώπους (οι περισσότεροι τώρα πλέον νεκροί) που με το έργο τους (κυρίως συγγραφικό, ή εν πάση περιπτώσει, σχετικό με την Τέχνη) σημάδεψαν τα τελευτάια εικοσιπέντε χρόνια το πνευματικό/καλλιτεχνικό και κοινωνικό γίγνεσθαι του τόπου μας. Ενδεικτικά αναφέρω τα ονόματα των **Τσίρκα, Κάλα, Νεγρεπόντη, Αμπατζόγλου, Ελύτη, Καλλιανέση, Καμπανέλλη, Αναγνωστάκη, Χατζή,** κ.ά.

Ο Γιάννης Κοντός είχε γνωρίσει από κοντά τα πρόσωπα αυτά, είχε αγαπήσει το έργο τους. Και μέσα από κείμενα αφιερωμένα στον καθένα τους περιγράφει προτάσεις, απόψεις, θέσεις και σχέσεις. Μιλά για ανθρώπους που, ο καθένας με τον τρόπο του, έγραψαν ιστορία και τον ίδιο τον επηρέασαν ως άνθρωπο και ποιητή. Η συχνά «εν βρασμώ ψυχής» αφήγησή του διατηρεί το νεανικό πάθος του τότε, δεν κρατά αυστηρές κριτικές αποστάσεις· ούτε γίνεται κείμενο αποτίμησης έργων ή χαρακτήρων. Ίσως γι' αυτό εντέλει να καταφέρνει να περιγράφει το κλίμα μιας εποχής ως προς τη λογοτεχνική πλευρά της. Εύγλωττο το απόσπασμα από το κείμενο που είναι αφιερωμένο στη Νανά Καλλιανέση:

«... Από το 1976 (Νοέμβριος), που με πήρε στη δουλειά της, είδα πολλά. Την ίδια με την υπερηφάνεια της αγάπης να με ακουμπάει. Τη Μάρω Δούκα να δουλεύουμε μαζί. Αργότερα τον Γιώργο Ιωάννου, τον αγαπημένο μου, να μπαίνει στα γραφεία με την τσά-

Α*θήνα - Άουσβιτς* (εισαγωγή-σημειώσεις **Νίκου Σταυρουλάκη**, εκδ. «Βιβλιοπωλείον της Εστίας», 1995): η συνταρακτική στη λιτότητά της αφήγηση του Ερρίκου Σεβίλλια μας μεταφέρει στους «δύσκολους καιρούς» της γερμανικής κατοχής και στην απάνθρωπη εμπειρία της σύλληψής του από τα στρατεύματα κατοχής, τη μεταφορά του με «το τραγικό τραίνο» στο στρατόπεδο του Άουσβιτς, τον αγώνα επιβίωσής του εκεί και την επιστροφή του. Η αφήγηση, αν και γραμμένη πολύ αργότερα, ακολουθεί τον ιστορικό χρόνο και διατηρεί χρονολογικές ενδείξεις με ημερολογιακή ακρίβεια. Η εισαγωγή και οι σημειώσεις του Νίκου Σταυρουλάκη συνοψίζουν το ιστορικό πλαίσιο και το συμπληρώνουν με εξαιρετικά ενδιαφέρουσες λεπτομέρειες.

Βρίσκει κανείς σπάνια τόσο δημιουργική μεταφραστική εργασία –έργο ζωής– όσο η απόδοση στα ελληνικά από το **Νάσο Δετζώρτζη** κειμένων του **Samuel Beckett**. Η συγκέντρωση των μεταφράσεών του σε έναν τόμο με τίτλο *Πέντε κείμενα του Samuel Beckett* στα ελληνικά (εκδ. Γαβριηλίδης, 1995) δίνει το μέτρο της ενασχόλησής του με την εμπεριστατωμένη εισαγωγή και το σχολιασμό του: «Η γλώσσα γεμίζει λάσπη. Ένα τότες το φάρμακο. Να την μπάσεις μέσα και να τη γυροφέρεις μέσα στο στόμα. Τη λάσπη να την καταπιείς ή να τη φτύσεις; Να μάθεις, το θέμα, αν είναι θρεπτική και ποιες οι προοπτικές. Χωρίς νάμαι υποχρεωμένος, επειδή πίνω συχνά, παίρνω μια

μπουκιά, –είναι ένα από τα μέσα όπου καταφεύγω–, την κρατάω κάμποση ώρα, να μάθω ο λόγος αν θα μ' έτρεφε αν την κατάπινα και τι προοπτικές ανοίγονται.(...)».

Γ*η Μεσόγειος* του **Αθανάσιου Αλεξανδρίδη** (εκδ. οδός Πανός, 1994): BLOODY ΠΕΜΠΤΗ / Την είδα πολλές φορές να πεθαίνει / κάποτε κλαίγοντας στην αγκαλιά μου / κάποτε στην αγκαλιά ενός ξένου / [κάποτε μόνη της γυμνή]. / Ακόμη ένα ποντίκι, είπε η συνεπής γάτα / καταπίνοντάς το. / Μα δεν θα τελειώσουν ποτέ; / Μην ρίχνετε την καρδιά σας στα σκυλιά./ Μην ρίχνετε την καρδιά σας στα σκυλιά. / Βουλιάζει κι η φωνή της με το χτύπημα του ρολογιού· / το θέλημά σου, γύρεψα το θέλημά σου. / Η βαθύτερη επιθυμία του σώματος / είναι να φαγωθεί, είπε ο μυς.

Δ*ημόσιο Ημερολόγιο. Μια πολιτική για την εκπαίδευση,* του **Δημήτρη Α. Φατούρου** (εκδ. Καστανιώτη, 1994): Πρόκειται για αναδημοσίευση των συνεντεύξεων, ομιλιών, καθώς και ορισμένων άρθρων του Δημήτρη Α. Φατούρου την περίοδο κατά την οποία διετέλεσε υπουργός Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (13.10.93-7.7.94). Τα κείμενα αυτά, παρά τον αποσπασματικό τους χαρακτήρα, συνθέτουν την πολύ ενδιαφέρουσα οπτική ενός υπουργού που θα μπορούσε να είχε παίξει ουσιαστικό ρόλο στην «αναγέννηση της εκπαίδευσης», αν...

Ε*μείς...* του **Χ.Φ. Πικριδά** (εκδ. Δελφίνι, 1994): Σκιτσογραφήματα αντιεξουσιαστικά με ήρωες τους απανταχού ματαιόδοξους, αμετροεπείς,

ντα του και να λέει στον ακάματο Λάμπη Ράππα: "Γειά σου, Λάμπη που λάμπεις". Μετά, συνέχεια μαζί. Να τη βλέπω κάθε μέρα, με μαύρο παντελόνι, με μαύρη μπέρτα, με πλεχτά φορέματα στον τόνο του μωβ, με εξαίσια φουλάρια στο λαιμό, και με το τσιγάρο πάντα στο χέρι. Τα βιβλία να περνάνε από το χέρι της . Αλήθεια, τι χειρόγραφα, τι τυπωμένα χαρτιά είχαν περάσει από τα χέρια της. Να επιβλέπει, να μιλάει, να γελάει, να θυμώνει απότομα (να της περνάει αμέσως), να πίνει, να λυπάται για το καθετί. Και συγγραφείς, συγγραφείς αμέτρητοι, να τους κουμαντάρει, να την κουμαντάρουν...»

Το δεύτερο μέρος του βιβλίου –οι «Χαρτογραφήσεις»– περιλαμβάνει επίσης κείμενα με έντονη προσωπική αφήγηση, Μόνο που τώρα τα όσα την εμπνέουν φεύγουν από το χώρο των προσώπων και διασπώνται σε ιδέες και καταστάσεις. Εδώ η γραφή είναι περισσότερο ποιητική, συχνά αγγίζει το συμβολισμό και δείχνει πώς μπορεί να εκφραστούν κάποιες κοινωνικές δομές, αλλά και κάποια προσωπικά συναισθήματα (αναφέρομαι στο σχολείο, στην οικογένεια, στις παρέες, στα έργα) – πώς μπορούν, λοιπόν, όλα αυτά να περιγραφούν με αναμνήσεις βουτηγμένες σε γεύσεις και μυρωδιές, με εφιάλτες που συνδέουν το τότε με το τώρα, με αναγνώσεις που πυροδότησαν συγγραφές, με οράματα που σημαδέψαν μια γενιά.

«Να είχα τα μολυβένια μου στρατιωτάκια, τώρα τα χρειάζομαι όσο ποτέ. Τα έχασα ή τα χάρισα; Όχι, ούτε τα έχασα, ούτε τα χάρισα. Ένα βράδυ, πριν τα δέκα μου χρόνια, τα έριξα στη σόμπα και λιώσανε, από πείσμα, από περιέργεια. Φαντάσου και δεν είχα διαβάσει ακόμα Κώστα Καρυωτάκη. Έτσι, τα μικρά συμβάντα σημαδέψαν τη ζωή μου. Αργότερα έγιναν τα κυριότερα ενδιαφέροντά μου και η πολυχρωμία της όρασης και της μνήμης...» [από το «Οι λεπτομέρειες». Ενδεικτικά αναφέρω κάποιους, ακόμα, τίτλους: «Η ιστορία της μιας φωτογραφίας», «Ωδή στο τηλέφωνο», «Αποχαιρετισμός στην Αθήνα», «Σενάριο»]

Και τα δύο αυτά μέρη του βιβλίου –«Τα πρόσωπα» και «Χαρτογραφήσεις»– είναι κατά τη γνώμη μου η κατάθεση ενός ποιητή για μια εποχή της λογοτεχνίας μας. Και επειδή, ο Γιάννης Κοντός δεν είναι σε ηλικία που προσφέρεται για πνευματικές διαθήκες, θα πρέπει να δούμε την απόφασή του να εκδώσει αυτά τα κείμενα ως έναν αποχαιρετισμό σε μια περίοδο που έχει πλέον κλείσει. Σήμερα, καθώς ο αιώνας μας φεύγει, οι σχέσεις των ανθρώπων έχουν πάρει άλλες (πολύ φοβάμαι απάνθρωπες) διαστάσεις και κάποιες αξίες έχουν ολότελα ξεχαστεί ή θεωρούνται ως παρωχημένες. Μήπως, σήμερα, περιμένει να συναντήσει κανείς εκδότη με εκείνη την ιδεολογική τόλμη της Νανάς Καλλιανέση (ωσάν νεράιδα κυκλοφορεί μέσα στις σελίδες του Κοντού), ποιητές με το κοινωνικό πάθος του Νεγρεπόντη ή κι ακόμα νέους καλλιτέχνες που περνούν τα βράδυα από το σπίτι όπου κάποτε κατοικούσε μια Μελισσάνθη;

Το τρίτο μέρος του βιβλίου περιλαμβάνει κείμενα του Γιάννη Κοντού, προσωπικές του «αναγνώσεις» έργων γνωστών μας ζωγράφων. Μέσα από ένα λόγο απόλυτα ποιητικής φόρμας, ο Κοντός ενώνει δύο τέχνες και παράλληλα προτείνει τρόπους όρασης όχι μόνο των ζωγραφικών πινάκων, αλλά και συσχετισμού τους με γενικότερες τάσεις αισθητικής, μα και με θέσεις κοινωνικές.

«...*Έχει μειδίαμα και ύφος. Με το παντελόνι της πυζάμας ένας ρεμβάζει βαθιά στην ιστορία των σωμάτων και της πλαστικότητας. Πώς παίζει τα απογεύματα ένας καβαλάρης με τα άλογα και το κεραμίδι. Επανέρχονται λουόμενοι, ποδήλατα, γαλάζιες αναπνοές, και πουλιά, και φέτες καρπούζι, και ξυπνάμε απότομα, και καλούμε τον ζωγράφο Αλέκο Φασιανό κάθε μέρα μέλι στα τραύματά μας*». (Ανάμεσα στα κείμενα αναφέρω, δειγματοληπτικά, εκείνα που αφορούν το έργο των **Μιχαηλίδη, Ίσαρη, Μιγάδη, Μυταρά, Χουλιαρά, Μποστα-**

ντζόγλου κ.ά.)

Το τέταρτο μέρος περιλαμβ
συνεντεύξεις που ο Γιάννης
ντός έδωσε κατά καιρούς. Μ
από ένα λόγο άμεσο και σ
παρορμητικό εκθέτει τις από
του, περιγράφει τη γενιά
σκιαγραφεί ανησυχίες και
ματα.

Οι σελίδες αυτές των *Ευγε*
μετάλλων δεν ακολουθούν
πνεύμα και το ύφος των προη
μενων μερών. Αν εκεί το έ
των άλλων είναι αυτό που προ
γωνιστεί και πυροδοτεί τους
βληματισμούς του αναγνώ
εδώ ο συγγραφέας στέκεται
προσωπικά του έργα και στις
θαρώς προσωπικές του από
πάνω σε θέματα της λογοτεχ
μας. Αλλά –ας μην ξεχνάμε–
το βιβλίο φέρει τον διευκρινι
κό υπότιτλο «στοιχεία βιογ
φίας». Οι συνεντεύξεις μπορ
να θεωρηθούν ως τέτοια σ
χεία.

Ο πρόλογος κι ο επίλογος
λος, του έργου διατηρούν την
θαρή φόρμα της ποίησης
Γιάννη Κοντού. Ο ποιητής,
μα κι όταν εκδίδει πεζά κείμ
δεν θέλει να πάψει ο αναγνώ
του να θυμάται πως η μεγάλη
αγάπη είναι η ποίηση.

Ανάμεσα στα κείμενα του
τερου μέρους –των «Χαρτο
φήσεων»– υπάρχουν φωτο
φίες από το προσωπικό αρ
του ποιητή: Παιδικές, οικογε
ακές, με πολύτιμους φίλους,
μικές. Όλες ασπρόμαυρες. Ε
νες που συμβάλλουν στη δ
ουργία ενός κλίματος αναπ
σης και που προσθέτουν την
αίσθητη αντικειμενική μαρτ
του φακού στην προσωπική κ
θεση των λέξεων.

Βιβλίο, λοιπόν, για μια επ
Άμεσο, υποκειμενικό, γε
από λιγότερο ή περισσότερ
σιαστικές λεπτομέρειες. Για
ποιους, ίσως και ένα εγωκε
κό εκδοτικό διάβημα. Για
λους, το συμβολικό κλείσιμ
αυλαίας μιας περιόδου. Ο
ντός –λένε– θέλησε να διασ
(με τον τρόπο του και τα
του) την ανάμνησή της. Οφ
να δηλώσω πως συμφωνώ
τους.

Μάνος Κοντο

Μπρος στο Άδειο

τα Λιαροπούλου
λλες
Νεφέλη, Αθήνα 1995

χονται από παντού. Απ' ς τους χώρους της ιστορίας υρίως από τους χώρους που ν καθορίσει κοινωνικά την ξη της γυναίκας. *Οι άλλες* Λιαροπούλου ολοένα έρχοπρος εμάς· ακόμη βαδίζουν. α φτάσουν πού;

πάντηση δεν είναι εύκολη. ούτε οι ίδιες οι γυναίκες ούι η συγγραφέας τους ξέρει. τέτοιο, άλλωστε, δεν ήταν οθέσεις της.

λλες, λοιπόν, είναι οι αιώνια ιενες, οι αιώνια πορευόμεος ένα Αλλού, που ωστόσο μένει ακόμα ακαθόριστο. 1 σύντομα αφηγήματα-ψυιφήματα της Λιαροπούλου, ναι βέβαιο: το *κενό*, ένα πο land. Σ' αυτό το ερημικό το- αυτόν τον άδειο χώρο της οπούλου τίποτα δεν βλα-ει. Τίποτε από τα γνωστά θιερωμένα των «υποστάσεης γυναίκας. Η Άλλη εδώ ναι ούτε μάνα ούτε σύζυγος ρωτας ούτε (η καθώς πρέόρη ούτε η καλή μαθήτρια που μαθαίνει καλά το μάτης πατριαρχίας). Είναι αυ φεύγει απ' όλους τους ρόπου θέλει να ξεκαθαρίσει αφος γύρω της, να μείνει ή» από τα επιφαινόμενα.

ανειακά φαίνεται να εγκαται σ' ένα απόλυτο άδειο: εται εκεί, σχεδόν αυτιστική, ν ψυχωτική, στα έσχατα της κοινωνικότητας. Είναι – αν τρέλα σημαίνει ακρι- να μην έχεις έδαφος να ίς. Είναι σαν να μας λέει: *πε με επιτέλους ήσυχη, πε μου τη γωνιά απ' όλους νωστούς επι-καθορισμούς ήπως μπορέσω να φτιάξω υς δικούς μου.*».

ίσο, το έρημο αυτό τοπίο ράσσεται από μια υπόγεια . *Οι άλλες* δεν είναι παραις. Βρίσκονται στο χείλος της απόγνωσης, αλλά ενεργούν, έστω κι αν η ενέργειά τους αυτή αποσκοπεί στο να φτιάξουν γύρω τους αυτό το τρομαχτικό *άδειο*.

Η Λιαροπούλου τις παρατηρεί με μια ανελέητη επιμονή. Τις παρατηρεί σαν ζωύφια σε επιστημονικό εργαστήρι. Αυτό μάς δημιουργεί μιαν αθέλητη σύγκριση με το ζουζούνι της *Μεταμόρφωσης* του Κάφκα. Η ίδια, στιγμές στιγμές, επίμονη περιγραφή μιας πορείας προς την εγκατάλειψη του ανθρώπινου, τουλάχιστον του ανθρώπινου που η κοινωνία θέλει από μας. Βέβαια, μπορούμε αμέσως να επισημάνουμε τη διαφορά: Η εγκατάλειψη του ανθρώπινου στις ηρωίδες της Λιαροπούλου δεν φτάνει να μεταμορφωθεί σε κάτι το εξω-ανθρώπινο, αλλά σ' ένα άδειασμα από τη «*συναισθηματική πανούκλα*» του κατά συνθήκην γυναικείου ψυχισμού. Έτσι διαβάζουμε π.χ. στη σελίδα 104 («Το ξύπνημα»):

«...*Είχε ξεμπερδέψει πια με τα αισθήματα, ακόμη και η ανάμνησή τους την κούραζε...*».

Οι άλλες της Λιαροπούλου θέλουν να αφήσουν να ξεσκεπαστεί η άβυσσος που κρύβεται πίσω από τις καθημερινές ανώδυνες συμβατικότητες. Θέλουν να πάψουν να συγυρίζουν διαρκώς κάτι, να ωραιοποιούν, να συγκαλύπτουν, να βολεύουν, να δημιουργούν γέφυρες από άπειρα καθημερινά μικροπράγματα, να ομορφαίνουν τις καταστάσεις να κοινωνικοποιούν, να ομαλοποιούν.

Εάν οι κοινωνικοί κώδικες είναι αυτοί που ξέρουμε, η Λιαροπούλου θέλει να ξεσκεπάσει το «απόκατω» αυτών των κωδίκων. Θέλει να τους σπάσει και να βγάλει τις ηρωίδες της απ' έξω. *Οι άλλες* παρατηρούν με θάρρος το *άδειο τοπίο* γύρω τους και μέσα τους. Περπατούν αποφασιστικά έξω από τα όρια του γυναικείου εγκλεισμού. Έξω από τα όρια που ο κυρίαρχος Λόγος έχει ορίσει για τη γυναίκα.

Οι άλλες της Λιαροπούλου δεν δέχονται αυτή την παραγωγή του Νοήματος που η κοινωνία και η κατανομή των ρόλων τους προτείνουν ως αναπόδραστη. Προς το παρόν δεν μπορούν να παραγάγουν ένα άλλο, διαφορετικό κοινωνικό Νόημα. Δεν έχουν βρει ίσως το σπουδαιότερο: ένα καινούργιο εκφραστικό όργανο, έναν καινούργιο Λόγο.

Η γυναίκα, λοιπόν, βρίσκεται εκεί: στα κράσπεδα του κυρίαρχου Λόγου, πότε λατρεύοντάς τον (Ηλέκτρα) πότε επαναστατώντας εναντίον του (Αντιγόνη). Όταν τολμήσει και ανοίξει την πόρτα και βγει, τότε η μοναξιά και η τραγικότητά της είναι κάτι πρωτόφαντο στην ιστορία του πολιτισμού. Ένα νέο είδος γραφής θα μπορούσε να ξεπηδήσει από εδώ. Με την προϋπόθεση βέβαια πως οι γυναίκες (ή και οι άντρες που γράφουν από τη θέση γυναίκας) έχουν συνειδητοποιήσει σε ποιο χώρο μπορούν να βλαστήσουν τα δικά τους λόγια. Είναι αυτός ο καινούργιος χώρος που περίμενε ο Ρεμπώ, αυτός ο αιώνιος έφηβος που περίμενε τα καινούργια ποιήματα των αδελφών του ποιητριών. Ας προσέξουμε αυτό το *έξω* της Λιαροπούλου. Η γυναίκα εδώ δίνει με δύναμη μια σπρωξιά και βγαίνει. Όμως, εδώ που θέλει να συγκροτηθεί ως Υποκείμενο, και όχι πια ως αντικείμενο του Λόγου, δεν μπορεί να βρει κανένα στήριγμα. Η γυναίκα ως αυτοκαθοριζόμενο ον δεν μπορεί να σταθεί παρά μόνο στο έρημο τοπίο της Τρέλας. Στέκεται λοιπόν εκεί, στο έρημο αλώνι της Έλλειψης, σ' ένα αυτιστικό Σύμπαν όπου ακούγεται μόνο ο αντίλαλος της Εαυτής μέσα στην ερημιά του Σημαίνοντος. *Οι άλλες* στέκονται σ' αυτόν τον *ου τόπον*, έχοντας αδειάσει τα πάντα και από μέσα τους και απ' έξω. Μας κάνουν ένα απελπισμένο νόημα να γυρίσουμε να τις δούμε. Η όψη τους μας παγώνει. Αλλά παρακολουθούμε με αδιάπτωτο ενδιαφέρον την έξοδό τους προς το Κενό.

Ιωάννα Ζερβού

κυνικούς στην πολιτική ζωή, στην κοινωνία, αλλά και στις διαπροσωπικές σχέσεις αποτυπώνει με τρόπο λιτό και πικρό ο ... Πικριδάς.

Ζυγισμένες λέξεις ιχνογραφούν εικόνες διεισδυτικές στα έξι πεζογραφήματα και τα έξι ιντερμέδια για την Κόκκινη "Αχτίδα" που συνθέτουν το βιβλίο του Τάκη Δ. Ψαράκη, *Κάθε χρόνο το Δεκέμβρη* (εκδ. Νέα Σύνορα, 1994):

«Το εγγλέζικο αεροπλάνο
βούτηξε χαμηλά και θέρισε
το χειριστή και τους γύρω
του, αφήνοντας μια
απέραντη λύπη στα
παιγνίδια των μικρών
παιδιών. Τις καραμούζες και
τα σπαθάκια, τα γελεκάκια
με τα χρυσά ναυτικά
κουμπιά, και τις κάσκες για
τον ήλιο.»

«**Η** μέρα προσπαθούσε ν'
αντέξει το βάρος της / σε
λίγο θα έσπαγε στα δύο /
εγώ μόλις την είδα έβγαλα
αμέσως το σακάκι μου / για
να την βοηθήσω - / "μη
φοβάσαι" της λέω "να μου
έχεις εμπιστοσύνη / την άλλη
φορά έκοψα τα δάχτυλά μου
/ αλλά σε γλύτωσα την
τελευταία στιγμή, / τώρα το
πολύ-πολύ να γίνουμε
ποίημα / ή σκόνη» : **Γιώργος Βέης**, *Γεωγραφία κινδύνων* (εκδ. Ύψιλον, 1994).

ο χαρτοκόπτης

Υπεράνθρωποι και αποδομιστές

ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΛΙΓΟ ΚΑΙΡΟ και υπό τον αστερισμό των ιχθύων είχαμε ως χώρα την ευτυχία να φιλοξενήσουμε δύο από τους πλέον διάσημους διανοητές της εποχής μας. Τα έργα και οι ημέρες των κ. Ζακ Ντεριντά και Ουμπέρτο Έκο εν Ελλάδι διέφεραν πολύ, τόσο από άποψη προγράμματος όσο και από άποψη προβολής. Ο κύριος Έκο, με πολύ σφιχτό πρόγραμμα, κατάφερε να δώσει δύο διαλέξεις και να επισκεφτεί τόσο την Πάτμο όσο και το «Χάραμα». Ο κύριος Ντεριντά, διαφορετικού τύπου διανοητής, έδωσε μια διάλεξη στο Γαλλικό Ινστιτούτο και κατόπιν αυτής σταμάτησε η υπερέκθεσή του στα μίντια. Εν αντιθέσει, ο πληθωρικός κύριος Έκο, γνωστός σε πολύ ευρύτερο κοινό λόγω των αλλεπάλληλων εκδόσεων των μυθιστορημάτων του αλλά και κάθε κομματιού που έχει γράψει για τις εφημερίδες (πέραν των λοιπών θεωρητικών βιβλίων), προτίμησε (ή αναγκάστηκε να προτιμήσει) αυτό το **υπέρ** που μοιάζει να αποτελεί το στίγμα του, ξεκινώντας από των **υπερ**άνθρωπο των μαζών έως το «Travels to **Hyper**eality».

Ο κύριος Έκο φιλοξενήθηκε από δύο τηλεοπτικές εκπομπές: το «Απόψε με τον Τέρενς Κουίκ» και το «Άξιον Εστί» του Β. Βασιλικού. Την ίδια ημέρα, το δεύτερο κρατικό κανάλι πρόβαλε την εκπομπή του Γιώργου Βέλτσου «Στο μάτι του κυκλώνα» με τον Ζακ Ντεριντά. Ίσως να είναι υπερβολή να απαιτούμε από τα κρατικά και ιδιωτικά κανάλια να συντονίζονται για να δείξουν σε διαφορετικές μέρες κάποιες εκπομπές που κατά γενική ομολογία έχουν σχετικά μικρά ποσοστά τηλεθέασης, αλλά μια και κανένα κανάλι δεν είναι διατεθειμένο να κλείσει έστω και για μία μέρα (κατά την προτροπή του κυρίου Έκο), ίσως θα έπρεπε να μας προσφέρουν αυτή τουλάχιστον την υπηρεσία.

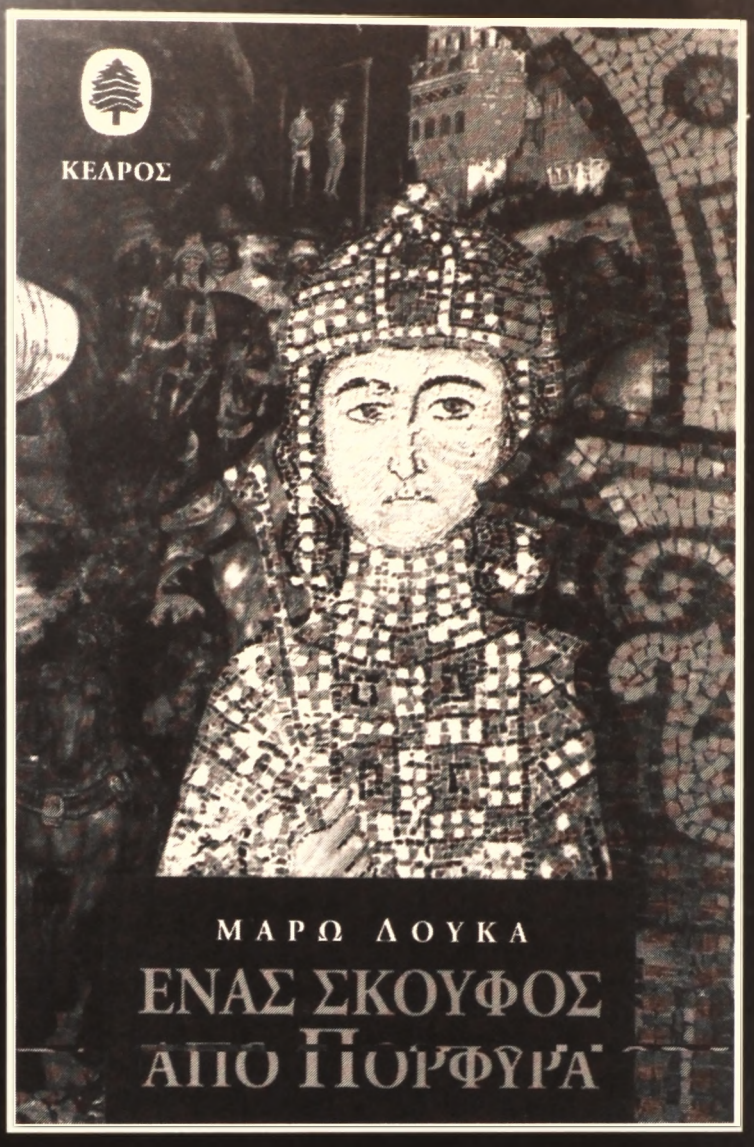
ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΕΚΠΟΜΠΕΣ (λόγου;) με τους διάσημους προσκεκλημένους παρουσιάστηκαν με διαφορετικό ύφος και διαφορετική τεχνική, ακόμη και με διαφορετική οπτική πάνω στο γλωσσικό θέμα της επικοινωνίας με τον ξένο συνομιλητή. Η πρώτη ήταν απρόσωπη, οι επόμενες, σε διαφορετικό ύφος και στιλ η καθεμιά, περισσότερο εγκάρδιες. Η άνεση των συνομιλητών διέφερε από εκπομπή σε εκπομπή και τα αποτελέσματά της ήταν ορατά ακόμη και μέσω της οθόνης. Η εκπομπή με το δημοσιογράφο ήταν σαφώς επιδερμικότερη των εκπομπών με τους διανοούμενους, διότι ετόνιζε το πανθομολογούμενο κακό της δημοσιογραφίας: την απουσία εμβάθυνσης και την τεχνητή προσέγγιση. Κοινό σημείο όλων των εκπομπών, η ενασχόλησή τους με το ρόλο των μίντια και η άμεση ή έμμεση παραδοχή –ακόμα και με τη μορφή αποδοκιμασίας– του αναπόφεκτου της ύπαρξής τους. Η ίδια η παρουσία των καλεσμένων στις σχετικές εκπομπές αποτελεί νίκη της τηλεόρασης, αλλά και μια σπάνια εκ των ένδον υπονόμευσή της.

ΑΠΟ ΤΗ
ΛΙΛΥ ΕΞΑΡΧΟΠΟΥΛΟΥ

ΜΑΡΩ
ΔΟΥΚΑ

Ένας, σκούφος, από πορφύρα

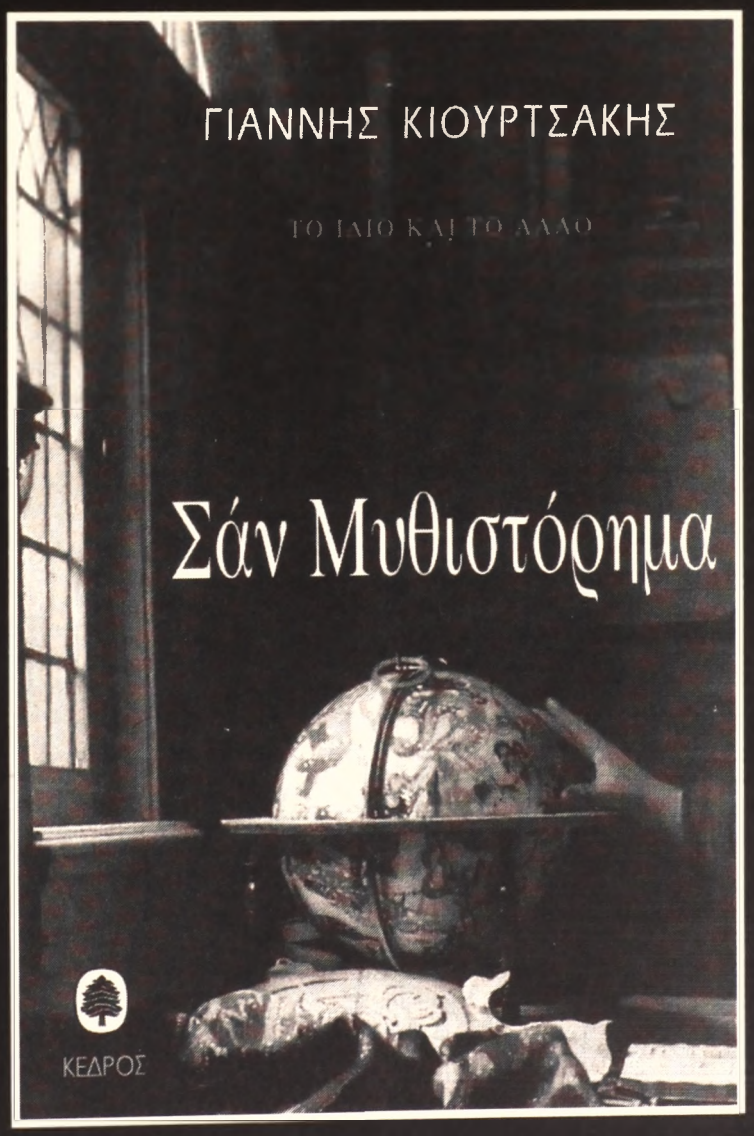
μυθιστόρημα

ΓΙΑΝΝΗΣ
ΚΙΟΥΡΤΣΑΚΗΣ

Σαν Μυθιστόρημα

μυθιστόρημα

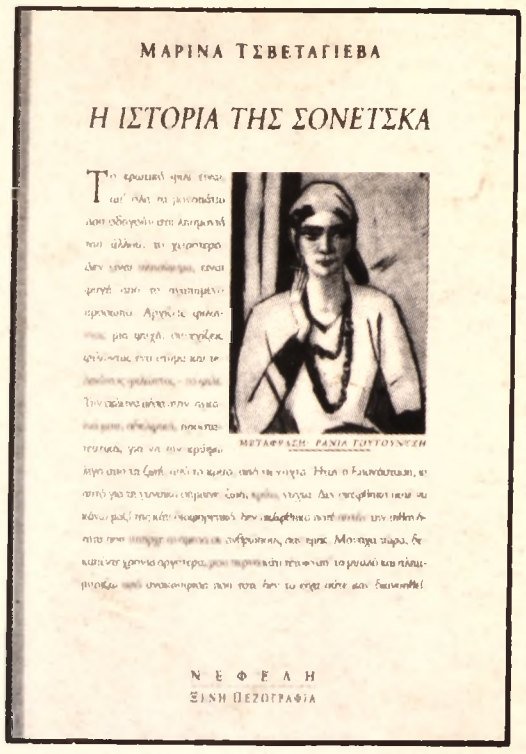
ΚΕΔΡΟΣ
ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

ΝΕΕΣ
ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΕΣ

ΜΑΡΙΝΑ ΤΣΒΕΤΑΓΙΕΒΑ

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΣΟΝΕΤΣΚΑ

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΣΟΝΕΤΣΚΑ είναι το κύκνειο άσμα της κορυφαίας ρωσίδας ποιήτριας του εικοστού αιώνα. Πρόκειται για ένα μυθιστόρημα αυτοβιογραφικό. Κεντρική μορφή του μυθιστορήματος είναι η Σονέτσκα Χολλινταίη, η γυναίκα που η Μαρίνα Τσβετάγιεβα αγάπησε περισσότερο από κάθε άλλον. Ο έρωτας, ο θάνατος, η φιλία —μια φιλία που δύσκολα θα μπορούσε να διακρίνει κανείς από τον πιο παθιασμένο έρωτα— είναι οι κύριοι άξονες γύρω από τους οποίους περιστρέφεται η αφήγηση.

... Ένα βιβλίο συγκλονιστικό

Στην ίδια σειρά κυκλοφορούν

ΤΟΝΙ ΜΟΡΙΣΟΝ: Τζαζ

ΤΟΝΙ ΜΟΡΙΣΟΝ: Τα Γαλάζια μάτια

(Νόμπελ λογοτεχνίας 1993)

ΜΠΑΡΥ ΑΝΣΓΟΥΩΡΘ: Ιερή Πείνα

(Βραβείο BOOKER 1992)

ΜΑΡΤΙΝ Ε·Ι·ΜΙΣ: Το βέλος του χρόνου

και ετοιμάζονται

ΡΟΝΤΥ ΝΤΟ·Υ·Λ: Πάντυ Κλαρκ Χα, Χα, Χα

(Βραβείο BOOKER 1993)

Α. ΜΠΑ·Υ·ΑΤ: Το πάθος

(Βραβείο BOOKER 1991)

ΤΖ. Μ. ΚΟΥΤΣΥ: Ο βίος και η πολιτεία του Μάικλ Κ.

(Βραβείο BOOKER 1983)

ΜΑΡΓΚΑΡΕΤ ΝΤΡΑΜΠΛ: Τα φωτεινά μονοπάτια

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΕΙΡΑΣ: ΧΑΡΗΣ ΒΛΑΒΙΑΝΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 106 80. ΤΗΛ.: 3607744